

Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark

Møteinnkalling

Utvalg: Raet nasjonalparkstyre
Møtested: , Digitalt -Teams
Dato: 27.05.2026
Tidspunkt: 09:30

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 8/26	Godkjenning av innkalling og saksliste		
ST 9/26	Valg av en representant til å skrive under møteprotokollen sammen med styreleder		
ST 10/26	Orienteringer Referatsak		
RS 2/26	Ny oppnevning - vararepresentant - Agder fylkeskommune - Raet nasjonalpark styre - valg og konstituering - 2024 - 2027		2023/11510
RS 3/26	Ny utsending - Raet nasjonalpark - høring - endringer i regelverket om miljø- og kulturmiljøkriminalitet		2025/11615
RS 4/26	Klargjøring av unntak - Raet nasjonalpark - verneforskrifter for militær operativ virksomhet		2026/2061
RS 5/26	Vedtak stadfestet - Raet nasjonalpark - innsynskrav - alle utbetalinger gjort av nasjonalparkstyret siste 5 år - Oddvar Mykland		2025/3396
RS 6/26	Forespørsel - Raet nasjonalpark - samfunnskritisk infrastruktur - fiberkabler i sjø		2026/1278
RS 7/26	Bekymringsmelding - Raet nasjonalpark - Søm landskapsvernområde - Grimstad - Hasla - vindfelte trær offentlige turveier		2026/1481
RS 8/26	Henlagt sak - Raet nasjonalpark - Grimstad - Sømsveien - dumping av redskaper i Sømskilen	X	2025/2931
RS 9/26	Oppstart av revidering - skjøtselsplan Spornes - Raet nasjonalpark - skjøtselsplaner og kartlegging 2026		2026/410
RS 10/26	Støtteskriv - søknad om tilskudd - Raet nasjonalpark - Arendal - Stølsviga - tilrettelegging - Arendal kommune		2026/1824
RS 11/26	Søknad om midler - statlig sikrete friluftslivområder - Raet nasjonalpark - Arendal - Spornes - rive og gjenoppføre toalett - universell utforming - Raet nasjonalparkstyre Delegerte saker til forvalter		2026/1825
DS 3/26	Svar på søknad - Raet nasjonalpark - Arendal - Lille Torungen - Merdø - Gjessøya - Hove - dronekartlegging - Arendal kommune		2025/10588
DS 4/26	Svar på søknad - Raet nasjonalpark - motorferdsel - småfly - lavftflygning - sjøfuglovervåking - flytelling av ærfugl og storskarv / mellomskarv - Bergstrøm Miljørespons		2026/2796
DS 5/26	Svar på forespørsel - Raet nasjonalpark - innsynskrav - vedtak om gjenintroduisering av sauer		2026/5972

	- beiting - området Hasseløy - Kråga - Ruager - Dag Duus	
DS 6/26	Svar på søknad - Raet nasjonalpark - Arendal - Store og Lille Torungen - bruk av drone - dokumentarfilm - Sigrid Harms	2026/5580
DS 7/26	Svar på søknad om bruk av drone til sjøfuglregistrering- NINA- Raet NP	2026/5532
DS 8/26	Etterspør opplysninger - Raet nasjonalpark - Arendal - Hove - gjennomføring av åpningsarrangement - Ti på topp Arendal og Grimstad - Bedriftsidretten i Agder	2026/4532
DS 9/26	Innvilget - Raet nasjonalpark - Arendal - Spornes - konsert med Hølenkoret 020526 - Arendal Herregaard Spa & Resort AS	2026/4010
DS 10/26	Svar på søknad - Raet nasjonalpark - Arendal - Møkkalasset fyr - Bonden - Gitmertangen fyrlykter - Merdø losstasjon - Merdø fyrlykt - droneflyging - dokumentasjon av fyrstasjoner og lykter - maritime kulturminner - Kystverket	2025/5747
DS 11/26	Innvilget - Raet nasjonalpark - Arendal - Hoveodden - organisert ferdsel - militær øvelse - trening - Heimevernet - Arendal HV område - HV 08	2026/4757
DS 12/26	Innvilget - Raet nasjonalpark - Arendal - Hove - Spornes - arrangement - Nordisk mesterskap i RC crawling 2026 - Tommy Olsen	2025/6430
DS 13/26	innvilget - Raet nasjonalpark - Arendal - Grimstad - Hove camping - Hasseltangen - Tromlingene - Hove leir - orienteringsløp 2026	2026/3240
ST 11/26	Klagebehandling - sikring av friluftslivområder 2025-2030- Raet NP	2026/9
ST 12/26	Klage på vedtak om rydding av vegetasjon ved gapahuk Hovedden - Foreningen Bevar Hoveodden - Raet nasjonalpark	2026/1823
ST 13/26	Saksfremlegg- Søknad om tilrettelegging for og utsetting av klippeblåvinge i Raet NP	2025/4826
ST 14/26	Søknad om tilbygg på fritidsbolig Bjellandveien 100 Arendal - Raet NP	2025/12736
ST 15/26	Søknad om uthus på Botneveien 73 Arendal - Raet NP	2026/1642
ST 16/26	Søknad om tilbygg på fritidsbolig Bjellandveien 106 Arendal- Raet NP	2025/11582
ST 17/26	Eventuelt	
ST 18/26	Tidsbruk - Møtehonorer	

ST 8/26 Godkjenning av innkalling og saksliste
ST 9/26 Valg av en representant til å skrive under møteprotokollen sammen med styreleder
ST 10/26 Orienteringer

Statsforvalteren i Agder
Postboks 504
4804 ARENDAL

Trondheim, 17.03.2026

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/8469

Saksbehandler:
Ingrid Moe Dahl

Ny oppnevning av vararepresentant til Raet nasjonalparkstyre

Det vises til vårt oppnevningsbrev av 06.02.2024 samt e-post fra Agder fylkeskommune 13.02.2026.

Agder fylkeskommune har gjort vedtak på innstilling av ny vararepresentant til Raet nasjonalparkstyre.

Etter forslag fra fylkeskommunen oppnevnes Jason A Kannemeyer som ny vararepresentant til nasjonalparkstyret. Han erstatter Mirell Høyer-Berntsen for resten av inneværende valgperiode.

Forvalter orienterer styrerepresentantene om oppnevningen.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Ingrid Moe Dahl
seniorrådgiver

Kopi til:

Agder fylkeskommune
Jenny Gulbrandsen

Postboks 788 Stoa

4809

ARENDAL

Fra: Postmottak KLD[postmottak@kld.dep.no]

Sendt: 12.11.2025 15:15:35

Til: []

Tittel: Ny utsending - Høring - Endringer i regelverket om miljø- og kulturmiljøkriminalitet

Pga. en inkurie ble denne høringen sendt ut med feil adresseliste i går. Den sendes på nytt med korrekt adresseliste til alle mottakere nå. Vennligst se bort fra gårsdagens oversendelse.

Mvh
Postmottak
Klima- og miljødepartementet

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

25/4039-1

11. november 2025

Høring – Forslag til endringer i regelverket om miljø- og kulturmiljøkriminalitet

Stortingsmeldingen om Miljøkriminalitet (Meld. St. 19 (2019-2020)) ble levert i 2020. Klima- og miljødepartementet foreslår nå endringer i straffeloven og spesiallovgivningen (havvernloven, lakse- og innlandsfiskloven, viltressursloven, svalbardmiljøloven, kulturminneloven, naturmangfoldloven, motorferdselloven og internkontrollforskriften) som følger opp konkrete tiltak fra stortingsmeldingen.

Stortingsmeldingen om miljøkriminalitet presenterte en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot miljøkriminalitet nasjonalt og internasjonalt og dermed redusere den negative påvirkningen miljøkriminalitet har på klima og miljø, på tvers av ulike sektorer. Et viktig formål med meldingen var også å sette miljøkriminalitet på dagsorden og å bidra til økt kunnskap, forståelse og engasjement rundt miljøkriminalitet.

Forslagene i høringsnotatet søker å styrke den strafferettslige forfølgningen av miljø- og kulturmiljøkriminalitet blant annet ved at strafferammene heves. Departementet foreslår endringer i ordlyden i straffeloven § 242. I notatet foreslås det også endringer i sektorregelverket for å sikre at det kan drives effektiv kontroll og reageres tilstrekkelig på overtredelser av miljøregelverket.

Høringssvar sendes inn ved å bruke skjemaet for høringssvar på <https://www.regjeringen.no/id3118045/>. Ved tekniske problemer kan innspill, med referanse 25/4039, i stedet sendes på e-post til postmottak@kld.dep.no.

Fristen for å sende inn innspill er **25. februar 2026**.

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
www.kld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 882

Avdeling
Naturforvaltningsavdelingen

Saksbehandler
Ella Stormo
22 24 58 58

Liste over høringsinstanser følger vedlagt. Høringsinstansene bør vurdere om saken skal sendes til eventuelle underliggende etater eller tilsluttede virksomheter eller samarbeidende organisasjoner.

Alle som ønsker det kan uttale seg, selv om de ikke er oppført på listen over høringsinstanser.

Høringsuttalelsene er offentlige etter offentleglova og blir publisert på regjeringen.no.

Med hilsen

Lindis Nerbø (e.f.)
Avdelingsdirektør

Ella Stormo
rådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Adresseliste

Advokatforeningen	Kristian Augusts gate 9	0164	Oslo
Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Agder politidistrikt			
Agder statsadvokatembete			
Akershus fylkeskommune	Postboks 1200 Sentrum	0107	OSLO
Alstahaug kommune	Rådhuset	8805	SANDNESSJØEN
Alta kommune	Postboks 1403	9506	ALTA
Alvdal kommune		2560	ALVDAL
Alver kommune	Postboks 4	5906	FREKHAUG
Anárjohka nasjonalparkstyre			
Andøy kommune	Postboks 187	8483	ANDENES
Animalia	Postboks 396 Økern	0513	Oslo
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	Postboks 8019 Dep	0030	OSLO
Arbeidstilsynet	Postboks 4720 Torgarden	7468	Trondheim
Aremark kommune		1798	AREMARK
Arendal kommune	Serviceboks 650	4809	ARENDAL
Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger		4036	Stavanger
Arkitektur- og designhøgskolen			
Arkivverket			
Artsdatabanken		7491	Trondheim
Asker kommune	Katrineåsveien 20	3440	RØYKEN
Askvoll Kommune	Boks 174	6988	ASKVOLL
Askøy kommune	Postboks 323	5323	KLEPPESTØ
Asplan Viak AS	Postboks 24	1300	Sandvika
Aukra kommune		6480	AUKRA
Aure kommune		6690	AURE
Aurland kommune		5741	AURLAND
Aurskog-Høland kommune	Rådhusveien 3	1940	BJØRKELANGEN
Austevoll kommune		5392	STOREBØ
Austrheim kommune	Sætremarka 2	5943	AUSTRHEIM
Averøy kommune	Bruhagen	6530	AVERØY
Avfall Norge	Øvre Vollgate 6	0158	Oslo
Balsfjord kommune	Rådhuset	9050	STORSTEINNES
Bamble kommune	Rådhuset	3970	LANGESUND

Bane NOR SF	Postboks 4350	2308	Hamar
Bardu kommune	Postboks 401	9365	BARDU
Barne- og familiedepartementet	Postboks 8036 Dep	0030	OSLO
Beiarn kommune	Postboks 25	8118	MOLDJORD
Bellona			
Bergen kommune	Postboks 7700	5020	BERGEN
Berlevåg kommune	Torget 4	9980	BERLEVÅG
Bindal Kommune	Rådhuset	7980	TERRÅK
Bioteknologirådet	Stortingsgata 10	0161	Oslo
Birdlife Norge			
Birkenes kommune	Postboks 115	4795	BIRKELAND
Bivdi Sjøsamisk fangst- og fiskeriorganisasjon			
Bivdu	Gardak	9845	Tana
Bjerkreim kommune	Postboks 17	4389	VIKESÅ
Bjørnafjorden kommune	Postboks 24	5649	EIKELANDSOSEN
Blåfjella-Skjækerfjella- Lierne nasjonalparkstyre			
Bodø kommune	Postboks 319	8001	BODØ
Bokn kommune	Boknatunvegen 13	5561	BOKN
Boligbyggelaget USBL	Postboks 8944 Youngstorget	0028	Oslo
Bredalsholmen Dokk og Fartøyvernsenter			
Breheimen nasjonalparkstyre			
Bremanger kommune	Postboks 104	6721	SVELGEN
Brønnøy kommune	Rådhuset	8905	BRØNNØYSUND
Buskerud fylkeskommune	Postboks 3563	3007	DRAMMEN
Bygg og Bevar	Postboks 7187 Majorstuen	0307	Oslo
Byggfakta AS	Postboks 1024	1510	Moss
Byggmesterforbundet	Postboks 5475 Majorstuen	0305	Oslo
Bygland kommune		4745	BYGLAND
Bykle kommune		4754	BYKLE
Bærum kommune		1304	SANDVIKA
Bø kommune	Rådhuset	8475	STRAUMSJØEN
Bømlo kommune		5430	BREMNES
Børgefjell nasjonalparkstyre			
Båtsfjord kommune	Postboks 610	9991	BÅTSFJORD

COWI AS	Postboks 6412 Etterstad	0605	Oslo
Den norske turistforening	Youngstorget 1	0181	Oslo
Det nasjonale Statsadvokatembetet			
DIFI - Direktoratet for forvaltning og IKT	Postboks 8115 Dep	0032	Oslo
Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	Postboks 8112 Dep	0032	OSLO
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	Postboks 2014	3103	Tønsberg
Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet	Postboks 329 Skøyen	0213	Oslo
Dovre kommune		2662	DOVRE
Dovrefjell nasjonalparkstyre			
Drammen kommune	Postboks 7500	3008	DRAMMEN
Drangedal kommune	Gudbrandsveien 7	3750	DRANGEDAL
Drivkraft Norge	Postboks 7190 Majorstuen	0307	Oslo
Dyrøy kommune	Dyrøytunet 1	9311	BRØSTADBOTN
Dønna kommune		8820	DØNNA
Eidfjord kommune	Simadalsvegen 1	5783	EIDFJORD
Eidskog kommune	Postboks 94	2230	SKOTTERUD
Eidsvoll kommune	Rådhusgata 1	2080	EIDSVOLL
Eigersund kommune	Postboks 580	4379	EGERSUND
Elverum kommune	Storgt 18	2418	ELVERUM
Enebakk kommune	Prestegårdsvn. 4	1912	ENEBAKK
Energidepartementet	Postboks 8148 Dep	0033	OSLO
Engerdal kommune		2440	ENGERDAL
Entreprenørforeningen - Bygg og anlegg	Postboks 5485 Majorstuen	0305	Oslo
Etne kommune	Postboks 54	5591	ETNE
Etnedal kommune		2890	Etnedal
Evenes kommune	Postboks 43	8539	BOGEN I OFOTEN
Evje og Hornnes kommune	Evjemoen	4735	EVJE
Farsund kommune	Postboks 100	4552	FARSUND
Fauske kommune	Postboks 93	8201	FAUSKE
Fedje kommune		5947	FEDJE

Fellesforbundet	Postboks 9199 Grønland	0134	Oslo
Finansdepartementet	Postboks 8008 Dep	0030	OSLO
Finnmark fylkeskommune Finnmark politidistrikt Finnmarkseiendommen	Postboks 701	9815	VADSØ
Fiskebåt	Røysegata 15	6003	Ålesund
Fiskeridirektoratet	Postboks 185 Sentrum	5804	Bergen
Fitjar kommune	Postboks 83	5418	FITJAR
Fjaler kommune	Postboks 54	6961	DALE I SUNNFJORD
Fjord kommune	Olavsgata 10	6210	VALLDAL
Flakstad kommune	Rådhuset	8380	RAMBERG
Flatanger kommune	Postboks 24	7770	FLATANGER
Flekkefjord kommune	Kirkegaten 50	4400	FLEKKEFJORD
Flesberg kommune		3623	LAMPELAND
Flå kommune		3539	FLÅ
Folgefonna nasjonalparkstyre			
Folkehelseinstituttet	Postboks 4404 Nydalen	0403	Oslo
Folldal kommune	Nyberg	2580	FOLLDAL
Foreningen fredet	Gammel Kleppe	2680	Vågå
Fornybar Norge	Postboks 7184 Majorstuen	0307	Oslo
Forskningsstiftelsen Fafo	Postboks 2947 Tøyen	0608	Oslo
Forsvaret			
Forsvarsbygg	Postboks 405 Sentrum	0103	Oslo
Forsvarsdepartementet	Postboks 8126 Dep	0032	OSLO
Fortidsminneforeningen	Dronningens gate 11	0152	Oslo
Forum for miljøteknologi	Kristinelundveien 6	0268	Oslo
Forum for natur og friluftsliv	Nedre Slottsgate 25	0157	Oslo
Forum for utvikling og miljø	Storgt 11	0155	Oslo
Forvaltningsstyret for Trillemarka-Rollagsfjell naturresevat			

Framtiden i våre hender	Mariboës gate 8	0183	Oslo
Fredrikstad kommune	Postboks 1405	1602	FREDRIKSTAD
Friluftslivets fellesorganisasjon			
Friluftsrådenes landsforbund	Eyvind Lyches vei 23 B	1338	Sandvika
Frogn kommune	Postboks 10	1440	DRØBAK
Froland Kommune	Osedalen	4820	FROLAND
Frosta kommune	Alstad	7633	FROSTA
Frøya kommune	Postboks 152	7261	SISTRANDA
Fyresdal kommune		3870	FYRESDAL
Færder kommune	Postboks 250	3163	NØTTERØY
Færder nasjonalparkstyre			
Gamvik kommune	Postboks 174	9770	MEHAMN
Gartnerhallen SA	Postboks 111 Alnabru	0614	Oslo
Gausdal kommune		2651	ØSTRE GAUSDAL
Gildeskål kommune	Postboks 54	8138	INNDYR
Giske kommune	Rådhuset	6050	VALDERØY
Gjemnes kommune	Kommunehuset	6631	BATNFJORDSØRA
Gjerdrum kommune	Postboks 10	2024	GJERDRUM
Gjerstad kommune		4980	GJERSTAD
Gjesdal kommune	Rettedalen 1, Storahuset	4330	ÅLGÅRD
Gjøvik kommune	Serviceboks	2810	GJØVIK
Gloppen kommune		6823	SANDANE
Gol kommune	Gamlevegen 4	3550	GOL
Gran kommune	Rådhusvegen 39	2770	JAREN
Grane kommune		8680	TROFORS
Gratangen kommune		9470	GRATANGEN
Greenpeace	Postboks 33 Torshov	0412	Oslo
Grimstad kommune	Serviceboks 503	4898	GRIMSTAD
Grong kommune	Postboks 162	7870	GRONG
Grue kommune		2260	KIRKENÆR
Gulen kommune		5966	EIVINDVIK
Hadsel kommune	Rådhuset	8452	Storkmarknes
Halden kommune	Postboks 150	1751	HALDEN
Hallingskarvet nasjonalparkstyre			
Hamar kommune	Postboks 4063	2306	HAMAR
Hamarøy kommune	Marie Hamsuns vei 3	8294	HAMARØY

Hammerfest kommune	Postboks 1224	9616	HAMMERFEST
Haram kommune	Postboks 33	6282	BRATTVÅG
Hareid kommune	Hareid rådhus	6060	HAREID
Harstad kommune	Postmottak	9479	HARSTAD
Hasvik kommune	Fjellvn 6	9593	BREIVIKBOTN
Hattfjelldal kommune	O.T. Olsens vei 3 A	8690	HATTFJELLDAL
Haugesund kommune	Postboks 2160	5504	HAUGESUND
Havforskningsinstituttet	Postboks 1870 Nordnes	5817	Bergen
Hedmark og Oppland statsadvokatembete			
Heim kommune	Trondheimsveien 1	7200	KYRKSÆTERØRA
Helse- og omsorgsdepartementet	Postboks 8011 Dep	0030	OSLO
Hemnes kommune	Sentrumsveien 1	8646	KORGEN
Hemsedal kommune		3560	HEMSEDAL
Herøy kommune	Silvalveien 1	8850	HERØY
Herøy kommune	Postboks 274	6099	FOSNAVÅG
Hitra kommune	Rådhusveien 1	7240	HITRA
Hjartdal kommune		3692	SAULAND
Hjelmeland kommune	Kommunehuset	4130	HJELMELAND
Hol kommune		3576	HOL
Hole kommune	Hole Herredshus	3530	RØYSE
Holmestrand kommune	Postboks 312	3081	HOLMESTRAND
Holtålen kommune		7380	ÅLEN
Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembete			
Horten kommune	Postboks 10	3191	HORTEN
Hurdal kommune	Rådhuset	2090	HURDAL
Hustadvika kommune	Tingplassen 1	6440	ELNESVÅGEN
Hvaler kommune		1680	SKJÆRHALLEN
Hyllestad kommune		6957	HYLLESTAD
Hægebostad kommune		4595	TINGVATN
Høgskolen i Innlandet	Postboks 400	2418	Elverum
Høgskolen i Sørøst-Norge	Postboks 235	3606	Kongsberg
Høyanger kommune	Postboks 159	6991	HØYANGER
Høylandet kommune		7977	HØYLANDET
Hå kommune	Postboks 24	4368	VARHAUG
Ibestad kommune	Rådhuset	9450	HAMNVIK
Inderøy kommune	Vennalivegen 37	7670	INDERØY

Indre Fosen kommune	Rådhusveien 13	7100	RISSA
Indre Østfold kommune	Postboks 34	1861	TRØGSTAD
Innlandet fylkeskommune	Postboks 4404	2325	HAMAR
	Bedriftsenteret		
Innlandet politidistrikt			
Iveland kommune	Birketveit	4724	IVELAND
Jevnaker kommune	Postboks 70	3521	JEVNAKER
Jomfruland nasjonalparkstyre			
Jostedalsbreen nasjonalparkstyre			
Justis- og beredskapsdepartementet	Postboks 8005 Dep	0030	OSLO
Karasjok kommune	Rådshusg 4	9730	KARASJOK
Karlsøy kommune		9130	HANSNES
Karmøy kommune	Rådhuset	4250	KOPERVIK
Kartverket	Postboks 600 Sentrum	3507	Hønefoss
Kautokeino kommune	Bredbuktnesveien 6	9520	KAUTOKEINO
Kinn kommune	Postboks 294	6701	MÅLØY
Klagenemnda for miljøinformasjon	Miljødirektoratet, Postboks 5672 Torgarden	7485	Trondheim
Klepp kommune	Postboks 25	4358	KLEPPE
Kommunal- og distriktsdepartementet	Postboks 8112 Dep	0032	OSLO
Kommunesektorens organisasjon (KS)	Postboks 1378 Vika	0114	Oslo
Kongsberg kommune	Postboks 115	3602	KONGSBERG
Kongsvinger kommune		2226	KONGSVINGER
Kragerø kommune	Postboks 128	3791	KRAGERØ
Kristiansand kommune	Postboks 4	4685	NODELAND
Kristiansund kommune	Rådhuset Kaibakken 2	6509	KRISTIANSUND N
Krødsherad kommune		3536	NORESUND
Kultur- og likestillingsdepartementet	Postboks 8030 Dep	0030	OSLO
Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo	Postboks 6762 St. Olavs plass	0130	Oslo
Kulturrådet	Postboks 8052 Dep	0031	Oslo

Kunnskapsdepartementet	Postboks 8119 Dep	0032	OSLO
Kvinesdal kommune	Nesgata 11	4480	KVINESDAL
Kvinnherad kommune		5470	ROSENDAL
Kviteseid kommune	Kviteseidgata 13	3850	KVITeseID
Kvitsøy kommune		4180	KVITSØY
Kvæfjord kommune	Bygdeveien 26	9475	BORKENES
Kvænangen kommune	Rådhuset	9161	BURFJORD
Kystrederiene	Postboks 2020 Nordnes	5817	Bergen
Kystskogbruket	Postboks 2501	7729	Steinkjer
Kystvakten	Postboks 800 Postmottak	2617	Lillehammer
Kystverket	Postboks 1502	6025	Ålesund
Kåfjord kommune	Boks 74	9148	OLDERDALEN
La humla suse	Kolstadgata 1	0652	Oslo
Landbruks- og matdepartementet	Postboks 8007 Dep	0030	OSLO
Landbruksdirektoratet	Postboks 8140 Dep	0033	Oslo
Langsua nasjonalparkstyre			
Larvik kommune	Postboks 2020	3255	LARVIK
Lavangen kommune	Nessveien 7	9357	Tennevold
Lebesby kommune	Postboks 88	9790	KJØLLEFJORD
Leirfjord kommune		8890	LEIRFJORD
Leka kommune		7994	LEKA
Lesja kommune		2665	LESJA
Levanger kommune	Postboks 130	7601	LEVANGER
Lier kommune	Postboks 205	3401	LIER
Lierne kommune	Postboks 40	7882	NORDLI
Lillehammer kommune	Serviceboks	2626	LILLEHAMMER
Lillesand kommune	Postboks 23	4791	LILLESAND
Lillestrøm kommune	Postboks 313	2001	LILLESTRØM
Lindesnes kommune	Nordre Heddeland 26	4534	MARNARDAL
Lofotodden nasjonalparkstyre			
Lom kommune	Sognefjellsvegen 6	2686	LOM
Lomsdal-Visten nasjonalparkstyre			
Loppa kommune	Parkveien 1-3	9550	ØKSFJORD

Lopphavet verneområdestyre			
Lund kommune	Moiveien 9	4460	MOI
Lunner kommune	Postboks 94	2713	ROA
Lurøy kommune	Rådhuset	8766	LURØY
Luster kommune	Rådhuset	6868	GAUPNE
Lyngdal kommune	Postboks 353	4577	LYNGDAL
Lyngen kommune	Standv. 24	9060	LYNGSEIDET
Lærdal kommune	Postboks 83	6886	LÆRDAL
Lødingen kommune	Postboks 83	8551	LØDINGEN
Lørenskog kommune	Rådhuset	1470	LØRENSKOG
Løten kommune	Postboks 113	2341	LØTEN
Malvik kommune	Postboks 140	7551	HOMMELVIK
Marker kommune	Postboks 114	1871	ØRJE
Masfjorden kommune		5981	MASFJORDNES
Maskinentreprenørenes forbund	Postboks 505 Sentrum	0105	Oslo
Mattilsynet	Postboks 383	2381	Brumunddal
Melhus Kommune	Rådhusvn 2	7224	MELHUS
Meløy kommune	Postboks 214	8151	ØRNES
Meråker kommune		7530	MERÅKER
Meteorologisk institutt	Postboks 43 Blindern	0313	Oslo
Midtre Gauldal kommune		7290	STØREN
Midtre Nordland nasjonalparkstyre			
Midt-Telemark kommune	Postboks 83	3833	BØ I TELEMARK
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Torgarden	7485	Trondheim
Miljøstiftelsen Bellona	Rådhusgata 28	0151	Oslo
Modalen kommune	Postboks 44	5729	MODALEN
Modum kommune	Postboks 38	3371	VIKERSUND
Molde kommune	Rådhusplassen 1	6413	MOLDE
Moskenes Kommune	Rådmannskontoret	8390	REINE
Moss kommune	Postboks 175	1501	MOSS
Motvind Norge			
Møre og Romsdal fylkeskommune	Fylkeshuset	6404	MOLDE
Møre og Romsdal politidistrikt			
Møre og Romsdal statsadvokatembete			

Møysalen			
nasjonalparkstyre			
Måselv kommune		9321	MOEN
Måsøy kommune	Torget 1	9690	HAVØYSUND
Namsos kommune	Stavarvegen	7856	JØA
Namsskogan kommune		7890	NAMSSKOGAN
Nannestad kommune		2030	NANNESTAD
Narvik kommune	Postboks 64	8501	NARVIK
Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia			
Nasjonalparkstyret for Forollhogna			
Nasjonalparkstyret for Fulufjellet			
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen			
Nasjonalparkstyret for Reinheimen			
Nasjonalparkstyret for Reisa nasjonalpark og Ráisdrottárháldi			
landskapsvernområde			
Nasjonalparkstyret for Skarvan og Rotdalen og Sylan			
Nasjonalparkstyret for Øvre Dividal nasjonalpark og Dividalen			
landskapsvernområde			
Nasjonalt nettverk for botaniske hager, Naturhistorisk museum	Universitetet i Oslo, Postboks 1172 Blindern	0318	Oslo
Natur og ungdom	Postboks 4783 Sofienberg	0506	Oslo
Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo	Postboks 1172 Blindern	0318	Oslo
Naturvernforbundet Naustdal-Gjengedal verneområdestyre	Mariboegate 8	0183	Oslo
Nes kommune	Postboks 114	2151	ÅRNES
Nesbyen kommune	Kommunehuset	3540	NESBYEN
Nesna kommune	Movegen 24	8700	NESNA
Nesodden kommune	Postboks 123	1451	NESODDTANGEN

Nesseby kommune		9840	VARANGERBOTN
Nissedal kommune		3855	TREUNGEN
Nittedal kommune	Moveien 1	1482	NITTEDAL
NOAH for dyrs rettigheter	Dronningensgate 13	0152	Oslo
Nome kommune	Ringsevja 30	3830	ULEFOSS
Nord universitet	Postboks 1490	8049	Bodø
Nord-Aurdal kommune	Postboks 143	2901	FAGERNES
Nord-Fron kommune	Nedregate 50	2640	VINSTRÅ
Nordkapp kommune	Postboks 403	9751	HONNINGSVÅG
Nordland fylkeskommune	Fylkeshuset	8048	BODØ
Nordland politidistrikt Nordland statsadvokatembete			
Nord-Odal kommune		2120	SAGSTUA
Nordre Follo kommune	Postboks 3010	1402	SKI
Nordre Land kommune	Postboks 173	2882	DOKKA
Nordreisa kommune		9156	STORSLETT
Nore og Uvdal kommune		3630	RØDBERG
Norges arktiske universitetsmuseum	Postboks 6050 Langnes	9037	Tromsø
Norges bondelag	Postboks 9354 Grønland	0135	Oslo
Norges fiskarlag	Postboks 1233 Torgarden	7462	Trondheim
Norges Fjellstyresamband Norges Fritids- og Småfiskerforbund Norges institusjon for menneskerettigheter			
Norges jeger- og fiskerforbund	Postboks 94	1378	Nesbru
Norges kulturvernforbund	Øvre Slottsgate 2 B	0157	Oslo
Norges kystfiskarlag Norges Metallsøkerforening	Postboks 97	8380	Ramberg
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	Postboks 5003 NMBU	1432	Ås
Norges miljøvernforbund Norges museumsforbund	Postboks 593	5806	Bergen

Norges skogeierforbund	Postboks 1438 Vika	0115	Oslo
Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet (NTNU)		7491	Trondheim
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	Postboks 5091 Majorstuen	0301	Oslo
Norges verdensarv			
Norsk byggtjeneste AS	Postboks 6823 St. Olavs plass	0130	Oslo
Norsk forening for fartøyvern			
Norsk friluftsliv	Nedre Slottsgate 25	0157	Oslo
Norsk gartnerforbund	Schweigaards gate 34 F	0191	Oslo
Norsk industri	Postboks 7072 Majorstuen	0306	Oslo
Norsk institutt for bioøkonomi (Nibio)	Postboks 115	1431	Ås
Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)	Postboks 736 Sentrum	0105	Oslo
Norsk institutt for naturforskning	Postboks 5685 Torgarden	7485	Trondheim
Norsk institutt for vannforskning	Gaustadalleen 21	0349	Oslo
Norsk kulturarv	Postboks 26	2684	Vågå
Norsk kulturminnefond	Bergmannsgata 17	7374	Røros
Norsk maritimt museum	Bygdøynesveien 37	0286	Oslo
Norsk ornitologisk forening	Sandgata 30 B	7012	Trondheim
Norsk plantevernforening	Spikset	2100	Skarnes
Norsk polarinstitutt	Framsenteret	9296	Tromsø
Norsk villreinsenter Nord	Hjerkinnhusvegen 33	2661	Hjerkinn
Norsk villreinsenter Sør	Møsvannsvegen 1149	3660	Rjukan
Norsk zoologisk forening	Postboks 102 Blindern	0314	Oslo
Norske reindriftsamers landsforbund	Postboks 508	9255	Tromsø

Norske sjølaksefiskere			
Norske sjømatbedrifters landsforening	Postboks 639 Sentrum	7406	Trondheim
NORSKOG	Postboks 123 Lilleaker	0216	Oslo
Notodden kommune	Postboks 193	3672	NOTODDEN
NTNU Vitenskapsmuseet		7491	Trondheim
Nærings- og fiskeridepartementet	Postboks 8090 Dep	0032	OSLO
Næringslivets hovedorganisasjon (NHO)	Postboks 5250 Majorstuen	0303	Oslo
Nærøyfjorden verneområdestyre			
Nærøysund kommune			
Oppdal kommune	Inge Krokannsveg 2	7340	OPPDAL
Orkland kommune	Postboks 83	7301	ORKANGER
Os kommune		2550	OS I ØSTERDALEN
Osen kommune		7740	STEINSDALEN
Oslo kommune	Rådhuset	0037	OSLO
Oslo kommune	Rådhuset	0037	OSLO
Oslo kommune, byantikvaren			
Oslo politidistrikt			
Oslo statsadvokatembete			
OsloMet - storbyuniversitetet	Postboks 4 St. Olavs plass	0103	Oslo
Osterøy kommune		5282	LONEVÅG
Overhalla kommune		7864	OVERHALLA
Politidirektoratet	Postboks 8051 Dep	0031	Oslo
Politi høgskolen			
Porsanger kommune	Rådhuset	9712	LAKSELV
Porsgrunn kommune	Postboks 128	3901	PORSGRUNN
Raet nasjonalparkstyre			
Rakkestad kommune	Pb 264	1891	RAKKESTAD
Rambøll Norge AS	Postboks 427 Skøyen	0213	Oslo
Rana Kommune	Postboks 173	9601	Mo i Rana
Randaberg kommune	Postboks 40	4096	RANDABERG
Rauma kommune		6300	ÅNDALSNES
Regelrådet	Kartverksveien 21	3511	Hønefoss

Regjeringsadvokaten			
Rendalen kommune		2485	RENDALEN
Rennebu kommune	Berkåk	7391	RENNEBU
Riksadvokaten			
Riksantikvaren	Postboks 8196 Dep	0034	Oslo
Rindal kommune		6657	RINDAL
Ringebu kommune	Hanstadgata 2	2630	RINGEBU
Ringerike kommune	Serviceboks 4	3504	HØNEFOSS
Ringsaker kommune	Postboks 13	2380	BRUMUNDDAL
Risør kommune	Postboks 158	4952	RISØR
Rogaland fylkeskommune	Postboks 130 Sentrum	4001	STAVANGER
Rogaland statsadvokatembete			
Rohkunborri nasjonalparkstyre			
Rollag kommune		3626	ROLLAG
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre			
Rovviltnemnda region 1			
Rovviltnemnda region 2			
Rovviltnemnda region 3			
Rovviltnemnda region 4			
Rovviltnemnda region 5			
Rovviltnemnda region 6			
Rovviltnemnda region 7			
Rovviltnemnda region 8			
Rælingen kommune	Postboks 100	2025	FJERDINGBY
Rødøy kommune	Postboks 93	8185	VÅGAHOLMEN
Rørøst kommune	Bergmannsgata 19	7374	RØROS
Røst kommune		8064	RØST
Røyrvik kommune		7898	LIMINGEN
Råde kommune	Rådhuset	1640	RÅDE
SABIMA - Samarbeidsrådet for biologisk mangfold	Mariboegate 8	0183	Oslo
Salangen kommune		9355	SJØVEGAN
Saltdal kommune	Rådhuset	8250	ROGNAN
Sametinget	Ávjovárgeaidnu 50	9730	Karasjok
Samferdselsdepartementet	Postboks 8010 Dep	0030	OSLO

Samnanger kommune		5650	TYSSE
Sande kommune		6084	LARSNES
Sandefjord kommune	Postboks 2025	3247	SANDEFJORD
Sandnes kommune	Postboks 583	4302	SANDNES
Sarpsborg kommune	Postboks 237	1702	SARPSBORG
Sauda kommune	Postboks 44	4201	SAUDA
Seiland/Sievju nasjonalparkstyre			
Sel kommune	Botten Hansensgate 9	2670	OTTA
Selbu kommune	Gjelbakken 15	7580	SELBU
Seljord kommune	Brøløsvegen 13 A	3840	SELJORD
Senja kommune	Postboks 602	9306	FINNSNES
Sigdal kommune	Borgestubakken 2	3350	PRESTFOSS
Siljan kommune	Postboks 16	3749	SILJAN
SINTEF	Postboks 4760 Torgarden	7465	Trondheim
Sirdal kommune		4440	TONSTAD
Sjøfartsdirektoratet	Postboks 2222	5509	Haugesund
Sjømat Norge	Postboks 5471 Majorstuen	0305	Oslo
Skaun kommune	Rådhuset	7353	BØRSA
Skien kommune	Postboks 3004 Handelstorget	3703	Skien
Skiptvet kommune	Storveien 24	1816	SKIPTVET
Skjervøy kommune	Postboks 145-G	9189	SKJERVØY
Skjåk kommune		2690	SKJÅK
Smøla kommune		6570	SMØLA
Snøscooterklubbenes fellesråd			
Snåsa kommune		7760	SNÅSA
Sogndal kommune	Postboks 153	6851	SOGNDAL
Sokndal kommune	Gamleveien 20	4380	HAUGE I DALANE
Sola kommune	Postboks 99	4097	SOLA
Solund kommune	Postboks 73	6921	HARDBAKKE
Sortland kommune	Postboks 117	8401	SORTLAND
Stabbursdalen nasjonalparkstyre			
Stad kommune	Rådhusvegen 11	6770	NORDFJORDEID
Standard Norge	Postboks 252	1326	Lysaker
Stange kommune	Postboks 214	2336	STANGE
Statens arbeidsmiljøinstitutt	Postboks 8149 Dep	0033	Oslo

Statens vegvesen, Vegdirektoratet	Postboks 8142 Dep	0033	Oslo
Statistisk sentralbyrå	Postboks 2633 St. Hanshaugen	0131	Oslo
Statsbygg	Postboks 8106 Dep	0032	Oslo
Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDALE
Statsforvalteren i Innlandet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Statsforvalteren i Møre og Romsdal	Postboks 2520	6404	MOLDE
Statsforvalteren i Nordland	Postboks 1405	8002	BODØ
Statsforvalteren i Rogaland	Postboks 59	4001	STAVANGER
Statsforvalteren i Troms og Finnmark	Postboks 700	9815	VADSØ
Statsforvalteren i Trøndelag	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Statsforvalteren i Vestland	Statens hus, Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus	Postboks 325	1502	MOSS
Statskog SF	Postboks 63 Sentrum	7801	Namsos
Stavanger kommune	Postboks 8001	4068	STAVANGER
Stavanger maritime museum	Strandkaaien 22	4005	Stavanger
Steigen kommune	Rådhuset	8281	LEINESFJORD
Steinkjer kommune	Postboks 2530	7729	STEINKJER
Stiftelsen Bergens sjøfartsmuseum	Postboks 7800	5020	Bergen
Stiftelsen Nordnorsk fartøyvernsenter og båtmuseum			
Stjørdal kommune	Postboks 133	7501	STJØRDAL
Stord Kommune	Postboks 304	5402	STORD
Stor-Elvdal kommune	Postboks 85	2481	Koppang
Storfjord kommune		9046	OTEREN
Strand kommune	Postboks 115	4126	JØRPELAND
Stranda kommune		6201	STRANDA
Stryn kommune	Tonningsgata 4	6783	STRYN

Stølsheimen verneområdestyre			
Sula kommune	Postboks 280	6039	LANGEVÅG
Suldal kommune	Eidsvegen 7	4230	SAND
Sunndal kommune	Postboks 94	6601	SUNNDALSØRA
Sunnfjord kommune	Postboks 338	6802	FØRDE
Surnadal kommune		6650	SURNADAL
Svalbards Miljøvernfond	Postboks 633	9171	Longyearbyen
Sveio kommune	Postboks 40	5559	SVEIO
Sykkylven kommune	Rådhuset	6230	SYKKYLVEN
Sysselmasteren på Svalbard	Postboks 633	9171	Longyearbyen
Sølen verneområdestyre			
Sømna kommune		8920	SØMNA
Søndre Land kommune		2860	HOV
Sør-Aurdal kommune	Tingvoll	2930	BAGN
Sørfold kommune	RÅDHUSET	8226	STRAUMEN
Sør-Fron kommune	Kommunevegen 1	2647	SØR-FRON
Sør-Odal kommune	Postboks 7	2101	SKARNES
Sørreisa kommune		9310	SØRREISA
Sør-Varanger kommune	Boks 406,	9915	KIRKENES
Sør-Vest politidistrikt			
Sør-Øst politidistrikt			
Tana kommune	Rådhusv 3	9845	TANA
Telemark fylkeskommune	Postboks 2844	3702	SKIEN
Time kommune	Postboks 38	4349	BRYNE
Tingvoll kommune	Kommunehuset	6630	TINGVOLL
Tinn kommune	Postboks 14	3661	RJUKAN
Tjeldsund kommune	Skånlandsveien 72/76	9440	EVENSKJER
Tokke kommune		3880	DALEN
Tolga kommune	Kommunehuset	2540	TOLGA
Tolletaten	Postboks 8122 Dep	0032	Oslo
Troms fylkeskommune	Postboks 6600	9296	TROMSØ
Troms og Finnmark statsadvokatembete			
Troms politidistrikt			
Tromsø kommune	Postboks 6900	9299	TROMSØ
Tromsø Museum, Universitetsmuseet	UiT Norges arktiske universitet,	9037	Tromsø

	Postboks 6050		
	Langnes		
Trondheim kommune	Postboks 2300	7004	TRONDHEIM
	Torgarden		
Trysil kommune	Postboks 200	2421	TRYSIL
Træna kommune	Postboks 86	8770	TRÆNA
Trøndelag fylkeskommune	Postboks 2560	7735	STEINKJER
	Fylkets hus		
Trøndelag politidistrikt			
Trøndelag			
statsadvokatembete			
Tvedestrand kommune	Postboks 38	4901	TVEDESTRAND
Tydal kommune		7590	TYDAL
Tynset kommune	Tynset Rådhus	2500	TYNSET
Tysnes kommune	Kommunehuset	5685	UGGDAL
Tysvær kommune		5570	AKSDAL
Tønsberg kommune	Postboks 2410	3104	TØNSBERG
UiT Norges arktiske	Postboks 6050	9037	Tromsø
universitet	Langnes		
Ullensaker kommune	Postboks 470	2051	JESSHEIM
Ullensvang kommune	Opheimsgata 31	5750	ODDA
Ulstein kommune	Postboks 143	6067	ULSTEINVIK
Universitetet i Agder	Postboks 422	4604	Kristiansand S
Universitetet i Bergen	Postboks 7800	5020	Bergen
Universitetet i Oslo	Postboks 1072	0316	Oslo
	Blindern		
Universitetet i Stavanger	Postboks 8600	4036	Stavanger
	Forus		
Universitetsmuseet i	Postboks 7800	5020	Bergen
Bergen, Universitetet i			
Bergen			
Utenriksdepartementet	Postboks 8114	0032	OSLO
	Dep		
Utmarkskommunenes	Postboks 1148	0104	Oslo
sammenslutning	Sentrum		
Utsira kommune		5547	UTSIRA
Vadsø kommune	Postboks 614	9811	VADSØ
Vaksdal kommune	Konsul Jepsensgt.	5722	DALEKVAM
	16		
Valle kommune		4747	VALLE
Vang kommune		2975	VANG I VALDRES
Vanylven kommune	Rådhuset	6143	FISKÅBYGD

Varangerhalvøya nasjonalparkstyre			
Vardø kommune	Postboks 292	9951	VARDØ
Vefsn kommune	Postboks 560	8651	MOSJØEN
Vega kommune		8980	VEGA
Vega verneområdestyre			
Vegårshei kommune	Myra	4985	VEGÅRSHEI
Veidekke ASA	Postboks 505 Skøyen	0214	Oslo
Vennesla kommune	Postboks 25	4701	VENNESLA
Verdal kommune		7650	VERDAL
Verneområdestyret for Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde			
Verneområdestyret for Geiranger-Herdalen landskapsvernområde			
Verneområdestyret for Kvænangsbotn og Navitdalen landskapsvernområder			
Verneområdestyret for Lyngsalpan landskapsvernområde			
Verneområdestyret for Nordkvaløya- Rebbernesøya			
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder			
Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane landskapsvernområde			
Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen			
Verneområdestyret for Trollheimen			
Vest politidistrikt			
Vestby kommune	Postboks 144	1540	Vestby

Vestfold fylkeskommune	Postboks 1213 Trudvang	3105	TØNSBERG
Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembete			
Vestland fylkeskommune	Postboks 7900	5020	BERGEN
Vestnes kommune		6390	VESTNES
Vestre Slidre kommune		2966	SLIDRE
Vestre Toten kommune	Postboks 84	2831	RAUFOSS
Vestvågøy kommune	Postboks 203	8376	LEKNES
Vevelstad kommune	Rådhuset	8976	VEVELSTAD
Vik kommune	Postboks 134	6891	VIK I SOGN
Vindafjord kommune		5580	ØLEN
Vinje kommune		3890	VINJE
Vitenskapskomiteen for mat og miljø	Postboks 4404 Nydalen	0403	Oslo
Volda kommune	Stormyra 2	6100	VOLDA
Værøy kommune		8063	VÆRØY
Vågan kommune		8305	SVOLVÆR
Vågå kommune	Edvard Storms veg 2	2680	VÅGÅ
Våler kommune	Kjosveien 1	1592	VÅLER I ØSTFOLD
Våler kommune	Postboks 34	2436	VÅLER I SOLØR
WWF-Norge	Postboks 6784 St. Olavs plass	0130	Oslo
Ytre Hvaler nasjonalparkstyre			
ØKOKRIM	Postboks 8193 Dep	0034	Oslo
Øksnes kommune		8439	MYRE
Ørland kommune	Alf Nebbs gate 2	7160	BJUGN
Ørsta kommune	Rådhuset	6150	ØRSTA
Øst politidistrikt			
Østfold fylkeskommune	Postboks 220	1702	SARPSBORG
Østre Toten kommune	Postboks 24	2851	LENA
Øvre Eiker kommune	Rådhuset	3300	HOKKSUND
Øvre Pasvik nasjonalparkstyre			
Øyer kommune		2636	ØYER
Øygarden kommune	Ternholmvegen 2	5337	RONG
Øystre Slidre kommune		2940	HEGGENES
Åfjord kommune	Øvre Årnes 7	7170	ÅFJORD
Ål kommune	Torget 1	3570	ÅL

Ålesund kommune Ålfotbreen verneområdestyre	Postboks 1521	6025	ÅLESUND
Åmli kommune		4865	ÅMLI
Åmot kommune Ånderdalen nasjonalparkstyre	Torget 1	2450	RENA
Årdal kommune	Statsråd Evensensveg 4-6	6885	ÅRDALSTANGEN
Ås kommune	Postboks 195	1431	ÅS
Åseral kommune		4540	ÅSERAL
Åsnes kommune	Kaffegata 23	2270	FLISA

Høringsnotat – Forslag til endringer i straffeloven § 242,
heving av strafferammer samt endringer i regelverket om
miljø- og kulturmiljøkriminalitet

Innhold og oppsummering av forslaget	5
DEL I NATURKRIMINALITET	7
1 Heving av strafferammene i spesiallovgivningen	7
1.1 Innledning	7
1.2 Naturmangfoldloven og lakse- og innlandsfiskloven	7
1.3 Svalbardmiljøloven	10
1.4 Viltressursloven	11
1.5 Motorferdselloven	15
1.5.1 Gjeldende rett.....	15
1.5.2 Vurderinger og forslag.....	15
1.5.2.1 Arbeid med ny motorferdsellov	15
1.5.2.2 Strafferamme og skyldkrav	16
1.5.2.3 Straffeprosessuelle konsekvenser og påtalemyndighet.....	20
1.6 Havvernloven.....	21
2 Avgrensning av området for det straffbare etter svalbardmiljøloven, viltregelverket og motorferdselloven	22
2.1 Innledning	22
2.2 Svalbardmiljøloven	23
2.3 Viltressursloven	24
2.4 Motorferdselloven	24
DEL II KULTURMILJØKRIMINALITET	26
3 Innledning	26
4 Gjeldende rett	26
4.1 Straffeloven § 242	26
4.1.1 Lovhistorikk	26
4.1.2 Nærmere om bestemmelsen.....	27
4.1.3 Nåværende strafferammer	28
4.1.4 Anvendelse av bestemmelsen i praksis.....	28
4.2 Kulturminneloven § 27.....	29
4.2.1 Lovhistorikk	29
4.2.2 Gjeldende rett.....	29
4.2.3 Anvendelse av bestemmelsen i praksis.....	29
4.3 Forholdet mellom straffeloven § 242 første ledd, herunder § 352, og kulturminneloven § 27 31	
4.3.1 Konkurrens.....	32
5 Utdfordringer med dagens lovregulering og forslag til løsninger	33
5.1 Endring i strafferammer	33
5.1.1 Straffeloven § 242 første ledd	34
5.1.2 Straffeloven § 242 andre ledd	36
5.1.3 Kulturminneloven § 27	36

5.2	Innholdsmessige endringer i straffebestemmelsene	38
5.2.1	Straffeloven § 242	38
5.2.2	Kulturminneloven § 27	39
DEL III ANDRE ENDRINGER, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER, FORSLAG TIL LOV OG FORSKRIFT		41
6	Forslag til endring i straffeloven § 5 første ledd nr. 9	41
7	Endringer i naturmangfoldloven, lakse- og innlandsfiskloven og motorferdselloven	42
7.1	Endringer i naturmangfoldloven.....	42
7.1.1	Opphevelse av naturmangfoldloven § 75 tredje ledd.....	42
7.1.2	Utsetting og omsetting av fremmede organismer § 30 første ledd bokstav c	44
7.1.3	Hjemmel i naturmangfoldloven for deling av opplysninger med andre lands myndigheter.....	44
7.1.4	Endringer i naturmangfoldloven § 74 om overtredelsesgebyr	49
7.2	Endringer i lakse- og innlandsfiskloven	50
7.2.1	Ny § 9 og endringer i § 10 – utsetting av stedegen stamme og kultiveringstiltak 50	
7.2.2	Endringer i § 42 om kontroll, oppsyn og overvåking	52
7.2.3	Endringer i §§ 43 og 44 om fangstrapportering og registrering av redskap	53
7.2.4	Endringer i § 47 om gjenutsetting og inndragning av fangst.....	54
7.2.5	Endringer i § 47a om administrativt beslag	55
7.2.6	Ny § 47 b Administrativ inndragning av redskap.....	56
7.2.7	Endringer i § 48 a første ledd om overtredelsesgebyr	57
7.2.8	Endringer i § 49 om straff.....	58
7.2.9	Innføre nasjonalt nedsenkingspåbud for garn uansett maskevidde (utvidet nedsenkingspåbud)	58
7.3	Endringer i motorferdselloven.....	58
7.3.1	Myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr etter motorferdselloven § 12 b	58
7.3.2	Overtredelsesgebyr for alle typer motorisert ferdsel	61
7.3.3	Skyldkrav for overtredelsesgebyr.....	62
8	Inkludere naturmangfoldloven i internkontrollforskriftens anvendelsesområde	64
9	Administrative og økonomiske konsekvenser	66
10	Forslag til endringer i lov og forskrift.....	69
10.1	Straffeloven	69
10.2	Straffeprosessloven.....	69
10.3	Naturmangfoldloven	70
10.4	Internkontrollforskriften	71
10.5	Lakse- og innlandsfiskloven	73
10.6	Svalbardmiljøloven	76
10.7	Viltressursloven	77

10.8 Motorferdselloven	78
10.9 Havvernloven	79
10.10 Kulturminneloven	80

Innhold og oppsummering av forslaget

Meld. St. 19 (2019-2020) *Miljøkriminalitet* presenterte en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot miljø- og kulturmiljøkriminalitet nasjonalt og internasjonalt og dermed redusere den negative påvirkningen miljøkriminalitet har på klima og miljø, på tvers av ulike sektorer.¹ Et viktig formål med meldingen var å sette miljøkriminalitet på dagsorden og å bidra til økt kunnskap, forståelse og engasjement rundt miljøkriminalitet. Departementet foreslår i dette høringsnotatet lovendringer som følger opp tiltak fra stortingsmeldingen.

Forslagene søker å styrke den strafferettslige forfølgningen av miljø- og kulturmiljøkriminalitet blant annet ved at strafferammene heves.

Departementet foreslår endringer i vilkårene for straff og strafferammene i generalklausulen i straffeloven § 242. Bestemmelsen er i liten grad anvendt. Straffbarhetsvilkårene er foreslått endret for å utvide anvendelsesområdet og tilpasses kunnskap om kulturminne- og kulturmiljøkriminalitet og dens negative påvirkning på miljø og kulturminner. Strafferammen foreslås hevet fra fengsel i 6 år til 10 år for brudd på § 242 første ledd. Strafferammen i § 242 andre ledd foreslås hevet fra fengsel i 2 år til 6 år.

For å sikre konsistente strafferammer i miljøregelverket foreslås det at den alminnelige strafferammen i naturmangfoldloven § 75 første ledd, lakse- og innlandsfiskloven § 49 første ledd, havvernloven § 30 og svalbardmiljøloven § 99 heves fra bøter og fengsel i 1 år til 2 år. Den skjerpede strafferammen for grove overtredelser på fengsel i 5 år beholdes.

Strafferammene i kulturminneloven § 27 og viltressursloven § 60 foreslås hevet fra bøter og fengsel i 1 år til 2 år for alminnelige overtredelser, og fra fengsel i 2 år til 5 år når overtredelsen er grov.

Strafferammen i motorferdselloven § 12 er bøter. Departementet foreslår i tråd med Motorferdsellovutvalgets forslag å øke strafferammen til bøter eller fengsel i inntil 1 år for alminnelige overtredelser og bøter eller fengsel i 2 år for grove overtredelser.

Handlingsnormene som skal sanksjoneres med straff er foreslått identifisert i svalbardmiljøloven § 99, kulturminneloven § 27 og motorferdselloven § 12 og § 12 b om overtredelsesgebyr i tråd med sanksjonsutvalgets anbefalinger i NOU 2003:15 *Fra bot til bedring* og departementets anbefalinger i Prop. 62 L (2015-2016) *Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.)* punkt 7.4.3.2 side 53.

På bakgrunn av Borgarting lagmannsretts dom LB-2022-11106 og Hålogaland lagmannsretts dom 25-051117AST-HALO er det skapt usikkerhet om anvendelsen av naturmangfoldloven § 75 tredje ledd (konkurrens). Bestemmelsen foreslås opphevet med begrunnelsen at læren om idealkonkurrens løser spørsmål om lovvalg når et lovbrudd rammes av flere lover.

¹ I Meld. St. 16 (2019–2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold* ble kulturmiljøbegrepet tatt i bruk som et overordnet samlebegrep for kulturminne, kulturmiljø og landskap og for å omtale hele feltet.

I lakse- og innlandsfiskloven foreslås innføring av nasjonalt nedsenkingspåbud for garn uansett maskevidde. I tillegg foreslås hjemmel for administrativ inndragning av merket fiskeredskap, samt andre mindre endringer i lakse- og innlandsfiskloven for å tette regelverkshull.

I motorferdselloven § 12 b foreslås det å flytte myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr fra Statens naturoppsyn (SNO) til Miljødirektoratet slik at også ansatte uten tilknytning til SNO kan utferdige forhåndsvarsel og vedtak om gebyr. Departementet ber også om innspill på om også politiet bør få myndighet eller om det bør gis adgang til forenklet forelegg i visse saker. Det foreslås videre i lovens § 12b å innføre skyldkrav for illeggelse av overtredelsesgebyr, samt gi mulighet for at overtredelsesgebyr også kan gis ved bruk av andre typer motoriserte fremkomstmidler i utmark og vassdrag, slik som ved ulovlig start og landing med luftfartøy i utmarka.

Til oppfølging av tiltak i stortingsmeldingen foreslås det å inkludere naturmangfoldloven i internkontrollforskriftens virkeområde. Det foreslås enkelte justeringer i overtredelsesgebyrbestemmelsen i naturmangfoldloven, samt å innføre hjemmel i naturmangfoldloven for deling av opplysninger med andre lands myndigheter.

Formålet med forslagene er å presisere vilkårene for straff, skjerpe strafferammen innen miljøregelverket, gi forvaltningen verktøy til å avdekke og reagere på overtredelser av regelverket, og dermed øke fokuset på at lovbrudd mot miljøet tas på alvor. Økonomiske og administrative kostnader av forslagene er vurdert. I sum er det usikkert hvor mange flere saker som vil bli fulgt opp av politi og rettsvesenet og hva som blir den totale effekten av eventuelt flere saker, vurdert mot en preventiv effekt i form av færre lovbrudd som følge av høyere strafferammer.

I dette høringsnotatet foreslås det ikke endringer i straffeloven § 240 om alvorlig miljøkriminalitet. Departementet vurderer behovet for endringer i bestemmelsen i en egen prosess.

DEL I NATURKRIMINALITET

1 Heving av strafferammene i spesiallovgivningen

1.1 Innledning

I Stortingsmeldingen om miljøkriminalitet (Meld.St. 19 (2019-2020) *Miljøkriminalitet*) ble det uttalt at regjeringen vil vurdere å heve strafferammen for alminnelige overtredelser i viltregelverket, kulturminneloven og naturmangfoldloven til fengsel i 2 år og for grove overtredelser til fengsel i 6 år. I stortingsmeldingen ble det også slått fast at regjeringen vil heve strafferammen i motorferdselregelverket. Det ble understreket på side 27 at dersom straff som virkemiddel skal være effektivt, må strafferammene oppleves tilstrekkelig avskrekkende:

Hvis straff som virkemiddel skal være effektivt, er det en forutsetning at straffansvaret oppleves som en reell trussel. Strafferammene må i tilstrekkelig grad virke avskrekkende på mulige gjerningspersoner og bidra til å styre deres adferd. Det må vurderes om strafferammene i miljølovgivningen i tilstrekkelig grad reflekterer lovbruddets alvor og viktigheten av den interessen som straffebudet beskytter.

Strafferammene i naturmangfoldloven § 75 og svalbardmiljøloven § 99 for grove overtredelser ble i 2019 hevet fra fengsel i 3 år til 5 år. Tilsvarende ble strafferammen i lakse- og innlandsfiskloven § 49 hevet i 2020 fra fengsel i 2 år til 5 år. Da strafferammene relativt nylig er revidert, er det ikke grunnlag for å heve disse nå.

Strafferammene i viltloven, kulturminneloven og motorferdselloven er i hovedsak uendret siden vedtagelsen av lovene. For viltressursloven § 60 og kulturminneloven § 27 foreslås endring i både den alminnelige og den forhøyede strafferammen for grove overtredelser, se kap 1.4 og 5.1.3. Kulturminneloven § 27 foreslås omstrukturert hvor grove overtredelser skilles ut i eget ledd, tilsvarende som naturmangfoldloven § 75 andre ledd og lakse- og innlandsfiskloven § 49 andre ledd. Motorferdselloven § 12 har i dag kun bøter som straffealternativ, og ingen forhøyet sideramme for grove brudd på regelverket. Det foreslås å endre straffebestemmelsen til å differensiere mellom alminnelig og grove overtredelser, med tilhørende økning i strafferammen, se kap 1.5.

1.2 Naturmangfoldloven og lakse- og innlandsfiskloven

Den alminnelige strafferammen i naturmangfoldloven § 75 første ledd og lakse- og innlandsfiskloven § 49 første ledd er bøter eller fengsel i 1 år. Strafferammene har vært uendret siden lovene ble vedtatt henholdsvis i 2009 og 1992.

Strafferammen for grove overtredelser ble i 2019 hevet fra fengsel i 3 år til 5 år i naturmangfoldloven, og tilsvarende i 2020 i lakse- og innlandsfiskloven.

Skyldkravet for begge lover er forsett eller uaktsomhet.

Høyesterett har i de senere årene skjerpet straffenivået for brudd på miljøkriminalitet. I dom HR-2016-1253-A avsnitt 32 uttaler Høyesterett at straffenivået for miljøkriminalitet er skjerpet

siden 1990-tallet, og med støtte i en rekke avgjørelser fra Høyesterett ble det understreket at slik kriminalitet skal straffes strengt. I HR-2020-1353-A avsnitt 52 og 53 fremhever Høyesterett viktigheten av allmennpreventive hensyn ved brudd på miljøregelverket og viser til at betydningen av å beskytte miljøet gjenspeiles i Grunnloven § 112.

Vurderinger og forslag

Ved fastsettelse av *strafferammens nivå* er det i tråd med de prinsipper som er fastsatt Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) punkt 11.2.2 s. 126 flere forhold som må vurderes:

- lovovertrедelses straffverdighet (hvilken interesse som er krenkes)
- straffen skal være forholdsmessig sett i lys av de interesser som krenkes
- strafferammen må oppfattes som realistisk (i den forstand at strafferammene bør fastsettes slik at de både virker avskrekkende på mulige gjerningspersoner, blir oppfattet som tilstrekkelige, og kan tjene som veiledning for påtalemyndigheten og domstolene ved ilegging av reaksjon)

Kunnskapen om tap av natur og arts mangfold har økt over tid. Den samlede negative belastningen av både lovlige og ulovlige tiltak på miljøet har ført til et større behov for mer effektiv håndhevelse av miljøregelverkene.

I Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur* (Naturmeldingen) har regjeringen lagt frem en handlingsplan for arbeidet med naturforvaltning. Handlingsplanen følger opp de globale målene i Kunming-Montreal-rammeverket for natur mangfold (naturavtalen) som verdens land ble enige om under det 15. partsmøtet for Konvensjonen om biologisk mangfold i Montreal i desember 2022. Det fremgår av Naturmeldingen at menneskelig påvirkning har svekket økosystemene verden over og at «*Arealendringer på land og i hav, overhøsting, klimaendringer, forurensning, og spredning av fremmede, skadelige arter er de viktigste drivkreftene bak naturtapet, og mange av de negative påvirkningene er irreversible eller svært krevende å reversere*», se Naturmeldingen side 7 flg.

Økokrim viser i sin nyeste trusselvurdering om miljøkriminalitet til at de ulovlige forholdene er en belastning som kommer i tillegg til den belastningen som lovlig virksomhet utgjør, og kan dermed svekke utredningsgrunnlaget og undergrave en bærekraftig forvaltning.² Natur- og faunakriminalitet er ikke bare en trussel mot omfanget og mangfoldet av arter, men også hele økosystemer.

Stortingsmeldingen Meld. St. 19 (2019–2020) *Miljøkriminalitet* hadde som mål å presentere en helhetlig politikk, tiltak og virkemidler for å redusere den negative påvirkningen miljøkriminalitet har på klima og miljø. Det er i meldingen vist til miljøkriminalitetens særpreg (side 9):

Miljøkriminalitet, både nasjonalt og internasjonalt, særpreges ved at den rammer samfunnets fellesgoder. Flere miljøkriminalitetsområder kjennetegnes også av at de lovstridige handlingene finner sted innenfor en virksomhet som i seg selv er lovlig og omfatter aktiviteter som etter sin art kan være både lovlige og ulovlige. De ulovlige

² Økokrim (2025) [Trusselvurdering 2025 - Miljøkriminalitet](#)

forholdene er en belastning som kommer i tillegg til den belastningen som lovlig virksomhet utgjør. Miljøkriminalitet har videre lav oppdagelsesrisiko sammenlignet med mange andre former for kriminalitet, både fordi overtredelser av miljølovgivning ofte skjer i lite befolkede områder, konsekvensene av kriminaliteten kan vise seg et annet sted og lenge etter at overtredelsen fant sted og fordi overtredelsene ikke har noen fornærmet i tradisjonell forstand.

Miljøkriminaliteten kjennetegnes videre av at den kan bestå av mange mindre lovbrudd, som hver for seg ikke har store konsekvenser, men som samlet og over tid kan medføre negativ påvirkning på miljøet. Bruddene kan i seg selv være alvorlige, uten at de er av en slik karakter at de vurderes som grove slik at strafferammen på 5 år kommer til anvendelse.

Strafferammen på 1 år for alminnelige overtredelser er til hinder for å skjerpe og tilpasse straffenivået til kunnskapen om konsekvenser eller potensiale for konsekvenser av brudd på miljøregelverket. Det er særlig i de tilfellene hvor lovbruddene er forsettlig eller grovt uaktsomt utført, at behovet for høyere strafferammer gjør seg gjeldende. Manglende respekt for regelverket til tross for kunnskap om negative virkninger på miljøet, bør som hovedregel straffes strengt.

Strafferammen på 1 år er lavere enn strafferammen for rene vinningslovbrudd i ny straffelov. Strafferammen for alminnelige vinningslovbrudd i ny straffelov er på 2 år, se eksempelvis straffeloven § 321 om tyveri og § 324 om underslag. Å ha lavere straff for miljøkriminalitet kan gi et feilaktig signal om at de verdene miljøregelverket skal beskytte er mindre beskyttelsesverdige enn de økonomiske interessene straffeloven beskytter.

Departementet foreslår at strafferammen for alminnelige overtredelser i naturmangfoldloven § 75 første ledd og lakse- og innlandsfiskloven § 49 heves fra fengselsstraff i inntil 1 år til inntil 2 år. BøtStraffalternativet foreslås videreført.

Forslaget må ses i sammenheng med at strafferammen for grove overtredelser er 5 år, samt forslaget om å heve strafferammen for brudd på straffeloven § 242 fra 6 år til 10 år. Med de foreslåtte endringene kan straffenivået for alminnelige lovbrudd i større grad differensieres og tilpasses det enkelte lovbruddet.

Innføring av en strafferamme på fengsel i 2 år vil sikre en strafferamme som harmonerer med det øvrige straffenivået i straffeloven, som for eksempel bestemmelsene om vinningslovbrudd. Hevingen av strafferammene er også et signal til påtalemyndigheten og domstolen om alvoret av brudd på miljøregelverket. Å heve strafferammen fra fengsel i 1 år til 2 år antas også å øke den allmennpreventive effekten og slik styrke etterlevelsen av miljøregelverkene.

Politiet har etter gjeldende rett kompetanse til å avgjøre spørsmålet om påtale ved brudd på naturmangfoldloven § 75 første ledd og lakse- og innlandsfiskloven § 49 første ledd, jf. straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav a og riksadvokatens rundskriv 2/2022 *Påtalekompetanse* punkt 2.3. Med heving av den alminnelige strafferammen fra fengsel i 1 år til 2 år flyttes kompetansen til statsadvokaten, jf. straffeprosessloven §§ 66 og 67.

Dersom statsadvokaten skal overta ansvar for å avgjøre påtalespørsmålet i saker der påtalekompetansen i dag ligger hos politiet, vil det kreve en nærmere utredning av økonomiske og administrative konsekvenser. Departementet foreslår derfor å beholde påtalekompetansen for alminnelige overtredelser for naturmangfoldloven og lakse- og

innlandsfiskloven hos politiet, selv om strafferammen heves fra 1 til 2 år. Det vises for eksempel til at politiet i dag avgjør spørsmålet om tiltale i saker om overtredelse av blant annet viltloven § 56 første ledd andre punktum og foreningsloven § 79 tredje ledd. Disse overtredelsene har en strafferamme på 2 år. For at politiet skal kunne fortsette å avgjøre tiltalspørsmålet inntas unntak for disse bestemmelsene i straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav c. Departementet ber om høringsinstansenes syn på spørsmålet om politiet bør beholde påtalekompetansen for overtredelser av bestemmelsene i miljøregelverket selv om strafferammen heves til 2 år, eller om dette bør tilligge statsadvokatene.

Hevingen av den alminnelige strafferammen får ingen betydning for anvendelsen av straffeprosessuelle tvangsmidler eller foreldelsesfristens lengde. Det presiseres at det er den skjerpene siderammen for grove overtredelser som er avgjørende for foreldelsesfristen for alminnelige overtredelser, se HR-2024-1192-A og HR-2020-955-A. Med strafferamme på 5 år er foreldelsesfristen 10 år, jf. straffeloven § 86 første ledd bokstav c.

Medvirkning til og forsettlig forsøk på brudd på loven vil fortsatt være straffbart, jf. straffeloven §§ 15 og 16.

Er overtredelsen begått av noen som har handlet på vegne av et foretak kan foretaket straffes med bøter, jf. straffeloven §§ 27 og 28.

1.3 Svalbardmiljøloven

Den alminnelige strafferammen i svalbardmiljøloven § 99 er bøter eller fengsel i 1 år. Etter andre punktum er strafferammen fengsel i 5 år der det er inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpene omstendigheter.

Overtredelsesgebyr kan ilegges etter § 96 a. Overtredelsesgebyr er en administrativ sanksjon etter forvaltningsloven § 43 og som etter den europeiske menneskerettskonvensjonen er å anse som straff.

Skyldkravet er forsett eller uaktsomhet.

Den alminnelige strafferammen på bøter eller fengsel i 1 år har vært uendret siden loven ble vedtatt. Strafferammen for grove overtredelser ble i 2019 hevet fra fengsel i 3 år til 5 år. Da sist nevnte strafferamme nylig er revidert, er det ikke grunnlag for å endre disse nå.

Vurderinger og forslag

For å ivareta de unike verneverdiene og den sårbare naturen på Svalbard er regelverket med virkning fra 1. januar 2025 skjerpet. Eksempelvis innføres forbud mot bruk av ubemannede luftfartøy (droner) i nærheten av fuglefjell for å beskytte fugler i hekketiden mot støy og forstyrrelser (§ 30) og en skjerping av reglene om isbjørnbeskyttelse (§ 30a), se Prop. 47 L (2023–2024) kap. 1. Endringene bør følges opp med heving av strafferammen for å sikre tilstrekkelig effektiv håndhevelse av reglene, særlig ved grovere brudd som rammes av svalbardmiljøloven § 99 første ledd.

Strafferammen på fengsel i 1 år er til hinder for å skjerpe og tilpasse straffenivået til kunnskapen om konsekvenser eller potensiale for konsekvenser av brudd på miljøregelverket. Det er særlig i de tilfellene hvor lovbruddene er forsettlig eller grovt uaktsomt utført, at behovet for høyere strafferammer gjør seg særlig gjeldende. Manglende

respekt for regelverket til tross for kunnskapen om negative virkninger på miljøet, bør som hovedregel straffes strengt.

Svalbardmiljøloven regulerer langt på vei på Svalbard det samme som naturmangfoldloven, forurensningsloven og kulturminneloven gjør på fastlandet. Strafferammene etter svalbardmiljøloven bør være minst like høye som tilsvarende regelverk på fastlandet, tatt i betraktning de høye miljømålene og den sårbare naturen på Svalbard.

Det foreslås at strafferammen for alminnelige overtredelser heves fra fengselsstraff inntil 1 år til inntil 2 år. Bøtestraffalternativet foreslås videreført.

Forslaget må ses i sammenheng med tilsvarende forslag om heving av strafferammen i naturmangfoldloven § 75 første ledd og kulturminneloven § 27 første ledd. Strafferammen for alminnelige overtredelser som tilsvarende fastlandsregelverket vil gi tilstrekkelig rom for en passende straff selv om tilsvarende overtredelser vil kunne vurderes strengere på Svalbard enn på fastlandet.

Forslaget må også ses i sammenheng med strafferammen for grove overtredelser som er fengsel i 5 år, samt forslaget om å heve strafferammen for brudd på straffeloven § 242 første ledd fra 6 år til 10 år.

Med de foreslåtte endringene kan straffenivået for alminnelige lovbrudd i større grad differensieres og tilpasses straffen til de konkrete lovbruddene. Endringen vil med en strafferamme på fengsel i 2 år sikre en mer konsistent og proporsjonal strafferamme mellom svalbardmiljøloven og straffeloven, samt miljøregelverket på fastlandet.

Heving av den alminnelige strafferammen fra fengsel i 1 år til 2 år i § 99 første ledd får ikke betydning for politiets påtalekompetanse, da bestemmelsen er særskilt nevnt i straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav c, jf. tredje ledd.

Endringen får heller ikke betydning for foreldelse av straffeansvaret da det er strafferammen ved skjerpene omstendigheter som skal legges til grunn ved beregning av fristen. Tilsvarende får ikke endringene betydning for hvilke straffeprosessuelle tvangsmidler som kan anvendes ved etterforskning av lovbrudd.

Medvirkning til og forsettlig forsøk på brudd på loven vil fortsatt være straffbart, jf. straffeloven §§ 15 og 16.

Er overtredelsen begått av noen som har handlet på vegne av et foretak kan foretaket straffes med bøter, jf. straffeloven §§ 27 og 28.

1.4 Viltressursloven

Landbruks- og matdepartementet la våren 2025 frem forslag til ny lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven). Stortinget behandlet lovforslaget 22. mai 2025, og vedtok lovforslaget med mindre endringer. Ikrafttredelse av loven er satt til 1. juli 2026, jf. kgl.res. 20. juni 2025.

Viltressursloven bygger på en videreføring av etablerte forvaltningsprinsipper på viltområdet, og legger til rette for et mer moderne og fremtidsrettet regelverk. Loven innebærer i stor grad en videreføring av gjeldende rett. Formålsbestemmelsen tilsvarende materielt sett formålet med

gjeldende viltlov. Formålet er å sikre at forvaltning av viltressursene gjennom jakt, fangst, felling og annen håndtering av vilt skjer på en bærekraftig og forsvarlig måte, i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven, jf. viltressursloven § 1.

I viltressursloven § 60 er det angitt konkrete hvilke handlingsnormer som kan sanksjoneres med straff. Det fremgår også at kvalifiseringen i skjerpet strafferamme knyttes til «grove» overtredelser, i stedet for til «særdeles skjerpende omstendigheter» som i viltloven § 56. I tillegg er de gjeldende reglene i viltloven § 56 første og tredje ledd om konkurrans fjernet. Under henvisning til arbeidet med regjeringens oppfølging av stortingsmelding Meld. St. 19 (2019-2020) *Miljøkriminalitet* er gjeldende strafferammer i viltloven § 56 videreført inntil videre i viltressursloven § 60. I viltressursloven § 58 er det innført en bestemmelse om overtredelsesgebyr og i viltressursloven § 59 er det innført en bestemmelse om administrativt rettighetstap.

Vurderinger og forslag

Strafferammene for brudd på dagens viltlov er i praksis ikke endret siden 1993, med unntak for handlinger som også rammes av naturmangfoldloven.

Viltressursloven har ikke trådt i kraft. Man vet derfor ikke nå hvilke typer overtredelser som vil avdekkes. De fleste overtredelsene av dagens viltlov som avdekkes, er alminnelige overtredelser. De kan etter sin art være svært ulik. Det kan blant annet være ulovlig hold av vilt (viltloven § 7), ulovlige jaktmetoder (viltloven kap. VI), manglende jegerprøve (viltloven § 39), brudd på kravet om nødvendig tillatelse for å oppbevare og omsette dødt vilt av arter som er merke- og registreringspliktige (viltloven § 48a) og brudd på Viltfondets eiendomsrett (viltloven § 48). Mange av lovbruddene er vanskelige å avdekke, særlig innenfor jaktutøvelse og oppbevaring og omsetning av fredet vilt uten nødvendig tillatelse.

Viltloven regulerer også krav om human jakt, se § 19, som potensielt kan være en av de alvorligste overtredelsene. Kravet til forsvarlig jakt- og fangstutøvelse følger av viltressursloven § 21. Formålet med kravet til human jakt er å hindre dyrelidelser. I den senere tid har det vært økt fokus på dyrevelferd i samfunnet generelt. Brudd på dyrevelferdsloven er også fulgt opp av domstolene som har utmålt strenge straffer, herunder fengselsstraff. Grove brudd på dyrevelferdsloven kan straffes med fengsel i inntil 3 år. Hensynet til god dyrevelferd gjør seg også gjeldende ved jaktutøvelse, og brudd på kravet til human jakt og samfunnets syn på god dyrevelferd, bør reflekteres i økte strafferammer i viltressursloven.

Økokrim utga i 2025 en temarapport om ulovlig jakt på rovvilt.³ Rapporten viser at ulovlig jakt utgjør en alvorlig trussel mot rovviltarter som står i fare for å bli utryddet. Ulovlig jakt er et utbredt og vedvarende problem, som ofte innebærer brutale fellingsmetoder og utsetter dyrene for store lidelser. Lovbruddene skjer ofte i lukkede miljøer, i utmark med lite kontrollvirksomhet, og er derfor vanskelige å avdekke.

Ved høringen av viltressursloven ga flere høringsinstanser uttrykk for at strafferammene i viltloven er for lave, se Prop.78 L (2024 – 2025) punkt 13.4.3 side 206. Blant annet trekker NOAH – for dyrs rettigheter fram at den høyeste strafferammen bør endres til å samsvare

³ Økokrim (2025): [Temarapport - Ulovleg jakt på rovvilt](#)

med naturmangfoldloven, og at dette gir adgang til å bruke straffeprosessuelle tvangsmidler som teknisk sporing av kjøretøy, jf. straffeprosessloven § 202 b. Aktivt Rovdyrvern mener også at strafferammen for faunakriminalitet bør økes betydelig.

De alminnelige strafferammene i naturmangfoldloven og lakse- og innlandsfiskloven er 1 år. Disse er nå foreslått hevet til bøter eller fengsel i 2 år. Å ikke heve strafferammen i viltressursloven tilsvarende til bøter eller fengsel i 2 år, gir et signal om at brudd på viltressursloven er mindre beskyttelsesverdig enn brudd på annet miljøregelverk og økonomiske interesser som straffes etter straffeloven. Dette er et uheldig signal og både den allmennpreventive og individualpreventive effekten vil svekkes.

Dersom den alminnelige strafferammen heves til fengsel inntil 2 år, er det behov for å endre strafferammen for grove overtredelser, som nå er fengsel inntil 2 år. Det foreslås heving av strafferammen til fengsel inntil 5 år.

Overtredelsene av viltressursloven kan være svært ulike, både i type og omfang. Spørsmålet om en overtredelse er grov, beror på en helhetsvurdering. I forarbeidene til viltressursloven, Prop. 78 L (2024–2025) s. 208, fremgår det at det vil gi bedre forutsigbarhet om momenter man særlig skal legge vekt på ved vurderingen av om skjerpet strafferamme får anvendelse, følger direkte av loven. Departementet mente videre at en slik angivelse bør ses i sammenheng med oppfølgingen av stortingsmeldingen om miljøkriminalitet. Relevante momenter å se hen til i vurderingen er ramset opp i forslag til endring av viltressursloven § 60 fjerde ledd andre punktum. Bestemmelsen er ikke uttømmende regulert.

Brudd på viltressursloven § 21 om kravet til forsvarlig jakt- og fangstutøvelse, kan potensielt være en av de alvorligste overtredelsene. Formålet med gjeldende rett i viltloven § 19 er blant annet å hindre unødige dyrelidelser og fare for unødige dyrelidelser. At fare-deliktet omfattes av bestemmelsen, fremgår av lovens forarbeider og rettspraksis. Høyesterett har i dom HR-2002-964-A, avsnitt 15 flg. innfortolket at også fare for unødig lidelser omfattes av begrepet. For å tydeliggjøre gjeldende rett, ble fare-deliktet foreslått i viltressursloven § 21, se Prop. 78 L (2024–2025) kap. 8.1.4 side 71, samt side 251 hvor forslag til ny § 21 er inntatt. Av lovproposisjonen side 71 fremgår det at forslaget ikke er ment å medføre materielle endringer. I Innst. 301L (2024-2025) ble ordlyden i § 21 endret, og formuleringen om at viltet ikke skal «utsettes for unødige lidelser eller fare for unødige lidelser» ble tatt ut. Bestemmelsen har nå en kobling opp mot kravene som følger av dyrevelferdsloven ved at jakt og fangst skal utøves på en «dyrevelferdsmessig forsvarlig måte». Dyrevelferdsloven §§ 3 og 20 vil være relevante bestemmelser for å fastslå innholdet i hva som er «dyrevelferdsmessig forsvarlig». I Innst. 301L (2024-2025) kapittel 3.5.1. s. 5 fremhever komiteen at det materielle innholdet i viltloven § 19 om human jakt videreføres i viltressursloven. Departementet legger derfor til grunn at ordlydsendringen i § 21 ikke er ment å innebære materielle endringer, slik at det fortsatt gjelder et krav om at viltet ikke skal utsettes for unødige lidelser eller fare for unødige lidelser. Handlinger som er begått med midler eller metoder som er særlig farlig, har stort skadepotensial eller det er fare for at viltet utsettes for betydelige unødige lidelser, er momenter som må vurderes.

Omfattende brudd på forbudet om å oppbevare og omsette fredet vilt eller egg fra viltarter i viltressursloven § 50, kan være et eksempel på grove overtredelser. Forbudet må ses i sammenheng med kravet om merking og registrering av dødt vilt. Det er de mest truede og sårbare arter som er omfattet av merke- og registreringsordningen. Det er grunn til å tro at

etterspørselen er stor etter slike arter, både nasjonalt og internasjonalt, samt at kriminaliteten kan være organisert. Fredede egg er i enkelte kretser, både nasjonalt og internasjonalt, en ettertraktet vare for eggsamlere. I noen tilfeller kan de ulovlige samlingene være enorme, samtidig som det drives utstrakt handel.

I annet miljøregelverk er strafferammene for grove overtredelser 5 år. Dette gjelder eksempelvis naturmangfoldloven, lakse- og innlandsfiskloven og svalbardmiljøloven. Tilsvarende heving av viltressurslovens øvre strafferamme, vil sikre en konsistent ramme mellom de ulike miljøregelverkene. Det vil også gi et signal om at de verdier som viltressursloven skal ivareta ikke er mindre beskyttelsesverdige enn verdier etter annet miljøregelverk.

Heving av strafferammene må også ses i sammenheng med de senere års utvikling hvor straffenivået for miljøkriminalitet er blitt skjerpet siden 1990-tallet. Høyesterett har uttalt, med støtte i en rekke avgjørelser, at miljøkriminalitet skal straffes strengt, se HR-2016-1253-A avsnitt 22. Strafferammene i dagens viltlov er ikke økt i takt med utviklingen, og en heving av strafferammene i viltressursloven vil bidra til at også denne loven følger etter den utvikling som har funnet sted i de senere år.

Heving av strafferammene vil signalisere økt straffverdighet og den individual- og allmennpreventive effekten vil øke og bidra til at andre avstår fra å begå tilsvarende handlinger.

Hevingen av strafferammene er også et signal til påtalemyndigheten og domstolen om økt prioritering og oppfølging med adekvat reaksjon på brudd på viltressursloven.

Med dagens strafferamme på fengsel i inntil 2 år er det begrenset hvilke straffeprosessuelle tvangsmidler politiet kan anvende i etterforskningen av lovbruddene. Det kan gjennomføres beslag, ransaking og pågripelse, samt skjult kameraovervåking på offentlig sted. Ved å heve strafferammen til fengsel i inntil 5 år vil politiet kunne ta i bruk teknisk sporing som er bruk av teknisk peileutstyr plassert på kjøretøy, gods eller andre gjenstander for å kartlegge hvor den mistenkte eller gjenstandene befinner seg, jf. straffeprosessloven § 202c, og annen kontroll av kommunikasjonsanlegg enn kommunikasjonskontroll, jf. straffeprosessloven § 216b. Lovbruddene er vanskelig både å avdekke og å sikre tilstrekkelige bevis for domfellelse, og en utvidet adgang til bruk av straffeprosessuelle tvangsmidler vil bidra til økt avdekking og oppklaring av lovbrudd. Det kan innvendes at det kan oppfattes som inngripende å utvide adgangen til bruk av straffeprosessuelle virkemidler ved brudd på viltressursloven. Til det kan det bemerkes at det alltid skal vurderes om bruken av et straffeprosessuelt tvangsmiddel er uforholdsmessig i det konkrete tilfellet, jf. straffeprosessloven § 170a.

Politiets påtalekompetanse vil med heving av den alminnelige strafferammen fra fengsel i 1 år til 2 år flyttes til statsadvokaten, jf. straffeprosessloven §§ 66 og 67. Departementet foreslår å beholde påtalekompetansen for overtredelser av miljøregelverket med en strafferamme på 2 år hos politiet, se nærmere begrunnelse over i kapittel 1.2. Departementet foreslår derfor endringer i straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav c for å sikre at politiet skal kunne fortsette å avgjøre tiltale spørsmålet i viltregelverket, se kapittel 10.2.

Departementet mener det er hensiktsmessig at statsadvokaten har påtalekompetanse for grove overtredelser, på lik linje med øvrig særlovgivning. Departementet ber om høringsinstansenes syn på dette.

Foreldelsesfristen for straffeansvar økes fra 5 til 10 år, jf. straffeloven § 86.

Medvirkning til og forsettlig forsøk på brudd på loven vil fortsatt være straffbart, jf. straffeloven §§ 15 og 16.

Er overtredelsen begått av noen som har handlet på vegne av et foretak kan foretaket straffes med bøter, jf. straffeloven §§ 27 og 28.

1.5 Motorferdselloven

1.5.1 Gjeldende rett

Motorferdsel i utmark og vassdrag reguleres av motorferdselloven med tilhørende forskrifter. Loven skal «utfra et samfunnsmessig helhetssyn [...] regulere motorferdselen i utmark og vassdrag med sikte på å verne om naturmiljøet og fremme trivselen». Begrepet «naturmiljø» skal ifølge forarbeidene tolkes vidt, og omfatter naturlandskapet og andre miljøverdier som ren luft, rent vann og stillhet og ro. Med «fremme trivselen» menes at loven skal tilgodese rekreasjonsverdier, friluftsliv og naturopplevelse. På bakgrunn av at skader og ulemper for natur, dyreliv og friluftsliv som motorferdsel i utmark og vassdrag kan medføre, er utgangspunktet i loven at all motorisert ferdsel i utmark er forbudt, både på barmark og snødekt mark. Loven og forskriftene oppstiller imidlertid en rekke unntak fra forbudet, og åpner for motorisert ferdsel for en rekke formål enten direkte i regelverket eller gjennom tillatelse eller forskrift vedtatt av kommunen. Etter motorferdselloven § 8 skal all motorferdsel i utmark og vassdrag foregå aktsomt og hensynsfullt for å unngå skade og ulempe for «naturmiljøet og mennesker».

Overtredelse av loven eller forskrifter, regler eller vilkår fastsatt i medhold av loven kan straffes med bøter, jf. § 12. Skyldkravet er forsett eller uaktsomhet. Siden 2015 kan fører av motorkjøretøy- eller fartøy alternativt ilegges overtredelsesgebyr ved overtredelse av loven eller bestemmelser i loven, jf. § 12 b med tilhørende forskrift. Ulovlig motorferdsel kan også straffes etter annet regelverk, som for eksempel naturmangfoldloven, dersom kjøringen finner sted i et verneområde. Alvorlige overtredelser kan også straffes etter generalklausulen om alvorlig miljøkriminalitet i straffeloven § 240 andre ledd.

1.5.2 Vurderinger og forslag

1.5.2.1 Arbeid med ny motorferdsellov

Motorferdsellovutvalget ble nedsatt av Kongen i Statsråd i september 2021. Utvalget skulle gjennomgå regelverket og foreslå endringer i dette. Utvalget leverte sin utredning NOU 2024:10 *Ny motorferdsellov – Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag (Motorferdselloven)* i mai 2024. Bestemmelsen om straff er inntatt i § 53 i utvalgets forslag. Utvalget foreslo å heve strafferammen til bøter eller fengsel i inntil 1 år for alminnelige overtredelser, og bøter eller fengsel i inntil 2 år for grove overtredelser.

Lovforslaget var på høring sommeren og høsten 2024. Departementet vurderer nå lovforslaget og høringsinnspillene og arbeider for at en lovproposisjon kan legges frem i 2026. Departementet ønsker primært å vedta en ny lov, og at en eventuell heving av strafferammen gjennomføres i denne sammenheng. Departementet vurderer likevel at det er hensiktsmessig å også foreslå en endring i gjeldende motorferdsellov, da det det er usikkert når en eventuell ny motorferdsellov vil vedtas og tre i kraft. Innholdet i denne høringen

omfatter derfor endringer i *dagens* lov, og omhandler kun heving av strafferammen samt enkelte endringer i overtredelsesgebyr-bestemmelsen (se kapittel 7.3 i dette høringsnotatet). Øvrige verktøy som Motorferdsellovutvalget har foreslått (retting, tvangsmulkt etc.), vil vurderes i det videre arbeidet med en ny lov. Selv om endringsforslagene av både strafferamme og overtredelsesgebyr reelt sett allerede har vært på alminnelig høring i forbindelse med høring av utvalgets forslag til ny motorferdsellov, vurderer departementet likevel at det er hensiktsmessig å høre forslagene om strafferamme og overtredelsesgebyr til endringer i dagens motorferdsellov her. Dette vil bidra til at forslag om heving i strafferammen ses i sammenheng med øvrige miljølover.

1.5.2.2 Strafferamme og skyldkrav

Straffebestemmelsen i motorferdselloven § 12 har vært uendret siden loven ble vedtatt i 1977. Departementet vurderer at dagens straffenivå ikke reflekterer alvorligheten i slik miljøkriminalitet og at straffenivået ikke fungerer tilstrekkelig avskrekkende. I Meld. St. 19 (2019-2020) s. 66 står det at regjeringen vil heve strafferammen i motorferdselloven. I tråd med dette mener departementet at det er behov for å heve strafferammen ved brudd på motorferdselloven.

Ved fastsettelse av *strafferammens nivå* er det i tråd med de prinsipper som er fastsatt Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) punkt 11.2.2 s. 126 flere forhold som må vurderes:

- lovovertreds straffverdighet (hvilken interesse som er krenkes)
- straffen skal være forholdsmessig sett i lys av de interesser som krenkes
- strafferammen må oppfattes som realistisk (i den forstand at strafferammene bør fastsettes slik at de både virker avskrekkende på mulige gjerningspersoner, blir oppfattet som tilstrekkelige, og kan tjene som veiledning for påtalemyndigheten og domstolene ved illegging av reaksjon)

Etter departementets vurdering bør i utgangspunktet overtredelser av motorferdselregelverket sammenlignes med annen miljøkriminalitet med tanke på de ulemper og skader overtredelse av regelverket kan få. Motorferdsel i utmark kan medføre til dels store skader i terrenget, og i sårbart terreng kan slike skader i ytterste konsekvens være uopprettelige. Motorferdsel kan også skape frykt og forstyrre dyre- og fuglearter. Dette kan være skadelig for enkeltindivider, og i hekke- eller yngletiden kan dette være alvorlig. Slike forstyrrelser kan få konsekvenser for populasjonens kondisjon og overlevelse, og for sårbare arter kan det være kritisk. Motorferdsel i utmark kan dermed også gå negativt utover naturgrunnet for samisk kulturutøvelse og for utøvelse av friluftslivet. Støy, spor og tilstedeværelse av motorferdsel kan innskrenke menneskers mulighet til rekreasjon og opphold i naturen uten forstyrrelser. Det er bred oppslutning i befolkningen om disse kvalitetene ved friluftslivet i Norge. Videre vil ulovlig motorferdsel komme i tillegg til lovlig motorferdsel, og utgjøre en tilleggsbelastning på miljøet og andre hensyn som loven skal beskytte. Ulovlig motorferdsel vil dessuten ofte være mer belastende enn annen lovlig motorferdsel fordi den skjer utenfor fastsatte rammer.

I likhet med annen miljøkriminalitet, kjennetegnes overtredelse av motorferdselregelverket ved at den kan bestå av mange mindre lovbrudd, som hver for seg ikke nødvendigvis har store konsekvenser, men som samlet og over tid kan medføre negativ påvirkning på de formål loven skal beskytte. Tilsvarende er oppdagelsesrisikoen lav, noe som henger sammen med at overtredelsene typisk skjer i store utmarksområder, og uten noen fornærmet

i tradisjonell forstand. At ulovlig motorferdsel også kan skje i tilknytning til lovlig motorferdsel reduserer oppdagelsesrisikoen ytterligere. Økokrim trekker i sin nyeste trusselvurdering frem ulovlig motorferdsel, og mener dette kan anses som et ulovlig naturinngrep.⁴

Omfanget av ulovlig motorferdsel omtales som betydelig av både Statens naturoppsyn, Økokrim og flere politidistrikter, og myndighetene rapporterer om omfattende kontrollutfordringer på feltet, jf. Motorferdsellovutvalgets beskrivelse i NOU 2024: 10 kapittel 9.3 og 9.4. Økokrim har opplyst at ulovlig motorferdsel er den typen miljøkriminalitet som politidistriktene oftest rapporterer om. Ulovlig snøskuterkjøring utgjør hovedandelen av sakene. Respekten for lovverket beskrives som lav i enkelte miljøer, og enkelte steder foregår et organisert samarbeid for å varsle om kontroller og spleise på bøter. Omfanget av ulovlig motorferdsel kan også ses i lys av at omfanget av motorferdsel i utmark *generelt* har økt betraktelig siden vedtakelsen av loven. Det er registrert flere kjøretøyer beregnet for kjøring i utmark og det er også blitt åpnet for flere lovlige former for motorferdsel i utmark, for eksempel snøskuterløyper.

Motorferdselloven er slik departementet kan se den eneste miljøloven i dag som ikke allerede angir fengselsstraff for overtredelse. Dagens straffenivå fremstår ikke forholdsmessig sett i lys av de interesser loven skal ivareta, og reflekterer etter departementets vurdering ikke alvorligheten i de skader og ulemper ulovlig motorferdsel kan medføre. Departementet viser til at gjeldende strafferamme ikke gjenspeiler den rettsutvikling som har vært i straffeloven og annet miljøregelverk, og som i dette høringsnotatet foreslås ytterligere hevet. Eksempelvis er den alminnelige strafferammen for flere rene vinningslovbrudd i ny straffelov bot eller fengsel i 2 år. De alminnelige strafferammene i naturmangfoldloven, kulturminneloven, viltloven/viltressursloven, lakse- og innlandsfiskloven og svalbardmiljøloven er bøter eller fengsel inntil 1 år. I denne høringen foreslås disse hevet til fengsel inntil 2 år. Med unntak av viltregelverket og kulturminneloven, kan grove overtredelser straffes med fengsel inntil 5 år i samtlige regelverk. I inneværende høring er det foreslått en heving av straffenivået for grove overtredelser til 5 år også for viltregelverket og kulturminneloven.

Flere lover gir regler om motorisert ferdsel i utmarka, der overtredelser av reglene har en betydelig høyere strafferamme enn det som er fastsatt i motorferdselloven. Departementet viser for det første til gjeldende markalov, der forsettlig eller grovt uaktsomme overtredelser av reglene for motorisert ferdsel kan straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år, mens fengsel inntil tre år kan anvendes for tilfeller der det er inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller overtredelsene er grove. Motorferdselloven gjelder ikke marka, jf. markaloven § 10. Departementet viser også særlig til strafferammene i svalbardmiljøloven, som også har egne regler om motorisert ferdsel, se §§ 79-84. Da det ble foreslått å øke strafferammen for tilfeller der det var inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpene omstendigheter økte strafferammen fra 3 år til 5 år, begrunnet departementet i Prop.77 L (2018–2019) det med at de unike miljøverdiene på Svalbard tilsier at miljøregelverket bør være minst like strengt på Svalbard som på fastlandet, med henvisning til at det i samme proposisjon ble foreslått å øke strafferammen til 5 år i

⁴ Økokrim (2025): [Trusselvurdering 2025 - Miljøkriminalitet](#)

naturmangfoldloven. Departementet viste videre til at de særskilte forholdene på Svalbard «med store avstander og folketomme områder gjør at det kan være tilfeldig om en overtredelse blir oppdaget og møtt med straffereaksjoner. Det er derfor av stor allmennpreventiv betydning at reaksjonen er merkbar.»

Sammenlignet med svalbardmiljøloven gir motorferdselloven nettopp regler om motorferdsel som gjelder på fastlandet, og lovens virkeområde er typisk områder med store avstander fra folk og kontrollmyndigheter slik at lovens allmennpreventive virkning har stor betydning. Selv om lovens virkeområde (utmark og vassdrag) *generelt* ikke har slik unik miljøverdi som på Svalbard, er det utvilsomt mange områder på fastlandet med tilsvarende kvaliteter som faller innenfor lovens virkeområde.

Departementet viser også til at strafferammen bør fastsettes slik at den virker avskrekkende. Generelt er allmennpreventive hensyn viktig ved brudd på miljøregelverket. Høyesterett har i HR-2020-1353-A avsnitt 52 og 53 fremhevet viktigheten av allmennpreventive hensyn ved brudd på miljøregelverket og viser til Grunnloven § 112 om betydningen av å beskytte miljøet. Allmennpreventive hensyn gjør seg sterkt gjeldende i saker som gjelder ulovlig motorferdsel i utmark, jf. HR-2023-2402-A, avsnitt 41 og 41. Oppdagelsesrisikoen er lav, og etter departementets mening må de få tilfellene som avdekkes og som leder til reaksjon være av en slik størrelse at straffen virker preventivt.

I de sakene det ilegges straff i dag, er bøtene i størrelsesorden 10 000 til 15 000 kroner. Flere lovbrøtere har åpenbart økonomisk evne til å betale flere bøter ved gjentatte lovbrudd. Når oppdagelsesrisikoen er lav, er mange villige til å ta en kalkulert risiko hvor potensialet for å bli oppdaget vurderes mot botens størrelse. Botens størrelse begrenses også av at det etter straffeloven § 53 andre ledd skal tas hensyn til den skyldiges inntekt og formue mv. I slike tilfeller er det behov for å kunne ilegge en mer følbart reaksjon enn bøter. At bøtenivået ikke er tilstrekkelig avskrekkende i disse sakene har blitt påpekt over lang tid, jf. for eksempel Rt. 1992 s. 8, hvor Høyesterett stilte spørsmål ved om bøter på hhv. 1000 og 2000 kroner for ulovlig kjøring på traktorvei var et tilstrekkelig bøtenivå for å skape den nødvendige respekt for forbudet mot motorisert ferdsel i utmark.

Departementet viser også til at strafferammene skal gi domstolene rom for å fastsette en passende straff i det enkelte tilfellet. Gjeldende bøtestraff differensierer ikke i tilstrekkelig grad mellom de ulike konsekvensene av den ulovlige kjøringen.

Med hensyn til ivaretagelse av de formål som begrunner motorferdselregelverket, mener departementet det er viktig at strafferammen heves til fengselsstraff på dette området. Departementet foreslår en straffebestemmelse som differensierer mellom alminnelige og grove overtredelser av loven. Vi viser til at Motorferdsellovutvalget har foreslått en strafferamme på bøter eller inntil 1 års fengsel for alminnelige overtredelser og bøter eller fengsel i inntil 2 år for grove overtredelser. Som begrunnelse for forslaget er det særlig vist til at allmennpreventive hensyn tilsier at strafferammen bør økes og at en økt strafferamme gir mulighet til å ta i bruk flere etterspurte tvangsmidler, slik som ransaking.

Departementet bemerker at Motorferdsellovutvalgets utredning og lovforslag, herunder forslaget om 1+2 år fengsel har vært på alminnelig høring.

Flere høringsinstanser støtter forslaget om å øke strafferammen, herunder Utmarkskommunenes Sammenslutning (USS), Naturvernforbundet, DNT, WWF, Økokrim og Politidirektoratet. Økokrim uttaler blant annet at:

«Økt strafferamme vil være et signal om motorferdselslovens betydning som miljølov, og at loven ivaretar viktige samfunnshensyn. Skadepotensialet ved overtredelser av loven er dels stort, for eksempel ved barmarkskjøring i våtmarksområder. Det må også sees hen til at ulovlig motorisert ferdsel kommer i tillegg til lovlig kjøring i utmark, og den belastningen som den lovlige kjøringen medfører. En heving av strafferammen vil være i samsvar med den utvikling som har vært innenfor miljølovgivningen de senere år. [...] En effekt av økt strafferamme er endelig at det nok blir enklere å få politiet til å prioritere motorferdselskriminalitet.»

Kommunesektorens Organisasjon (KS) har ingen oppfatning av om den foreslåtte strafferammen generelt, men er mer usikre på om den er i tråd med allmenn rettsfølelse. De peker på at det er grunn til å vurdere om en for streng strafferamme også for mindre overtredelser kan virke mot sin hensikt – ved at anmeldelse og oppfølging uteblir grunnet bekymring for en urimelig streng reaksjon.

Blant de som er klart kritiske til forslaget er blant annet Snøskuterklubbenes fellesråd, Finnmark fylkeskommune, Nordland fylkeskommune og Vest-Finnmark Rådet og en del kommuner, bygdelag og politiske partier. Disse gir uttrykk for at strafferammen er uproporsjonal. Snøskuterklubbenes fellesråd skriver at årsaken til ulovlig kjøring er at dagens regelverk gir grobunn for dette, og at man i stedet for å øke straffene, burde gjøre noe med selve regelverket.

Departementet viser til at arbeidet med en ny motorferdsellov fremdeles er pågående. Departementets forslag i dette høringsnotatet er å følge Motorferdsellovutvalgets forslag, slik at strafferammen fastsettes til bøter eller fengsel i inntil 1 år for alminnelige overtredelser og bøter eller fengsel i inntil 2 år for grove overtredelser. Å heve strafferammen anses viktig for å styrke den allmennpreventive og individualpreventive effekten av straffebudet, som etter departementets vurdering ikke fungerer etter sin hensikt i dag. Departementet mener i utgangspunktet at ulovlig motorferdsel bør sammenlignes med øvrig miljøkriminalitet, der strafferammen – også etter de foreslåtte endringene i foreliggende notat – er høyere. Til sammenligning fra øvrige miljølover, skiller motorferdselloven seg likevel ut fordi dagens strafferamme kun er bøter. Departementet viser også til at enkelte grove brudd på motorferdselloven kan straffes etter annet regelverk, som enten vil ha samme eller høyere strafferammer. Eksempelvis kan ulovlig kjøring i verneområder straffes etter naturmangfoldloven § 75, eller etter generalklausulen i straffeloven § 240 andre ledd. Ødeleggende barmarkskjøring kan også straffes etter skadeverkbestemmelsen i straffeloven §§ 351-353. Dersom motorferdselen skader kulturminner, kan kulturminnelovens straffebestemmelse anvendes.

Hva som skal til for at en overtredelse anses for å være grov, må vurderes konkret. Momenter i vurderingen er blant annet hvor stor skade som er gjort på de interesser loven skal ivareta. Grove brudd kan særlig gjøre seg gjeldende i de tilfeller hvor det oppstår skade på naturmangfoldet, eller alvorlig fare for slik skade. Departementet understreker også at behovet for strengere straff gjør seg særlig gjeldende i de tilfellene hvor lovbruddene er forsettlig eller grovt uaktsomt utført, samt der det foreligger gjentatte lovbrudd. Manglende

respekt for regelverket til tross for kunnskapen om negative virkninger på miljøet, bør som hovedregel straffes strengt.

Bruk av straff bør også ses i sammenheng med øvrige virkemidler som finnes for å reagere på brudd på motorferdselloven, for eksempel adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr. I tråd med de overordnede føringene for bruk av straff skal bruken være proporsjonal. Overtredelsesgebyr skal benyttes på mindre alvorlige overtredelser som er lett konstaterbare, mens straff skal benyttes ved for eksempel alvorlige eller gjentatte overtredelser. For eksempel kan ulovlig kjøring på barmark ha stort skadepotensiale og særlig i de tilfeller hvor skade er oppstått, bør det som hovedregel reageres med straff. Samtidig kan overtredelsene også være mindre alvorlig, særlig i de tilfeller hvor kjøringen er kortvarig og skadepotensialet er lavt. I slike tilfeller kan overtredelsesgebyr være en tilstrekkelig reaksjon på overtredelsen.

Departementet påpeker også at ved gjentatte eller særlig alvorlige overtredelser kan inndragning av det motoriserte fremkomstmiddelet etter straffeloven § 69 være en egnet reaksjon som politiet bør vurdere. Som Motorferdsellovutvalget peker på i sin utredning NOU 2024: 10 kapittel 32.4.6 er det viktig at påtalemyndighetene følger opp føringene om dette gitt av både lovgiver i forarbeidene til straffeloven Ot.prp.nr. 90 (2003–2004) og påtalemyndigheten ved Riksadvokatens håndhevingsdirektiv.

Heving av strafferammen er ment å føre til en økning av det generelle straffutmålingsnivået. Når strafferammen økes, mener departementet også at det gir et tydelig signal om hvor alvorlig og straffverdig overtredelser av motorferdselloven anses å være, og at det er naturlig at dette inngår som et viktig moment i politiets prioriteringer.

Departementet mener dagens *skyldkrav* (forsett eller uaktsomhet), bør videreføres i en endret bestemmelse. Vi viser Motorferdsellovutvalgets vurdering i NOU 2024:10 kapittel 32.4.2.2. Et nedre skyldkrav på simpel uaktsomhet er i godt samsvar med øvrig miljølovgivning og lovens aktsomhetsbestemmelse.

1.5.2.3 Straffeprosessuelle konsekvenser og påtalemyndighet

Motorferdsellovutvalget har belyst at kontroll med regelverket er utfordrende. Heving av strafferammen gir politiet økt adgang til straffeprosessuelle tvangsmidler som pågrepelse og ransaking. Tilgangen til bruk av slike virkemidler er sentralt for å lykkes med etterforskningen. Pågrepelse vil særlig være aktuelt i de tilfeller hvor det er flere som har kjørt ulovlig sammen og hvor det av hensyn til bevisforspillelsesfaren kan være behov for å splitte lovbrysterne for å hindre samkjøring av forklaringer eller påvirkninger av vitner.

I noen tilfeller benytter lovbrysterne GoPro-kamera for å dokumentere kjøring.

Straffeprosessloven § 203 gir hjemmel til å ta beslag dersom tingen antas å ha betydning som bevis. For å gå gjennom innholdet i kameraet kreves det at vilkårene for ransaking etter straffeprosessloven § 192 er oppfylt. Ett av vilkårene er at overtredelsen kan straffes med frihetsstraff. Med bøtestraff som strafferamme kan politiet i dag kun ta beslag i kameraet, men ikke se på opptaket. Ved å heve strafferammen som foreslått, får politiet adgang til å ransake og følgelig også se på opptaket og med det sikre bevis på den ulovlige kjøringen. Den konkrete bruken av tvangsmidler begrenses av kravet om at virkemiddelbruken kun skal brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ikke er et uforholdsmessig inngrep, jf. straffeprosessloven § 170a.

Foreldelsesfristen for opphør av straffeansvar vil med forslaget endres fra 2 år til 5 år, jf. straffeloven § 86. Det vises til at det er den skjerpene siderammen for grove overtredelser som legges til grunn for foreldelsesfristen også for alminnelige overtredelser, se HR-2024-1192-A og HR-2020-955-A.

Ved overtredelser etter motorferdselloven § 12 første ledd med en strafferamme på fengsel i 1 år, vil politiet beholde sin påtalekompetanse, jf. straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav a. Derimot er det statsadvokaten som får påtalekompetansen dersom strafferammen settes til fengsel i 2 år kun for grove overtredelser, jf. straffeprosessloven § 66.

Departementet foreslår å beholde påtalekompetansen hos politiet for overtredelser av miljøregelverket med en strafferamme på 2 år, se nærmere begrunnelse over i 1.2. Dette foreslås også tilsvarende for tiltalespørsmålet ved overtredelse av motorferdselloven.

Departementet foreslår derfor i kapittel 10.2 endringer i straffeloven § 67 andre ledd bokstav c for å sikre at politiet skal kunne fortsette å avgjøre tiltalespørsmålet. Departementet ber om høringsinstansenes syn på dette.

Medvirkning til og forsettlig forsøk på brudd på loven vil fortsatt være straffbart, jf. straffeloven §§ 15 og 16.

Er overtredelsen begått av noen som har handlet på vegne av et foretak kan foretaket straffes med bøter, jf. straffeloven §§ 27 og 28.

1.6 Havvernloven

Gjeldende rett

I lov 10. juni 2025 nr. 33 om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven) § 30 første ledd er den alminnelige strafferammen bøter eller fengsel i inntil 1 år.

Strafferammen for grov overtredelse er bøter eller fengsel inntil 5 år, jf. § 30 andre ledd. Skyldkravet er forsett eller uaktsomhet.

Strafferamme bygger på tilsvarende strafferamme i naturmangfoldloven § 75, samt tilsvarende strafferammer i flere andre miljølover. Departementet vurderte i forbindelse med lovforslaget at strafferammen for overtredelse av bestemmelser knyttet til områdevern burde være den samme innenfor og utenfor territorialfarvannet.

Vurderinger og forslag

Som nærmere omtalt i høringsnotatet kap. 1.2. kan den alminnelige strafferammen på 1 år være til hinder for å skjerpe og tilpasse straffenivået til kunnskapen om konsekvenser eller potensiale for konsekvenser av brudd på miljøregelverket. Det er særlig i de tilfellene hvor lovbruddene er forsettlig eller grovt uaktsomt utført, at behovet for høyere strafferammer gjør seg særlig gjeldende. Manglende respekt for regelverket til tross for kunnskapen om negative virkninger på miljøet, bør som hovedregel straffes strengt.

Det foreslås derfor at strafferammen for alminnelige overtredelser heves fra fengselsstraff inntil 1 år til inntil 2 år. Bøtestraffalternativet foreslås videreført. Med de foreslåtte endringene kan straffenivået for alminnelige lovbrudd i større grad differensieres og tilpasses straffen til de konkrete overtredelsene.

Forslaget må ses i sammenheng med tilsvarende forslag om heving av strafferammen i særlig naturmangfoldloven § 75 første ledd og svalbardmiljøloven § 99, som også inneholder regler om områdevern, og departementet viser for øvrig til omtale av og begrunnelse for forslaget om endring av disse lovene i kap. 1.2 og 1.3. Departementet vurderer at straffenivået for overtredelse bør være tilsvarende uavhengig av hvorvidt denne finner sted innenfor og utenfor territorialfarvannet.

Forslaget må også ses i sammenheng med strafferammen for grove overtredelser, der den øvre strafferammen er fengsel i 5 år, samt forslaget om å heve strafferammen for brudd på § 242 første ledd fra 6 år til 10 år.

Politiet har kompetanse til å avgjøre spørsmålet om påtale ved brudd på lovbrudd som etter loven ikke kan medføre straff av fengsel i mer enn ett år jf. straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav a. Med heving av den alminnelige strafferammen fra fengsel i 1 år til 2 år flyttes kompetansen til statsadvokaten, jf. straffeprosessloven §§ 66 og 67. Departementet foreslår å beholde påtalekompetansen hos politiet for overtredelser av miljøregelverket med en strafferamme på 2 år, se nærmere begrunnelse over i 1.2. Dette foreslås også tilsvarende for tiltalespørsmålet ved overtredelse av havvernloven. Departementet foreslår derfor i kapittel 10.2 endringer i straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav c for å sikre at politiet skal kunne fortsette å avgjøre tiltalespørsmålet. Departementet ber om høringsinstansenes syn på om dette.

2 Avgrensning av området for det straffbare etter svalbardmiljøloven, viltregelverket og motorferdselloven

2.1 Innledning

Straffebestemmelsene i svalbardmiljøloven § 99, motorferdselloven § 12 og kulturminneloven § 27 er generelt utformet og ikke i tråd med Sanksjonsutvalgets anbefalinger i NOU 2003:15 *Fra bot til bedring*. Det er anbefalt å identifisere i straffebestemmelsen hvilke handlingsnormer som skal belegges med straff.

Utgangspunktet er at atferd bare bør gjøres straffbar dersom den fører til skade eller fare for skade på interesser som bør vernes av samfunnet, jf. Ot. prp. nr. 90 (2003-2004) s. 88. For overtredelser av den offentligrettslige reguleringslovgivningen bør kriminaliseringen bare benyttes dersom tilstrekkelig etterlevelse av regelen kan ikke oppnås ved andre sanksjoner, regelen beskytter en viktig interesse og det dreier seg om en alvorlig eller gjentatt overtredelse jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 93. I Prop. 62 L (2015-2016) punkt 7.4.3.3 side 54 modifiseres dette kvalifikasjonskravet. Blant annet gis det uttrykk for at det i noen tilfeller kan være grunn til å velge straff ved mindre alvorlige overtredelser fordi bruk av administrative sanksjoner i for stor grad kan gå utover hensynet til rettssikkerhet.

Vurderingen om en overtredelse bør avkriminaliseres, belegges med overtredelsesgebyr (som etter forvaltningsloven § 43 er en administrativ sanksjon som etter den europeiske menneskerettskonvensjonen er å anse som straff), eller med strafferettslig straff, må vurderes med bakgrunn i de ovennevnte momentene.

Forslaget til identifisering av handlingsnormene innebærer ingen materiell endring i svalbardmiljø- og motorferdselloven.

En individualisering av handlingsnormene styrker rettssikkerheten, bidrar til klarhet og skaper forutsigbarhet for hvilke handlinger som kan sanksjoneres med straff og overtredelsesgebyr.

2.2 Svalbardmiljøloven

Svalbardmiljøloven har til formål å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner, jf. § 1. Brudd på loven kan straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år, og grove overtredelser kan straffes med fengsel inntil 5 år, jf. § 99. Overtredelsesgebyr kan ilegges etter § 96a.

Overtredelsesgebyr er en administrativ sanksjon etter forvaltningsloven § 43 og som etter den europeiske menneskerettskonvensjonen er å anse som straff.

Svalbardmiljøloven § 99 om straff er generelt utformet og ikke i tråd med Sanksjonsutvalgets anbefalinger i NOU 2003:15 *Fra bot til bedring* om å identifisere hver enkelt handlingsnorm som kan sanksjoneres med straff. For overtredelsesgebyr i § 96a er handlingsnormene identifisert.

Departementet foreslår endring i § 99 slik at handlingsnormene identifiseres. Forslaget innebærer ikke materiell endring i svalbardmiljøloven.

Det er tatt hensyn til at regelverket i den senere tid er skjerpet på flere områder for å ivareta de unike verneverdiene på Svalbard. Eksempelvis ble det med virkning fra 1. januar 2025 innført forbud mot bruk av ubemannede luftfartøy (droner) i nærheten av fuglefjell for å beskytte fugler i hekketiden mot støy og forstyrrelser (§ 30), og en skjerping av reglene om isbjørnbeskyttelse (§ 30a), se Prop. 47 L (2023-2024) kap. 1. Skjerpingen av regelverket gjenspeiles i straffebestemmelsen.

I vurderingen er det lagt til grunn endringene i § 96 a som med virkning fra 1. januar 2025 er utvidet til å omfatte flere overtredelser.

Oppdagelsesrisikoen er lav, og for de tilfellene som avdekkes må reaksjonen tilpasses overtredelsen for å sikre både individual- og allmennprevensjon, og med det forebygge nye overtredelser. For å sikre en forholdsmessig reaksjon for det enkelte lovbruddet, foreslås det et to-sporet system, hvor det for flere handlingsnormer kan reageres enten med overtredelsesgebyr eller straff beroende på det konkrete forholdet.

Ved identifiseringen av handlingsnormene er bestemmelsen teknisk utformet i tråd med § 96a om overtredelsesgebyr slik den lyder 1. januar 2025. Forslaget er utformet i tråd med endringene i loven vedtatt 7. juni 2024 nr. 30 med ikrafttredelse 1. januar 2025. For å unngå at alle handlingsnormene gjentas i både § 96a og § 99, foreslår departementet at handlingsnormene kun fremgår av straffebestemmelsen i § 99 og at det tas inn en henvisning i § 96a til handlingsnormene listet i § 99. Etter at § 30 ble endret i 2024, har det ved en inkurie blitt en feil i listen over handlingsnormer i § 96a bokstav b når det gjelder § 30. Det fremgår at overtredelse av vilkår eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i § 30 femte og sjette ledd kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Etter endringen i 2024 har ikke denne bestemmelsen et sjette ledd lengre. Riktig opplysning er derfor fjerde og femte ledd, og det foreslås derfor å rette dette i § 99. Da § 96a ble endret

ble § 93 første ledd også utelatt fra listen i § 96a første ledd bokstav b. Det foreslås nå at denne bestemmelsen inkluderes i listen i § 99 første ledd bokstav c.

2.3 Viltressursloven

Landbruks- og matdepartementet la våren 2025 frem forslag til ny lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven). Lovforslaget er vedtatt av Stortinget. Ikrafttredelse av loven er satt til 1. juli 2026, jf. kgl.res 20. juni 2025. Se nærmere beskrivelse av innholdet i viltressursloven § 60 under punkt 1.4. I bestemmelsen presiseres det hvilke handlinger som kan sanksjoneres med straff. Det inkluderer presisering av at brudd på plikter eller vilkår som følger av enkeltvedtak også kan sanksjoneres med straff, jf. viltressursloven § 60 tredje ledd.

Det er videre innført en hjemmel i viltressursloven § 58 til å ilegge overtredelsesgebyr. Bestemmelsen åpner for at de fleste brudd på viltressursloven skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr, med unntak av de mest alvorlige overtredelsene, og brudd på regler som regulerer forhold mellom private eller forhold som gjelder plikter opp mot det offentlige, se Prop. 78L (2024-2025) kap. 13.2.4 *Departementets vurderinger*, side 201 flg.

Det er også foreslått en hjemmel i viltressursloven § 59 om administrativt rettighetstap.

Det er på denne bakgrunn ikke behov for å foreslå ytterligere endringer for å identifisere handlingsnormene som kan belegges med straff i viltressursloven i inneværende høringsnotat.

2.4 Motorferdselloven

Motorferdsel i utmark og vassdrag reguleres av motorferdselloven med tilhørende forskrifter. Brudd på loven kan straffes med bøter etter § 12 eller overtredelsesgebyr etter § 12 b med tilhørende forskrift. Overtredelsesgebyr er en administrativ sanksjon etter forvaltningsloven § 43 og som etter den europeiske menneskerettskonvensjonen er å anse som straff.

Bestemmelsene som hjemler straff og overtredelsesgebyr er generelt utformet, og beskriver ikke nærmere hvilke overtredelser som er straffebelagt. Etter § 12 straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer loven eller forskrift eller vilkår fastsatt i medhold av loven.

Overtredelsesgebyr etter § 12 b kan ilegges fører av motorkjøretøy eller -fartøy som ikke overholder bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Sist nevnte formulering er gjentatt i forskrift om overtredelsesgebyr etter motorferdselloven § 1. Handlingsnormene som kan medføre gebyr etter faste satser er individualisert i forskriften § 2. Med unntak av sist nevnte bestemmelse, er straffebestemmelsene vidt formulert og ikke i samsvar med anbefalingen om individualisering av hver enkelt handlingsnorm som kan sanksjoneres med straff, jf. NOU 2003:15 *Fra bot til bedring*.

Utgangspunktet etter motorferdselloven er at all motorferdsel i utmark og vassdrag er forbudt, med mindre annet følger av loven eller vedtak med hjemmel i loven, jf. § 3. Loven åpner for en rekke unntak fra forbudet, enten gjennom ferdsel som er direkte tillatt i lov eller forskrift, eller gjennom at kommunen kan åpne for annen fastsatt motorferdsel gjennom forskrift eller enkelttillatelse. Brudd på loven skjer typisk ved at det kjøres i utmarka uten lovlig adgang til det, eller at motorferdsel skjer i strid med de rammene som kommunen har fastsatt i en tillatelse eller forskrift. Også brudd på aktsomhetsbestemmelsen i § 8 er straffbart.

Overtredelsesgebyr kan ilegges i dag etter standardsatser ved overtredelse av visse fastsatte overtredelser etter forskrift om overtredelsesgebyr § 2, eller - siden 2024 – etter individuell utmåling etter § 4. Overtredelsesgebyr etter § 2 kan for eksempel ilegges for unnlattelse av å vise fram tillatelse eller kjørebok som det er pliktig å medbringe, eller der kjøring finner sted på andre tider av døgnet eller på særskilte dager der kjøring ikke er tillatt etter enten tillatelse eller forskrift fastsatt av kommunen. Som et argument for å innføre individuell utmåling, viste direktoratet i høringsnotatet av 1. juli 2022 til at «[o]rdningen med gebyr for utvalgte mindre alvorlige regelbrudd, har vist seg å være et godt supplement som sanksjonsmiddel der politianmeldelse ikke anses hensiktsmessig, men utvalget av overtredelser har antakelig vært for begrenset og ført til mindre bruk av sanksjonen enn forutsatt.» Overtredelser etter individuell utmåling kan omfatte en rekke tilfeller, og kan for eksempel være aktuelt der det avdekkes mindre alvorlige tilfeller av brudd på en gitt tillatelse, slik som kjøring utenfor en fastsatt trasé eller at kjøring finner sted med et annet kjøretøy enn fastsatt eller lignende. Slike overtredelser vil det være enkle å konstatere brudd på. Større avvik eller der kjøring ikke på noen fornuftig måte kan knyttes til vilkårene eller tillatelsen, skal som hovedregel følges opp i straffesporet. Der det avdekkes kjøring helt uten tillatelse eller hjemmel i lov eller forskrift, skal forholdet som utgangspunkt anmeldes.

Den foreslåtte straffebestemmelsen foreslås å omfatte de fleste brudd på motorferdselloven, slik den også gjør i dag. I tråd med føringene beskrevet innledningsvis foreslår departementet å tydeliggjøre hva slags brudd på regelverket som kan medføre straff eller overtredelsesgebyr. For å sikre en forholdsmessig reaksjon for det enkelte lovbruddet, foreslås det at handlingsnormene som identifiseres er lik for straff og overtredelsesgebyr.

Forslaget tydeliggjør kort sagt at følgende overtredelser kan sanksjoneres: a) overtredelse av aktsomhetsplikten, b) motorferdsel som skjer uten adgang til det enten gjennom fastsatte bestemmelser i lov, forskrift eller tillatelse, og c) motorferdsel som overtrer bestemmelser, vilkår og eller plikter som følger av forskrifter og tillatelser gitt med hjemmel i bestemmelsene nevnt i bokstav b.

Som beskrevet i kapittel 1.5.2 skal overtredelsesgebyr benyttes på mindre alvorlige overtredelser som er lett konstaterbare, mens straff skal benyttes ved for eksempel alvorlige eller gjentatte overtredelser. Grensegangen mellom hvilke overtredelser som ilegges overtredelsesgebyr og hvilke overtredelser som bør reageres med straff, må samordnes med politi- og påtalemyndigheten, og departementet støtter direktoratet i at det bør det utarbeides nærmere retningslinjer i direktoratet for hvilke overtredelser som her er aktuelle for overtredelsesgebyr, slik direktoratet gir uttrykk for i høringsnotatet fra 2022.

Ved kontroll av etterlevelsen av motorferdselloven, kan naturoppsynet med hjemmel i naturoppsynsloven § 3 andre ledd kreve fremlagt tillatelser, dispensasjoner, opplysninger om personalia mv. Den som blir kontrollert plikter å etterkomme pålegg om å fremlegge slike opplysninger når oppsynet ber om det, se naturoppsynsloven § 3 fjerde ledd. Brudd på plikten kan sanksjoneres med straff etter naturoppsynsloven § 3 femte ledd. Samtidig er brudd på denne plikten egnet for overtredelsesgebyr. For å sikre at overtredelsen kan følges opp både i straffe- og forvaltningssporet, må straffebudet reguleres eksplisitt i bestemmelsen om overtredelsesgebyr i motorferdselloven.

DEL II KULTURMILJØKRIMINALITET

3 Innledning

Kriminalitetsbildet på kulturminneområdet omfatter i dag brudd på undersøkelsesplikt ved automatisk fredete kulturminner, ulovlige inngrep i automatisk fredete kulturminner, skade og hærverk på vedtaksfredete byggverk og anlegg, ulovlige inngrep i fredete kulturmiljøer og i områder rundt fredete kulturminner. Kriminaliteten kan også innebære skade eller hærverk på fredete båter, plyndring av marinarkeologiske kulturminner, ulovlig metall søkeraktivitet på automatisk fredede arkeologiske kulturminner i kombinasjon med manglende overholdelse av melde- og innleveringsplikt for løse kulturminner, og ulovlig innførsel og utførsel av kulturgjenstander. Den ulovlige innførselen av kulturgjenstander forekommer blant annet ved at andre lands beskyttede gjenstander smugles inn til Norge, enten med forsett eller i uvitenhet om at innførselen er ulovlig. I tillegg omsettes beskyttede gjenstander ved netthandel og tradisjonell auksjonshandel. Ulovlig netthandel med kulturminner forekommer både fra profesjonelle tilbydere til markedet, men også som privat handel mellom to likeverdige parter på nettbaserte plattformer og sosiale medier. På tilsvarende vis tas det ut og selges gjenstander fra Norge som er ulovlig å utføre eller krever utførselstillatelse.

Riksantikvaren utarbeidet i 2019 retningslinjer for anmeldelser ved brudd på kulturminneloven. De gjeldende retningslinjene er ment som verktøy for å oppnå enhetlig anmeldelsespraksis for alle organ som utøver myndighet etter denne loven.

4 Gjeldende rett

Straffesanksjoner på kulturmiljøområdet er regulert i kulturminneloven § 27 og straffeloven § 242. I tillegg kan straffeloven § 352 om grovt skadeverk benyttes ved skadeverk på gjenstander med historisk, nasjonal eller religiøs verdi.

4.1 Straffeloven § 242

4.1.1 Lovhistorikk

Straffeloven § 242 første ledd er en videreføring av den tidligere straffeloven § 152 b tredje ledd nr. 3 om påføring av betydelig skade på et kulturminne av særlig nasjonal eller internasjonal betydning. Denne bestemmelsen ble opprinnelig innført i 1993 i dagjeldende straffelov av 1902.

Straffeloven § 242 andre ledd var ny, og ble tatt inn for å dekke forpliktelsene etter annen tilleggsprotokoll til Haagkonvensjonen om beskyttelse av kulturverdier i tilfelle av væpnet konflikt artikkel 15 nr. 1 bokstav b. Norge ratifiserte konvensjonen i 1961. Andre tilleggsprotokoll ble vedtatt 26. mars 1999 for å styrke vernet av kulturverdier i forbindelse med væpnet konflikt. Tilleggsprotokollen pålegger partene å vedta straffebestemmelser for brudd på tilleggsprotokollen med bestemmelser om universell jurisdiksjon for overtredelse av de mest alvorlige overtredelsene.

4.1.2 Nærmere om bestemmelsen

Straffeloven § 242 lyder:

Med fengsel inntil 6 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt volder betydelig skade på kulturminner eller kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning.

Med fengsel inntil 2 år straffes den som i en væpnet konflikt forsettlig eller grovt uaktsomt bruker et kulturminne eller et kulturmiljø av særlig nasjonal eller internasjonal betydning til støtte for militære handlinger og ved det skaper fare for at kulturminnet eller kulturmiljøet skades. Straff kommer likevel ikke til anvendelse dersom det var tvingende militært nødvendig å handle på denne måten.

Begrepene «kulturminne» og «kulturmiljø» er hentet fra kulturminneloven § 2, og skal normalt gis samme forståelse som i denne bestemmelsen, jf. Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 418. Kulturminner og kulturmiljøer omfatter alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til, samt områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.

I Meld. St. 16 (2019-2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken* ble «kulturmiljø» tatt i bruk som hovedbegrep istedenfor «kulturminne». I NOU 2025:3 *Ny kulturmiljølov* videreføres denne begrepsbruken, likevel slik at ordet kulturminne fortsatt brukes der det er språklig mest naturlig.

Straffeloven § 242 første ledd gjelder bare der kulturminnet eller kulturmiljøet har «særlig nasjonal eller internasjonal betydning». Ifølge forarbeidene til bestemmelsen omfatter dette de profane middelalderbygningene i tre, alle stavkirker og normalt også kulturminner og kulturmiljøer som er inntatt på Verdensarvlisten, jf. Ot.prp. nr. 92 (1992-93) kapittel 10 side 20-21. For øvrig må det gjøres en konkret vurdering av kulturminnets eller kulturmiljøets betydning, sett opp mot blant annet internasjonale konvensjoner og vitenskapelig materiale. For eksempel vil middelalderske steinkirker og historisk sentrale arkeologiske lokaliteter normalt ha så stor kulturminneverdi at de må antas å omfattes av bestemmelsen.

Straffeloven § 242 første ledd gjelder tilfeller hvor det volder skade på ovennevnte kulturminner eller kulturmiljøer. For å komme til anvendelse, må skaden være «betydelig». Ifølge forarbeidene (Ot.prp. nr. 92 (1992-93) kapittel 10) vil dette være oppfylt der «[...] skadeforvoldelsen [er] av en slik art, på grunn av skadens omfang, at den ellers ville bli ansett som grovt skadeverk etter § 292 annet ledd [...]. Ved skader på kulturmiljøer må det legges til grunn en helhetsvurdering av hvor store skadene på miljøet som sådan er». Straffebestemmelsen i § 242 første ledd kan derfor både gjelde ved delvis ødeleggelse og ved total destruksjon av kulturminner og kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning.

Straffeloven § 242 andre ledd gjelder kun i forbindelse med en «væpnet konflikt». Det presiseres i forarbeidene til bestemmelsen (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) på s. 418) at andre ledd må avgrenses mot tilfeller av interne uroligheter og spente situasjoner, som for eksempel opptøyer, isolerte og sporadiske voldshandlinger og andre handlinger av lignende art. Bestemmelsen gjelder bare der kulturminnet eller kulturmiljøet brukes til støtte for militære handlinger, og dette skaper fare for at kulturminnet eller kulturmiljøet blir skadet. Eksempler som nevnes i forarbeidene er bruk av en gammel kirke som kommandosentral

eller våpenlager og bruk av kulturminner eller kulturmiljøer i forbindelse med sabotasjeoperasjoner. Dersom handlingen var «tvingende militært nødvendig», blir den ikke straffet, jf. andre punktum. Som eksempel nevnes bruk av en gammel festning til utstyrslager, dersom det er det eneste egnete oppbevaringsstedet som det mulig å bevare kontroll over på et viktig militært område.

4.1.3 Nåværende strafferammer

Strafferammen i § 242 første ledd er fengsel i inntil 6 år, mens strafferammen etter § 242 andre ledd er fengsel i inntil 2 år. Strafferammen i § 242 første ledd bygger på vurderingene til Straffelovkommisjonen i delutredning VII, NOU 2002:4 Ny straffelov, side 20 andre spalte. Det fremgår her at «strafferammene for rene vinningslovbrudd skal være bot eller fengsel i 2 år for vanlig overtredelse og fengsel i 6 år for grov overtredelse», og at «strafferammer på fengsel i 10 år og mer som utgangspunkt bare brukes i bestemmelser som verner liv, legeme eller statsdannelsen».

4.1.4 Anvendelse av bestemmelsen i praksis

Straffeloven § 242 første ledd er foreløpig lite anvendt i straffesaker. Riksantikvaren har ikke selv anmeldt etter bestemmelsen, og har heller ikke fått kopi av anmeldelser fra andre kulturmiljømyndigheter hvor denne bestemmelsen er benyttet. Skader på kulturminner og kulturmiljøer anmeldes først og fremst etter kulturminneloven § 27 og etter straffeloven § 352. Straffeloven § 242 gjelder som nevnt kulturminner og kulturmiljøer av «særlig nasjonal eller internasjonal betydning». Dette gjelder et begrenset antall særlig verdifulle objekter, noe som kan forklare hvorfor bestemmelsen er lite anvendt i praksis.

Det er tatt ut tiltale etter tidligere straffeloven § 152 b andre ledd nr. 3, som tilsvarer bestemmelsen i straffeloven § 242 første ledd, i to straffesaker: «Bryggen i Bergen» og «Gjerpen kirke».

I «Bryggen i Bergen-saken» (Rt. 2002 s. 1713) var to unge gjerningsmenn tiltalt for å ha forsøkt å tenne på bygninger på Bryggen i Bergen. De ble dømt for forsøk på grovt skadeverk (som tilsvarer nåværende straffeloven § 352 første ledd). De ble frifunnet for forsøk på overtredelse av § 152b andre ledd nr. 3 i Bergen byretts dom av 5. april 2001, ettersom de, selv om de forstod at bygningene hadde historisk verdi, ikke var klar over at Bryggen er fredet og ellers står på UNESCOs verdensarvliste. I Høyesterett ble den ene personen dømt til fengsel i ett år og tre måneder, hvorav ni måneder ble gjort betinget. Den andre fikk fengsel i ett år, hvorav åtte måneder ble gjort betinget.

«Gjerpen kirke-saken» (Skien og Porsgrunn tingrett, 18. juni 2004) gjaldt ildspåsettelse og grovt skadeverk i Gjerpen middelalderkirke fra år 1153. Kirkens galleri og orgel ble totaldestruert, og kirketårnet og kirkens interiør fikk store skader etter brannen. I tingrettens dom ble tiltalte dømt etter § 152 b andre ledd nr. 3 for å ha påført betydelig skade på fredet bygning ved innbrudd og brannstiftelse. Idømt straff ble ubetinget fengsel i ett år og to måneder.

4.2 Kulturminneloven § 27

4.2.1 Lovhistorikk

Da den nåværende kulturminneloven ble vedtatt i 1978, slo man delvis sammen og opphevet Lov um bygningsfredning av 3. desember 1920 og Fornminneloven av 29. juni 1951 nr. 3. Bygningsfredningsloven hadde ikke egen straffebestemmelse, mens fornminneloven § 16 var straffehjemmel for brudd på denne lovens bestemmelser. Her var straffealternativet bot eller fengselsstraff inntil seks måneder. I den nye kulturminneloven § 27 ble fornminnelovens strafferamme videreført.

Bestemmelsen har vært endret flere ganger. Blant annet ble medvirkning og forsøk tatt ut av bestemmelsen ved vedtakelsen av straffeloven i 2005. Ved lov av 3. juli 1992 nr. 96, ble bestemmelsen utvidet til dagens ordning. Det var særlig allmennpreventive og individualpreventive hensyn som ble vektlagt ved denne endringen, jf. Ot.prp. nr. 51 1991-92 (side 18):

I de senere år har det vært en økning i antallet mer alvorlige overtredelser hvor kulturminnet er ødelagt, fordi de har vært til hinder før gjennomføringen av ønskelige utbyggingstiltak. Motivene for lovbruddene er oftest direkte eller indirekte økonomisk motivert, f.eks. for å spare tid, slippe kostbare undersøkelser, oppnå driftsmessige rasjonaliseringsgevinster m.v. (...)

Anmeldelser for brudd på kulturminneloven har ofte resultert i henleggelse etter liten eller ingen etterforskning. I de tilfellene det har vært utferdiget forelegg eller tatt ut tiltale har reaksjonene vært milde. Konsekvensen av den strafferettslige praksis som til nå har vært dominerende er liten respekt for de verneverdier kulturminnene representerer. Det kan resultere i holdninger som at lovbrudd lønner seg. Brudd på kulturminneloven innebærer ofte at uerstattelig kildemateriale for innsikt i og forståelse av vår tidligste historie, går tapt for alltid.

4.2.2 Gjeldende rett

Kulturminneloven § 27 lyder: «Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forbud, påbud, vilkår eller bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år. Under særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel i inntil 2 år anvendes».

Bestemmelsen gjelder generelt ved brudd på adferdsnormer som er gitt i eller i medhold av loven. Dette vil for eksempel omfatte brudd på fredningsbestemmelser. Både forsettlig og uaktsomme brudd kan sanksjoneres med straff etter bestemmelsen.

Strafferammen i kulturminneloven § 27 er bøter eller fengsel i inntil ett år. Under særdeles skjerpene omstendigheter kan det gis fengsel i inntil to år. Dette alternativet kan benyttes for kulturmiljøkriminalitet av særlig grov karakter, hvor særlig det økonomiske vinningsmotive er til stede og i gjentakelsestilfeller, jf. Ot.prp. nr. 51 (1991-92) side 18.

4.2.3 Anvendelse av bestemmelsen i praksis

Ved illeggelse av straff etter kulturminneloven § 27, har domstolene vært tilbakeholdende med å anvende dagens maksimale strafferamme på 2 år, selv ved grove brudd på

kulturminneloven. Rettspraksis viser at idømt staffelengde er gjennomgående lav, og at domstolene er tilbakeholdne med å dømme til ubetinget fengselsstraff.

I Koppangdommen (Rt. 2010 s. 850) om ulovlige inngrep i en fredet «barfrøstue» fra Østerdalen, ble selgeren av det fredete inventaret som var fjernet i strid med kulturminneloven § 27 jf. § 15 første og tredje ledd, idømt betinget fengsel i 30 dager og en bot på 20 000 kroner etter kulturminneloven § 27 første punktum. Kjøperen av gjenstandene og antikvitetshandleren som var mellommann mellom selger og kjøper, ble domfelt for heleri etter daværende straffeloven 1902 § 317. Straffene for disse to personene ble satt til henholdsvis betinget fengsel i 21 dager og 20 000 kroner i bot og 20 000 kroner i bot. For antikvitetshandleren viste Høyesterett i skjerpene retning til «hensynet til en effektiv håndheving av vernelovgivningen overfor nettopp de profesjonelle oppkjøpere». Alle tre domfelte i denne saken fikk i tre rettsinstanser idømt betinget fengselsstraff selv om domsgrunnlaget viste at det forelå grov uaktsomhet og/eller forsettlig handling hos de tre gjerningsmennene.

I Borgarting lagmannsretts dom av 22. mai 2007 (Rettens Gang 2007, side 1163) ble en hytteeier idømt 6 måneders fengsel, hvorav 5 måneder ble gjort betinget på grunn av hans mentale helse, for å anlegge en 177 meter lang og 3,5 meter bred veg med parkeringsplass med lengde 14,5 meter og bredde 7,90 meter gjennom et område med flere kulturminner fra steinalderen, som var automatisk fredet etter kulturminneloven § 4 første ledd. Inngrepet medførte at den vitenskapelige verdien av kulturminnet ble betydelig redusert. Graving og masseforflytning hadde endret terrengets karakter og bragt enkeltgjenstander bort fra sine naturlige funnsteder, og påfylling av masse hadde tildekket boplassene og utilbørlig skjemet området. Forholdet var forsettlig, og på grunn av inngrepets omfang fant retten at det forelå særlig skjerpene omstendigheter. Hovedtiltalte ble idømt én måned ubetinget fengsel for svært alvorlige inngrep i et svært verdifullt automatisk fredet kulturminne.

«Losjens prøve»-dommen (Hålogaland lagmannsretts dom av 30. august 1999) er en eldre prinsipiell dom om utmåling av straffenivå etter kulturminneloven § 27. Saken gjaldt forsettlig brudd på kulturminneloven § 15 ved riving av et midlertidig fredet forsamlingslokale som tilhørte en avholdsforening i Mo i Rana. Formålet med den ulovlige handlingen var å oppføre et nytt forretningsbygg samme sted, og det forelå forsettlig lovbrudd. Her ble hovedtiltalte (utbyggeren) dømt til fengsel i 1 år, hvorav 6 måneder var ubetinget. En tillitsmann i avholdsforeningen fikk 6 måneder betinget fengsel. Avholdsforeningen ble ilagt foretaksstraff på 20 000 kroner og inndragning av fortjeneste på 1 million kroner.

I Lyngdal herredsretts dom av 3. mai 2001 ble en mann dømt til 21 dagers ubetinget fengsel etter kulturminneloven § 27 for å ha fjernet en gravhaug fra jernalderen i forbindelse med utvidelse av en garasje. Domfelte hadde fortsatt arbeidene, til tross for stoppordre fra fylkeskonservatoren. Fjerningen av gravhaugen ble vurdert som forsettlig brudd på kulturminneloven § 3 om forbud mot inngrep i automatisk fredete kulturminner.

I en høyesterettsdom fra 2017 (HR-2017-1298-A) ble straffen satt til ubetinget fengsel i 14 dager. Saken gjaldt blant annet ulovlig utgravning, samt brudd på innleveringsplikt til det offentlige i strid med statens eiendomsrett til løse kulturminner fra før år 1537 og myntfunn fra før 1650 etter kulturminneloven § 12 første ledd. Domfelte hadde funnet en rekke slike gjenstander med metallsøker i Larvik-området, og gravd dem ut i strid med kulturminneloven § 3.

I en annen sentral høyesterettsdom («Tysnes-dommen», Rt. 2010 s.1293) ble ingen av de tre domfelte idømt fengselsstraff, men idømt bøter. Saken gjaldt anleggelse av en midlertidig anleggsvei til et settefiskanlegg i Tysnes utenfor Bergen. Etablering av veien var ikke omsøkt, hverken etter plan- og bygningsloven eller kulturminneloven. Under veiarbeidet ble det gjort ulovlige inngrep i et automatisk fredet tingsted fra middelalderen som også var kirkested fra 1100-tallet. Alle tre gjerningsmenn ble domfelt etter kulturminneloven § 27 jf. § 3. Foretaket fikk 300 000 kroner i bot, styrelederen fikk 150 000 kroner i bot og entreprenøren fikk 60 000 kroner i bot.

4.3 Forholdet mellom straffeloven § 242 første ledd, herunder § 352, og kulturminneloven § 27

Straffeloven § 242 første ledd gjelder bare der det voldes «betydelig skade» på kulturminner eller kulturmiljø av «særlig nasjonal eller internasjonal betydning», mens kulturminneloven § 27 gjelder generelt for kulturminner og kulturmiljø som er fredet etter loven. Skyldkravet etter straffeloven § 242 første ledd er forsett eller grov uaktsomhet, mens kulturminneloven § 27 også omfatter simpel uaktsomhet. Samspillet mellom de to bestemmelsene berører altså i hovedsak graden av alvorlighet ved ugjerningen.

Dersom noen skader kulturminner som helt eller delvis tilhører noen annen, kan dette også rammes av straffeloven § 352 om grovt skadeverk. Ved vurderingen av om et skadeverk er «grovt», skal det etter straffeloven § 352 første ledd bokstav a) blant annet særlig legges vekt på skadeverkets art og objekt, for eksempel om det er rettet mot gjenstander som har «historisk, nasjonal eller religiøs verdi». Skadeverk som innebærer ødeleggelse av gjenstand som har en «betydelig» historisk, nasjonal eller religiøs verdi, regnes som «særlig grovt skadeverk», jf. bestemmelsens andre ledd. Forarbeidene (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 458) nevner stavkirker som eksempel på dette. Andre kulturminner som ville vært omfattet av kulturminneloven § 242 første ledd (kulturminner og kulturmiljø av «særlig nasjonal eller internasjonal betydning»), må også kunne antas å gå inn under formuleringen «betydelig historisk, nasjonal eller religiøs verdi» i § 352 andre ledd.

Grovt skadeverk har lik strafferamme som straffeloven § 242 første ledd, på fengsel i inntil 6 år. Særlig grovt skadeverk har en strafferamme på fengsel i inntil 15 år. Ved grov uaktsomhet er strafferammene for grovt skadeverk fengsel i inntil 1 år og særlig grovt skadeverk fengsel i inntil 3 år.

I «Fjære kirke-dommen» (dom i Agder tingrett, 14. november 2022) ble tiltalte dømt til ubetinget fengsel i to år etter straffeloven § 352 andre ledd «for å ha skadet, ødelagt, gjort ubrukelig eller forspilt en gjenstand som helt eller delvis tilhørte en annen». Tiltalte ble også dømt til å betale 2,2 millioner kroner i erstatning. Tiltalte hadde utført omfattende ødeleggelser; brukket den historiske altertavlens skriffelt i to, veltet døpefont fra 1300-tallet slik at deler løsnet og delvis knuste, røsket bort deler av alterbord/alterring, revet av skulptur på prekestolen samt løsnet bunnkonstruksjonen, og røsket ut treverk av kirkens historisk katolske oppbevaringsskap (et såkalt 'repositorium') som var fra før år 1537. Tiltalte ble også dømt for å ha forsøkt å påføre kirken totalskade ved at han ved fire ulike steder på gulvet i kirkerommet tente på flere bøker og et gulvteppe. Forbrytelsen ble ikke fullbyrdet idet den påtente ilden slukket av seg selv. Retten ga uttrykk for at skadeverket og forsøket på ildspåsettelse isolert sett tilsa en strafferamme på til sammen 3 år. Dommen innebar dermed

svært kort fengselsstraff, selv om strafferammen etter straffeloven § 352 andre ledd er inntil 15 års fengselsstraff.

I denne saken var det ikke tatt ut tiltale etter straffeloven § 242 første ledd, selv om Fjære kirke, som steinkirke fra middelalderen, kunne kvalifisert som et kulturminne av «særlig nasjonal betydning», jf. straffeloven § 242 første ledd. Dersom det straffbare forholdet også hadde vært vurdert etter § 242 ledd, kunne alvorsgraden ved det varige *tapet av kulturminneverdier* også vært gjenspeilet i straffeutmålingen. Dette illustrerer betydningen straffeloven § 242 første ledd kan ha ved siden av bestemmelsen i straffeloven § 352 andre ledd. Straffeloven § 242 gjelder ødeleggelse av kulturminner spesielt, og understreker viktigheten av å straffe tapet ved at viktige nasjonale og internasjonale kulturminner går tapt eller delvis ødelegges.

De tre bestemmelsenes anvendelsesområder og ulike strafferammer, kan oppsummeres i følgende tabell:

Type ugjerning	Anvendelsesområde			
	§ 27	§ 242 (1)	§ 352 (1)	§ 352 (2)
Simpel uaktsom skade på eget/andres kulturminne	1 eller 2 år*			
Grov uaktsom skade på eget kulturminne	1 eller 2 år			
Grov uaktsom skade på andres kulturminne	1 eller 2 år		1 år	
Forsettlig skade på eget kulturminne	1 eller 2 år			
Forsettlig skade på andres kulturminne	1 eller 2 år		6 år	
Simpel uaktsom skade på eget/andres særlig verdifulle kulturminne	1 eller 2 år			
Grov uaktsom skade på eget særlig verdifulle kulturminne	1 eller 2 år	6 år		
Grovt uaktsom skade på andres særlig verdifulle kulturminne	1 eller 2 år	6 år		3 år
Forsettlig skade på eget særlig verdifulle kulturminne	1 eller 2 år	6 år		
Forsettlig skade på andres særlig verdifulle kulturminne	1 eller 2 år	6 år		15 år

* Fengsel i inntil 2 år kan anvendes "under særdeles skjerpende omstendigheter". Graden av subjektiv skyld er sentralt ved straffeutmålingen, og strafferammen på 2 år vil dermed sjeldent være aktuelt ved simpel uaktsomhet.

4.3.1 Konkurrens

I noen saker kan den straffbare handlingen innebære overtredelse av flere av disse straffebestemmelsene, såkalt ulikeartet idealkonkurrens. I de tilfellene der straffebestemmelsene retter seg mot forskjellige sider ved det straffbare forholdet eller der de beskytter ulike interesser, skal bestemmelsene anvendes i idealkonkurrens. Dette for å gjenspeile den totale straffverdigheten ved den straffbare handlingen. Dersom de ulike straffebestemmelsene overlapper hverandre, skal de derimot ikke benyttes i idealkonkurrens. Da vil man normalt legge den lengste strafferammen til grunn ved straffeutmålingen.

Både kulturminneloven § 27 og straffeloven § 242 første ledd kan anvendes ved lovbrudd som medfører skader på kulturminner og kulturmiljø av «særlig nasjonal eller internasjonal betydning». Konsumpsjonsprinsippet innebærer imidlertid at straffelengden i

kulturminneloven § 27 på fengsel i inntil to år, konsumeres av den lengre maksimalstraff på fengsel i inntil seks år i straffeloven § 242 første ledd.

Straffeloven § 352 skal blant annet beskytte eiers interesser mot ødeleggelse gjort av andre. Det er ikke eksempler fra rettspraksis på at bestemmelsen har vært brukt i konkurrens med kulturminneloven § 27 eller straffeloven § 242, men i juridisk teori (Holme, J: Kulturminnevern, 2018 side 258) påpekes at det kan foreligge tilfeller hvor slik ulikeartet idealkonkurrens kan forekomme og være relevant ved straffeutmålingen.

5 Utfordringer med dagens lovregulering og forslag til løsninger

Samfunnsutviklingen på 2020-tallet har vært mer komplekst enn tidligere tiår, og transformasjonen av norske byer og tettsteder skjer med raskere tempo enn tidligere. Ut fra anmeldte straffbare forhold på 2020-tallet, ser man at kulturminner i visse tilfeller er utsatt for mer alvorlige skader enn tidligere ved ulovlig fjerning og hel eller delvis destruksjon. Økonomisk vinning er ofte motiv for at man permanent ødelegger kulturminner hvor disse kommer i konflikt med annen ønsket utvikling. Kriminalitetsbildet gjelder også ulovlig opptak eller fjerning av kulturminner, f.eks. for salg eller ulovlig eksport. Miljøovervåkningsundersøkelser viser at i underkant av én prosent av verneverdige kulturminner i Norge forsvinner hvert år av ulike årsaker.

De siste årene har det vært en økning av anmeldelser knyttet til hæververk og skadeverk på arkeologiske kulturminner, særlig på bergkunst og helleristninger. I 2023 registrerte Riksantikvaren fire slike lovbrudd, blant annet gjaldt dette to tilfeller ved helleristninger i Verdensarvområdet Bergkunst i Alta. Moderne ristninger og hugginger i fjell er særlig utfordrende, da skadene er uopprettelige. Også ulovlige aktiviteter knyttet til metallsøkermiljøet har økt de siste årene, mens det før 2015 bare unntaksvis var anmeldelser knyttet til slik aktivitet. Fra å være en hobby med noen få hundre aktive utøvere, antas det at det nå er opp mot 10 000 aktive metallsøkere her i landet, og cirka 20 % av de anmeldte sakene som Riksantikvaren har mottatt kopi av har angått ulovlig metallsøking.

Straffesanksjonene og straffelengdene på kulturmiljøfeltet er ikke oppjustert i tråd med någjeldende kriminalitetsbilde. Departementet vil i det følgende først vurdere behovet for høyere strafferammer på kulturmiljøfeltet. Deretter vil det drøftes hvilke innholdsmessige endringer det er behov for i de aktuelle straffehjemlene.

5.1 Endring i strafferammer

I stortingsmeldingen om miljøkriminalitet, Meld. St. 19 (2019-2020), som Stortingets flertall ved behandling sluttet seg til, understrekes det på side 27 at strafferammene må oppleves tilstrekkelig avskrekkende:

Hvis straff som virkemiddel skal være effektivt, er det en forutsetning at straffansvaret oppleves som en reell trussel. Strafferammene må i tilstrekkelig grad virke avskrekkende på mulige gjerningspersoner og bidra til å styre deres adferd. Det må vurderes om strafferammene i miljølovgivningen i tilstrekkelig grad reflekterer lovbruddets alvor og viktigheten av den interessen som straffebudet beskytter.

Høyesterett har uttalt følgende om straffenivået ved skadeverk rettet mot viktige kulturminner i «Bryggen i Bergen-dommen» (Rt. 2002 s. 1713):

Allmennpreventive grunner tilsier at skadeverk rettet mot store kulturelle og økonomiske verdier som i dette tilfellet, må straffes strengt. Den heving av strafferammen som skjedde for få år tilbake, er ledd i en utvikling hvor oppmerksomheten rettet mot miljøkriminalitet har ledet til en skjerpet holdning fra lovgivers side. Dette er fulgt opp av domstolene ved heving av straffenivået.

5.1.1 Straffeloven § 242 første ledd

Dagens maksimale strafferamme i straffeloven § 242 første ledd på fengselsstraff i inntil 6 år bygger som nevnt på retningslinjene for valg av strafferamme i NOU 2002:4.

Straffelovkommisjonen vurderte at en strafferamme på inntil 10 års fengsel skulle være forbeholdt situasjoner som gjaldt fare for liv, helse eller angrep mot statsdannelsen.

Straffelovkommisjonen understreket imidlertid at retningslinjene var et utgangspunkt, og at de enkelte strafferammene må fastsettes etter en konkret straffverdighetsvurdering.

Utmåling av straff må proporsjonalt speile alvorlighetsgraden ved skadegjeringen. Det følger av Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) punkt 11.3.4 at et viktig moment ved fastsettelse av strafferammer er hvilken interesse som er angrepet:

Strafferammen bør gjenspeile om det dreier seg om angrep på de mest beskyttelsesverdige interesser, som samfunnsordenen eller enkeltpersoners liv, om angrepet gjelder det felles livsgrunnlag (miljøet) eller enkeltpersoners fysiske integritet, eller om det gjelder den psykiske integritet eller økonomiske interesser.

De rettsgodene som sikres gjennom miljø- og kulturminnelovgivningen, er miljøet som sådan og viktige kulturminner og kulturmiljøer. Et bærekraftig miljø har verdi i seg selv og er grunnleggende for vår eksistens. Vern av miljøet innebærer dermed samtidig vern av helse, livsutfoldelse og økonomiske interesser. Viktigheten av et bærekraftig miljø gjennomsyrrer bestemmelsen i Grunnloven § 112. Kulturminner og kulturmiljøer er viktige som fysiske minner om menneskenes historie, og derfor sentrale som kunnskapskilder om fortiden. Handlinger som truer eller skader disse rettsgodene, innebærer inngrep i våre kollektive historiske verdier.

Brudd på straffeloven § 242 første ledd har tilsvarende strafferamme som visse vinningslovbrudd, slik som for eksempel grovt tyveri, grovt underslag, ran og grov utpressing. En viktig forskjell mellom vinningskriminalitet og kulturmiljøkriminalitet, ettersom skader på kulturminner og kulturmiljø ofte er irreversible, mens de økonomiske tapene som følger av de nevnte vinningslovbruddene, ofte kan erstattes. Det er som regel ikke mulig å gjenskape skadete kulturminner fullt ut uten at et vesentlig moment går tapt; det historisk autentiske materialaspektet ved disse objektene. Siden starten av 1900-tallet har det vært et avgjørende vernekriterium i norsk og internasjonalt kulturminnevern at et kulturminneobjekt har høy grad av autenticitet. Dette kravet er både knyttet til vitenskapelig kildeverdi ved objektet, men også til opplevelsesverdien ved objektet; at det er ekte og tidsriktig slik det fremstår for betrakteren. Når autentisk vitenskapelig kildeverdi eller opplevelsesverdi går tapt ved skadeverk eller total ødeleggelse, vil dermed som regel en viktig del av objektets totale verneverdi være tapt for alltid. Opplevelsesverdien ved kulturminneobjektet kan delvis bli

gjenspekt ved gjenoppsettelse eller utføring i kopi, men tapet av autentisiteten ved objektet vil uansett også redusere opplevelsesverdien i betydelig grad. Disse hensynene tilsier at forbrytelser mot viktige kulturminneverdier har en høyere strafferamme enn strafferammene ved økonomisk vinningskriminalitet.

En rekke av objektene som vil kvalifisere til subsumering under straffebudet i § 242 første ledd, er objekter inkludert i norske verdensarvsteder. Status som verdensarv gir ikke i seg selv nytt formelt vern gjennom fredning, men er det høyeste internasjonale kvalitetsstempel et område kan få. Dette innebærer et nasjonalt ansvar og en omfattende forpliktelse overfor de øvrige medlemsland i UNESCO om å sikre verdensarvstedene for ettertiden, herunder å garantere for tilstrekkelig nasjonale lovregulerte straffesanksjoner ved trusler mot disse. Dette følger blant annet av Verdensarvkonvensjonen artikkel 5 nr. 4:

For å sikre effektive tiltak for å verne, ta vare på og formidle kultur- og naturarven på eget territorium, skal alle statspartene, så langt det er mulig og på en mest mulig hensiktsmessig måte, bestrebe seg på å:

(...)

4. sette inn juridiske, vitenskapelige, tekniske, administrative og økonomiske tiltak som er nødvendige for å identifisere, sikre, bevare, formidle og rehabilitere verdensarven (...)

og punkt 98 i Retningslinjer for gjennomføring av verdensarvkonvensjonen:

Tiltak i form av lover og forskrifter på nasjonalt og lokalt plan skal sikre at området blir vernet mot sosiale, økonomiske og andre utviklingstrekk eller endringer som kan ha en negativ virkning på dets fremragende universelle verdi, integritet eller autentisitet. Statspartene skal også sørge for at disse lovene og forskriftene blir håndhevet fullt ut og på en effektiv måte.

De åtte norske verdensarvstedenes effekt for nasjonal turisme og lokal verdiskaping må anses å være betydelig. Det er vanskelig å fastsette de økonomiske konsekvensene av eventuelle skader på eller tap av objekter på verdensarvsteder i Norge, men dette må antas å innebære større nasjonale økonomiske tap. Symbolsk vil dette også kunne innebære tap av internasjonal anseelse for Norge som medlemsland tilknyttet UNESCOs Verdensarvkonvensjon. Dette er også hensyn som tilsier en økning i strafferammen i straffeloven § 242 første ledd.

Der eier påfører grove skader på kulturminner eller kulturmiljøer han eller hun selv eier, er strafferammen på inntil 6 år, jf. straffeloven § 242 første ledd, mens strafferammen er fengsel i inntil 15 år for grove skader på andres kulturminner, jf. § 352 andre ledd. Det fremstår lite konsekvent at eierskap skal få så store konsekvenser for strafferammens lengde ved alvorlig kulturmiljøkriminalitet. Det kulturhistoriske tapet for samfunnet vil være vel så stort når det skjer på egen eiendom som på andres eiendom. Dette tilsier at strafferammen i § 242 første ledd bør oppjusteres for å være mer i tråd med strafferammen i § 352 andre ledd.

Skadegjeringens samfunnsmessige og økonomiske konsekvenser må i større grad gjenspeiles i strafferammens maksimale lengde. Departementet foreslår med basis i de ovennevnte momentene at strafferammen ved brudd på straffeloven § 242 første ledd bør økes. Hensynet til kulturhistorisk betydning og konsekvensene av irreversibilitet ved tap av

særlig viktige kulturminner og kulturmiljøer og folkerettslige forpliktelser tilsier at strafferammen oppjusteres til fengsel i inntil 10 år.

5.1.2 Straffeloven § 242 andre ledd

Når det gjelder strafferammen i straffeloven § 242 andre ledd, er det viktig at straffegjeringen kan sanksjoneres med en straff som i tilstrekkelig grad reflekterer lovbruddets alvor, og skadenes gjerne varige karakter. Bruk av et kulturminne eller et kulturmiljø av særlig nasjonal eller internasjonal betydning til støtte for militære handlinger skaper fare for ødeleggelse av viktig kulturarv knyttet til nasjonal identitet. Ødeleggelse av kulturarv kan bidra til destabilisering av land og regioner. Dette kan være bruk av sentrale monumenter, bygninger og andre verdifulle kulturminner i et okkupert land. Slike kulturminner har ofte en samlende, sterk nasjonal symbolsk identitetsverdi som motparten prøver å destruere eller gradvis bryte ned.

Denne lovbestemmelsen regulerer krigssituasjoner som er av internasjonal karakter. Det er derfor nærliggende å se hen til hvordan våre naboland regulerer strafferammen. I Sverige er øverste strafferamme 6 år, jf. 'Lag: 2014:406 om straff för vissa internationella brott, av 28. mai 2014' § 6 andre ledd. I Danmark har den danske straffeloven fått et nytt kapittel om visse internasjonale forbrytelser, straffeloven §§ 118 f og 118 h verner kulturverdier under væpnede konflikter. Den nye § 118 h stk. 4 har fellestrekk med bestemmelsen i straffeloven § 242 andre ledd. Bestemmelsen i § 118 stk. 4 rammer blant annet den som «anvender kulturverdier under forhøjet beskyttelse eller deres umiddelbare omgivelser til støtte for militær aksjon i strid med UNESCO-konventionen af 14. maj 1954 om beskyttelse af kulturverdier i tilfælde af væbnet konflikt og dennes 2. protokol». Strafferammen er fengsel inntil 16 år, jf. § 118 k stk. 2.

En oppjustering av strafferammen i § 242 første ledd til fengsel i inntil 10 år, bør ha logiske følgekonsekvenser for strafferammen i lovbestemmelsens andre ledd. Skadedeliktets samfunnsmessige og økonomiske konsekvenser vil være tilsvarende for forbrytelser mot verdifulle kulturminner gjennom krigshandling. Det vises her til ovennevnte vurderinger av skadenes økonomiske og symbolske tapskonsekvenser.

På denne bakgrunn foreslår departementet å øke maksimalstraffen i § 242 andre ledd til inntil 6 års fengsel.

5.1.3 Kulturminneloven § 27

I Stortingsmelding om miljøkriminalitet, Meld. St. 19 (2019-2020), side 136 første spalte heter det at man vil «vurdere å heve alminnelige strafferamme fra ett år til to år og strafferammen for særdeles skjerpene omstendigheter fra to år til seks år i kulturminneloven».

Rettspraksis knyttet til bestemmelsen viser som nevnt generelt et lavt straffenivå for brudd på bestemmelser i og i medhold av kulturminneloven, og at domstolene har vært tilbakeholdne med å gi ubetinget fengselsstraff innenfor strafferammene etter kulturminneloven § 27. Dagens straffenivå har derfor ikke tilstrekkelig allmennpreventiv og individualpreventiv effekt. Sett i lys av utviklingen i kriminalitetsbildet på kulturmiljøfeltet, er det naturlig at man nå

vurderer strengere straffesanksjoner for slike lovbrudd. Lovgivningen og straffesaksjonene må oppdateres og være i tråd med samtidens utfordringer.

Ved vurdering av økt strafferamme i kulturminneloven § 27 er det viktig å legge vekt på at skader eller fjerning av fredete kulturminner, representerer en irreversibel ødeleggelse og tap av umistelige verdier. Ved slike skadeverk eller totalødeleggelser mister nasjonen viktige blad i norsk kulturhistorie. Skadene er som oftest uopprettelige. Den straffbare handlingen har som regel derfor medført et irreversibelt tap. Alvorlighetsgraden ved dette faktum og disse verdiene som straffebudet skal beskytte, bør etter departementets oppfatning legitimere et høyere straffenivå i kulturminneloven § 27.

Selv om kriminalitet mot kulturminner som regel ikke kan kvantifiseres ved konkret økonomisk tapsberegning, så ligger det som oftest økonomiske vinningsmotive bak handlingen. Ved vurdering av straffelengder i kulturminneloven § 27, vil det derfor være nærliggende med et straffenivå som tilsvarer straffelengdene ved annen kriminalitet som har økonomisk vinning som bakenforliggende motiv, som for eksempel bedrageri, forsikringsbedrageri og underslag. I straffebudene som omhandler økonomisk kriminalitet i straffeloven (§§ 324, 325, 371, 372, 374, 375, 376) ser man gjennomgående at laveste strafferamme er bot eller fengsel i 2 år og fengselsstraff inntil 6 år for grovere handlingsvarianter.

Departementet anser at høyere strafferamme i særlig utbyggingssaker vil kunne virke avskrekkende på eventuelle framtidige gjerningspersoner. Dette vil særlig gjelde forhold på saksfeltet hvor profesjonelle aktører - ved utbyggingssjekter i tilfeller hvor fredete kulturminner (byggverk/anlegg) eller automatisk fredete kulturminner (arkeologi) hindrer gjennomføring av utbygging – utfører skade på fredet kulturminne. En heving av maksimal straffelengde fra inntil to års fengsel til inntil fem års fengsel, vil sannsynligvis ha effekt for straffeutmåling i rettspraksis. En slik heving vil etter departementets oppfatning også ved større bruk av ubetinget fengselstraff og med større straffelengde ha en økt virkningsfull effekt, både individualpreventivt og allmennpreventivt.

Av individualpreventive og allmennpreventive hensyn, mener derfor departementet at det er behov for å heve den ordinære strafferammen til bøter eller fengsel i inntil 2 år etter kulturminneloven § 27. Det er departementets syn at strafferammen ved særdeles skjerpene omstendigheter bør være bøter eller fengsel i inntil 5 år. Ut fra lovmessig systematikk og behov for variert speiling av alvorsgrad ved skadegjerninger mot kulturminner, mener departementet at det bør være et klart todelt straffespor mellom sanksjoner etter straffeloven § 242 (inntil 10 år i første ledd og inntil 6 år maksimal fengselsstraff i andre ledd) og etter kulturminneloven § 27. Det kulturhistoriske verdinivået ved tap av kulturminneobjekt som straffesanksjoneres etter straffeloven § 242 vil normalt være høyere enn tap av slike objekter som sanksjoneres etter kulturminneloven § 27. Dette fordrer at sistnevnte paragraf i kulturminneloven har en lavere straff (inntil 5 års fengselsstraff) enn i strafferammen i straffeloven § 242 andre ledd (fengsel i inntil 6 år).

Forslaget om å øke maksimal strafferamme i kulturminneloven § 27 fra 2 til 5 år, vil også innebære lovmessig harmonisering med svalbardmiljøloven som også regulerer kulturminner. Her er strafferammen i svalbardmiljøloven § 99 andre straffealternativ inntil 5 års fengsel. Tilsvarende har naturmangfoldloven § 75 andre ledd en strafferamme på bøter eller fengsel i inntil 5 år.

Politiets påtalekompetanse vil med heving av den alminnelige strafferammen fra fengsel i 1 år til 2 år flyttes til statsadvokaten, jf. straffeprosessloven §§ 66 og 67. Departementet foreslår å beholde påtalekompetansen for overtredelser av miljøregelverket med en strafferamme på 2 år hos politiet, se nærmere begrunnelse over i kapittel 1.2. Departementet foreslår derfor endringer i straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav c for å sikre at politiet skal kunne fortsette å avgjøre tiltalespørsmålet i kulturminneloven for alminnelige overtredelser, se kapittel 10.2.

Betydning for foreldelsesfristen

Foreldelsesfristen etter den nåværende straffebestemmelsen i kulturminneloven § 27 er 5 år, ettersom det lengste straffealternativet er fengsel i inntil 2 år, jf. straffeloven 2005 § 86 første ledd bokstav b.

Det følger av rettspraksis at dersom et straffebud har en høyere strafferamme som knytter seg til generelle forhold, for eksempel «særdeles skjerpene omstendigheter», er det normalt denne strafferammen som legges til grunn for foreldelsesfristen, uavhengig av om slike omstendigheter foreligger i saken, jf. blant annet HR-2020-955-A.

Det er foreslått en høyere strafferamme i andre ledd ved grove overtredelser, med fengsel i inntil 5 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig eller uopprettelig skade på kulturmiljø eller kulturminner, overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld. Oppregningen er ikke ment uttømmende. Siderammen knytter seg til generelle forhold, og forslaget til økning av den høyere straffelengden fra 2 til 5 år, innebærer at foreldelsesfristen øker til 10 år, jf. straffeloven 2005 § 86 første ledd bokstav c.

5.2 Innholdsmessige endringer i straffebestemmelsene

5.2.1 Straffeloven § 242

Nærliggende fare

I flere lovregler i straffeloven og andre særlovers straffehjemler gjelder straffesanksjonen også tilfeller hvor det er nærliggende fare for at skadegjerningens konsekvenser vil oppstå, uten at skaden som følge av handlingen reelt er inntruffet. I slike tilfeller gjenspeiler straffbarheten et behov for avverging av skadesituasjonens konsekvenser; man plikter å unngå at visse skadesituasjoner skal oppstå.

Når kulturminner eller kulturmiljøer skades, inntreffer ofte irreversible tap som ikke kan erstattes økonomisk. På kulturmiljøfeltet er det derfor særlig viktig at man har straffebestemmelser som avverger skade. Ugjerningen blir her faresituasjonen noen utsetter et verdifullt objekt for. Alvorsgraden ved å utsette særlig verdifulle kulturminner for fare blir i større grad direkte gjenspeilet i de strafferettslige alternativene for sanksjon mot slik uønsket adferd. Det foreslås derfor å endre ordlyden i § 242 første ledd slik at bestemmelsen også omfatter situasjoner der det er nærliggende fare for betydelig skade på kulturminner eller kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning.

Verdensarv

Norge har som nevnt over forpliktet seg til å ha tilfredsstillende straffesanksjoner for ødeleggelse av og lovbrudd mot verneobjekter i de UNESCO-godkjente verdensarvområdene. Skader på verdensarv på vårt territorium innebærer ikke bare ødeleggelse av nasjonale verdier, men også verdier som gjennom oppnådd verdensarvstatus skal ansees å tilhøre verdenssamfunnet.

Flere objekter og lokaliteter i de norske Verdensarvområdene, som har Unesco-status og er tilkjent internasjonal verneverdi, har ikke formelt vern som fredet etter kulturminneloven. Ødeleggelser av disse kan dermed ikke sanksjoneres med straff etter kulturminneloven § 27. Det er derfor behov for å tydeliggjøre at objekter og lokasjoner som inngår i norske verdensarvsteder er omfattet av straffeloven § 242 første ledd og kan sanksjoneres med straff etter denne bestemmelsen. Det foreslås at det fremgår eksplisitt av ordlyden i § 242 første ledd at bestemmelsen omfatter kulturminner eller kulturmiljøer som inngår i nasjonale verdensarvområder.

5.2.2 Kulturminneloven § 27

Departementet viser til at NOU 2025:3 – Ny kulturmiljølov ble overlevert 24. mars, og ble sendt på høring med frist 15. august. I utredningen er gjeldende § 27 foreslått videreført i ny § 81 uten endringer. I NOUen er det imidlertid vist til arbeidet som pågår i Klima- og miljødepartementet med å endre strafferammene i dagens kulturminnelov. Utvalget skriver på s 399: *«På generelt grunnlag meiner utvalet det er gode grunnar til å samordne strafferammene for kulturmiljøkriminalitet med strafferammene for annan økonomisk kriminalitet generelt og miljøkriminalitet spesielt.»*

Departementet legger derfor opp til at forslagene om endringer i de relevante straffebestemmelsene tas med i det videre arbeidet med ny kulturmiljølov.

Dagens straffebestemmelse i kulturminneloven er vidt formulert, og rammer generelt alle uaktsomme eller forsettlige overtredelser av bestemmelser i eller i medhold av loven. I NOU 2003: 15 Fra bot til bedring kapittel 10.3 anbefales det at kriminalisering vurderes konkret i forhold til hver enkelt handlingsnorm:

Nødvendighetshensynet innebærer at straff må brukes bevisst. Dagens praksis med en straffetrussel som generelt rammer overtredelser av bestemmelser i loven eller forskrift gitt i medhold av loven, er uheldig, fordi den verken gjør det påkrevd å vurdere konkret hvilke handlingsnormer det er behov for å knytte en sanksjon til, eller hva sanksjonen i tilfelle bør være. Etter utvalgets syn bør det anbefales at lovgiveren vurderer spørsmålet om en overtredelse skal være straffbar i forhold til hver enkelt handlingsnorm. Derved sikrer man at kriminaliseringsspørsmålet blir tilstrekkelig overveid, og man styrker borgernes mulighet til å forutberegne sin rettsstilling. Dessuten bør det før en overtredelse gjøres straffbar kunne dokumenteres – eller iallfall sannsynliggjøres – at straff er påkrevd for å sikre etterlevelse.

Kulturminneloven § 27 bør derfor endres, slik at det kommer tydelig fram hvilke overtredelser av loven som bør være straffbare. Departementets forslag har utgangspunkt i mønsterbestemmelsene i kapittel 10.6.4 i NOU 2003: 15, men med noe endringer i bestemmelsens systematikk.

Departementet foreslår to ulike strafferammer for å sondre mellom alvorlighetsgraden av brudd på handlingsnormene. Vanlige overtredelser straffes med bøter eller fengsel i inntil 2 år. Ved grove overtredelser er det foreslått en strengere strafferamme på bøter eller fengsel i inntil 5 år. Ved avgjørelsen av om en overtredelse er grov, skal det særlig legges vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig eller uopprettelig skade på kulturmiljø eller kulturminner, overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld. Dette straffealternativet er ment brukt ved overtredelser av alvorlig karakter, med store konsekvenser for kulturminneverdier. For eksempel kan en overtredelse regnes som grov der skadene er irreversible eller er av et stort omfang. Der en gjerningsperson har gjort flere mindre skader på et kulturminne, som samlet sett innebærer at det blir vanskelig eller kostbart å gjenopprette skadene, kan dette også regnes som grove overtredelser. Graden av utvist skyld vil også være relevant ved vurderingen av om overtredelsen er grov.

Handlingsnormene i §§ 3, 13 første, 14 andre ledd, 15 fjerde ledd, og 22 a andre ledd, samt bestemmelser gitt i medhold av §§ 14 a andre ledd, 15 tredje ledd, 19 andre ledd og 20 andre ledd, er knyttet til handlinger som aktivt virker inn på ulike typer fredete kulturminner og kulturmiljøer. Handlingsnormene er nødvendige for å beskytte kulturminnene og kulturmiljøene, og det er viktig med straff for å sikre etterlevelse av handlingsnormene. Fredete kulturminner og kulturmiljøer er rettsgoder som er viktig å beskytte, ettersom disse er en del av vår felles kulturhistorie. Etter hensiktsmessighetsprinsippet skal en handling bare kriminaliseres dersom nyttevirkningene er klart større enn skadevirkningene. Ved brudd på de aktuelle handlingsnormene er det fare for inngrep og ødeleggelser som er uopprettelige. Det autentiske ved kulturminnet kan bli helt eller delvis ødelagt. Skadegjeringens konsekvenser er derfor ofte irreversible. Det er derfor svært viktig å avverge brudd på disse handlingsnormene gjennom straffetrusselens preventive effekt.

Handlingsnormene i §§ 23 og 23 a er knyttet til ulovlig handel med kulturgjenstander. Kriminalitet på dette området er et uoversiktlig felt, fordi handelen og kriminaliteten gjerne krysser landegrensene og kan være knyttet til organisert kriminalitet. Kriminalisering er nødvendig for å sikre etterlevelse av UNESCOs 1970-konvensjon om ulovlig handel med kulturgjenstander (2007) og 1995-UNIDROIT-konvensjonen om tilbakeføring av ulovlig utførte kulturgjenstander (2001), som Norge har ratifisert.

Handlingsnormene i §§ 9, 13 andre ledd, 14 tredje ledd, 18 og 25 er knyttet til undersøkelsesplikt og meldeplikt. Dette er vesentlig for at myndighetene skal få informasjon så raskt som mulig, for å kunne sikre og beskytte kulturminner ved behov. For å sikre overholdelse av meldeplikten, er det viktig å beholde mulighet for straffesanksjoner ved brudd på denne plikten. Straff har en viktig preventiv virkning i disse tilfellene. Brudd på disse handlingsnormene er likevel ikke så alvorlige at det er nødvendig med en høyere strafferamme enn fengsel i inntil 2 år, ettersom lovbruddet ikke i seg selv ødelegger kulturminnet. Disse handlingsnormene omfattes derfor ikke av den forhøyede siderammen ved grove overtredelser i forslaget til nytt tredje ledd.

Kulturminneloven § 18 inneholder også hjemmel til å gi påbud om istandsetting eller gjenreising etter brann. Ved branntilfeller hvor fredete byggverk eller anlegg brenner helt eller delvis ned, vil dette ofte skje uten at det kan påvises skyld for det inntruffne. Men kulturminnemyndigheten kan etter § 18 første ledd andre punktum gjennom enkeltvedtak gi påbud om reparasjon ved delvis skade eller gjenoppføring i eksakt kopi dersom den fredete

bygningen eller anlegget er totalskadet. Normalt skal antikvariske myndigheter her dekke antikvariske merkostnader. Manglende etterlevelse av slike påbud om reparasjon eller gjenoppføring i kopi etter brann, kan sanksjoneres med straff etter kulturminneloven § 27. Å ha mulighet til å iverksette straffesanksjon her er viktig ut fra individualpreventive og allmennpreventive hensyn. Departementet mener imidlertid at det er tilstrekkelig med en strafferamme på bøter eller fengsel i inntil 2 år for brudd på påbud etter kulturminneloven § 18.

DEL III ANDRE ENDRINGER, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER, FORSLAG TIL LOV OG FORSKRIFT

6 Forslag til endring i straffeloven § 5 første ledd nr. 9

Arbeidet med forslag til endringer i miljøkriminalitetsregelverket har avdekket at det i straffeloven fra 2005 ikke er mulig å ramme miljøkriminalitet begått av norske statsborgere og norske foretak i utlandet, slik det var etter straffeloven av 1902.

I straffeloven av 1902 var § 152b inkludert i virkeområdebestemmelsen i § 12 første ledd nr. 4. Henvisningen til generalklausulene for naturmiljøkriminalitet og kulturminnekriminalitet ble imidlertid ikke videreført i den nye straffeloven § 5 nr. 9. Det er ikke gitt begrunnelse i forarbeidene for hvorfor generalklausulene ikke ble tatt med i § 5 nr. 9.

Departementet foreslår derfor å legge til henvisning til §§ 240 og 242 i straffeloven § 5 nr. 9. Dette er i tråd med utkastet til ny Europarådskonvensjon om beskyttelse av miljø gjennom straffelovgivningen artikkel 33 nr. 1 bokstav d hvoretter konvensjonspartene skal etablere jurisdiksjon over «any offence established in accordance with this Convention, when the offence is committed [...] by one of their nationals».

Eksempler på alvorlige lovbrudd i utlandet som kan være aktuelle for straff etter § 240 første ledd:

- Ulovlig eksport og disponering av avfall i utviklingsland som medføre betydelige skader på mennesker og miljø. Det vises i denne forbindelse til Vesttank-saken og alvorlig forurensning som førte til alvorlige helseskader og flere døde i Elfenbenskysten.
- Norske industrivirksomheter som forårsaker eller medvirker til omfattende spredning av særlig helse og miljøfarlige stoffer som kan ha store konsekvenser lokalt, regionalt eller globalt.

Eksempel på alvorlige lovbrudd i utlandet som kan være aktuelle for straff etter § 240 andre ledd:

- Ulovlig uttak av truede arter i et annet land regulert av CITES-konvensjonen. Særlig aktuelt ved etterforskning av opphavet til større ulovlige innførsler til Norge. Norges forpliktelser etter CITES-konvensjonen gjør at norske

myndigheter også bør kunne straffeforfølge norske statsborgere som har brutt konvensjonen i utlandet.

- Uttak av en truet art i et annet land der arten har sitt leveområde både i Norge og i et land som grenser til Norge.
- Handlinger gjort i et land som grenser til Norge, som fører til betydelig skade på et verneområde i Norge.

Eksempler på alvorlig kulturminnekriminalitet som kan begås i utlandet av norske statsborgere, og som kan være aktuelle for straff etter § 242, er:

- Skapt fare for ødeleggelse av et kulturminne ved bruk av dette ved deltakelse i væpnet konflikt i utlandet, der dette ikke var tvingende militært nødvendig.
- Ødeleggelse av fartøy av særlig nasjonal betydning der fartøyet er i opplag på utenlandsk territorium, utført av person som ikke følger med fartøyet, jf. straffeloven § 4 andre ledd bokstav c).

På denne bakgrunn foreslås det å gjeninnføre muligheten for å straffe handlinger begått i utlandet etter generalklausulene ved å legge til henvising til §§ 240 og 242 i § 5 nr. 9.

7 Endringer i naturmangfoldloven, lakse- og innlandsfiskloven og motorferdselloven

7.1 Endringer i naturmangfoldloven

7.1.1 Opphevelse av naturmangfoldloven § 75 tredje ledd

Bakgrunnen for endringsforslaget

Naturmangfoldloven § 75 tredje ledd regulerer situasjonen der en handling både er straffbar etter naturmangfoldloven § 75 og annen lovgivning. Bestemmelsen lyder:

Dersom en overtredelse av en eller flere av bestemmelsene som nevnt i første ledd samtidig innebærer overtredelse av andre lovers regler, gjelder naturmangfoldlovens regler om straff bare i den utstrekning tilsvarende straff ikke er hjemlet i vedkommende lov.

Ordlyden i bestemmelsen kan forstås på flere måter, og har i rettspraksis blitt tolket og anvendt ulikt.

Ordlyden kan leses dithen at bestemmelsen regulerer adgangen til å pådømme overtredelse av en bestemmelse i naturmangfoldloven i idealkonkurrens med andre lovers regler. Dette ved at bestemmelsene kun kan anvendes i konkurrens dersom den andre loven har lavere strafferamme enn naturmangfoldloven, uavhengig av om naturmangfoldloven og spesialloven regulerer ulike sider av det straffbare forholdet. En slik forståelse av bestemmelsen er tilsynelatende lagt til grunn av Borgarting lagmannsrett i LB-2022-11106. Spørsmålet her var om en overtredelse som kunne straffesanksjoneres etter vannressursloven § 63 tredje ledd (tilsvarer nå andre ledd) som har en strafferamme på bøter eller fengsel inntil to år i tillegg kunne straffes etter naturmangfoldloven § 75 første ledd

som har en strafferamme på fengsel i inntil et år. Med henvisning til ordlyden og omtale i Backer, *Naturmangfoldloven Kommentarutgave* (2010) s. 616, kom Borgarting til at naturmangfoldloven ikke skulle brukes siden vannressursloven hjemlet strengere straff.

Alternativt kan bestemmelsen leses slik at den regulerer hvilken lov som skal anvendes når en overtredelse av en bestemmelse i naturmangfoldloven samtidig representerer overtredelse av andre lovers regler, og anvendelse av disse i konkurrans er utelukket (for eksempel fordi de verner samme interesser). Etter en slik tolkning regulerer bestemmelsen ikke *adgangen* til å anvende bestemmelsene i naturmangfoldloven i konkurrans med andre lovers regler, men gir anvisning på hvilken lovs regler som skal benyttes der anvendelse i konkurrans er utelukket. Denne forståelsen av bestemmelsen legges til grunn av Hålogaland lagmannsrett i dom avsagt 29. august 2025. Retten uttaler der at:

Oppsummert er det lagmannsrettens oppfatning at de autorative kildene samlet sett underbygger at naturmangfoldloven § 75 tredje ledd ikke er en bestemmelse som begrenser den alminnelige konkurranslæren, men at den er en «lovvalgsregel» som gir anvisning på at når det ikke er adgang til å idømme i konkurrans, så skal naturmangfoldlovens regler om straff gjelde om sektorlovens straffetrussel er mildere enn etter naturmangfoldloven.

Hålogaland lagmannsrett finner støtte for denne tolkningen blant annet i at strafferammen tradisjonelt ikke har hatt noen betydning ved spørsmålet om anvendelse av straffebud i konkurrans og i uttalelser i forarbeidene der det legges til grunn at kan være aktuelt å anvende straffebud i ulike lover, hvis straffebudene gjelder forskjellige sider av det straffbare forholdet, Ot.prp. nr.52 (2008–2009) s. 456. Dommen ble anket, men saken slapp ikke inn til behandling i Høyesterett. Dommen er derfor rettskraftig.

Departementets vurdering

Departementet har merket seg at naturmangfoldloven § 75 tredje ledd oppfattes og anvendes på ulike måter.

Departementet vurderer det som uheldig at naturmangfoldloven § 75 tredje ledd skaper tvil om hvorvidt det er adgang til å anvende naturmangfoldloven i konkurrans med straffebud i andre lover.

Naturmangfoldloven oppstiller et mer overordnet vern for naturverdier enn mer spesialiserte miljølover som viltloven, lakse- og innlandsfiskloven og vannressursloven. Der spesiallovgevingen verner andre interesser enn naturmangfoldloven bør etter departementets syn naturmangfoldloven § 75 kunne anvendes sammen med straffebestemmelser i spesiallovgevingen. Det er ønskelig å ha adgang til å sanksjonere alle sider av en straffbar handling.

Departementet vurderer at § 75 tredje ledd enten bør oppheves, eller endres slik at det klargjøres at naturmangfoldlovens regler om straff kan anvendes i konkurrans med straffebud i andre lover.

Der ikke annet er fastsatt i lov, regulerer læren om idealkonkurrans hvordan en handling som bryter flere lover samtidig kan straffes. Hovedregelen er at hvis lovreglene verner ulike interesser og tar sikte på å straffe forskjellige sider av handlingen, kan reglene brukes

samtidig. Den største konsekvensen av at flere strafferegler kan brukes samtidig på samme handling, er at straffen kan forhøyes etter reglene i straffeloven § 79.

Dersom naturmangfoldloven § 75 tredje ledd oppheves vil det være utvilsomt at naturmangfoldloven kan anvendes sammen med straffebed i andre lover, så lenge bestemmelsene verner ulike interesser og tar sikte på å straffe forskjellige sider av handlingen. Det vil gjelde uavhengig av hvilken strafferamme bestemmelsene har.

I tilfellene der to straffebed ikke kan anvendes i konkurrans, for eksempel fordi de verner samme interesser, vil det dersom man opphever naturmangfoldloven § 75 måtte vurderes konkret hvilken lov som skal anvendes. Typisk vil prinsippet om *lex specialis* tilsi at spesialloven brukes, heller enn den mer generelle naturmangfoldloven. Dette vil imidlertid måtte bero på en vurdering av de konkrete omstendighetene. Opphevelse av § 75 tredje ledd vil innebære at det ikke nødvendigvis er bestemmelsen med høyest strafferamme som skal anvendes.

Et alternativ til å oppheve § 75 tredje ledd kan være å fastsette uttrykkelig at bestemmelsen bare gjelder tilfeller der det ikke er adgang til å anvende straffebedene i konkurrans, og å videreføre reglene om at naturmangfoldloven da bare skal anvendes i tilfeller der tilsvarende straff ikke er hjemlet i den andre loven.

Departementet mener imidlertid at spørsmålet om hvilke straffebed som skal anvendes i en konkret sak kan avklares tilfredsstillende uten en egen bestemmelse om dette i naturmangfoldloven § 75 tredje ledd. Departementet ser ikke noe klart behov for en slik bestemmelse og foreslår derfor at bestemmelsen oppheves.

Vi ber om høringsinstansenes syn på om en endring av bestemmelsen som skissert over likevel er en mer hensiktsmessig løsning enn å oppheve bestemmelsen.

7.1.2 Utsetting og omsetting av fremmede organismer § 30 første ledd bokstav

c

Det foreslås endringer i lakse- og innlandsfiskloven §§ 9 og 10 om kultiveringstiltak, se kapittel 7.2.1. Som følge av ny § 9, endres henvisningen til lakse- og innlandsfiskloven i naturmangfoldloven § 30 første ledd, bokstav c, slik at det nå står at utsetting av anadrome laksefisk, innlandsfisk og ferskvannsorganismer av stedegen stamme krever tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven.

7.1.3 Hjemmel i naturmangfoldloven for deling av opplysninger med andre lands myndigheter

Innledning

Departementet foreslår å innføre en hjemmel i naturmangfoldloven for at Kongen skal kunne fastsette forskrift om deling av taushetsbelagte opplysninger med andre lands myndigheter. En slik hjemmel vil bidra til å tilrettelegge for overholdelse av de internasjonale forpliktelsene som er gjennomført i medhold av naturmangfoldloven § 26.

Bakgrunnen for forslaget og gjeldende rett

Taushetsplikt etter forvaltningsloven

Etter forvaltningsloven § 13 har forvaltningen taushetsplikt om noens personlige forhold. For at noe skal anses som «personlige forhold», må det som utgangspunkt være opplysninger som det er vanlig å ønske å holde for seg selv. Opplysningen kan blant annet gjelde en persons egenskaper, eller utførte handlinger som er egnet til å karakterisere en person. Forvaltningen har også taushetsplikt om tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd.

Deling av taushetsbelagte opplysninger krever hjemmel i lov. Etter forvaltningsloven § 13 b nr. 5 kan forvaltningsorganer dele taushetsbelagte opplysninger med andre forvaltningsorganer. Det er lagt til grunn at denne bestemmelsen bare hjemler deling av opplysninger med andre norske offentlige organer.⁵ Etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2 er ikke taushetsplikt til hinder for at opplysninger brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, blant annet i forbindelse med saksforberedelse, oppfølging og kontroll. Denne regelen definerer ikke mottakeren av opplysningene, og den utelukker ikke at opplysningene kan deles med en annen stat.

Internasjonale forpliktelser

For å følge opp Norges internasjonale forpliktelser knyttet til artsforvaltning, kan det være ønskelig å dele opplysninger med andre lands myndigheter.

Norge er part i CITES-konvensjonen, og har gjennomført konvensjonen i CITES-forskriften, som er hjemlet i naturmangfoldloven § 26. CITES-konvensjonen er en internasjonal avtale for å bekjempe handel med truede arter. Avtalen forutsetter at myndighetene følger opp brudd på CITES-konvensjonen nasjonalt, men også at statspartene samarbeider om oppfølging av konvensjonen internasjonalt. CITES-konvensjonen statuerer ikke noen plikt til å utlevere taushetsbelagte opplysninger til andre parter. Å samarbeide med andre avtaleparter og å utveksle informasjon for å bidra til at konvensjonen overholdes er imidlertid en del av forpliktelsene etter konvensjonen.

EUs avskogingsforordning (EU) 2023/1115 (EUDR) ble vedtatt i EU 31. mai 2023 og trådte i kraft 23. juni 2023. De fleste av bestemmelsene i forordningen får virkning for EU-landene fra 30. desember 2025 (mellomstore og store bedrifter) og fra 30. juni 2026 (små bedrifter eller mikroforetak). Det er på nåværende tidspunkt ikke fattet vedtak i EØS-komiteen om innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen. Regjeringen har besluttet at forordningen skal innlemmes i EØS-avtalen så langt Norge er forpliktet etter avtalen. Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet er i en prosess med å utrede gjennomføring av forordning i norsk rett. EU-kommisjonen har nylig foreslått endringer i avskogingsforordningen. Endringsforslagene innebærer forenklinger for mikro- og småvirksomheter, samt enklere prosedyrer for nedstrømsvirksomheter og -forhandlere. Kommisjonen foreslår også at forordningen trer i kraft 30. desember 2025, som planlagt,

⁵ Justisdepartementet, Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt i forvaltningen – en veileder - regjeringen.no hentet 25. november 2024

men at kravene ikke håndheves før tidligst 30. juni 2026. For store virksomheter og forhandlere foreslås det at forordningen gjelder fra 30. desember 2025, men kravene håndheves først fra 30. juni 2026. For mikro- og småvirksomheter foreslår kommisjonen at forordningen skal gjelde fra 30. desember 2026, og kravene håndheves fra samme dato. Forslaget må forhandles med Europaparlamentet og Rådet før det eventuelt kan vedtas.

Forslag til forskrift om gjennomføring av forordningen ble sendt på alminnelig høring av Miljødirektoratet 19. august 2025. I avskogingsforordningen artikkel 21 fastsettes det en generell og omfattende plikt til samarbeid og utveksling av informasjon. Her fremgår det at ansvarlige myndigheter skal samarbeide med hverandre og tollmyndigheter både innenlands og med tilsvarende myndigheter i andre EØS-medlemsland, samt med EU-kommisjonen, for å sikre overholdelse av forordningen. Ansvarlig myndighet skal også samarbeide med relevante myndigheter i tredjeland ved behov.

Ansvarlig myndighet skal utveksle informasjon som er nødvendig for å håndheve forordningen med andre medlemslands myndigheter. Dette innebærer å gi tilgang til og utveksle informasjon om virksomheter og forhandlere, herunder aktsomhetserklæringer, og om hvordan tilsyn er gjennomført og resultater fra tilsyn, for å legge til rette for håndhevelse av forordningen.

Ansvarlig myndighet skal umiddelbart varsle andre lands ansvarlige myndigheter og EU-kommisjonen dersom de oppdager mulige brudd på forordningen og alvorlige avvik som kan påvirke flere medlemsland. På forespørsel fra en ansvarlig myndighet skal medlemsland gjøre nødvendig informasjon tilgjengelig for å sikre samsvar med denne forordningen.

Miljødirektoratet fører tilsyn med at reglene i naturmangfoldloven blir overholdt, og har dermed også ansvar for CITES-forskriften, jf. naturmangfoldloven § 63. I tillegg vil Miljødirektoratet sammen med Landbruksdirektoratet få ansvar for tilsyn med avskogingsforordningen, jf. naturmangfoldloven §§ 26 og 63. Grovt sagt vil Landbruksdirektoratet få ansvar etter forordningen for nasjonal produksjon og nasjonal videreføring innenfor kategoriene tre og storfe, mens Miljødirektoratet vil få ansvar for import av alle varer som omfattes av forordningen, samt nasjonal videreføring av andre varer enn kategoriene tre og storfe.

I CITES-samarbeidet med andre stater deler Miljødirektoratet informasjon som ikke er taushetsbelagt. Det kan være for eksempel hvilke arter som blir innført ulovlig til landet, eller antall saker som sanksjoneres hvert år. Så lenge opplysningene ikke er underlagt taushetsplikt etter norsk rett og deling av opplysningene ikke er i strid med personopplysningsloven og GDPR, kan forvaltningen dele slike opplysninger. Forvaltningen skal ikke dele opplysninger med andre stater ukritisk, men må gjøre en hensiktsmessighetsvurdering og følge god forvaltningsskikk.

Personopplysningsloven og personvernforordningen (GDPR)

EUs personvernforordning (GDPR) er gjennomført i norsk rett gjennom personopplysningsloven. Loven og forordningen får anvendelse ved helt eller delvis automatisert behandling av personopplysninger og ved ikke-automatisert behandling av personopplysninger som inngår i eller skal inngå i et register, jf. personopplysningsloven § 2 og artikkel 3. Reglene for behandling av personopplysninger gjelder i tillegg til reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven.

Det kan være aktuelt å dele opplysninger som er regulert i personopplysningsloven og personvernforordningen med andre staters myndigheter etter CITES-konvensjonen og avskogingsforordningen, når den tar til å gjelde i Norge. Norske CITES-myndigheter fører for eksempel register over hvilke personer som har søkt om CITES-tillatelser for inn- og utførsel av eksemplarer regulert av konvensjonen. Slike opplysninger er regulert av personvernforordningen.

Personopplysninger skal behandles etter prinsippene i artikkel 5 i personvernforordningen.

Behandling av personopplysninger er bare tillatt etter vilkårene i artikkel 6.

Personopplysninger kan deles fritt i Unionen, så lenge kravene i forordningen overholdes, jf. artikkel 1. Unionen omfatter alle EØS-landene, jf. EØS-avtalen – Protokoll 1. Miljødirektoratet kan derfor dele personopplysninger med myndighetene i EU- og EØS-land, så lenge kravene i personvernforordningen artikkel 6 overholdes og så lenge opplysningene ikke er underlagt taushetsplikt.

Personvernforordningen artikkel 45 regulerer overføring av personopplysninger til en tredjestat. Personopplysninger kan overføres til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon når EU-Kommisjonen fastslår at tredjestaten har et tilstrekkelig beskyttelsesnivå. Kommisjonen har en liste med stater som har et tilstrekkelig beskyttelsesnivå fastsatt etter artikkel 45 nr. 3. Dersom det ikke foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå, kan en overføring til en tredjestat finne sted dersom overføringen er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser, jf. artikkel 49 nr.1 første ledd bokstav d). Deling av opplysninger, både gjennom avskogingsforordningen og CITES vil gjøres for å oppfylle rettslige forpliktelser som er motivert av allmenne interesser, herunder bevaring av miljø og truede arter. Norske forvaltningsmyndigheter har derfor hjemmel til å dele personopplysninger med land som ikke er omfattet av listen til Kommisjonen.

I samarbeidet med andre stater om avskogingsforordningen, kan det bli aktuelt å dele personopplysninger også med stater utenfor EØS. Medlemslandene er i henhold til avskogingsforordningens art. 21 nr. 3–5 ikke forpliktet til å gi informasjon til eller varsle myndigheter i tredjeland. Det kan likevel ikke utelukkes at det kan være nødvendig eller hensiktsmessig å dele personopplysninger med tredjeland som ledd i samarbeidet med å sikre overholdelse av forordningen etter art. 21 nr. 1. Et eksempel på dette kan være å utgi navn til daglig leder eller styreleder i en virksomhet, i forbindelse med at det vurderes om kravene i forordningen er overholdt.

Også i forbindelse med samarbeid etter CITES-konvensjonen, kan det være aktuelt å dele opplysninger med stater utenfor EØS, men det er ingen plikt til å dele opplysninger med andre staters myndigheter.

Politiregisterloven

Politiet og påtalemyndigheten kan utlevere taushetsbelagte opplysninger til utenlandske myndigheter etter politiregisterloven § 22. Opplysningene kan bare utleveres til etterforskning, saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll, jf. politiregisterloven § 26.

Vurderinger og forslag

Behov for en lov hjemmel for deling av taushetsbelagte opplysninger

I noen tilfeller kan det være nødvendig å dele opplysninger som er underlagt taushetsplikt

etter forvaltningsloven § 13 med forvaltningsorganer i andre stater. Det kan for eksempel være opplysninger forvaltningsorganet i mottakerlandet er avhengig av for å vurdere om en tillatelse til for eksempel innførsel eller utførsel av bestemte arter skal gis, eller for å føre tilsyn med en virksomhet. Eksemplet på opplysninger som kan være underlagt taushetsplikt som det kan være aktuelt å dele, er navn på personer man har fått konkrete tips om at driver med ulovlig innførsel og opplysninger som kobler en person til mistanke om forfalskning av tillatelser.

Flere av sanksjonene Miljødirektoratet kan ilegge etter naturmangfoldloven for brudd på CITES-forskriften og brudd på eventuelle andre konvensjoner som er hjemlet i naturmangfoldloven § 26, er å regne som straff etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Opplysninger om at privatpersoner er ilagt en straffereaksjon eller en sanksjon som har virkning som straff, kan være taushetsbelagt som et personlig forhold. Også deling av opplysninger om ilagte reaksjoner vil derfor ofte kreve hjemmel. Informasjon om virksomheter som er ilagt straff eller andre sanksjoner som har virkning som straff, er ikke taushetsbelagt etter forvaltningsloven § 13 første ledd, så lenge det ikke gjelder drifts- eller forretningsforhold som må hemmeligholdes på grunn av konkurransemessige forhold.

Det finnes ingen generell hjemmel for å dele taushetsbelagte opplysninger med andre stater i forvaltningsloven. Det kan være svært inngripende for enkeltpersoner at opplysninger blir delt med en annen stat, og det bør være en klar hjemmel for dette.

Forslag til hjemmel

Departementet foreslår at det fastsettes en forskriftshjemmel i naturmangfoldloven som åpner for at det gis forskrift om adgang til deling av taushetsbelagte opplysninger med andre lands myndigheter. Departementet foreslår å fastsette en forskriftshjemmel og ikke en direktehjemmel, fordi det vurderes å være behov for nærmere regulering av delingen av taushetsbelagte opplysninger.

Utlevering av opplysninger til andre staters myndigheter er mest aktuelt i forbindelse med oppfølging av konvensjoner og andre internasjonale forpliktelser som er gjennomført i medhold av naturmangfoldloven § 26, og det foreslås at hjemmelen begrenses til nødvendig deling av opplysninger i forbindelse med oppfølging av disse. Siden det internasjonale arbeidet med miljø er i stadig utvikling, og det i fremtiden kan bli aktuelt å gjennomføre flere konvensjoner og internasjonale forpliktelser i medhold av § 26 foreslår departementet at forskriftshjemmelen formuleres generelt, slik at den omfatter alle konvensjoner og andre internasjonale forpliktelser gjennomført i medhold av denne bestemmelsen, og ikke begrenses til CITES og avskogingsforordningen.

Departementet foreslår at det skal være et vilkår at delingen er «nødvendig som ledd i oppfølgingen av konvensjoner eller andre internasjonale forpliktelser som er gjennomført i medhold av naturmangfoldloven § 26». I dette ligger det at delingen må bidra til etterlevelse av Norges internasjonale forpliktelser eller fremme formålet med forpliktelsene, men ikke et krav om at delingen skal være påkrevd etter en spesifikk konvensjonsbestemmelse.

I forskrifter fastsatt i medhold av den nye bestemmelsen vil man kunne gi nærmere regler for deling av opplysninger. Departementet foreslår å fastsette at det skal fastsettes nærmere bestemmelser om hvilke typer opplysninger det er adgang til å dele, hvem de skal kunne

deles med, hvilke forpliktelser som gir grunnlag for delingen og hvordan deling skal skje i forskrift.

I forbindelse med fastsetting av en eventuell forskrift kan det vurderes om man i forskriften skal innta krav om at delingen ikke skal utgjøre et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningen gjelder, slik man i dag har fastsatt blant annet i forvaltningsloven § 13 g.

7.1.4 Endringer i naturmangfoldloven § 74 om overtredelsesgebyr

Skyldkrav for foretak

I dag fremkommer det av naturmangfoldloven § 74 tredje ledd at fysiske personer bare kan ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser av naturmangfoldloven.

Skyldkravet for foretak er ikke uttrykkelig regulert i naturmangfoldloven § 74. I spesialmerknadene til naturmangfoldloven § 74 i Prop. 77 L (2018–2019) på side 40 fremkommer det at «[r]eguleringen av skyldkravet for foretak [...] i forvaltningsloven § 46 første ledd gjelder tilsvarende.»

Da naturmangfoldloven § 74 ble vedtatt, fulgte det av forvaltningsloven § 46 første ledd at det var adgang til å ilegge foretak administrative sanksjoner, «selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.» Forvaltningsloven § 46 har senere blitt endret, slik at skyldkravet for foretak nå er «uaktsomhet med mindre noe annet er bestemt».

Om endringen i forvaltningsloven er det i spesialmerknadene i Prp. 81 L (2021–2022) på s. 45 uttalt:

Første ledd første punktum er endret ved at det er innført et utgangspunkt om krav til skyld for å ilegge administrativ foretakssanksjon. Første ledd første punktum slår fast at skyldkravet er uaktsomhet med mindre noe annet er bestemt i den enkelte særlov. Uaktsomhet skal her forstås som alminnelig (simpel) uaktsomhet. Uaktsomhetskravet kan oppfylles av en (eller flere) enkeltperson(er) som opptrer på vegne av foretaket, herunder anonyme gjerningspersoner. Ansvar kan også oppfylles gjennom summen av flere enkeltpersoners adferd (kumulative feil). Se nærmere om aktsomhetsvurderingen ved anonyme og kumulative feil i punkt 6.4 ovenfor. I særlovgivningen kan det oppstilles strengere krav til skyld enn det som følger av første ledd første punktum. Det kan også gis regler om et tilnærmet objektivt ansvar i særlovgivningen. I slike tilfeller må det foretas en konkret vurdering av behovet for slike regler på det aktuelle området, og om et slik ansvar ligger innenfor de rammene som EMK oppstiller, se nærmere om dette i punkt 7.4 ovenfor

Det er ikke fastsatt andre regler om skyldkravet ved illeggelse av overtredelsesgebyr for foretak for brudd på naturmangfoldloven. Rettstilstanden i dag er dermed at det også for foretak bare kan ilegges overtredelsesgebyr dersom det er utvist uaktsomhet eller forsett.

Formuleringen i nml. § 74 tredje ledd, om at fysiske personer bare kan ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelsen, kan gi uriktig inntrykk av at skyldkravet bare gjelder for fysiske personer. Departementet vurderer derfor at bestemmelsen bør endres. Departementet foreslår å oppheve § 74 tredje ledd og å angi i

første ledd at overtredelsesgebyr bare kan ilegges den som «forsettlig eller uaktsomt» overtrer en av de angitte bestemmelsene.

Departementet foreslår på det nåværende tidspunktet ikke å endre skyldkravet for foretak, men ber om eventuelle synspunkter fra høringsinstansene på om det er grunn til å fastsette et strengere skyldkrav for foretak etter naturmangfoldloven.

Overtredelsesgebyr for brudd på vilkår i dispensasjoner

Naturmangfoldloven § 74 gir i dag hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på en rekke bestemmelser i naturmangfoldloven. Av § 74 følger det at det kan reageres med overtredelsesgebyr ved brudd på bestemmelser i vernevedtak fastsatt med hjemmel i naturmangfoldloven § 34 og ved overtredelser av bestemmelser i forskrifter om prioriterte arter fastsatt med hjemmel i § 24 første ledd.

Bestemmelsene om dispensasjon fra vernevedtak (§ 48 første ledd) og dispensasjon fra forskrifter om prioriterte arter (§ 24 femte ledd) er ikke blant bestemmelsene opplistet i § 74. Det vil si at det ikke er adgang til å reagere med overtredelsesgebyr for brudd på disse bestemmelsene alene.

Brudd på vilkår i en dispensasjon vil i mange tilfeller være et brudd på bestemmelsene i verneforskriftene eller forskrifter om prioriterte arter, slik at overtredelsesgebyr uansett kan gis. Det er imidlertid ikke nødvendigvis slik at brudd på vilkår i en dispensasjon alltid vil være et direkte brudd på verneforskriften eller forskriften om en prioritert art. Eksempelvis vil ikke nødvendigvis dokumentasjonskrav følge direkte av forskriften, slik at det kan oppstå tvil om brudd på slike krav utgjør brudd på forskriften.

Departementet mener at det bør være adgang til å reagere med overtredelsesgebyr for brudd på vilkår som følger av dispensasjonsvedtaket alene. Departementet foreslår derfor at § 48 første ledd og § 24 femte ledd tas inn i § 74.

Forslaget forventes ikke å få nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser.

7.2 Endringer i lakse- og innlandsfiskloven

7.2.1 Ny § 9 og endringer i § 10 – utsetting av stedegen stamme og kultiveringstiltak

Tidligere inneholdt lakse- og innlandsfiskloven § 9 et forbud mot utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer i sjø og vassdrag uten tillatelse, både stedegen stamme og fremmede organismer, og uavhengig av formålet. I forbindelse med at naturmangfoldloven ble vedtatt, ble lakse- og innlandsfiskloven § 9 opphevet. I lovforarbeidene står det om denne endringen, jf. Ot. Prp. nr. 52 (2008- 2009) kapittel 21 nr. 8:

For opphevingen av §§ 8 og 9 vises til kap. 10.5. Innførsels- og utsettingsreguleringen foreslås overført til naturmangfoldloven, jf. §§ 28 til 30. Reglene i naturmangfoldloven er imidlertid noe lempeligere enn dagens lakse- og innlandsfisklov §§ 8 og 9 ved at utsetting av stedegen stamme ikke lenger er avhengig av tillatelse. Iverksetting av kultiveringstiltak vil likevel fortsatt kreve tillatelse

etter lakse- og innlandsfiskloven § 10 første ledd. Det vises for øvrig til merknadene til § 30.

I Ot. Prp. nr. 52 (2008- 2009) kapittel 10.5.3.3 heter det:

Det [utvalget] har videre foreslått krav om tillatelse for utsetting av alle organismer til sjø eller vassdrag, jf. utk. § 29 første ledd bokstav c. Utvalget foreslår likevel unntak for organismer av stedegen stamme. Dette unntaket vil ha særlig betydning for kultiveringsvirksomhet og for adgangen til å kaste ut igjen fisk som er tatt under minstemålet eller for såkalt «fang og slipp»-fiske. Men også for kultiveringstiltak med fisk av stedegen stamme vil regelen i lakse- og innlandsfiskeloven § 10 og aktsomhetsplikten etter utk. § 27 gjelde.

Naturmangfoldloven § 30 stiller i dag krav om tillatelse for utsetting av organismer, unntatt stedegen stamme, i sjø og vassdrag:

§ 30.(utsetting og omsetning)

Ingen må uten med hjemmel i § 31 eller tillatelse fra myndigheten etter denne loven sette ut

(...)

c. organismer, unntatt stedegen stamme, i sjø eller vassdrag, herunder kunstige dammer, med mindre det foreligger tillatelse etter lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven). Utsetting av stedegen stamme til kultiveringsformål krever tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven.

«Organisme av stedegen stamme» er i forskrift om fremmede organismer § 4 definert som «organisme som har sitt opphav fra den opprinnelige, lokale bestanden på stedet».

Det følger av lakse- og innlandsfiskloven § 10 første ledd at det er forbudt å sette i verk «kultiveringstiltak» uten tillatelse. Bestemmelsen gjelder også for andre ferskvannsorganismer, jf. lakse- og innlandsfiskloven § 2 første ledd.

Lakse- og innlandsfiskloven inneholder ingen definisjon av «kultiveringstiltak», og det er ikke opplagt hva dette begrepet omfatter, og at det omfatter utsetting av organismer i vassdrag og sjøen.

Med bakgrunn i uttalelsene i lovforarbeidene, og presiseringen i naturmangfoldloven § 30, er det lagt til grunn at utsetting i sjø og vassdrag av fisk og andre ferskvannsorganismer av stedegen stamme for kultiveringsformål er et «kultiveringstiltak» som utløser krav om tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven § 10. Kultiveringsvirksomhet reguleres gjennom forskrift om utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer for kultiveringsformål og forskrift om etablering og drift av kultiveringsanlegg for fisk og kreps. Som følge av lovendringene, er det imidlertid ikke lenger noe lovfestet krav om tillatelse for utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer av stedegen stamme for andre formål enn kultivering.

Vurderinger og forslag

For å klargjøre regelverket knyttet til utsetting og kultiveringsvirksomhet foreslår departementet at gjeldende § 10 erstattes av to bestemmelser som omhandler hhv. utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer av stedegen stamme (§ 9) og etablering og drift av kultiveringsanlegg (§ 10).

Utgangspunktet i ny § 9 er at all utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer av stedegen stamme i vassdrag utløser krav om tillatelse. Det samme gjelder utsetting av anadrome laksefisk i sjøen. Dette sikrer at myndighetene får kontroll med all utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer, også der formålet ikke er kultivering.

«Utsetting» skal i utgangspunktet forstås på samme måte som i naturmangfoldloven, som i § 3 er definert som «utsetting, bevisst utslipp eller deponering som avfall av organismer i miljøet, eller i et innesluttet system der rømming ikke er utelukket».

Gjenutsetting av fangst ved fiske reguleres i lakse- og innlandsfiskloven § 37 sjette ledd, der det heter at *Fisk som fanges og ikke settes ut umiddelbart, skal avlives omgående*. Gjenutsetting er i visse situasjoner dessuten pålagt etter lakse- og innlandsfiskloven § 47 første ledd. Det er i ny § 9 tatt inn en presisering om at det ikke kreves utsettingstillatelse ved gjenutsetting etter § 37 sjette ledd og § 47 første ledd.

Det følger av lakse- og innlandsfiskloven § 37 sjette ledd, tredje punktum, at kravet om umiddelbar gjenutsetting eller omgående avliving av fangst ikke gjelder ved fiske med tillatelse etter § 13 eller naturmangfoldloven § 18 (stamfiske, forskningsfiske, prøvafiske mv.). Er det for eksempel gitt tillatelse til overvåkningsfiske, vil fisken kunne bli håndtert på en måte som ikke er forenelig med kravet om umiddelbar gjenutsetting, uten at det utløser krav om utsettingstillatelse. For eksempel vil fisken, i samsvar med tillatelsen, kunne bli artsbestemt og merket, før fisken settes tilbake der den ble fanget.

Departementet foreslår at det i ny § 9 andre ledd tas inn en hjemmel til å gi forskrift om utsetting etter første ledd, blant annet om krav til søknad, om søknadsbehandlingen og om vilkår i tillatelser. I tredje ledd er det lagt inn en presisering om at utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer som ikke er av stedegen stamme, krever tillatelse etter naturmangfoldloven.

Som følge av ny § 9, endres henvisningen til lakse- og innlandsfiskloven i naturmangfoldloven § 30 første ledd, bokstav c, slik at det nå står at utsetting av anadrome laksefisk, innlandsfisk og ferskvannsorganismer av stedegen stamme krever tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven.

Ettersom ny § 9 regulerer utsetting, endres § 10 til en bestemmelse om krav om tillatelse for etablering og drift av anlegg for klekking, produksjon og oppbevaring av anadrome laksefisk, innlandsfisk, ferskvannskreps og elvemusling for senere utsetting i sjø eller vassdrag. Det foreslås at departementet i forskrift kan innføre krav om tillatelse for etablering og drift av kultiveringsanlegg for andre ferskvannsorganismer. Som i dag kan departementet gi forskrift om etablering og drift av kultiveringsanlegg, blant annet om krav til søknad og om vilkår i tillatelser.

7.2.2 Endringer i § 42 om kontroll, oppsyn og overvåking

Det følger av lakse- og innlandsfiskloven § 42 første ledd at departementet skal føre kontroll med at bestemmelsene «gitt i eller i medhold av denne lov» blir overholdt. Under kontrollvirksomheten kan departementets oppsyn blant annet stanse båter, trekke redskaper

eller gi pålegg om dette, og kreve å få vist fram fiskeredskaper og fangst som er tatt om bord, jf. lakse- og innlandsfiskloven § 42 andre ledd.

Vurderinger og forslag

Etter at naturmangfoldloven ble vedtatt i 2009 ble fredningsprinsippet i lakse- og innlandsfiskloven erstattet av forvaltningsprinsippet i naturmangfoldloven § 15. Dette innebærer at fiske etter anadrome laksefisk og innlandsfisk samt ferskvannskreps uten hjemmel i lov er brudd på naturmangfoldloven § 15 første ledd. Eksempler på dette er ulovlig drivgarnfiske etter anadrome laksefisk og fangst av edelkreps i områder som ikke er åpnet for krepsing. For å sikre at oppsynet også kan bruke kontrollhjemmelen i lakse- og innlandsfiskloven § 42 andre ledd til å føre kontroll med at høsting og annet uttak av lakse- og innlandsfisk skjer i samsvar med naturmangfoldloven § 15 første ledd og § 18 første ledd, foreslår departementet en tilføyelse i § 42 første ledd som legger til rette for dette.

7.2.3 Endringer i §§ 43 og 44 om fangstrapportering og registrering av redskap *Fangstrapportering*

Den som fisker anadrome laksefisk skal sende skriftlig oppgave over fangsten, jf. lakse- og innlandsfiskloven § 44 første ledd. Etter lovens § 44 tredje ledd kan departementet gi nærmere bestemmelser om «oppgaveplikten, frister og hvem oppgavene skal sendes til».

Fiskere og fiskerettshaver skal rapportere fangst fra sjø- og elvefisket innen to uker etter avsluttet fiskesesong, jf. forskrift 25. februar 2003 nr. 256 om oppgaveplikt og om redskaper som er tillatt benyttet ved fiske etter anadrome laksefisk § 1 andre og tredje ledd. I dag kan sjølaksefiskerne selv velge om de vil sende inn en papirbasert fangstdagbok, eller rapportere fangsten elektronisk via <https://sjolaksefiske.statsforvalteren.no/>.

Registrering av redskap

Den som skal fiske med faststående redskap (kilenot og lakseverp) i sjøen, plikter å registrere redskaper før fisket tar til, jf. lakse- og innlandsfiskloven § 43 første ledd. Departementet kan gi nærmere bestemmelser «om oppgaveplikten, frister og hvem oppgavene skal sendes til», jf. lakse- og innlandsfiskloven § 43 tredje ledd.

Registrering av redskap skjer ved at fisker hvert år sender melding om fisket til statsforvalteren, en måned før fisket åpnes, jf. forskrift 25. februar 2003 nr. 256 om oppgaveplikt og om redskaper som er tillatt benyttet ved fiske etter anadrome laksefisk § 10. Registreringen gjøres elektronisk via <https://sjolaksefiske.statsforvalteren.no/>.

Elektronisk kommunikasjon mellom forvaltningen og borgerne

Forvaltningen kan bruke elektronisk kommunikasjon når den henvender seg til borgerne, jf. forvaltningsloven § 15a første ledd. Dette gjelder likevel ikke for personer som har reservert seg mot dette, jf. eforvaltningsforskriften § 9, jf. forvaltningsloven § 15a tredje ledd.

Forvaltningen kan, som hovedregel, ikke kreve at borgerne henvender seg, eller svarer, digitalt til forvaltningen. Unntak fra denne hovedregelen krever hjemmel i lov, jf. forvaltningsloven § 15a andre ledd.

Vurderinger og forslag

Departementet har bedt Miljødirektoratet om å innføre krav om løpende fangstrapportering i sjølaksefisket. Dette er et tiltak for å styrke kunnskapsgrunnlaget om innsiget av anadrome laksefisk underveis i fiskesesongen, og vil gi forvaltningen et bedre grunnlag for å vurdere om det er behov for å stanse eller redusere fisket i sesong. Innhenting av løpende fangstdata er imidlertid i praksis bare mulig dersom fiskerne rapporterer elektronisk. I 2024 rapporterte drøyt 60 % av sjølaksefiskerne fangsten elektronisk.

Lakse- og innlandsfiskloven § 44 inneholder i dag ikke noen klar hjemmel for forvaltningen til å kreve at fiskere og fiskerettshavere rapporterer fangst elektronisk til forvaltningen. Departementet foreslår derfor at det innføres en lovhjemmel om at det i forskrift kan stilles krav om at fiskere skal rapportere fangst elektronisk. Samtidig foreslås det at det presiseres at det i forskrift kan stilles nærmere krav til hva fangstoppgaven skal inneholde.

Departementet foreslår også en tilføyelse i lovens § 44 for å synliggjøre at innhenting av fangstdata skal bidra i forvaltningen av anadrome laksefisk generelt, og ikke bare til utarbeiding av offentlig statistikk.

Stangfiske i sjø er en allemannsrett, og det er i praksis vanskelig å håndheve et krav om rapportering av fangstdata fra dette fisket. Departementet forslår derfor at det innføres en adgang til å innføre unntak fra oppgaveplikten i forskrift.

Det foreslås også en endring i lakse- og innlandsfiskloven § 43 for å gi en klar hjemmel til å forskriftsfeste et krav om at redskap skal registreres elektronisk.

7.2.4 Endringer i § 47 om gjenutsetting og inndragning av fangst

Lakse- og innlandsfiskloven § 47 første ledd inneholder en plikt til gjenutsetting av «anadrome laksefisk som er fanget med redskap som er ulovlig til fangst av slik fisk eller utenfor lovlig fisketid for denne». Departementet kan etter § 47 femte ledd gi «nærmere bestemmelser om utkastning og inndragning herunder om ulovlig fanget innlandsfisk». Med hjemmel i denne bestemmelsen kanplikten til gjenutsetting utvides, blant annet til å gjelde ulovlig fanget innlandsfisk og edelkreps, jf. § 2 første ledd første punktum.

Vurderinger og forslag

Den lovfestede gjenutsettingsplikten gjelder i dag bare ulovlig fanget anadrom laksefisk. Det foreslås en lovfestet gjenutsettingsplikt også for ulovlig fanget innlandsfisk og edelkreps i § 47 første ledd.

Gjenutsettingsplikten gjelder i utgangspunktet bare fangst som er tatt med ulovlig redskap eller som er tatt utenfor lovlig fisketid. Fangsten kan imidlertid være ulovlig av andre grunner, for eksempel at den er undermåls. Fangsten kan også være tatt i et område som ikke er åpnet for fiske og dermed tatt i strid med naturmangfoldloven § 15, eller tatt i strid med vilkår gitt i en tillatelse etter naturmangfoldloven § 18 første ledd. For å sikre at det er lovfestet krav om gjenutsetting av all ulovlig fanget fisk og kreps, foreslås det at gjenutsettingsplikten utvides til å gjelde all fangst som er tatt i strid med alle relevante bestemmelser gitt i eller i medhold av lakse- og innlandsfiskloven samt naturmangfoldloven §§ 15 og 18. De relevante bestemmelse er inntatt i lakse- og innlandsfiskloven § 47a første ledd (administrativt beslag), og det vises til denne bestemmelsen.

Det følger av lovforarbeidene at plikten til gjenutsetting også omfatter død fisk, jf. Ot. Prp. nr. 29 (1991-1992), del 3, merknader til § 47:

Skal det av bevismessige årsaker bli mulig å håndheve plikten [til gjenutsetting] på en effektiv måte, må den også omfatte død fisk.

Ordlyden i bestemmelsen tydeliggjør derimot ikke at denne plikten også omfatter død fisk. Gulating lagmannsrett har i en nylig avgjørelse kommet til at lovreguleringen av plikten ikke oppfyller lovkravet i Grunnloven § 96 og EMK artikkel 7.⁶ Miljødirektoratet erfarer at fiskere som har fått anadrome laksefisk under garnfiske, anfører at de tror det er lov å ilandføre død laksefisk som er tatt som bifangst, og at gjenutsettingsplikten bare gjelder levende fisk. For å klargjøre regelverket på dette punktet, foreslås det å innta en presisering om at gjenutsettingsplikten gjelder både levende og død fisk, og at den også gjelder anadrom laksefisk som er tatt som bifangst i et ellers lovlig fiske etter saltvannsfisk og innlandsfisk.

Det foreslås også at § 47 første ledd omformuleres til et aktivt språk som tydeliggjør at det er fiskeren som har plikt til å etterleve gjenutsettingsplikten.

Videre foreslås det at begrepet "utkasting" – i tråd med moderne begrepsbruk – endres til "gjenutsetting" i tittelen og i femte ledd. Forskriftshjemmelen i § 47 femte ledd omformuleres dessuten i tråd med det endrede innholdet i bestemmelsen.

Det foreslås også at nåværende § 47 andre ledd om administrativ inndragning av merket redskap, flyttes til en ny § 47b om administrativ inndragning av redskap. Se nærmere omtale av dette lenger ned.

7.2.5 Endringer i § 47a om administrativt beslag

Lakse- og innlandsfiskloven § 47a gir i dag departementets oppsyn (SNO) hjemmel til å ta administrativt beslag i redskap som antas å være satt ut, eller brukt, i strid med en rekke bestemmelser i lakse- og innlandsfiskloven. Med beslag menes at oppsynet midlertidig overtar råderetten over redskapen.

Vurderinger og forslag

Lakse- og innlandsfiskloven § 47a gir i dag ikke hjemmel til å ta administrativt beslag i redskap som er satt ut, eller bruk, i strid med lakse- og innlandsfiskloven § 11 (spesielle reguleringer i en fiskesesong) og § 13 (dispensasjoner) samt naturmangfoldloven § 15 (høsting uten hjemmel i lov) og § 18 første ledd (tillatelse til uttak). Det betyr at det ikke kan tas administrativt beslag i redskap som er satt i strid med vilkår i fisketillatelser eller forskrift om stans i fisket etter anadrome laksefisk, eller i fangst som er tatt med slik redskap. Det bør være adgang for oppsynet til å kunne ta administrativt beslag i slike situasjoner, og det foreslås derfor en endring som sikrer dette.

Lakse- og innlandsfiskloven § 10 omhandler kultiveringstiltak, ikke fiske, og det er dermed ikke aktuelt å ta beslag i redskap på grunn av brudd på denne bestemmelsen. Henvisningen til bestemmelsen tas derfor ut av § 47a.

⁶ Gulating lagmannsretts beslutning av 5. februar 2025, saksnr. 25-015228AST-GULA/AVD2

Videre foreslås det at myndigheten til å ta administrativt beslag skal ligge hos «departementet», ikke hos «departementets oppsyn» som det heter i bestemmelsen i dag. Det er hensiktsmessig at myndigheten til å ta administrativt beslag blir delegert til, og ligger hos Miljødirektoratet, og ikke kun hos SNO. Dette fordi det i praksis kan være behov for at andre i Miljødirektoratet enn SNO formaliserer en beslutning om å ta administrativt beslag. Det foreslås også noen språklige endringer, blant annet at bestemmelsen omformuleres til et mer aktivt språk, og at den deles opp i flere ledd.

7.2.6 Ny § 47 b Administrativ inndragning av redskap

Lakse- og innlandsfiskloven § 47 andre ledd gir i dag departementets oppsyn (SNO) hjemmel til å inndra «umerket redskap» som er satt ut eller brukt i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, og «som ikke er av vesentlig verdi». Vilkåret at redskapen skal være umerket, innebærer at det kun er der redskapens eier ikke er kjent at det er aktuelt å inndra redskapen. Administrativ inndragning innebærer at man tar fra eier eiendomsretten til tingen.

Vurderinger og forslag

Hjemmelen i lakse- og innlandsfiskloven § 47 andre ledd til å inndra umerket redskap kom inn i loven i 2012, og har i all hovedsak blitt brukt til å inndra umerkede garnredskaper som er satt i strid med nasjonalt eller regionale nedsenkingspåbud (påbud om garnredskap som brukes til fangst av saltvannsfisk skal senkes ned til minst tre meter under havoverflate i tidsrommet 1. mars til 30. september). Før inndragningshjemmelen kom på plass, tok oppsynet straffeprosessuelt beslag i slike redskaper, som så ble overlevert til politiet sammen med en anmeldelse. Erfaringen Miljødirektoratet gjorde seg var at de aller fleste saker ble henlagt av politiet, da man ikke klarte å knytte en gjerningsperson til lovbruddet.

Etter at det ble innført en hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på lakse- og innlandsfiskloven, blir en rekke brudd på regelverket fulgt opp administrativt etter forskrift om overtredelsesgebyr etter lakse- og innlandsfiskloven. For at Miljødirektoratet skal kunne følge opp et lovbrudd med overtredelsesgebyr, må gjerningspersonen være kjent, det subjektive og det objektive vilkåret for straff må være oppfylt, det må være klar sannsynlighetsovervekt for at vilkårene for straff er oppfylt, og nødvendige bevis må være innhentet/sikret.

I dag vil det ikke være mulig å reagere med både overtredelsesgebyr og inndragning av redskap i samme sak. Dette fordi det kun er hjemmel til å inndra redskap som er umerket, det vil si som har ukjent eier. Miljødirektoratet er derfor nødt til å anmelde saker med kjent gjerningsperson der det er riktig å også inndra redskapen. For å avlaste politiet, sikre likebehandling av saker og legge til rette for at flere saker på sikt kan gå i det administrative sporet, foreslås det at det innføres en hjemmel til administrativ inndragning av merket redskap som ikke er av vesentlig verdi. Hjemmelen kan for eksempel brukes til å inndra ulovlige fangstredskap, for å hindre at disse blir tatt i bruk til nye ulovligheter. Inndragning kan også være aktuelt i saker om ulovlig redskapsbruk som henlegges av politiet og overføres til forvaltningen for oppfølging administrativt med hjemmel i straffeprosessloven § 71 c.

Det kan også være aktuelt å inndra redskap administrativt der politiet avgjør en sak med påtaleunntatelse, eller henlegger en sak med grunnlag i en henleggelseskode som ikke

reiser tvil om hvem som er lovovertreder. Dersom det i slike saker ikke foreligger en beslutning om forelegg på inndragning av redskaper, vil redskaper måtte tilbakeleveres til gjerningspersonen, noe som etter omstendighetene kan framstå som lite rimelig.

Det foreslås at bestemmelsen formuleres som en «kan»-regel, der det i hvert enkelt tilfelle må vurderes om inndragningen vil virke urimelig tyngende, om inndragningen er forholdsmessig og om inndragning er nødvendig for å ivareta formålet med reglene.

For å sikre effektiv bruk av inndragningsadgangen, kan redskapet inndras selv om lovovertrederen ikke har handlet forsettlig eller uaktsomt. Kravet om inndragningen må kunne rettes både mot lovovertrederen, den han handler på vegne av og overfor eier.

Adgangen til å inndra umerket redskap etter § 47 andre ledd foreslås videreført i ny § 47 b.

I dag kan umerket, inndratt redskap destrueres eller tilfalle Statens fiskefond tre måneder etter inndragning. Det foreslås at hjemmelen til å destruere umerket redskap etter særskilt kunngjøring, men før det har gått tre måneder, fjernes, da denne adgangen i praksis ikke brukes.

Det foreslås at departementet også skal kunne beslutte at merket redskap skal destrueres eller tilfalle Statens fiskefond. I saker som gjelder umerket redskap vil man ikke vite hvem eieren av redskaper er. Det blir derfor presisert i bestemmelsen at umerket, inndratt redskap kan destrueres eller tilfaller Statens fiskefond tre måneder etter faktisk beslag. For merket redskap bør ikke destruksjon skje før vedtak om inndragning er endelig avgjort.

I likhet med inndragning av umerket redskap, foreslås det at redskapet skal være av «ikke vesentlig verdi». Redskap av vesentlig verdi kan inndras med hjemmel i straffeprosessloven. Med «ikke vesentlig verdi» menes etter dagens regelverk redskap til en verdi av inntil 50 000 kroner jf. Prop.79 L (2019-2020), kapittel 3.7.2. For å sikre indeksregulering av verdigrensen foreslås det at grensen fastsettes som en andel av folketrygdens grunnbeløp (G). Per 1. mai 2024 utgjør 1 G kr 124 028 kr. For å i størst mulig grad videreføre gjeldende verdigrense, bør grensen være en 1/2 G, som per 1 mai 2024 utgjør kr 62 014. Forslaget omfatter både merket og umerket redskap.

7.2.7 Endringer i § 48 a første ledd om overtredelsesgebyr

Lakse- og innlandsfiskloven § 48a gir i dag hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på en rekke bestemmelser i loven.

Det er i dag ikke hjemmel til å gi overtredelsesgebyr ved brudd på lakse- og innlandsfiskloven § 7a andre ledd (nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder), § 10 andre ledd (kultiveringstiltak), § 13 (dispensasjoner) og § 15 (fisketrapp, fiskerenne, o.l.). Dette omfatter brudd på vilkår i forskrift om nasjonale laksevassdrag og laksefjorder, forskrift og enkeltvedtak om kultivering, og brudd på vilkår i fisketillatelse og andre tillatelse gitt med hjemmel i § 13, og brudd på fiskeforbud mv. i og ved fisketrapp, fiskerenne, o.l. Det kan være aktuelt å reagere med overtredelsesgebyr ved brudd på disse bestemmelsene samt ved brudd på ny § 9 (utsetting av stedegen stamme), og det foreslås derfor at det tas med henvisninger til disse bestemmelsene i § 48a første ledd.

Forslaget til ny ordlyd i § 47 medfører at gjeldende femte ledd flyttes og blir nytt fjerde ledd. Henvisningen til § 47 i § 48a endres tilsvarende.

7.2.8 Endringer i § 49 om straff

Lakse- og innlandsfiskloven § 49 gir hjemmel til å ilegge straff ved brudd på en rekke bestemmelser i loven. Brudd på ny § 9 (utsetting av stedegen stamme) bør kunne straffes, og det innarbeides en henvisning til denne bestemmelsen i § 49.

Forslaget til ny ordlyd i § 47 medfører at gjeldende femte ledd flyttes og blir nytt fjerde ledd. Henvisningen til § 47 i straffebestemmelsen i § 49 endres tilsvarende.

7.2.9 Innføre nasjonalt nedsenkingspåbud for garn uansett maskevidde (utvidet nedsenkingspåbud)

For å forhindre at det tas anadrome laksefisk som bifangst ved garnfiske etter saltvannsfisk, er det et krav om at alle garn med maskevidde større enn 32 millimeter skal senkes slik at hele fangstdelen står minst tre meter under havoverflata til enhver tid, i perioden fra og med 1. mars til og med 30. september, se forskrift 20. juni 2003 nr. 737 om nedsenking av garnredskap § 1. Statsforvalteren kan for hele fylket eller for avgrensede områder bestemme at nedsenkingspåbudet skal gjelde for garn uansett maskevidde, se § 2. Ikke alle fylker har innført et utvidet nedsenkingspåbud.

SNO erfarer at garn med maskevidde under 32 millimeter, dvs. lovlige garn, blir satt på grunt vann i områder der det erfaringsvis ferdes anadrom laksefisk.

Mange bestander av anadrome laksefisk langs kysten, særlig i området Rogaland til Nordland, er i dårlig eller svært dårlig tilstand. For å styrke beskyttelsen av disse bestandene, og samtidig sikre et enhetlig regelverk i hele landet, foreslår departementet å innføre et utvidet nasjonalt nedsenkingspåbud som gjelder for alle garn, uansett maskevidde. Påbudet vil gjelde i den perioden der muligheten for å fange anadrome laksefisk er størst, dvs. i tidsrommet 1. mars til 30. september.

Felles regler for hele landet vil lette etterlevelsen av, og kontroll med, regelverket. Forslaget vil legge begrensninger på fritidsfiskeres utøvelse av garnfiske i de områder av landet der det ikke foreligger et slikt påbud.

Innføring av utvidet nasjonalt nedsenkingspåbud gjør at Statsforvalteren ikke lenger trenger myndigheten etter § 2 til å fastsette et utvidet nedsenkingspåbud. Denne bestemmelsen vil derfor bli opphevet.

Det foreslås en strukturell endring av forskriften som følge av at § 2 oppheves. Gjeldende §§ 3, 4 og 5 endres til §§ 2, 3 og 4.

7.3 Endringer i motorferdselloven

7.3.1 Myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr etter motorferdselloven § 12 b

Statens Naturoppsyn og Miljødirektoratet

Siden 2015 kan fører av motorkjøretøy eller -fartøy ilegges overtredelsesgebyr ved overtredelse av loven eller bestemmelser i loven, jf. § 12 b med tilhørende forskrift.

Myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr er gitt til Statens naturoppsyn (SNO). SNO er opprettet med hjemmel i lov 31. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn (naturoppsynsloven) § 1 og er organisatorisk en del av Miljødirektoratet.

Ved innføring av ordningen med overtredelsesgebyr, var intensjonen at overtredelsesgebyr skulle utferdiges på stedet, ute i felt. Myndigheten ble av den grunn lagt direkte til SNO. Ordningen er i den senere tid endret, og forhåndsvarsel og vedtak om overtredelsesgebyr utferdiges nå av juristene i Miljødirektoratet med tilknytning til SNO.

At myndigheten er gitt direkte til SNO, anses som både upraktisk og ineffektivt. Det er et behov for at andre medarbeidere i Miljødirektoratet enn de som formelt er ansatt i SNO kan ilegge overtredelsesgebyr. Det foreslås derfor at myndigheten legges til Miljødirektoratet. Miljødirektoratet har også foreslått dette i sitt innspill til høringen av NOU 2024: 10 *Ny motorferdsellov*. SNO som en avdeling i direktoratet, dekkes av benevnelsen og kan med forslaget ilegge overtredelsesgebyr dersom dette blir aktuelt.

Tilsvarende endring av myndighet foreslås i forskrift om overtredelsesgebyr etter motorferdselloven § 2, § 4 første ledd første punktum, § 5 andre ledd andre setning.

Politiet

Motorferdsellovutvalget har i sin utredning NOU 2024: 10 kapittel 32.4.3.2 pekt på at det er ønskelig å legge til rette for økt bruk av overtredelsesgebyr og argumentert for at også politiet bør ha adgang til å ilegge overtredelsesgebyr. Dette begrunnes særlig med at det er uheldig at samme overtredelse kan gi ulikt utfall avhengig av om man kontrolleres av Statens Naturoppsyn eller politiet. Utvalget viser til at Økokrim har gitt uttrykk for at en mulig løsning på dette problemet å gi politiet adgang til å ilegge overtredelsesgebyr. Utvalget viser til at å ilegge overtredelsesgebyr etter motorferdselloven har mye til felles med å ilegge overtredelsesgebyr etter vegtrafikkloven § 31a og forskrift om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen, der politiet og Statens vegvesen deler myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr.

I høringen av NOU 2024:10 har flere høringsinstanser uttrykt skepsis mot SNOs myndighet og argumentert for at gebyr kun bør ilegges av politiet. Blant annet gir Snøskuterklubbenes felleråd med støtte fra flere snøskuterforeninger, Holtålen, Lierne, Namsskogan, Røyrvik, Selbu, Snåsa, Midtre Gauldal og Tydal kommuner uttrykk for et slikt syn.

Departementet oppfatter at det er en del misforståelser rundt begrepene bot og overtredelsesgebyr, og at det for publikum kan være vanskelig å forstå de juridiske skillene mellom *bot* som ilegges som straff etter § 12 og *overtredelsesgebyr* som ilegges som en administrativ sanksjon etter § 12 b. Misforståelsen er forståelig også fordi summene kan være nokså like. Overtredelsesgebyr gis i en størrelsesorden mellom 1000 og 10 000 kroner, mens bøter stort sett har en størrelse på mellom 10 000 og 15 000 kroner.

Ordningene skiller seg på flere måter, og det stilles blant annet høyere krav til bevis ved ileggelse av straff. Straff (bot) ilegges av politiet etter straffeprosessuelle regler, men overtredelsesgebyr ilegges av forvaltningen (her SNO) gjennom forvaltningslovens regler. Beviskravet ved overtredelsesgebyr er lavere og et slikt gebyr er typisk egnet for mindre alvorlige og lett konstaterbare brudd på motorferdselregelverket. Et overtredelsesgebyr kan også påklages til departementet. Bestriker man en bot vil denne derimot behandles av påtalemyndigheten og eventuelt domstolene og det kan idømmes subsidiær fengselsstraff.

SNO eller Miljødirektoratet har ikke myndighet til å ilegge bot, og det er heller ikke aktuelt å foreslå at de skal få slik tilgang. Det er heller ikke aktuelt at bare politiet skal ha adgang til å ilegge overtredelsesgebyr.

I sitt høringsinnspill til NOU 2024:10 gir Økokrim uttrykk for at de i sitt høringsinnspill til Miljødirektoratet om gebyrforskriften skisserte tre mulige løsninger på problemet som er beskrevet, kort gjengitt slik: 1) Politiet og Statens naturoppsyn kan bli enige om en rutine der politiet henlegger alle overtredelser som omfattes av forskrift om overtredelsesgebyr etter motorferdselloven og overfører saken til Statens naturoppsyn for administrativ oppfølging, jf. straffeprosessloven § 71 c. 2) Politiet kan gis hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr. 3) Overtredelser kan sanksjoneres av politiet med forenklet forelegg i stedet for forelegg. Økokrim gir uttrykk for at de ikke har sterke meninger om hvilken løsning man velger, men bemerker at blant annet på grunnlag av utfordringer knyttet til klagereglene, kan løsning nr. 2 som utvalget har foreslått, være noe ressurskrevende. Økokrim ber departementet gjøre en vurdering av om forslaget er hensiktsmessig. Politidirektoratet har sluttet seg til Økokrims høringsinnspill.

Departementet har forståelse for Motorferdsellovutvalgets begrunnelse for forslaget om å gi politiet adgang til å gi overtredelsesgebyr. Det er ønskelig å legge til rette for effektiv reaksjon på «enkle» lovbrudd og at like tilfeller skal behandles likt uavhengig av om det er politiet eller SNO som treffer på lovbruddet i felt. Å benytte overtredelsesgebyr fremfor straff der det lar seg forsvare er dessuten i tråd med subsidiaritetsprinsippet, se NOU 2003: 15 s. 264. Etter departementets vurdering er det ingenting formelt i veien for at politiet også får adgang til å ilegge overtredelsesgebyr. Slik enkelte høringsinstanser har pekt på er vi derimot i tvil om det er hensiktsmessig at også politiet får slik adgang.

Overtredelsesgebyr medfølger en del økonomiske og administrative konsekvenser slik som forhåndsvarsel, klagerettigheter etc. Selv om politiet til en viss grad er vant med bruk av forvaltningsrettslige reaksjoner da dette brukes på andre felt til en viss grad, fremstår det som et nokså ressurskrevende verktøy for politiet. I forskriften etter veitrafikkloven er for øvrig klageinstansen tingretten. Også dette fremstår som en ressurskrevende løsning, og departementet vurderer at klager på overtredelsesgebyr fremdeles bør behandles av departementet, slik det er i dag.

Departementet mener som utgangspunkt at det ikke er ønskelig at politiet tillegges flere oppgaver enn de allerede har. Der det er rettssikkerhetsmessig forsvarlig, er bruk av overtredelsesgebyr et egnet sanksjonsmiddel som kan avlaste politi og påtalemyndigheter. Hvis politiet også skal få myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr på dette området, vil det bli mindre kapasitet til å forfølge de sakene som det er riktig å behandle i straffesporet, herunder håndheving av saker som det nå er foreslått skal straffe med fengselsstraff. Parallellen til forskrift om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikkloven (FOR-2021-03-26), der politiet og Statens Vegvesen begge har myndighet til å ilegge gebyr, er etter departementets oppfatning dessuten ikke helt treffende. I veitrafikklovgivningen var utgangspunktet opprinnelig motsatt, nemlig at politiet hadde myndighet til å ilegge forenklet forelegg for en rekke overtredelser. Av hensyn til å utnytte ressursene bedre og effektivisere trafiksikkerhetsarbeidet, ble det innført mulighet for å ilegge gebyr, og det ble innført mulighet for at gebyr kunne ilegges av også andre enn politiet, jf. Ot.prp.nr.65 (1987–1988) punkt 6.6.

Når det gjelder forslaget om at politiet i stedet får adgang til å ilegge forenklet forelegg, krever det en forskriftshjemmel. Som beskrevet i NOU 2003: 15 s. 264 er forskjellen på forenklet forelegg og overtredelsesgebyr liten, men forenklet forelegg er likevel straff og medfører mulighet for eksempel for subsidiær fengselsstraff. Slik departementet leser det bør bruk av forenklet forelegg som et utgangspunkt forbeholdes mer vesentlige overtredelser enn de som kvalifiserer til overtredelsesgebyr, men vi kan ikke se at det er noe formelt i veien for en slik løsning for ganske standardiserte typer overtredelser, som innholdsmessig samsvarer med de overtredelsene som kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr. Departementet vurderer likevel at bruk av forenklet forelegg synes mest aktuelt å benytte ved masseovertredelser, typisk overtredelser av vegtrafikkloven, se for eksempel omtale i NOU 2003:15 punkt 1.10. Selv om omfanget av ulovlig motorferdsel er betydelig, og at mørketallet antas stort, er det neppe snakk om en slik type masseovertredelse av forenklet forelegg synes som en aktuell løsning. Når man har en ordning med overtredelsesgebyr, synes det derfor mindre aktuelt å foreslå at politiet samtidig skal kunne ilegge forenklet forelegg for de samme overtredelsene.

Oppsummert vurderer departementet det derfor ikke som ønskelig å gi politiet hjemmel til å ilegge hverken overtredelsesgebyr eller forenklet forelegg ved overtredelser på motorferdselregelverket. Departementet viser derimot til forslaget fra Økokrim om å opprette en rutine for henleggelse og overføring mellom politiet og direktoratet. Departementet mener at en slik rutine kan, og bør, opprettes av myndighetene i samarbeid. Dette krever etter departementets syn ingen lovregulering.

7.3.2 Overtredelsesgebyr for alle typer motorisert ferdse

Motorferdselloven § 12 b gir i dag Statens naturoppsyn hjemmel til å ilegge «fører av motorkjøretøy eller -fartøy» overtredelsesgebyr dersom bestemmelser gitt i eller i medhold av loven ikke overholdes. Da overtredelsesgebyrbestemmelsen ble vedtatt i 2015, ga den bare hjemmel til å ilegge fører av snøskuter overtredelsesgebyr. Adgangen ble utvidet til å gjelde fører av alle motorkjøretøy og -fartøy i 2021. Endringen ble blant annet trukket frem i regjeringen-vil punktet i stortingsmeldingen om miljøkriminalitet på s. 67.

Motorferdsellovutvalget har i sitt forslag til ny motorferdsellov foreslått å utvide virkeområdet for bestemmelsen, ved at overtredelsesgebyr kan ilegges «den» som overtrer diverse bestemmelser i loven. Ordlyden innebærer at overtredelsesgebyr også kan gis ved bruk av andre typer motoriserte fremkomstmidler i utmarka og vassdrag, slik som ved ulovlig start og landing med luftfartøy i utmarka.

Departementet støtter utvalgets forslag på dette punkt og foreslår at en tilsvarende endring gjøres i dagens lov.

Departementet viser også til at det ved høringen av endringen i 2021, fra Miljødirektoratet ble foreslått å utvide bestemmelsen til å også omfatte luftfartøy. I Prop. 20 L (2020–2021) s. 23 skriver departementet at det var enig i at hensynene bak å utvide virkeområdet tilsier at bestemmelsene bør utvides til å gjelde alle typer motorferdsel i utmark, men man valgte likevel ikke å gå videre med forslaget «i denne omgang». Departementet pekte den gang på at temaet ikke hadde vært forelagt høringsinstansene og fordi det ble ansett å ha begrensede praktiske konsekvenser å utsette dette noe i tid, da den motorferdselen som skjer på bakken er vesentlig mer praktisk. Departementet mener det nå er en god anledning

til å foreta en slik en utvidelse av bestemmelsens virkeområde og vektlegger at endringen medfører at regelverket blir mer teknologinøytralt.

7.3.3 Skyldkrav for overtredelsesgebyr

Dagens motorferdsellov § 12 b stiller ingen krav om skyld ved ileggelse av overtredelsesgebyr. Begrunnelsen for hvorfor man oppstilte et rent objektivt ansvar, er ifølge Prop. 35 L (2014–2015) s. 42 at det vil være enklere å ilegge overtredelsesgebyr i felt dersom man ikke stiller vilkår om at det er utvist skyld. Man unngår for eksempel diskusjoner om fører har en aktsom grunn til ikke å ha med seg tillatelsen, eller om vedkommende oppfattet et pålegg om stans eller ikke.

Siden den gang er kapittelet om administrative sanksjoner i forvaltningsloven endret slik at det for ileggelse av straff er tatt utgangspunkt i at krav til subjektiv skyld også bør gjelde der det er aktuelt å bruke administrative sanksjoner. I gebyrforskriften fra 2024 fastsatte Miljødirektoratet et krav om «forsett eller uaktsomhet» for ileggelse av gebyr, nettopp med denne begrunnelsen. Motorferdsellovutvalget viser i NOU 2024:10 kapittel 32.4.3.4 til at den generelle lovgivningspolitiske anbefalingen i NOU 2003: 15 s. 185 og Prop. 62 L (2015–2016) s. 76 er at bruk av administrative sanksjoner overfor fysiske personer bør kreve forsett eller uaktsomhet. De mener også at det faktisk at det er ønskelig at gebyrene kan ilegges i felt, ikke er tilstrekkelig til å begrunne et avvik fra utgangspunktet om at det bør foreligge skyld. Utvalget foreslår derfor i ny lov § 52 andre og tredje ledd regler om skyldkrav for *fysiske personer*:

Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr bare for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Selv om ingen enkeltperson har utvist skyld, kan et foretak ilegges overtredelsesgebyr hvis det har overtrådt bestemmelsene som er nevnt i første avsnitt.

Utvalget viser til at skyldkravet samsvarer med skyldkravet for å ilegge straff. Utvalget antar videre at innføringen av et skyldkrav vil ha relativt begrenset praktisk betydning. Å ikke ha satt seg inn i gjeldende regler eller innholdet i en eventuell tillatelse vil normalt måtte regnes både som et avvik fra forventet atferd og som uaktsomt.

Departementet mener på denne bakgrunn at det bør stilles skyldkrav i loven for ileggelse av overtredelsesgebyr.

Når det gjelder forslaget om et objektivt skyldkrav for foretak, dvs. uten utvist skyld hos enkeltpersoner i foretaket, viser departementet til at det har blitt stilt spørsmål ved om straff på objektivt ansvar er forbudt etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK). Tematikken har blitt behandlet i rettspraksis fra Høyesterett (se HR-2021-797-A og HR-2023-1212-A), juridisk litteratur (se for eksempel Johan Boucht og Marius Emberland, «Om 'mental link' som vilkår for straff etter EMK art. 7 ifølge G.I.E.M. S.r.l. mfl. mot Italia (2018)», *Tidsskrift for rettsvitenskap* 2024/4) og i forarbeidene til endringer i forvaltningsloven (Prop.81 L (2021–2022)).

I 2022 ble forvaltningsloven § 46 første ledd i 2022 ble endret slik at utgangspunktet ved administrativ sanksjon overfor et foretak, er krav om uaktsomhet «med mindre noe annet er

bestemt». Dette utgangspunktet er også foreslått videreført i forslag til ny forvaltningslov. I Prop.81 L (2021–2022) punkt 5.5 og 7.4 redegjør departementet for at utgangspunktet bør være at illeggelse av administrativ foretakssanksjon krever uaktsomhet, men at det ikke er gitt at et forbud mot straff på objektivt grunnlag, som HR ga uttrykk for i HR-2021-797-A avsnitt 24, vil gjelde også ved administrativ foretakssanksjon. Der det fastsettes bestemmelser om tilnærmet objektivt ansvar i særlovgivningen, må det «foretas en konkret vurdering av behovet for slike regler på det aktuelle området, og om et slikt ansvar ligger innenfor de rammene som EMK oppstiller».

I HR-2023-1212-A ser Høyesterett også ut til å moderere sitt synspunkt noe, slik at departementet legger til grunn at gjeldende tolkning i norsk rett er at sanksjoner som regnes som straff etter EMK kan ilegges uten hensyn til om noen enkeltperson har utvist skyld innenfor begrensede rammer, jf. avsnitt 45 og 46: «Det må foretas en forholdsmessighetsvurdering, der innholdet og alvoret i både handlingen og sanksjonen skal inngå. Videre må det være en mulighet for den som anklages, til å fri seg fra ansvar. Ansvarer kan dermed ikke være fullt ut objektivt i enhver sammenheng – det må være mulig å påberope fritaksgrunner. Objektivt straffansvar fremstår etter dette i første rekke anvendelig ved ulike former for masseovertredelser, der handlingen ikke er svært alvorlig, og dermed i liten grad stigmatiserende, og reaksjonen er moderat.»

Departementet kan ikke se at Motorferdsellovutvalget har vurdert forslaget om objektivt ansvar for illeggelse av overtredelsesgebyr for foretak opp mot disse rammene.

Departementet antar at et objektivt ansvar i disse sakene vil forenkle kontrollmyndighetenes arbeid og bidra til effektiv gjennomføring av regelverket. Et overtredelsesgebyr etter motorferdselloven vil typisk heller ikke være svært alvorlig, reaksjonen vil være moderat og gebyret er liten grad stigmatiserende. Det vil dessuten være klageadgang på vedtaket.

Departementet ser likevel at rettskildene på feltet ser ut til å oppstille relativt snevre rammer for å innføre et objektivt ansvar for foretak, og departementet er i lys av dette i tvil om et objektivt ansvar er nødvendig i disse sakene. Slik departementet vurderer vil de fleste tilfeller også oppfylle et uaktsomhetskrav fordi dette ansvaret ikke er betinget av at individuelle gjerningspersoner kan identifiseres (anonyme feil), og ansvar for summen av flere personers handlinger (kumulative feil), se Prop.81 L (2021–2022) punkt 6.4. Et typisk tilfelle der overtredelsesgebyr mot et foretak kan være aktuelt er der et selskap arrangerer transport i utmarka i strid med loven (fordi ferdsele for eksempel skjer utenfor rammene av en tillatelse som er gitt), og det ikke er grunn til å ilegge sjåføren et gebyr, men i stedet selskapet som arrangerer turene som sådan. Et slikt tilfelle vil etter vår vurdering typisk kvalifisere til enten uaktsom eller forsettlig overtredelse, men det kan være vanskelig og ressurskrevende å identifisere hvem i selskapet som skal bære ansvaret. Det er da slik departementet forstår heller ikke nødvendig så lenge det har skjedd en kumulativ eller anonym feil i foretaket.

Departementet foreslår på denne bakgrunn et skyldkrav også for foretak. Skyldkravet formuleres da generelt, slik at den omfatter både fysiske og juridiske personer. Vi ber likevel om høringsinstansenes syn på om et objektivt ansvar bør innføres, og har utformet en alternativ formulering som er i tråd med Motorferdsellovutvalgets forslag i bestemmelsen.

8 Inkludere naturmangfoldloven i internkontrollforskriftens anvendelsesområde

Bakgrunn

Internkontrollforskriften stiller krav om at virksomheter gjennomfører systematiske tiltak som skal sikre at virksomhetenes aktiviteter planlegges, organiseres, utføres, sikres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen.

Virksomheter har plikt til internkontroll etter internkontrollforskriften blant annet for å verne det ytre miljø mot forurensning, forebygge miljøskade fra produkter og forebygge uønskede tilsiktede hendelser slik at målene i miljølovgivningen oppnås. Virkeområdet til internkontrollforskriften er regulert i internkontrollforskriften § 2, og omfatter flere lover på miljøområdet. Det gjelder for eksempel produktkontrollloven og forurensningsloven. Naturmangfoldloven er i dag ikke blant lovene som er omfattet av internkontrollforskriftens virkeområde.

I naturmangfoldloven § 66 er det en egen hjemmel for å gi forskrifter om internkontroll for å sikre at kravene som er fastsatt i loven blir overholdt. Det er i dag pålagt internkontroll i to forskrifter etter naturmangfoldloven, CITES-forskriften § 28 og forskrift om fremmede organismer § 26. I forarbeidene til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr. 52 (2008–2009), på s. 449 ble det gitt uttrykk for at det ville være naturlig å innta naturmangfoldloven i internkontrollforskriftens virkeområde, dersom det innføres en plikt til internkontroll etter naturmangfoldloven.

Både innførsel av fremmede organismer og handel med truede arter utgjør trusler mot naturmangfoldet. Det er derfor viktig at virksomheter er kjent med forpliktelsene som gjelder på disse områdene. Virksomheter har også andre forpliktelser etter naturmangfoldloven som bør gjøres kjent gjennom internkontroll. Hvis en virksomhet ikke i hovedsak driver virksomhet innenfor områder som omfattes av naturmangfoldloven, er det en risiko for at de ikke er kjent med plikten til å ha internkontroll på dette området. Å innlemme naturmangfoldloven i internkontrollforskriftens virkeområde kan bidra til å gjøre forpliktelsen kjent.

Skader på naturmangfoldet er et økende problem, og det er derfor viktig at virksomheter kan forebygge uønskede hendelser på miljøområdet ved interne tiltak.

Inkludering av naturmangfoldloven i virkeområdet

Departementet foreslår å inkludere naturmangfoldloven i virkeområdet for internkontrollforskriften i § 2. Internkontrollforskriftens formål er blant annet å fremme målene i miljølovgivningen. Naturmangfoldloven er en miljølov, og det vil ikke kreves flere endringer i forskriften for å tilpasse den til inkluderingen av naturmangfoldloven.

Naturmangfoldloven § 66 kan fortsatt beholdes med dagens ordlyd. Slik vil departementet fortsatt kunne gi forskrifter med krav til mer detaljert internkontroll enn det som følger av internkontrollforskriften. At naturmangfoldloven inkluderes i internkontrollforskriften, antas å ikke skape motstrid med reglene om internkontroll i CITES-forskriften eller forskrift om fremmede organismer.

Mange virksomheter er allerede omfattet av internkontrollforskriften gjennom ulike andre regelverk slik som for eksempel arbeidsmiljøloven. For noen virksomheter vil en inkludering av naturmangfoldloven føre til nye krav i internkontrollen. Et eksempel på slike virksomheter er en entreprenør som skal utføre et tiltak i et verneområde. En slik virksomhet vil blant annet måtte ha rutiner for å sikre at reglene om verneområdet er tilgjengelig, og ha oversikt over de kravene som er av særlig viktighet for virksomheten i arbeidet med tiltakene. Andre som kan bli omfattet av nye krav i internkontrollforskriften er bedrifter som driver med turistvirksomhet i verneområder.

Naturmangfoldloven § 66 er opplistet i §§ 74 om overtredelsesgebyr og 75 om straff. Hvis internkontrollforskriften hjemles i naturmangfoldloven § 66, så vil brudd på forskriften kunne straffes og Miljødirektoratet vil kunne ilegge overtredelsesgebyr. Det er en utvidelse av anvendelsesområdet for overtredelsesgebyr og straff, som kan få konsekvenser for foretak hvis virksomhet reguleres av naturmangfoldloven. Alle skal uansett følge reglene i naturmangfoldloven, men internkontrollforskriften stiller ytterligere krav til rutiner og risikovurdering på miljøområdet, jf. internkontrollforskriften §§ 4 og 5.

Internkontroll kan bidra til å avverge brudd på naturmangfoldloven, ved at regelverket gjøres mer kjent. At flere kjenner til reglene kan bidra til å forhindre uaktsomme lovbrudd. Hvis en virksomhet ikke har kjent til at et område er regulert som verneområde etter naturmangfoldloven § 34, og satt i verk tiltak som kunne skadet verneverdiene i området, kunne skaden vært avverget hvis de hadde hatt tilstrekkelig internkontroll etter internkontrollforskriften § 5 om at reglene på miljøområdet skal være kjent i virksomheten.

Ved innlemmingen av naturmangfoldloven i internkontrollforskriftens virkeområde må kommentarene til forskriften oppdateres. Naturmangfoldloven må inntas i oppramsingen av lovverk som omfattes av bestemmelsene i kommentaren til § 2 tredje avsnitt samt kommentaren til § 4 og § 7. I nytt sjette avsnitt i kommentaren til § 5 bør det vises til at CITES-forskriften og forskrift om fremmede organismer har supplerende bestemmelser om internkontroll.

Departementet ber om innspill om hvilke virkninger innlemmelse av naturmangfoldloven i internkontrollforskriften vil ha for virksomhetene som omfattes, samt om hvorvidt det vurderes som hensiktsmessig å videreføre egne regler for internkontroll i CITES-forskriften og forskrift om fremmede arter i tillegg til reglene i internkontrollforskriften.

9 Administrative og økonomiske konsekvenser

For å vurdere de samfunnsøkonomiske konsekvensene av forslagene til endring i lovverket, må effekten av endringene vurderes relativt til hvordan utviklingen framover vil være uten endringer i lovverket. Det er stor variasjon i antall og typer lovbrudd både mellom forurensnings-, natur- og kulturmiljøkriminalitet, og innad i disse kategoriene. I tillegg er det lav oppdagelsesrisiko, og store mørketall i antallet lovbrudd som avdekkes og følges opp.

Det er krevende å si noe generelt både om hvordan utviklingen hadde vært uten lovendring, og i hvilken grad endringene i strafferammene vil påvirke antall og alvorlighetsgraden av fremtidige lovbrudd. Det er også vanskelig å kvantifisere effekten av mange av lovbruddene på miljø- og kulturmiljøområdet i økonomiske termer. De sannsynlige økonomiske og administrative kostnadene av forslagene vurderes kvalitativt, ettersom det ikke har vært mulig å gjennomføre en ordinær samfunnsøkonomisk nytte/kostnadsanalyse.

Det er mye som tyder på at strafferammene for en del av miljøkriminalitetsområdet har vært lite oppdatert i takt med strafferammene for andre forhold. Det har både fra Høyesterett, Riksadvokaten og politisk hold gjentatte ganger blitt fremhevet at det må reageres strengere på miljøkriminalitet. En utjevning av strafferammene mellom miljøkrimområdet og andre straffbare forhold, vil derfor ha en egenverdi gjennom å sikre mer konsistente strafferammer.

Utgangspunktet for å heve de ulike strafferammene slik det er foreslått ovenfor er derfor at strengere straffer vil bidra til å heve terskelen for at miljøkriminalitet gjennomføres, og at det dermed vil bli færre lovbrudd på miljøområdet enn det som vil være tilfellet uten en endring. På generelt grunnlag er det rimelig å anta at en heving av strafferammene vil ha en allmennpreventiv effekt, slik at mindre miljøkriminalitet begås. Mindre miljøkriminalitet vil bidra til en bedre miljø- og kulturmiljøtilstand, i tråd med lovgivernes intensjoner i de aktuelle lovverkene.

Miljøkriminalitet særpreges videre av at den i mange tilfeller er drevet av et ønske om økonomisk vinning. Den økonomiske vinningen kan bestå av direkte inntekter, for eksempel ved salg av naturressurser, eller sparte utgifter til avfallshåndtering, sikkerhetstiltak mv. I en del tilfeller vil brudd på miljølovverk ha en økonomisk betydning utover de rent miljø- og kulturmiljørelaterte konsekvensene, f.eks. ved å gi konkurransemessige fordeler til de som begår slik kriminalitet eller ved å bidra til å styrke organisert kriminalitet.

En heving av strafferammene vil gi signaler om at miljøkriminalitet vurderes som mer alvorlig av samfunnet enn hva dagens strafferammer indikerer. Dette gir et signal om at slik kriminalitet bør prioriteres høyere av politi og påtalemyndighet. Som det er pekt på ovenfor, er det krevende å avdekke miljøkriminalitet. Lav oppdagelsesrisiko kombinert med lavt generelt straffenivå kan bidra til å øke sannsynligheten for gjennomføring av ulovlig aktivitet.

Økt oppmerksomhet om miljøkrimområdet vil kunne bidra til å heve sannsynligheten for å avdekke lovbrudd. Risikoen ved å gjennomføre miljøkriminalitet knytter seg både til sannsynligheten for at man blir oppdaget, og konsekvensene, det vil si strafferammene, som følger hvis man blir oppdaget. En heving av strafferammene vil dermed øke både de direkte strafferettslige konsekvensene gjennom strengere dommer, i tillegg til å øke prioriteringen av miljøkriminalitet og sannsynligheten for at lovbrudd blir etterforsket og straffeforfulgt.

Risikoen ved å begå brudd på miljø- og kulturmiljøregelverket vil dermed øke, noe som sannsynligvis vil redusere antall lovbrudd.

Færre lovbrudd vil isolert sett bidra til bedre tilstand for miljøet og for kulturmiljøområdet, i tillegg til redusert ressursbruk på sikt for politi, rettsvesen og kriminalomsorgen. På den annen side vil en heving av strafferammene medføre økte utgifter i de tilfellene lovbrudd faktisk avdekkes. Det gjelder både til etterforskning, ved domstolene og ved at økt bruk av ubetinget fengselsstraff vil føre til økte utgifter for kriminalomsorgen ved at antall fengselsdøgn økes.

Endring i de ulike lovbestemmelsene vil føre til økte administrative kostnader ved at politi og rettsvesen vil måtte sette seg inn i endringene og kan gi behov for å endre rutiner o.l. Disse kostnadene vurderes som mindre. Endringer av foreldelsesfrister kan også føre til at enkelte saker som tidligere ville blitt foreldet, nå vil bli ført for rettssystemet. Lovendringene vil dermed kunne medføre et større antall straffesaker med medfølgende økte utgifter til for eksempel etterforskning, gjennomføring av rettssaker mv. Det vil i tilfelle være en ønsket utvikling.

For enkelte av forslagene presentert ovenfor, slik som for forslagene knyttet til motorferdselloven, vil en heving av strafferammen kunne øke politiets tilgjengelige straffeprosessuelle tvangsmidler i forbindelse med etterforskning. Det vil derimot kun gjelde en mindre andel av forslagene, og vi anser det som lite trolig at ressursbruken ved arbeidsmetodene vil endres i noe særlig grad.

Det er vanskelig å anslå nettoeffekten av de foreslåtte endringene i strafferammer i de ulike lovverkene. På den ene siden ventes en gevinst som følge av en preventiv effekt og færre lovbrudd, som igjen vil gi bedret tilstand for miljø- og kulturmiljø. På den annen side vil endringene også kunne medføre økte kostnader for politi og rettsvesen i de tilfellene lovbrudd avdekkes. I tillegg vil økt prioritering kunne medføre at flere straffbare forhold avdekkes og følges opp. I sum er det usikkert hvor mange flere saker det blir i praksis, og hva som blir den totale effekten av ev. flere saker og mer belastning på fengselsvesenet, vurdert mot en preventiv effekt i form av færre lovbrudd.

Idet konsekvensene av forslaget samlet sett er usikre, ber departementet særlig høringsinstansene om innspill til økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene.

Departementet har i notatets kapittel 1 foreslått å heve strafferammene for alminnelige overtredelser i flere miljølover fra 1 til 2 år. Dette vil i utgangspunktet medføre at påtalekompetansen overføres fra politiet til statsadvokaten jf. straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav a. Dersom statsadvokatene skal overta ansvar for å avgjøre påtalespørsmålet i saker der påtalekompetansen i dag ligger hos politiet, vil det kreve en nærmere utredning av økonomiske og administrative konsekvenser. Departementet har derfor foreslått at påtalekompetansen for de ulike miljølovene skal forbli uendret, og foreslått de nødvendige endringer i straffeprosessloven § 67 andre ledd bokstav c for å sikre dette. Departementet ber om høringsinstansenes innspill på økonomiske og administrative konsekvenser av at påtalekompetansen forblir uendret.

Departementet har i kapittel 8 foreslått å inkludere naturmangfoldloven i internkontrollforskriftens virkeområde. Virksomheter som ikke er omfattet av forskriftene hjemlet i naturmangfoldloven som allerede har bestemmelser om internkontroll, vil nå få nye

krav om internkontroll etter internkontrollforskriften. Disse virksomhetene er allerede i dag omfattet av de faktiske kravene i naturmangfoldloven. Et krav i internkontrollforskriften om at virksomhetene må ha oversikt over disse kravene og rutiner for å følge dem, medfører ingen endringer i krav til virksomhetenes drift. Kravet medfører en begrenset administrativ innsats for disse virksomhetene for å sørge for å ha regelverk tilgjengelig og rutiner for å følge dem. Samtidig antar departementet at denne innsatsen kan være forenklende for virksomhetenes drift, og begrense muligheten for at en virksomhet begår brudd på regelverk hjemlet i naturmangfoldloven og dermed uforvarende risikerer å pådra seg straffeansvar. De økonomiske og administrative kostnadene av dette kravet vurderes samlet å være svært begrensede.

10 Forslag til endringer i lov og forskrift

Endringsforslag er markert i **rødt** og *kursiv*.

10.1 Straffeloven

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 5 første ledd nr. 9 skal lyde:

Utenfor virkeområdet etter § 4 gjelder straffelovgivningen for handlinger foretatt

- a. av en norsk statsborger,
- b. av en person med bosted i Norge, eller
- c. på vegne av et foretak registrert i Norge,

når handlingene

....

9) rammes av §§ **240, 242**, 257, 270, 291–296, 299–306 eller §§ 309–316

§ 242 skal lyde:

§ 242. Kulturminnekriminalitet

Med fengsel inntil **10** år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt volder betydelig skade **eller nærliggende fare for betydelig skade** på kulturminner eller kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning, **herunder kulturminner eller kulturmiljøer som inngår i nasjonale verdensarvområder**.

Med fengsel inntil **6** år straffes den som i en væpnet konflikt forsettlig eller grovt uaktsomt bruker et kulturminne eller et kulturmiljø av særlig nasjonal eller internasjonal betydning til støtte for militære handlinger og ved det skaper fare for at kulturminnet eller kulturmiljøet skades. Straff kommer likevel ikke til anvendelse dersom det var tvingende militært nødvendig å handle på denne måten.

10.2 Straffeprosessloven

§ 67 andre ledd bokstav c skal lyde:

c. overtredelse av militær straffelov § 34 annet ledd annet straffalternativ, jf. tredje ledd, vareførselsloven § 12-9, skatteforvaltningsloven §§ 14-12 og 14-13, utlendingsloven § 108 tredje ledd, jf. sjette ledd, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, bokføringsloven § 15 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, alkoholloven § 10-1 annet ledd, arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, allmenngjøringsloven § 15, kystvaktloven § 36 annet ledd, **viltressursloven § 60 første ledd**,

annet og tredje ledd, forurensningsloven § 78 første ledd og § 79 tredje ledd, produktkontrollloven § 12 første ledd, svalbardmiljøloven § 99 første ledd første *punktum*, *transplantasjonslova* § 23a, *lakse- og innlandsfiskloven* § 49 første ledd, *naturmangfoldloven* § 75 første ledd, *motorferdselloven* § 12 andre ledd, *havvernloven* § 30 første ledd og *kulturminneloven* § 27 første ledd.

10.3 Naturmangfoldloven

I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endringer:

§ 26 andre ledd skal lyde:

§ 26 (handel mv.)

Kongen kan gi forskrift om at myndigheten etter loven her uten hinder av taushetsplikt skal kunne dele opplysninger med myndigheter i andre stater, dersom det er nødvendig som ledd i oppfølgingen av konvensjoner eller andre internasjonale forpliktelser som er gjennomført i medhold av første ledd. I forskrifter etter første punktum skal det gå frem hvilke typer opplysninger som kan deles, hvem opplysningene kan deles med, hvilke forpliktelser som gjør delingen nødvendig og hvordan delingen skal skje.

§ 30 første ledd bokstav c skal lyde:

§ 30. (utsetting og omsetning)

Ingen må uten med hjemmel i § 31 eller tillatelse fra myndigheten etter denne loven sette ut

(...)

c. organismer, unntatt stedegen stamme, i sjø eller vassdrag, herunder kunstige dammer, med mindre det foreligger tillatelse etter lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven). Utsetting av *anadrome laksefisk, innlandsfisk og ferskvannsorganismer* av stedegen stamme krever tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven.

§ 74 skal lyde

§ 74. (overtredelsesgebyr)

Myndigheten etter loven kan ilegge overtredelsesgebyr til den som *forsettlig eller uaktsomt* overtrer § 6, § 15 første og annet ledd, § 17 fjerde ledd første punktum, § 17 a annet og tredje ledd, § 22, § 24 første *og femte* ledd, § 25, § 26, § 27 annet ledd, § 28, § 29 første og fjerde ledd, § 30 første og annet ledd, § 31 annet ledd annet punktum, § 34, § 35 annet ledd, § 36 annet ledd, § 37 tredje ledd, § 38 annet punktum, § 39 femte ledd, § 44 annet ledd, § 45 første og annet ledd, *§ 48 første ledd*, § 54 første til fjerde punktum, § 55 første ledd, § 58 første ledd, § 59 første og sjette ledd, § 60 første ledd, § 61, § 63 annet ledd første punktum og § 66.

Overtredelsesgebyr kan også ilegges den som overtrer

- a. bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i noen av bestemmelsene nevnt i første ledd
- b. plikter som følger av individuelle avgjørelser gitt med hjemmel i noen av bestemmelsene nevnt i første ledd
- c. bestemmelser i en forskrift som nevnt i § 77 første punktum
- d. plikter som følger av individuelle avgjørelser som nevnt i § 77 første punktum.

~~Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser.~~

Kongen kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

§ 75 første ledd skal lyde:

§ 75. (straff)

Med bøter eller fengsel inntil **to** år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av §§ 15 til 18, §§ 20 til 22, § 24 første ledd bokstav a og b, § 25, § 26, § 28 annet til fjerde ledd, §§ 29 til 31, §§ 34 til 39, §§ 45, 54, 55, §§ 58 til 61, § 63 annet ledd første punktum, §§ 64 til 69 eller pålegg etter § 70. På samme måte straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i forskrifter eller i enkeltvedtak som nevnt i § 77 første punktum.

§ 75 tredje ledd oppheves.

10.4 Internkontrollforskriften

I forskrift 6. desember 1996 nr. 1127 om helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter gjøres følgende endringer:

§ 2 første ledd skal lyde:

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder for virksomhet som omfattes av

- lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (lov 24. mai 1929 nr. 4)
- sivilbeskyttelsesloven § 23 (egenbeskyttelsestiltak ved virksomheter) (lov 25. juni 2010 nr. 45)
- produktkontrollloven (lov 11. juni 1976 nr. 79)

- arbeidsmiljøloven (lov 17. juni 2005 nr. 62)
- forurensningsloven, dersom virksomheten sysselsetter arbeidstaker (lov 13. mars 1981 nr. 6)
- genteknologiloven (lov 2. april 1993 nr. 38)
- strålevernloven (lov av 12. mai 2000 nr. 36)
- brann- og eksplosjonsvernloven (lov 14. juni 2002 nr. 20)
- *naturmangfoldloven (lov 19. juni 2009 nr. 100).*

Kommentarer til forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften):

Til § 2 Virkeområde tredje avsnitt skal lyde:

På strålevernlovens, el-tilsynslovens, brann- og eksplosjonsvernlovens, produktkontrolllovens, genteknologilovens og naturmangfoldlovens område er ikke forskriftens anvendelse avhengig av om virksomheten sysselsetter arbeidstakere eller ikke. Dette er på bakgrunn av formålet med den enkelte lov. Enhver virksomhet, også enmannsbedrifter, som kommer inn under regelverket innenfor disse lovene er således omfattet av internkontrollforskriften med mindre det blir slått direkte fast at den ikke skal gjelde.

Til § 4 Plikt til internkontroll andre avsnitt, nytt strekpunkt skal lyde:

- *Naturmangfoldloven; virksomheter*

Til § 5 Innholdet i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet. Krav til dokumentasjon. Nytt sjette avsnitt skal lyde:

På naturmangfoldlovens område har forskrift 15. juni 2018 nr. 889 om innførsel, utførsel, besittelse mv. av truede arter av vill fauna og flora (CITES-forskriften) og forskrift 19. juni 2015 nr. 716 om fremmede organismer supplerende bestemmelser om internkontroll.

Til § 7 Tilsynsmyndighet første avsnitt fjerde strekpunkt skal lyde:

Miljødirektoratet (forurensningsloven, produktkontrollloven, genteknologiloven; utsetting av genmodifiserte organismer, naturmangfoldloven)

10.5 Lakse- og innlandsfiskloven

I lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv. gjøres følgende endringer:

Ny § 9 skal lyde:

§ 9. Utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer av stedegen stamme

Uten tillatelse fra departementet må ingen sette ut anadrome laksefisk, innlandsfisk og andre ferskvannsorganismer av stedegen stamme i vassdrag, eller anadrome laksefisk av stedegen stamme i sjøen. Det kreves ikke tillatelse ved gjenutsetting etter § 37 sjette ledd og § 47 første ledd.

Departementet kan gi forskrift om utsetting etter første ledd, blant annet om krav til søknad, om søknadsbehandlingen og om vilkår i tillatelser.

Utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer som ikke er av stedegen stamme krever tillatelse etter naturmangfoldloven.

§ 10 skal lyde:

§ 10. Kultiveringsanlegg

Uten tillatelse fra departementet må ingen etablere eller drive anlegg for klekking, produksjon eller oppbevaring av anadrome laksefisk, innlandsfisk, ferskvannskreps og elvemusling for senere utsetting i sjø eller vassdrag.

Departementet kan i forskrift innføre krav om tillatelse for etablering og drift av kultiveringsanlegg for andre ferskvannsorganismer.

Departementet kan gi forskrift om etablering og drift av kultiveringsanlegg, blant annet om krav til søknad og om vilkår i tillatelser.

§ 42 første ledd skal lyde:

§ 42. Kontroll, oppsyn og overvåking

Departementet skal føre kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov og naturmangfoldloven § 15 første ledd og § 18 første ledd blir overholdt. Departementet skal påse at nødvendig oppsyn blir etablert.

§ 43 skal lyde:

§ 43. Registrering.

Den som i sjø eller vassdrag fisker anadrome laksefisk med andre redskap enn stang, håndsnøre, dorg og oter, plikter å registrere redskapet før fisket tar til. Er fisket bortleid er såvel eier som leier ansvarlig for at registrering skjer.

Departementet kan nekte registrering av redskap for inntil to år for den som har vist seg uskikket til å bruke redskapet og har overtrådt første ledd eller bestemmelser gitt i eller i medhold av § 11, § 33, § 37 annet, tredje og fjerde ledd, § 40 eller § 41.

Departementet *kan i forskrift gi* nærmere *bestemmelser* om registrering og merking av redskap, *herunder krav om elektronisk registrering*. Departementet kan utvide plikten til registrering til å gjelde fiske etter innlandsfisk.

§ 44 skal lyde:

§ 44. Oppgaveplikt.

Den som i året har fisket anadrome laksefisk skal sende skriftlig oppgave over fangsten til bruk *for forvaltningen* og for den offentlige statistikk.

Ved leie av fiskerett, eller kjøp av fiskekort i vassdrag plikter fiskeren å gi oppgave over fangsten til den som eier fiskeretten. Den som eier fiskerett er pliktig til å gi melding innen en nærmere fastsatt frist.

Registrering av redskap etter § 43 skal som hovedregel nektes når fangstoppgave ikke er innsendt. I vassdrag eller deler av vassdrag hvor skriftlig oppgave over fangsten ikke innleveres, skal det som hovedregel unnlates å åpne for fiske etter anadrome laksefisk.

Departementet *kan i forskrift gi* nærmere bestemmelser om *oppgaveplikten, herunder om krav til innhold i fangstoppgaven, frister for innsending, hvem oppgavene skal sendes til, krav om at fangstoppgave skal sendes elektronisk og om unntak fra oppgaveplikten*.

Departementet kan gjøre denne paragraf gjeldende for fiske etter innlandsfisk.

Opplysninger gitt i medhold av denne bestemmelse er underlagt taushetsplikt. Dette gjelder ikke for utveksling av slike opplysninger mellom organer som er en del av den offentlige fiskeforvaltningen, jf. § 6, eller mellom lokale fiskeforvaltningsorganer, jf. § 25, og offentlige fiskeforvaltningsorganer. I vassdrag med fellesforvaltning skal forvaltningens styre ha adgang til all fangstinformasjon, og kunne benytte denne i forvaltningen.

§ 47 skal lyde:

§ 47. Gjenutsetting og administrativ inndragning av ulovlig fangst

Den som fanger anadrome laksefisk, innlandsfisk eller edelkreps i strid med bestemmelser nevnt i § 47a første ledd, skal umiddelbart og skånsomt sette fangsten ut igjen. Gjenutsettingsplikten gjelder også for anadrome laksefisk som er tatt som bifangst under lovlig fiske. Plikten til gjenutsetting gjelder både levende og død fisk.

Anadrome laksefisk, *innlandsfisk og edelkreps* som er ulovlig fanget og bragt i land, eller verdien av denne, tilfaller *Statens fiskefond*. Departementet skal så vidt mulig sørge for at fangsten eller dens verdi blir tatt vare på.

Verdien av ulovlig fanget fisk *og edelkreps* er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om *gjenutsetting* og inndragning av *ulovlig fanget fisk og edelkreps*.

§ 47 a skal lyde:

§ 47 a. Administrativt beslag

Departementet kan ta beslag i redskap som antas å være satt ut eller brukt i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av § 7a andre ledd, § 11 første og andre ledd, § 13, § 15 første ledd, § 22 første og tredje ledd, § 30 første og fjerde ledd, § 33 første og annet ledd, § 34 første og andre ledd, § 35 første ledd, § 36 første til tredje ledd, § 37 andre til sjette ledd, § 39 første, andre, femte og sjette ledd, § 40, § 41 første ledd, § 44 første, andre, fjerde og femte ledd, § 47 første og femte ledd, § 48, eller naturmangfoldloven § 15 første ledd eller § 18 første ledd. Departementet kan også ta beslag i fangst som er tatt ved bruk av redskapet.

Det kan tas beslag selv om lovovertrедeren ikke har handlet forsettlig eller uaktsomt. Beslag foretas overfor lovovertrедeren, den han har handlet på vegne av eller overfor eier.

Beslagets varighet skal ikke overstige seks måneder. Fristen løper fra tidspunktet for faktisk beslag. Skriftlig avgjørelse om beslag er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om gjennomføring av beslag.

Ny § 47b skal lyde:

§ 47 b. Administrativ inndragning av redskap

Departementet kan inndra redskap som er satt ut eller brukt i strid med bestemmelser nevnt i § 47a første ledd og som ikke er av vesentlig verdi.

Inndragning kan skje selv om lovovertrедeren ikke har handlet forsettlig eller uaktsomt. Inndragning foretas overfor lovovertrедeren, den han har handlet på vegne av eller overfor eier.

Departementet kan beslutte at inndratt redskap skal destrueres eller tilfalle Statens fiskefond. For umerket redskap kan slik beslutning tas tre måneder etter faktisk beslag.

Dersom lovovertrедeren har handlet forsettlig eller uaktsomt, kan departementet treffe vedtak om at lovovertrедeren skal dekke utgifter i forbindelse med inndragning. Ved vurderingen av om det skal treffes vedtak om utgiftsdekning, skal det blant annet legges vekt på om vedtaket vil virke urimelig tyngende.

Endelig vedtak om dekning av utgifter i forbindelse med inndragning er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om gjennomføring av inndragning og destruering.

§ 48a første ledd skal lyde:

§ 48 a. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som overtrer bestemmelser i eller i medhold av § 7 *andre* og tredje ledd, § 7a *andre* ledd, § 9 første til tredje ledd, § 10 første til tredje ledd, § 11, § 13, § 15 første ledd, § 19 første og fjerde ledd, § 22 første og tredje ledd, § 27 første og fjerde ledd, § 30 første og fjerde ledd, § 33 første og *andre* ledd, § 34 første og *andre* ledd, § 37 *andre* til sjette ledd, § 40, § 41 første ledd, § 43 første og tredje ledd, § 44 første, *andre*, fjerde og femte ledd eller § 47 første og *fjerde* ledd.

§ 49 første ledd skal lyde:

§ 49. Straff

Med bøter eller fengsel inntil *to* år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i eller i medhold av § 7 *andre* og tredje ledd, § 7a *andre* ledd, § 9 første til tredje ledd, § 10 første til tredje ledd, § 11, § 14 første ledd, § 15 første ledd, § 19 første og fjerde ledd, § 22 første og tredje ledd, § 27 første og fjerde ledd, § 30 første og fjerde ledd, § 33 første og *andre* ledd, § 34 første og *andre* ledd, § 35 første ledd, § 36 første til tredje ledd, § 37 *andre* til sjette ledd, § 38, § 39 første, *andre*, femte og sjette ledd, § 40, § 41 første ledd, § 42 *andre* og tredje ledd, § 43 første og tredje ledd, § 44 første, *andre*, fjerde og femte ledd, § 45, § 47 første og *fjerde* ledd eller § 48.

I forskrift 20. juni 2003 nr. 737 om nedsenking av garnredskap gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

§ 1. Påbud om nedsenking av garnredskap

Garn som brukes til fangst av saltvannsfisk, skal i perioden fra og med 1. mars til og med 30. september senkes slik at hele fangstdelen står minst 3 meter under havoverflaten til enhver tid.

§ 2 oppheves. Gjeldende §§ 3, 4 og 5 endres til §§ 2, 3 og 4.

10.6 Svalbardmiljøloven

I lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard gjøres følgende endringer:

§ 96 a første ledd skal lyde:

Sysselmasteren eller den departementet bemyndiger kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

- a. bestemmelsene *listet i § 99 første ledd bokstav a*
- b. vilkår eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i *bestemmelsene listet i § 99 første ledd bokstav c.*

§ 99 første ledd skal lyde:

§ 99. (straff)

Med bøter eller fengsel i inntil 2 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

- a. bestemmelsene i §§ 16 andre ledd, 18 andre ledd, 19, 26 første ledd, 27, 28 første ledd, 29, 30, 30 a første og andre ledd 31 første til tredje ledd, 32 andre ledd, 33, § 35, 42 første og andre ledd, 44 første og tredje ledd, 46 første ledd, 53 første ledd, 57 første og andre ledd, 58 første ledd, 62, 64 første, andre og fjerde ledd, 65, 66 første ledd, 67, 68, 70 første til tredje ledd, § 71 første og andre ledd, § 73 andre ledd, 79 andre ledd, 80, 81, 82 første og tredje ledd, 82 a, 83 andre og tredje ledd, 85 første og andre ledd 86 93 første ledd og 94.*
- b. bestemmelser gitt i forskrift i medhold av §§ 12, 14, 20, 26, 30 a fjerde ledd, 31 tredje ledd, 32 tredje ledd, 35, 36, 42 tredje ledd, 57 andre ledd, 59 fjerde ledd, 66 fjerde ledd, 69, 70 fjerde ledd, 71 tredje ledd, 74, 75, 76, 80 bokstav a, 81 første ledd bokstav a og b og andre ledd, 82 tredje og fjerde ledd, 83 fjerde ledd, 88 eller 100.*
- c. vilkår eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i §§ 22 første ledd, 26 første ledd, 27, 30 fjerde og femte ledd, 31 andre ledd, 32 tredje til femte ledd, 34, 37, 44 andre ledd, 45 første og fjerde ledd, 46 tredje ledd, 54, 57 første ledd, 58 tredje og fjerde ledd, 66 tredje ledd, 69, 71 første og femte ledd, 80 første ledd bokstav b, 81 første ledd bokstav c, 82 første ledd, 83 andre ledd, 85 tredje ledd og 93 første ledd og tredje ledd.*

§ 99 første ledd andre punktum blir nytt andre ledd.

10.7 Viltressursloven

I forslag til lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven) gjøres følgende endring:

§ 60 første til femte skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 10 første ledd, § 11 første ledd, § 13, § 14 første ledd, § 15, § 16 første og andre ledd, § 21, § 22 første ledd første og andre punktum og andre til fjerde ledd, § 23 andre til fjerde ledd, § 24 første og andre ledd, § 25 første ledd, § 26 første ledd, § 27 første og andre ledd, § 28 første punktum, § 29, § 31 første ledd, § 32 første ledd, § 35 femte ledd, § 37 første ledd, § 39 første ledd, § 40, § 42 første og andre ledd, § 43, § 44 første ledd, § 45 første og andre ledd, § 46 første ledd, § 47 første ledd, § 49 første ledd, § 50 første ledd, § 51 første til tredje ledd, § 52 og § 55 første til fjerde ledd.

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i § 9 første og fjerde ledd, § 10 andre ledd, § 11 andre og tredje ledd, § 12 første ledd, § 14 andre ledd, § 16 tredje ledd, § 17, § 19 første ledd bokstav a og b, § 20, § 22 første ledd tredje punktum og syvende ledd, § 24 tredje ledd,

§ 25 andre og tredje ledd, § 26 andre ledd, § 27 tredje ledd, § 28 andre punktum, § 30, § 31 andre ledd, § 32 andre og tredje ledd, § 35 fjerde ledd andre punktum, § 37 andre ledd, § 39 andre ledd, § 42 fjerde ledd, § 44 andre ledd, § 45 tredje ledd, § 46 andre ledd, § 47 andre ledd, § 48, § 49 andre og tredje ledd, § 50 andre ledd, § 51 fjerde ledd, § 54 første ledd, § 55 femte ledd, § 56 og § 57.

Med bøter eller fengsel inntil **2** år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i § 45 fjerde ledd, § 46 tredje ledd og § 48 første ledd.

Ved grove overtredelser etter første til tredje ledd kan fengsel inntil **5** år anvendes. *Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om handlingen klart bryter med hva som er dyrevelferdsmessig forsvarlig, overtredelsens omfang og virkninger, om utbyttet av overtredelsen er stort, graden av skyld og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.*

Med bøter straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 33 eller § 41. Forsøk er straffbart.

10.8 Motorferdselloven

I lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag gjøres følgende endringer:

Ny § 12 skal lyde:

§ 12. (straffeansvar)

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer:

- a. aktsomhetsbestemmelsen i § 8*
- b. forbudet mot motorferdsel fastsatt i § 3 og § 4 tredje ledd, uten enten å ha direkte adgang til motorferdsel etter § 4, eller adgang etter forskrift eller tillatelse fastsatt med hjemmel i loven § 4 andre ledd, § 4 a første, andre, tredje og femte ledd, § 5 første og tredje ledd, § 6 første ledd, § 7 andre ledd, og § 13,*
- c. bestemmelser, vilkår og eller plikter som følger av forskrifter og tillatelser gitt med hjemmel i bestemmelsene nevnt i bokstav b.*

Grov overtredelse av bestemmelser, vilkår eller plikter som nevnt i første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det legges særlig vekt på om overtredelsen har medført eller voldt fare for betydelig skade på naturmangfold eller friluftsliv, om skaden må anses som uopprettelig, om overtrederen har gjennomført forebyggende eller avbøtende tiltak eller graden av skyld.

§ 12 b skal lyde:

§ 12 b. (overtredelsesgebyr)

Miljødirektoratet kan ilegge overtredelsesgebyr til *den som forsettlig eller uaktsomt overtrer*

a. aktsomhetsbestemmelsen i § 8

b. forbudet mot motorferdsel fastsatt i § 3 og § 4 tredje ledd, uten enten å ha direkte adgang til motorferdsel etter § 4, eller adgang etter forskrift eller tillatelse fastsatt med hjemmel i loven § 4 andre ledd, § 4 a første, andre, tredje og femte ledd, § 5 første og tredje ledd, § 6 første ledd, § 7 andre ledd, og § 13,

c. bestemmelser, vilkår og eller plikter som følger av forskrifter og tillatelser gitt med hjemmel bestemmelsene nevnt i bokstav b

Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved brudd på plikter etter naturoppsynsloven § 3 fjerde ledd, jf. andre ledd, ved kontroll etter *motorferdselloven*.

[alt. til skyldkravet i første ledd: *Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr bare for forsettlig eller uaktsomme overtredelser. Selv om ingen enkeltperson har utvist skyld, kan et foretak ilegges overtredelsesgebyr hvis det har overtrådt bestemmelsene som er nevnt i første ledd.*]

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling 2 måneder fra vedtak er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom fører går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at *Miljødirektoratet* gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet gir i forskrift nærmere regler om overtredelsesgebyrets størrelse og saksbehandlingen.

I forskrift 27. februar 2024 nr. 355 om overtredelsesgebyr etter motorferdselloven endres *Statens naturoppsyn* til *Miljødirektoratet* i § 2, § 4 første ledd første punktum, § 5 andre ledd andre setning.

10.9 Havvernloven

I lov 10. juni 2025 nr. 33 om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven) § 30 første ledd, jf. Prop. 72 L (2024–2025) Lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet, gjøres følgende endringer:

Ny § 30 skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil *to* år straffes den som forsettlig eller uaktsomt

a. overtrer bestemmelsene i § 6 fjerde ledd, § 21 andre ledd første punktum, § 22, § 23 andre ledd, § 25 andre ledd og § 26 første ledd,

b. overtrer bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i § 7 første ledd og § 15 første og andre ledd,

c. overtrer bestemmelser i enkelttillatelser gitt med hjemmel i en forskrift som nevnt i bokstav b eller dispensasjon gitt med hjemmel i § 18 første ledd, eller

d. unnlater å etterkomme særskilt pålegg etter § 21 andre ledd andre punktum, § 23 første ledd, § 25 første ledd og § 26 andre ledd.

Grov overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på verneverdiene, om skaden på verneverdiene må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.

10.10 Kulturminneloven

I lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner gjøres følgende endringer:

Ny § 27 skal lyde:

§ 27. Straff

Med bøter eller fengsel i inntil to år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

- a) bestemmelsene i §§ 3, 9, 13 første eller andre ledd, 14 andre eller tredje ledd, 15 fjerde ledd, 18, bestemmelser gitt i medhold av § 18 første ledd andre punktum, 22 a andre ledd, 23, 23 a eller 25,*
- b) bestemmelser gitt i forskrift i medhold av loven eller*
- c) fredningsbestemmelser gitt i medhold av §§ 14 a andre ledd, 15 tredje ledd eller 19 andre ledd.*

Grov overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig eller uopprettelig skade på kulturmiljø eller kulturminner, overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

RAET NASJONALPARKSTYRE
Postboks 504
4804 ARENDAL

Trondheim, 08.02.2026

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2026/1795

Saksbehandler:
Hege Langeland

Klargjøring av unntak i verneforskrifter for militær operativ virksomhet

Vedlagt oversendes brev fra Klima- og miljødepartementet 16.01.2026 med klargjøring av unntaket om militær operativ virksomhet i verneforskrifter.

(Dette brevet sendes til statsforvalteren, nasjonalpark- og verneområdestyrer og kommuner med forvaltningsmyndighet for verneområder.)

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Hege Langeland
seniorrådgiver

Vedlegg

- 1 Klargjøring av unntak i verneforskrifter for militær operative virksomhet
- 2 Orientering til forvaltningsmyndighetene om definisjonen av militær operative virksomhet

Miljødirektoratet
Postboks 5672 Torgarden
7485 TRONDHEIM

Deres ref

Vår ref

Dato

25/4573-

16. januar 2026

Klargjøring av unntak i verneforskrifter for militær operative virksomhet

Vi viser til vedlagte brev 3. april 2019 der Klima- og miljødepartementet gjør rede for hvilke av Forsvarets aktiviteter som er omfattet av unntaket for «militær operative virksomhet» i verneforskrifter.

I første avsnitt side 3 klargjør departementet (med vår understreking her) at det «*kun er "utrykningsøvelser med militære styrker" som er unntatt fra søknadsplikt. Øvrige øvelser er etter verneforskriftene ikke å anse som "militær operativ virksomhet".*»

Departementet viser til at dette bare er ment som en presisering av hvilke typer øvelser i forbindelse med lavtflyging som er omfattet av unntaket for militær operativ virksomhet.

At presiseringen ikke skal forstås videre, fremgår etter vår vurdering klart av siste setning i sitatet, som innledes med nettopp «Øvrige øvelser». Formuleringene er ikke ment å innskrenke andre deler av definisjonen av militær operativ virksomhet som er gjengitt i St. meld. nr. 62 (1991-1992) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*. Denne må anses som fortsatt gjeldende.

Dette betyr blant annet at militær operativ virksomhet omfatter i fredstid all virksomhet som er nødvendig for å planlegge, forberede og gjennomføre overvåkning av land-, sjø- og luftterritoriet.

Vi ber Miljødirektoratet orientere forvaltningsmyndighetene om ovennevnte.

Med hilsen

Øivind Dannevig (e.f.)
avdelingsdirektør

Ernst Inge Espeland
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Vedlegg:

Brev 3. april 2019 til forvaltningsmyndighetene om definisjonen av militær operativ virksomhet

Kopi

Forsvarsdepartementet

Adressater ifølge liste

Deres ref	Vår ref	Dato
2015/442-0	18/700-5	3. april 2019

Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet

Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet får enkelte henvendelser vedrørende Forsvarets virksomhet i verneområdene. Det gjelder både ferdsel og motorferdsel på bakken og lavtflyging, bl.a. med helikopter. Henvendelsene har synliggjort et behov for å klargjøre hvordan verneforskriftene skal tolkes når det gjelder militær virksomhet, særlig på bakgrunn av at Forsvaret har endret sin definisjon av hvilke aktiviteter som regnes som "militær operativ virksomhet".

Verneforskriftene for det enkelte verneområde er avgjørende for hvilke aktiviteter som er tillatt i verneområdene. Forskriftene og forarbeidene, dvs. foredraget til kongelig resolusjon, er noe ulikt utformet for ulike verneområder når det gjelder Forsvarets aktivitet. Dette skyldes ulike verneformål, ulikt behov for Forsvaret til å benytte de ulike verneområdene, endringer i Forsvarets behov over tid, og at verneområdene er opprettet over en lang tidsperiode hvor det er skjedd en utvikling i utforming av forskriftene og foredraget til kongelig resolusjon. Som en følge av utfordringene Forsvaret står overfor, har også Forsvarets egne definisjoner og begrepsbruk for ulike aktiviteter endret seg, og vil fortsatt kunne komme til å endre seg, over tid. Som følge av dette, kan det oppstå uklarheter om hvordan Forsvarets aktiviteter skal kunne foregå innenfor verneområdene.

I verneområdene vil Forsvarets aktivitet primært kunne innebære ferdsel til fots, motorferdsel og lavtflyging med jagerfly og med helikopter. Hvordan dette skal håndteres innenfor det enkelte verneområde avhenger av hvordan verneforskriften er utformet, om det er en planlagt aktivitet, eller om det er en aktivitet som skjer som følge av akutte behov i gitte situasjoner.

Forsvarets aktivitet skjer i form av operasjoner, øving og trening. Forsvaret legger til grunn at begrepet operativ virksomhet omfatter operasjoner og øving. Det vises til at operativ virksomhet planlegges, ledes og gjennomføres i fred, krise og væpnet konflikt i og utenfor Norge, alene eller i allianse. Trening gjennomføres for å kunne oppnå operativ status, og defineres ikke som del av den operative virksomheten.

Klima- og miljødepartementet og Forsvarsdepartementet har drøftet de ulike problemstillingene. Forsvarsdepartementet presiserer at det ikke har vært deres intensjon å endre Forsvarets aktivitet innenfor verneområdene som følge av endret begrepsbruk eller endrede definisjoner på ulike aktiviteter. Det skal fortsatt være en god balanse mellom forvaltning av verneområdene slik at verneverdiene opprettholdes, og Forsvarets nødvendige aktivitet som i noen tilfelle også vil berøre verneområdene.

I praksis er det særlig verneforskriftenes regulering av motorferdsel på bakken og i luften som har praktisk betydning for Forsvarets virksomhet. Noen forskrifter har også regulering av organisert ferdsel, som vil kunne omfatte forsvarets ferdsel til fots og ulike former for opphold i disse verneområdene. Reguleringene innebærer at de nevnte aktivitetene gjennomgående er søknadspliktige i store verneområder.

Verneforskriftene har som hovedregel et unntak for "militær operativ virksomhet". Dette innebærer at den del av Forsvarets virksomhet som anses som "operativ virksomhet" etter verneforskriftene er unntatt fra søknadsplikt til myndigheten som forvalter verneområdene. Hvordan dette begrepet har blitt tolket i forbindelse med vedtakelse av verneforskrifter, fremgår av ulike dokumenter.

I *St.meld. nr. 62 (1991 -92) Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge* er begrepet definert i pkt. 5.6 militære interesser. Det fremgår av denne at «*militær operativ virksomhet omfatter i fredstid all militær virksomhet som er nødvendig for å planlegge, forberede og gjennomføre:*

- *Overvåkning av land-, sjø- og luftterritoriet*
- *Forsvarsplaner herunder feltbefestninger, anlegg for installasjoner og stridsmidler*
- *Beredskapstiltak herunder utrykningsøvelser med militære styrker*
- *Rene militære operasjoner i spesielle situasjoner herunder søk og redningstjeneste.»*

Det fremgår videre at vanlige øvelser ikke omfattes av unntaket, men det forutsettes at der sivil virksomhet eller trafikk er tillatt, kan tilsvarende militær virksomhet uten videre finne sted.

Dette er lagt til grunn i brev av 07.01.1997 fra Forsvarets overkommando, som anses å ha vært gjeldende retningslinje også ved utarbeidelse av nye verneforskrifter. Det er i dette brevet understreket at programmerte øvelser samt trening som ikke tar i bruk faste stridsanlegg, i denne sammenheng er å regne som vanlige øvelser.

I NOU 2001:15 "Forsvarets områder for lavflyging" er operativ flyging definert som flyging iverksatt som følge av en reell hendelse, i motsetning til trening og øvelser (kap. 5.5.6.1 Unntaket for militær operativ virksomhet i verneområder).

Når det gjelder tolkning av begrepet "Militær operativ virksomhet" i verneforskrifter, og spørsmål om hvilke tiltak som er søknadspliktige, er det fortsatt denne forståelsen som skal legges til grunn. Dette innebærer at det kun er "utrykningsøvelser med militære styrker" som er unntatt fra søknadsplikt. Øvrige øvelser er etter verneforskriftene ikke å anse som "militær operativ virksomhet".

Forsvarets operative hovedkvarters bruk av begrepet operativ virksomhet har imidlertid på grunn av utviklingen i samfunnet, endret seg. Det kan derfor ha oppstått uklarheter om hvilke aktiviteter som er søknadspliktig innenfor verneområder. Klima- og miljødepartementet vil presisere at det som regnes som operativ virksomhet etter verneforskriftene ikke endres som følge av Forsvarets interne endring av dette begrepet. Klima- og miljødepartementet legger til grunn at forvaltningsmyndigheten og Forsvaret oppretter dialog om all planlagt aktivitet som vil kunne berøre verneområder. Forvaltningsmyndighetene skal vurdere om det er behov for å søke tillatelse eller ikke avhengig av hvordan den enkelte verneforskrift er utformet. I noen verneforskrifter er det tatt inn særskilte unntaksbestemmelser knyttet til spesielle behov i bestemte områder.

Aktiviteter i regi av Forsvaret som ikke faller inn under søknadsbestemmelser i forskriftene, vil det kunne søkes dispensasjon for etter naturmangfoldloven § 48. Dersom det er aktuelt å søke dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48, må det i det enkelte tilfelle vurderes om hvilket av vilkårene i bestemmelsen aktiviteten skal vurderes etter. Unntak for vesentlig samfunnsinteresse omfatter tungtveiende hensyn av nasjonal betydning. I andre tilfeller vil Forsvarets virksomhet normalt være å anse som et viktig samfunnshensyn som skal tilleggs vekt i vurderingen av om dispensasjon skal gis, dersom vilkårene i § 48 er oppfylt, og dersom det er nødvendig at aktiviteten eller tiltaket skjer innenfor verneområdet. I nødvendighetsvurderingen må det bla. vurderes mulighet for alternativ lokalisering. Det vises for øvrig til Miljødirektoratets veiledning om skjønnsutøvelse ved dispensasjon pkt 8: <http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M106/M106.pdf>

Forsvarets lavtflyging med jagerfly er regulert i de verneområdene det er aktuelt. Det vil si at det er gitt helt eller delvis unntak fra forskriftenes forbud mot lavtflyging. Slike reguleringer er mest utbredt for nasjonalparker, og forbyr flyving under 300 meter over bakken. Unntak for lavtflyging med jagerfly varierer mellom områdene ut fra både forsvarets behov og ut fra de konkrete verneverdiene.

Lavtflyging med helikopter er oftest ikke gitt tilsvarende unntak. Dette skyldes primært at det ikke har vært en relevant problemstilling når vernevedtaket er blitt fattet, og at behovet for unntak derfor ikke har blitt vurdert. I enkelte områder kan imidlertid dette ha endret seg over tid. I nyere verneområder som bla. i Raet nasjonalpark og i utvidelsen av de Dovrefjell-Sundalsfjella nasjonalpark er bestemmelser om dette innarbeidet i verneforskriftene. I nyere skogvernforskrifter er det tatt inn generelt unntak for landing og start med Forsvarets luftfartøy. I verneområder hvor dette ikke er spesifikt omtalt og regulert, forutsettes som omtalt over, at det er en dialog mellom forvaltningsmyndigheten og Forsvaret om planlagt helikopterflyging og hvordan dette mest hensiktsmessig bør behandles gjennom eventuelt søknad om tillatelse/dispensasjon. Ved ikke-forhåndsplanlagt lavtflyging knyttet til f.eks. krisesituasjoner og vanskelige værforhold o.l. vil det være å anse som en nødrettssituasjon

som vil kunne gjennomføres. Flyving som ledd i militær operativ virksomhet i forbindelse med akutte hendelser er gjennomgående unntatt søknadsplikt etter forskriftene.

Klima- og miljødepartementet vil for øvrig vurdere om det er behov for en ytterligere presisering i verneforskriftene knyttet til Forsvarets nødvendige aktivitet, spesielt innenfor nasjonalparkene. Dette vil skje i forbindelse med andre planlagte endringer av nasjonalparkforskriftene.

Dette brevet er utarbeidet i et samarbeid mellom Klima- og miljødepartementet og Forsvarsdepartementet.

Vi ber fylkesmennene distribuere dette brevet videre til de kommunene som har forvaltningsansvaret for mindre verneområder.

Med hilsen

Øivind Dannevig (e.f.)
avdelingsdirektør

Ingunn Iversen
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Adressater: Nasjonalpark- og verneområdestyrer
Fylkesmennene

Kopi: Forsvarsdepartementet
Miljødirektoratet

Oddvar Mykland
Kirkeveien 174 B
4817 His

Trondheim, 08.01.20266

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/5705

Saksbehandler:
Marte Eliasson

Vedtak i klagesak om avslag på innsyn i dokumenter – Raet nasjonalpark.

Vi viser til klagen på Raet nasjonalparkstyre sitt vedtak 3. april 2025, og nasjonalparkstyret sitt brev til deg av 10. juni 2025. Saken ble oversendt til Miljødirektoratet i brev 1. juli 2025.

Vedtak

Miljødirektoratet opprettholder Raet nasjonalparkstyre sitt vedtak av 3. april 2025.

Vedtaket er fattet etter offentleglova § 28 andre ledd og forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Du kan ikke klage på vedtaket.

Bakgrunn for saken

Oddvar Mykland ba i e-post av 9. mars 2025 om innsyn i alle utbetalinger som er gjort av Raet nasjonalparkstyre de siste 5 årene, og til eksterne aktører spesielt. Av etterfølgende dialog går det frem at det også er bedt om innsyn i alle bilag på alle kontoer og prosjekter som nasjonalparkstyret har benyttet. Nasjonalparkstyret var i første omgang imøtekommende til Mykland sin henvendelse, men som følge av at innsynskravet omfattet en stor mengde dokumenter/bilag ba nasjonalparkforvater i e-post av 13. mars om at Mykland var mer spesifikk på hvilke dokumenter det var ønskelig med innsyn i.

I brev 3. april 2025 ga nasjonalparkstyret avslag på innsynskravet fra Oddvar Mykland. Styret viste til offentleglova § 28 annet ledd der det fremgår: *"Innsynskravet må gjelde ei bestemt sak eller i rimeleg utstrekning saker av ein bestemt art."*

Styret viste videre til forarbeidene til offentleglova at bestemmelsen i offentleglova § 28 annet ledd er omtalt som et krav til identifikasjon. Det vises i denne forbindelse til utdrag fra Ot.prp.nr.102 (2004-2005) side 151: *«Andre ledd første punktum fastset i kva grad saka eller dokumentet det blir kravd innsyn i, må identifiserast i innsynskravet. Utgangspunktet er framleis at den som ønskjer innsyn, må vise til ei bestemt sak. Det vil òg vere tilstrekkeleg å vise til eit bestemt*

dokument. Den som krev innsyn, må ikkje identifisere saka ved å vise til saks- eller dokumentnummer, men må gi ein karakteristikk av saka eller dokumentet som gjer at forvaltninga kan klare å finne fram til dei.

Føresegna mjukar opp identifikasjonskravet ved at det i rimeleg utstrekning kan krevjast innsyn i saker av ein bestemt art, til dømes alle saker om utslippsløyve etter forureiningslova eller liknande. Dette kan vere nyttig for dei som ønskjer å setje seg inn i forvaltningspraksis på eit område. Skrankane som ligg i at slikt innsyn berre kan krevjast i rimeleg utstrekning, tek sikte på den arbeidsbyrda forvaltningsorganet blir påført når det skal behandle kravet. Dersom organet ikkje har teknologiske verkøy for å finne fram til sakene, men må gjere det manuelt, vil det ikkje vere høve til å krevje innsyn i saker av ein bestemt art hos vedkommande organ, fordi dette vil innebere at organet blir påført ei urimeleg arbeidsbyrde.»

Det ble vidare pekt på at Raet nasjonalpark ble opprettet i desember 2016, og at det er i løpet av disse 8 årene siden opprettelsen er fattet hundrevis av vedtak knyttet til nasjonalparken. Disse vedtakene må søkes opp manuelt i styrets saksbehandlingssystem. Styret la derfor til grunn at innsynskravet var for bredt og/eller arbeidskrevende til å besvare. Styret pekte på at kravet må spesifiseres til å gjelde en bestemt sak/et bestemt dokument, og saken/dokumentet må beskrives på en slik måte at det er mulig for styret å finne frem til saken/dokumentet.

Styret pekte avslutningsvis på at det er fri tilgang for allmenheten til enkeltvedtak på miljøområdet, via Miljøvedtaksregisteret.

Klagers argumenter

Klager anfører at styret må følge offentlighetsloven, og ber om forklaring på avslaget. Det pekes også på at det gjelder offentlige anskaffelser, og at dette er offentlige dokumenter.

Raet nasjonalparkstyre sine merknader

Nasjonalparkstyret vurderte klagen i møte 28. mai 2025.

Styret viser i vurderingen av klagen til at retten til innsyn er hjemlet i Offentleglova, der alle kan be om innsyn i saksdokumenter.

Det vises vidare til lovens § 1 hvor det går frem at: "*formålet med lova er å leggje til rette for at offentleg verksemd er open og gjennomsiiktig, for slik å styrkje informasjons- og ytringsfridommen, den demokratiske deltakinga, rettstryggleiken for den enkelte, tilliten til det offentlege og kontrollen frå ålmenta. Lova skal òg leggje til rette for vidarebruk av offentleg informasjon.*

Det vises til at Raet nasjonalparkstyre er en offentlig forvaltningsmyndighet og skal etterkomme innsynskrav, og at styret gir innsyn i alt mellom 5 og 25 dokumenter per uke. Oddvar Mykland har fått innsyn i flere hundre dokumenter siden styrets etablering.

Det vises vidare til lovens § 9 hvor det går frem at: "*Alle kan krevje innsyn i ei samanstilling av opplysningar som er elektronisk lagra i databasane til organet dersom samanstillinga kan gjerast med enkle framgangsmåtar.*"

Det bemerkes at styrets økonomi er håndtert av Statsforvalteren i Agder, som har en egen software til dette, Unit4. Å lage enkle økonomiske rapporter er mulig, men å hente ut alle bilag på alle prosjekter vil være svært arbeidskrevende.

Styret peker på at innsynskravet ble avslått med hjemmel i Offentleglova § 28, hvor det går frem at innsynskravet skal være spesifisert til en bestemt sak eller i rimelig utrekning av saker av en bestemt art. Styret opprettholder sitt standpunkt om at innsynskravet som er fremmet er for uspesifikt og vidtrekkende.

Miljødirektoratets vurderinger

Vi er klageinstans i saken, og kan derfor prøve alle sider av den. Vi kan også ta hensyn til nye omstendigheter og forhold som ikke er tatt opp i klagen.

Offentleglova har som overordnet mål å legge til rette for stor grad av åpenhet og innsyn i offentlig forvaltning. Formålet er å styrke informasjons- og ytringsfrihet, demokratisk deltakelse, rettssikkerhet for enkeltindivider, tillit til offentlige organer og allmennhetens kontroll.

Offentleglova § 28 andre ledd krever at et innsynskrav må være rettet mot én eller flere bestemte saker. Videre må det være mulig å finne frem de aktuelle dokumentene «innenfor rimelig utstrekning». Dersom kravet er for omfattende eller for uklart – det vil si, for vidt eller uspesifikt – kan krav om innsyn avvises.

Forarbeidene til § 28 (bl.a. Ot.prp. nr. 102 (2004–2005), pkt. 3.5) understreker at regelen skal hindre krav som i praksis blir umulige å håndtere, som det ville være urimelig ressurskrevende å imøtekomme.

Av saksfremstillingen går det frem at Oddvar Mykland har bedt om innsyn i alle utbetalinger som er gjennomført av Raet nasjonalparkstyre, til eksterne aktører spesielt. Det er i tillegg bedt om innsyn i alle bilag på alle kontoer og prosjekter som nasjonalparkstyret har benyttet. Kravet dekker en tidsperiode på 5 år og omfatter derfor et betydelig antall dokumenter spredt over mange saksmapper. Et krav som dette mangler derfor en konkret avgrensning mot én eller flere bestemte saker og gjelder et materiale som for nasjonalparkstyret ville kreve en omfattende, manuell gjennomgang i arkiv og saksbehandlersystem.

Miljødirektoratet er enig i at kravet overskrider hva som anses som «rimelig utstrekning» jf. offentliglova § 28 andre ledd, og vi støtter nasjonalparkstyret i at innsynskravet framstår som for vidt og uspesifikt.

Basert på offentliglova § 28 andre ledd, rammeverket i formålsparagrafen og forarbeidene, er innsynskravet i sin nåværende form for bredt og uspesifikt. Miljødirektoratet støtter derfor Raet nasjonalparkstyret sin vurdering og opprettholder derfor nasjonalparkstyret sitt avslag på innsynskravet.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Marte Eliasson
seniorrådgiver

Kopi til:

STATSFORVALTEREN I AGDER
Raet nasjonalparkstyre

Postboks 504
Postboks 504

4804
4804

ARENDAL
ARENDAL

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

NASJONAL KOMMUNIKASJONSMYNDIGHET
Postboks 93
4791 LILLESAND

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/1278-1 432.3

Deres ref.

Dato 26.01.2026

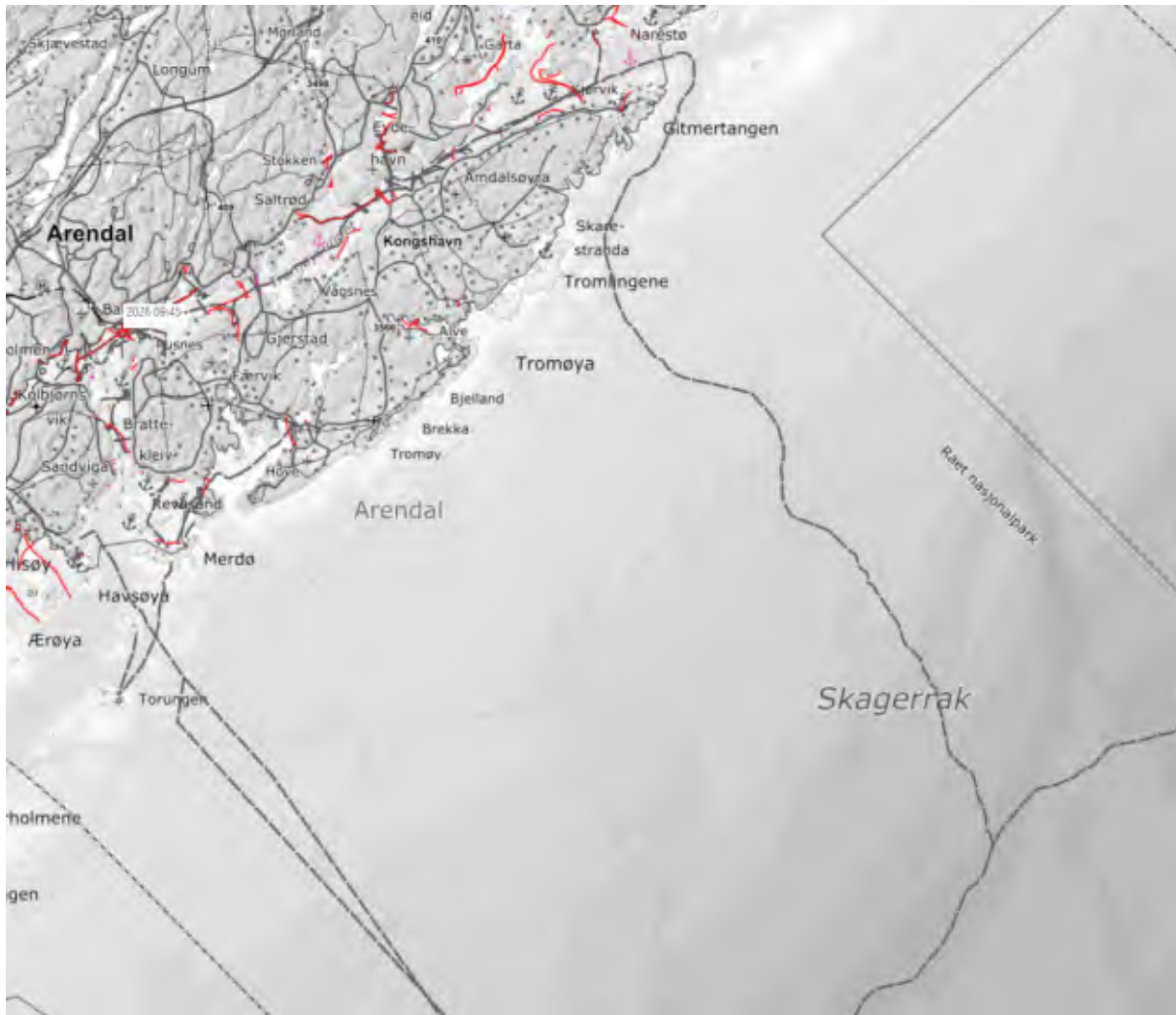
Forespørsel om samfunnskritisk infrastruktur i Raet nasjonalpark

Raet nasjonalparkstyre ber Norsk kommunikasjonsmyndighet redegjøre i hvilken grad fiberkabler i sjø bør vurderes som samfunnskritisk infrastruktur. Det er styret i Raet nasjonalpark som er avsender, men saken berører også andre verneråder langs kysten av Sør-Norge som styret samarbeider tett med om denne typen saker.

Bakgrunnen er at styret mottar søknader fra ulike aktører om å legge både langdistanse (eks Bergen-Oslo-Malmø) og kortere lokale distanser gjennom verneområdet. Disse viser til en status som samfunnskritisk infrastruktur og at Kommunal- og Moderniseringsdepartementet har ønsket denne infrastrukturen.

Raet nasjonalpark har i utgangspunktet forbud mot inngrep som påvirker havbunn, men det er gitt hjemmel for å søke om el-kabel og VA-kabel/rør. Dette er stort sett kystnært i kartlagte områder under 30 muh. I tillegg er fiske regulert etter havressursloven, for eksempel tråling. Dypere enn 30 muh er det ingen systematiske kartlegginger av havbunn.

Per nå har styret innvilget tillatelse til en optisk fiberkabel gjennom verneområdet ved 3 nautiske mil og med ilandføring ved Eydehavn. Traseen ble grundig kartlagt i forkant. Tampnet/Cecon står bak tiltaket, som ble godkjent i 2023 og utført i 2024.

<https://kartkatalog.geonorge.no/kart?lat=6493266.445486212&lon=143573.68580005184&zom=9.821792089711241>

Miljødirektoratet har vurdert fiber som samfunnskritisk og overprøvet et avslag i Ytre hvaler nasjonalpark i 2023, men i vedtaket drøftet de at det samfunnskritiske behovet kan være dekket ved denne tillatelsen og at nye søknader må vurderes i lys av dette.

Nye søknader har kommet, og styret er usikre på om nye traseer med optisk fiber er noe som bør tas opp til vurdering som samfunnskritisk. Havbunnen er sårbar og gjentatte forstyrrelser medfører negative konsekvenser på økosystemet. Både fra denne typen infrastruktur, men også fiskeriaktivitet. Sistnevnte er tema i et prosjekt (Bevar Raet), der målet er nullfiske i 30 % av nasjonalparken.

Slik vi har oppfattet fibernettet, så er det flere alternative traseer på land og i sjø som forbinder byene langs kysten med hverandre og med andre land i Norden. Ved brudd vil

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Fiskeridirektoratet
Miljødirektoratet

Postboks 185 Sentrum
Postboks 5672 Torgarden

5804 BERGEN
7485 TRONDHEIM

Fra: skagerak trepleie sivert w svane[sivert@skagerakbioenergi.no]
Sendt: 06.01.2026 22:47:42
Til: Rolf Inge Pettersen[Rolf.Inge.Pettersen@grimstad.kommune.no]
Kopi: Gulbrandsen, Jenny Marie[jenny.gulbrandsen@statsforvalteren.no];
Tittel: Bekymring melding direkte farlige store løse trær henger over offentlige turveier i Raet nasjonal park Hasla

Bygarteren i Grimstad kommune
Fevik 06 01 26
Rolf Inge Pettersen

Raet Nasjonal park
ved forvalter
Jenny Gulbrandsen

Langs med turveien mellom Søms veien 162 og Ruagerveien 17. Henger det flere større trær i hverandre. Etter orkanen barbet oktober 23.

I november 23 var jeg på befaring av vindfelte trær i dette området sammen med Arild paff i SNO.

Jeg var da som nå av den oppfatning at det er betydelig fare for liv og helse å la slike store trær henge i hverandre over turveier som brukes hele året av turgåere. Og hvor en tur i dette området anbefales i flere turist brosjyrer og på nett. Og da oppfattes det som at området er offentlig tur og bruks område.

Arild paff mente på sin side at trærne som hadde blitt vindfelt, og henger sammen i andre trær ikke utgjør noen fare for liv og helse verken på kort eller lang sikt. Og at slike trær er svært viktige for det biologiske mangfoldet.

Jeg sa at å la slike trær henge slik er å oppfatte som brudd på gjeldende lovverk på stedet. Og at de i det minste måtte forankres fast. Slik at ikke løse deler eller hele treet ville falle ned og i verste fall utgjøre en skade på turgåere. Som befinner seg under usikker last.

Jeg refererte også til den tragiske ulykken på Holmenkollen kapell da en kvinne døde etter at hun fikk en flaggstang i hode. Da denne helt plutselig brakk, uten forvarsel.

Og at i dette tilfellet som her i Ruager, så er faren betraktelig større, på en å få en negativ konsekvens Ved å ikke i det minste sikre trærne. Mot uønsket fall. Og at det er lett å sikre slike trær. Ved bruk av godkjent sikrings materiell til trær. Og viste til andre steder der vi har utført sikring av trær, Som er et livsforlengende tiltak for trærne. Og for å ivareta sikkerhet mot en 3 part.

Arild paff mente at jeg overdrev. Og det var stor forskjell på Holmenkollen kapell og dette området.
Da dette området er utmark og da gjelder ikke de sikkerhet tiltak som

jeg refererer til.

Jeg sa at slik jeg oppfatter det så er veien innmark pr definisjon. Og uansett så er det direkte uansvarlig å ikke utføre sikring tiltak i et område som det fra offentlig hold oppfordres til å bruke.

Han avfeide mine påstander og sa at trærne skulle stå . Så da måtte jo jeg finne meg i det . Da SNO hadde oppsyn myndighet i denne saken.

Jeg var i dag den 06 01 26 i området. Og konstaterer at ingen sikring tiltak er utført. Og anser disse trærne som direkte farlige for liv og helse. Der det er helt klare brudd og avvik fra en HMS standard. Om sikring av objekter som kan og vill utgjøre en betydelig skade mot liv og helse.

Med å la slike svært farlige trær henge løst i andre trær over en turvei og turstier.

Jeg er av den oppfatning at Arild paff ikke har minimum av grunnleggende fag kompetanse innen aborist og skogbruks fagene. Og ei heller liten eller manglende kunnskap om hvordan ulike krefter påvirker stabiliteten til trærne i tiden framover.

Det er helt tydelig at han ikke prioriterer HMS til brukerne i området med å la slike store delvis løse trær få henge slik de gjør. Og at han setter egne ønsker og hensyn først, før hensyn til å ivareta HMS på stedet. Da området er et meget besøkt tur og fritidsområde.

Slik jeg oppfatter det så er han utdannet innen idrett og biologi. Og ingenting om aborist faget. Og antatt ingenting om sikring av usikret hengende last. Etter det jeg forstår så har han lovpålagt kurs i bruk av motorsag. Og dette er ikke noe godkjent kompetanse bevis på å risikio vurdere og utføre tiltak på vindfelt trær.

Jeg synes det er svært rart at en som ikke har en faglig bakgrunn innen aborist faget. Ikke vill høre på oss som har relevant fagkompetanse I aborist faget eller i skogfaget . Det er jo helt klart at treeier i denne saken har et ansvar . Jeg er av den oppfatning at treeier/ forvaltnings myndighet skal i det minste sette opp fare skilt og hindre at trær utgjør en fare for liv og helse. Spesielt når det går en turvei og turstier under usikret hengende last i området.

Grimstad kommune er treeier. Og SNO utfører skjøtsel av området for raet nasjonal park slik jeg oppfatter det. Og grunnen at jeg sender denne bekymring melding til både nasjonal park forvalter og Grimstad kommune er at jeg mener at SNO sine beslutninger i denne og andre tilsvarende saker i nasjonal parken som omhandler trær. Hvor ufaglært arbeidskraft kan bestemme om sikkerheten til brukere av området. Er helt feil.

Jeg opplever en ren makt arroganse fra SNO i saker som gjelder trær og landskap pleie.

Jeg er av den oppfatning at SNO skal utføre skjøtsel. Og ikke opprydding arbeider etter klimatiske påvirkninger. Da slik oppryddings arbeide krever spesial kompetanse . Spesielt ved risikovurdering av vindfelte trær

Jeg er av den oppfatning at SNO lokalt har ingen relevant godkjent fagkompetanse i slike saker. Og opptager feks arbeidstilsynet slike enorme avvik som det er i denne saken. Så er det jo treeier som holdes ansvarlig. Da treeier er i dette tilfellet tiltakshaver. Og tiltakshaver skal forvise seg om at gjeldende lovverk på arbeidsstedet blir fulgt og at den utførende part har riktig fagkompetanse. Og både nasjonal park forvaltning og Grimstad kommune vet at den utførende part (SNO). Ikke har relevant fagkompetanse. Så er dette et avvik som kan få store konsekvenser, for treeier, dersom en uønsket situasjon oppstår.

Min intensjon er jo ikke å være noe tre politi. Men jeg mener at det er viktig å si ifra om slike avvik som det omtales i denne bekymringsmelding. Da jeg er av den oppfatning at treeier = Grimstad kommune i denne saken ikke er klar over disse løse trærne som utgjør en større fare for liv og helse for brukerne av områdene.

Og hvor en ufaglært person fra SNO kan overkjøre en faglært person. Med å overhode ikke vise interesse for hva den faglærte med spesialkompetanse i faget, sier eller anbefaler. Da man ikke har i det minste gjort forsøk på å sette opp feks fare skilt. Om fare for fallende objekter.

Eller gjort fysiske sikrings tiltak på hindre fallskader og ulykker på brukerne av området.

Og da anser jeg det er riktig av meg å legge inn en bekymrings melding til Grimstad kommune og Raet Nasjonal park. Da jeg opplever at dette er et problem som kanskje ikke Grimstad kommune eller nasjonalpark forvalter er klar over i denne sammenheng

Så er det jo opp til lesere av dette dokumentet å avgjøre saken videre.

Mvh Sivert svane

Kart Foto Hybrid Skråfoto Historisk Del Skriv ut Logg inn

Sømsveien 3626

Søk i dette området

Kundeservice | Cookies | Personvern | Innhold

© 2026 Norkart AS/Geovekst og kommunene/OpenStreetMap/NASA, Meti 30 m

Cruise til Danmark

Vinnersjansene er bedre om bord

fjordline.com

POLITIET

Ract Nasjonalparkstyre
Postboks 504
4804 ARENDAL

<i>Deres referanse</i>	<i>Vår referanse</i>	<i>Date</i>
2025/2931 2 432 3	16772919 6295/25-205	16 03.2026
<i>Førholdets art</i>	<i>Etterforsker</i>	
NASJONALPARKER BRUDD PÅ VERNEREGLER	Schneider, Steffen Wam	
<i>Saken er registrert ved</i>	<i>Påtaleansvarlig jurist</i>	
Østre - Holt post	Hålvorsen, Sondre Kristian	
<i>Gjerningsdato</i>	<i>Gjerningssted</i>	<i>Den rolle i saken</i>
01 09 2023		Underretningsmottaker

Underretning om avgjørelse i sak

Anmeldte nr 1 HUSAVIK, Frode Hansen

13 03 2026

Saken er henlagt

Sak med saksnummer 16772919 - NASJONALPARKER - BRUDD PÅ
VERNEREGLER - er henlagt 13 03.2026.

Saken er henlagt fordi et eventuelt straffansvar uansett er foreldet.

Klagerett

Henleggelsen kan påklages til nærmeste overordnede påtalemyndighet. Klagen skal sendes til ditt lokale politidistrikt, og klagefristen er tre uker fra du mottok dette brevet. Hvis du har mottatt underretning om henleggelsen tidligere, løper klagefristen fra du mottok den første underretningen.

Voldserstatning

Hvis du har blitt utsatt for en handling som omfattes av voldserstatningsloven § 1, kan du søke om voldserstatning selv om straffesaken er henlagt eller på annen måte er avsluttet uten domstolsbehandling.

Fristen for å søke er ett år fra den datoen straffesaken ble henlagt.

Du må sende søknaden direkte til Kontoret for voldsoffererstatning. Du finner søknadsskjema, informasjon om hvilke handlinger som omfattes av voldserstatningsloven, og annen informasjon på www.voldsoffererstatning.no.

Anmeldte nr 2 Kystleirskolen Tvedestrand AS

13 03 2026

Saken er henlagt

Sak med saksnummer 16772919 - NASJONALPARKER - BRUDD PÅ
VERNEREGLER - er henlagt 13 03 2026

Saken er henlagt fordi et eventuelt straffansvar uansett er foreldet.

Post Postboks 514 Jundsiden 4605 KRISTIANSAND S

Tel 38 13 60 00

E post post.ogderfor@politiet.no

Klagerett

Henleggelsen kan påklages til nærmeste overordnede politimyndighet. Klagen skal sendes til ditt lokale politidistrikt, og klagefristen er tre uker fra du mottok dette brevet. Hvis du har mottatt underretning om henleggelsen tidligere, loper klagefristen fra du mottok den første underretningen.

Voldserstatning

Hvis du har blitt utsatt for en handling som omfattes av voldserstatningsloven § 1, kan du søke om voldserstatning selv om straffesaken er henlagt eller på annen måte er avsluttet uten domstolsbehandling.

Fristen for å søke er ett år fra den datoen straffesaken ble henlagt.

Du må sende søknaden direkte til Kontoret for voldsoffererstatning. Du finner søknadsskjema, informasjon om hvilke handlinger som omfattes av voldserstatningsloven, og annen informasjon på www.voldsoffererstatning.no.

Med hilsen
Agder politidistrikt

Dette er et systemgenerert brev fra politiets saksbehandlingssystem

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

DOKKADELTAET NASJONALE VÅTMARKSSENTER AS
Gamlevegen 84
2879 ODNES

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/410-1 432.3

Deres ref.

Dato 24.02.2026

Oppstart revidering av skjøtselsplan Spornes - Raet nasjonalpark

Vi har fått tildelt 200 000 kr til revidering av skjøtselsplanen på Spornes i 2026.

Miljøfaglig utredning AS har kartlagt området i 2025, og dette vil publiseres i løpet av nærmeste fremtid. Dette vil danne grunnlaget for revideringen, men også med innspill fra både rettighetshavere og interesserte parter.

Veldig fint hvis dere kan lage en tidsplan og økonomisk ramme for revideringen. Ta kontakt dersom det er behov for avklaringer. Vi vil presentere prosessen på et møte i rådgivende utvalg.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Statsforvalteren i Agder
Arendal kommune
Agder fylkeskommune

Postboks 504
Postboks 123
Postboks 788 Stoa

4804 ARENDAL
4891 GRIMSTAD
4809 ARENDAL

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2025/2929-30 432.3

Deres ref. «REF»

Dato 01.12.2025

Støtte til søknad om tilskudd til tilrettelegging i Stølsviga- Raet Nasjonalpark

Arendal kommune vil søke tilskudd fra Agder Fylkeskommune om tiltak på Støsviga (statlig sikret og delvis innenfor Raet NP).

Stølsviga er ikke definert som en innfallsport til Raet NP, men er et mye brukt badeområde. Stølsviga vil inkluderes ved neste revidering av besøksstrategi.

Kommunen ønsker å satse på økt grad av tilrettelegging her i Stølsviga, og Raet nasjonalparkstyre støtter søknaden om midler og initiativet.

De tiltakene som ligger innenfor vernegrensen er befart av forvalter i felt, og styret ser positivt på en søknad om tiltak på området.

Stølsvigas venner har 8000-10 000 elever inntil på aktiviteter hvert år (etter skoletid vår/høst) og området har +/- 100 000 besøkende gjennom året.

Tiltak vurdert på befaringen

- Reetablering av asfaltdekke fra P-plass til strand i nord, øke til 120 cm bredde og legge inn snuplass på enden (inne i Raet np) og møteplasser underveis.(lilla)
- Etablere asfaltdekke fra p-plass til toaletter og stranden i sør. (lilla) (delvis i Raet NP)
- Etablere to nye grillplasser på stranden (brun) i Raet NP
- Lage boardwalk fra asfaltkant langsmed stranden (lyseblå) i Raet NP
- Legge ut matter tilsvarende for eksempel MOBI matter [Mobi-Mat® ADA Beach Access Mat™ inclusive technology](#) (gule) to steder på stranden i Raet NP (mobile og tas opp hver vinter)
- Badstue (Lilla med gul B) utenfor Raet NP
- Oppgruse p-plasser (utenfor Raet NP)

Tiltakene i Raet NP vil bli søkt om til nasjonalparkstyret og planlagt behandling er våren 2026.

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Vi ber Agder fylkeskommune se positivt på søknaden og bistå til god tilrettelegging av området for flere brukergrupper.

Raet nasjonalparkstyre vil vurdere tiltak innenfor vernegrensen og videre ha et samarbeid med Arendal kommune om informasjon om verneområdet på stedet.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Mottakere:

Agder fylkeskommune
Arendal kommune

Postboks 788 Stoa
Postboks 123

4809
4891

ARENDAL
GRIMSTAD

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

Agder fylkeskommune
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2025/2929-31 432.3

Deres ref.

Dato 01.12.2025

Søknad om midler til toalett på Spornes

Raet nasjonalpark ønsker å søke om tilskudd over posten til Statlig sikrete friluftslivområder i samarbeid med Arendal kommune. Arendal kommune sender inn søknaden på vegne av seg selv og nasjonalparkstyret.

Søknaden omfatter støtte til å rive og gjenoppføre toalett på Spornes, et område som er statlig sikret og en dal av Raet nasjonalpark. Toalettets plassering vil være den samme som tidligere.

Som en del av arbeidet med innfallsport på Spornes og godkjent besøksstrategi for området, er det et stort behov for å få et velfungerende helårs toalett på området. Per nå er det et delvis defekt utedo med tett tank som er åpen 6-8 uker per sommer. Det er dobbel tank/toalett, men den ene delen er lekk og avlåst.

Tiltaket ligger inne i kommunens forvaltningsplan for området.
Tiltaket ligger inne i Besøksstrategi for Raet nasjonalpark.

Bygget vil være offentlig eid av Arendal kommune, og de vil også ha ansvar for vedlikehold. Raet nasjonalparkstyre har fått tilbud fra Hove Leirsenter om tilsyn og renhold daglig i sommerferien og 2 ganger per uke, noe styret vil finansiere (se vedlagt tilbud) dersom vi får støtte til nytt toalett.

Asplan Viak AS og Feste AS har begge vært involvert i design av innfallsport/fremtidig toalettbygg, men på grunn av de relativt store kostnadene ved gjennomføring av en fullskala oppgradering av Spornes som innfallsport er planene lagt på is. I stedet har styret vedtatt (se vedlagt vedtak) å sette opp en enklere type toalett som innfrir krav til universell utforming. Toalettet er benyttet flere steder i Kristiansand kommune, og har vist seg å være holdbart og relativt rimelig både og etablere og vedlikeholde. Se vedlagte filer fra Parkvesenet KRS.

Anslått kostnad for bare toalettbygget var 500 000 kr i 2023.

Raet nasjonalpark og Arendal kommune søker om totalt 1 000 000 kr.

Beløpet vil dekke (i prioritert rekkefølge)

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

1. Riving av eksisterende bygg og klargjøring av areal, estimert 100 000 kr
2. Oppføring av nytt toalettbygg estimert 600 000 kr
3. Utvendig kledning i grånende tre 10 000 kr
4. Oppgradering av uteområdet, stien og p-plass med finsiltet grus «sadde» estimert 100 000 kr
5. Montering av informasjonsskilt om Raet Nasjonalpark (ca 30 000 kr per skilt)

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

- 1 Saksframlegg med vedtak
- 2 Innvilget - Raet nasjonalpark - Hove - Spornes - Hasseltangen - Randviga - Storesand - toalettbygg med nedgravd tank / VA - universell utforming
- 3 Prisoverslag Spornes
- 4 Friluftstolett parkvesenet
- 5 friluftstolett tekst
- 6 ElektroniskSoknad (6) Toaletter Naturarven som verdiskaper

Kopi til:

Arendal kommune

Postboks 123

4891

GRIMSTAD

Arkivsaksnummer: 2024/8638-0

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 09.09.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	28/24	13.09.2024

Søknad om toalettbygg i Raet nasjonalpark

Innstilling fra forvalter

Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark gir tillatelse til etablering av toalettbygg med nedgravd tank/VA og universell utforming som vedlagt søknad på Hove, Spornes, Hasseltangen, Randviga (Storesand) med hjemmel i verneforskriften § 3 fjerde ledd g).

Det gis tillatelse til kjøring med materialer under arbeidet jf verneforskriften § 9 4.ledd c).

Tillatelsen er gitt til følgende tiltak:

- Toalettbygg på Spornes skal settes opp ved å fjerne eksisterende toalettbygg innenfor vernegrensen i utkant av p-plass. Graving for å tilpasse til ny tank er tillatt. Påfylling av masser rundt bygget er tillatt inntil 2 meter radius.
- Toalettbygg på Hove skal fortrinnsvis etableres på sone avsatt til innfallsport/gjesteområde i reguleringsplan for Hove. Alternativt ved p-plass innenfor vernegrensen. Toalettet kan ha nedgravd tank eller bli påkoblet VA anlegg i området. Graving for å tilpasse til ny tank er tillatt. Påfylling av masser rundt bygget er tillatt inntil 2 meter radius.
- Toalettbygg på Hasseltangen skal settes opp ved å fjerne eksisterende toalettbygg og gjenbruke området til nytt toalett (utenfor vernegrensen). Graving for å tilpasse til ny tank er tillatt. Påfylling av masser rundt bygget er tillatt inntil 2 meter radius.
- Toalettbygg på Randviga skal etableres fortrinnsvis nord for grusveien øst for den store stranda (Storesand). Alternativt på sørsiden av veien innenfor vernegrensen. Toalettet skal ha nedgravd tank. Graving for å tilpasse til ny tank er tillatt. Påfylling av masser rundt bygget er tillatt inntil 2 meter radius.

Vilkår for tillatelsen:

- Det skal benyttes panel/kledning av grånende tre, for eksempel osp, på utsiden av toalettbyggene.
- Alt avfall skal fjernes fra nasjonalparken og leveres på egnet avfallsmottak.
- Frakt og tilkjøring av materialer skal foregå så skånsomt som mulig uten å skade vegetasjon og geologi. Kjøring skal foregå på tørr/frossen mark dersom man ikke er på arbeidet trase.

Tiltaket skal være igangsatt senest fem år fra denne dispensasjonen ble gitt. Tiltaket kan kreve tillatelser etter annet lovverk.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Raet nasjonalparkstyre - 13.09.2024

Behandling

Vedtak

Forvalters innstilling er enstemmig vedtatt med tilleggsvilkår om at toalettene skal ha universell utforming. Forvalter skal søke om å få toalettene godkjent i samarbeid med de respektive kommunene.

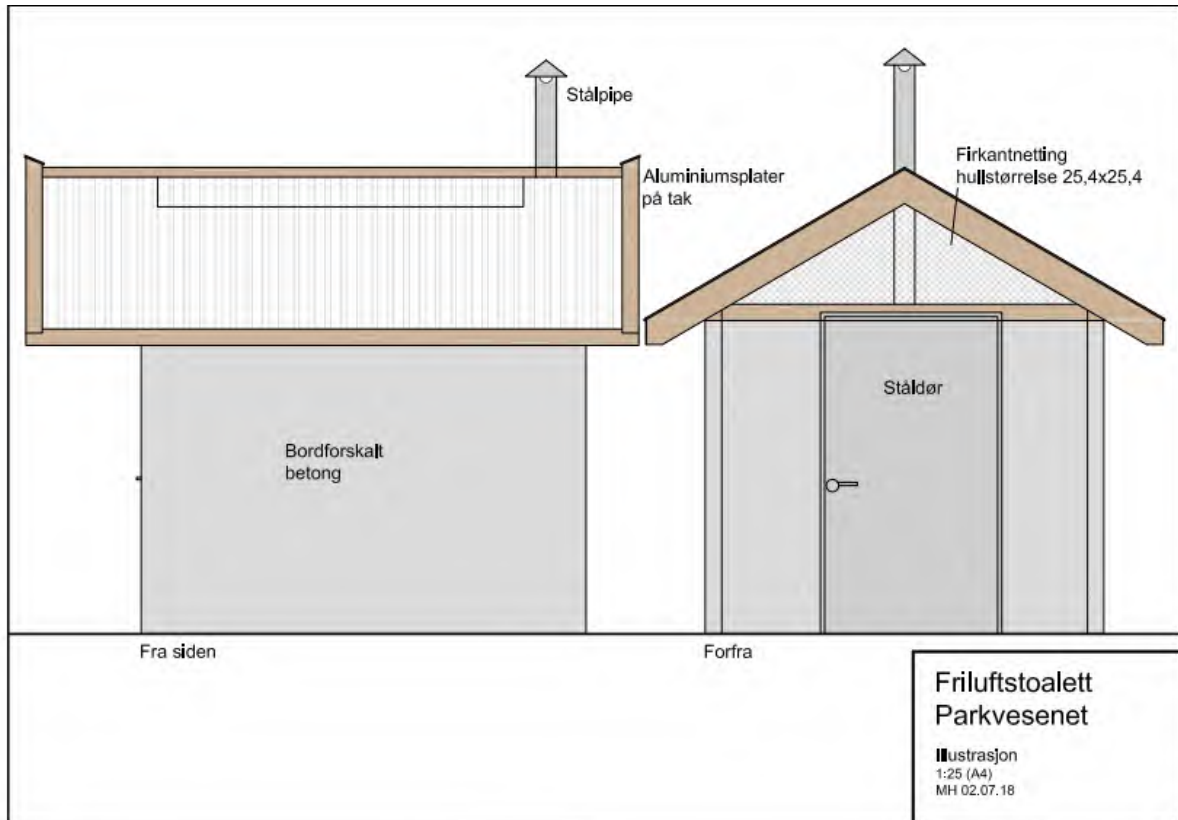
Dokumenter i saken

Saksopplysninger

Administrativt kontaktutvalg og forvalter har over lengre tid drøftet behovet for å få på plass tilpassede og universelle toaletter i de mest brukte områdene i nasjonalparken. Etter at besøksstrategien var ferdig ble det klart at hovedinnfallsportene Hove, Spornes og Hasseltangen var i kritisk behov for toaletter, da særlig Hove og Spornes. I tiden som har gått siden 2019, så har også toalettene ved Hasseltangen og Storesand forfalt og trenger oppgradering.

Aspaln Viak og Feste har på ulike tidspunkt vært involvert og lagt frem skisser til toalettbygg på innfallsporter, og det er flere ganger søkt om midler til en fullverdig løsning for toaletter på innfallsport i tråd med designtrykk og merkevare. Det har imidlertid ikke vært mulig å få midler til videre arbeid til innfallsportene.

Administrativt kontaktutvalg og forvalter har hatt møter med Skjærgårdstjenesten i Kristiansand mars 2024, som har laget en modell for toaletter av betong som er universelle, lavt vedlikeholdsbehov, og som kan etableres både med tett tank og koblet til VA/strøm.

Fra sleden

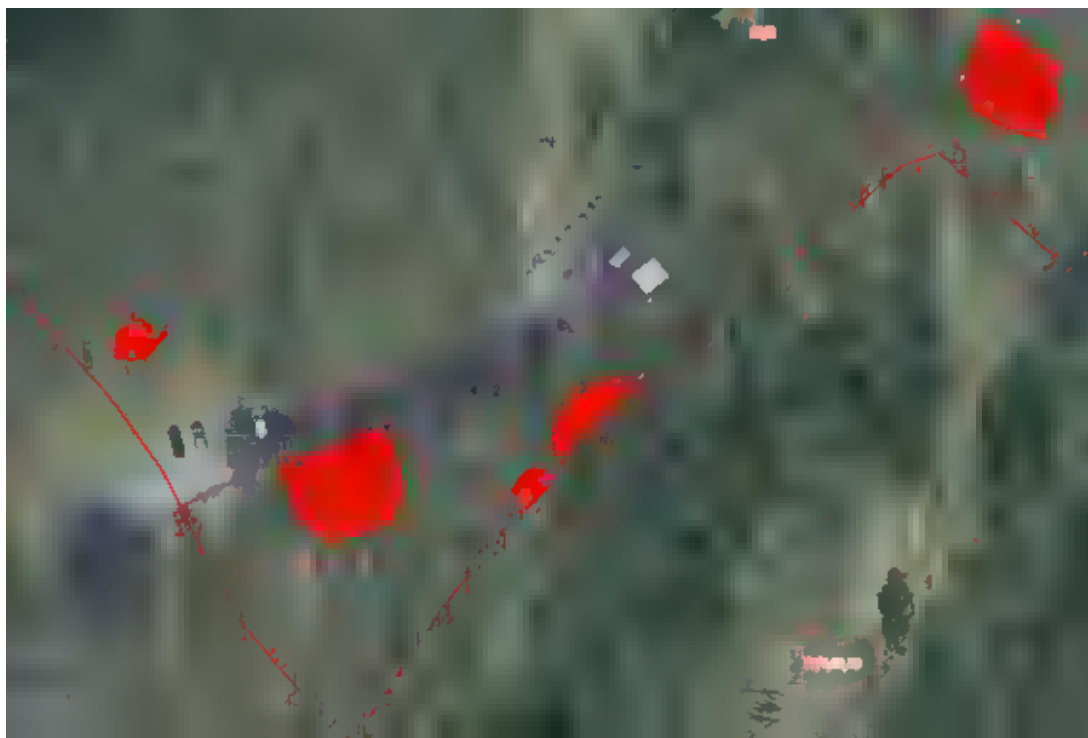

Forfra

Innl

Plassering av toalettbygg Hasseltangen ved gjenbruk av plassering av eksisterende toalettbygg.

Plassering av toaletter Randviga. Alternativ 1 er utenfor verneområdet på en plass der kommunen har fjernet lekeapparat. Alt 2 er sør for veien innenfor verneområdet.

Plassering av toalettbygg på Hoveodden. Alternativ 1 er ved kiosk på sone regulert til innfallsport. Alternativ 2 er ved p-plass på sone regulert til innfallsport. Alternativ 3 er ved p-plass innenfor verneområdet.

Plassering av toalettbygg på Spornes ved å benytte eksisterende plassering av utedo.

Hjemmelsgrunnlag

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl.res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke, heretter kalt verneforskriften.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger,

skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

Verneforskriften § 3 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, tilbygg, brygger, gjerder, anlegg og innretninger (..) o.l. Oppstillingen av tiltak er ikke uttømmende.

§ 3 fjerde ledd *Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: a) ombygging av, og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen.*

Forvaltningsplan

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften.

Presedens

Alle utvidelser og byggetiltak vil bidra til en økt nedbygging av venreområdet. Det er liten sannsynlighet for presedens for tilretteleggingstiltak utført av offentlige myndigheter på offentlig eiendom.

Vurdering

Verneforskriften § 3 slår fast at alle inngrep inkludert tilbygg og varige/midlertidige bygninger i utgangspunktet er forbudt. Det er i ledd 4 g) gitt en åpning for å søke tiltak for å legge til rette for friluftsliv. Toaletter er en slik tilrettelegging.

Det omsøkte tiltakene faller inn under §3 4.ledd g). Tiltakene er videre forankret i besøksstrategi for Raet nasjonalaprk og Søm Ivo.

Tilbygg bidrar til en bit-for-bit nedbygging av nasjonalparken og kan påvirke landskap, friluftsliv, geologi, naturmiljø m.fl. De omsøkte tiltakene er toalettbygg som i enten skal etableres i områder der det allerede er tilrettelegging (Randviga og Hove) og/eller erstatte eksisterende toalettløsninger som bør skiftes ut. For å begrense landspaspåvirkningen bør byggene kles inn med kledning av ubehandlet tre, for eksempel osp. Forvalter vurderer det som aktuelt å gi tillatelse til toalettene som omsøkt.

Samlet belastning får betydningen gjennom en gradvis nedbygging, men er tatt høyde for gjennom retningslinjene. Økosystembelastning (jf nml § 10) anses som begrenset ettersom tiltakene utnytter allerede påvirket areal.

Kunnskapsgrunlaget (§ 8) i området er godt og basert på feltbefaringer samt innhenting av kunnskap fra verneprosess, kartlegginger og offentlige funn. Det er gjort grundige undersøkelser ifm besøksstrategien, og for Spornes og Hasseltnagen er det også gjort en god del arbeid med design og planlegging av innfallsporter.

Alle områdene er godt kjent for forvaltningen og det finnes ikke viktige naturtyper eller arter

der hvor tiltakene er søkt plassert. I stor grad omfatter tiltakene utskiftning av eksisterende toaletter, eller bruk av allerede påvirkede områder, slik at inngrepene påvirker verneverdiene som natur og geologi så lite som mulig. .

Det er potensiale for kulturminner på enkelte av lokalitetene, særlig aktuelt er å vurdere en hensynssone på Hasseltangen. En oversikt over tiltakene er oversendt til AFKs arkeologer, og det avventes svar derfra.

Føre-var-prinsippet (§ 9) er vurdert å være mindre aktuelt ettersom kunnskapsgrunnlaget er godt.

§ 11 forutsettes ivaretatt gjennom vilkår for gjennomføring og § 12 vurderes som lite aktuell i saken.

Det vil være behov for tilkjøring og frakt til og fra eiendommen i forbindelse med tiltaket, fremkommet i dialog med eier på befaring.

Forvalter anbefaler derfor at det gis en dispensasjon jf § 9 4.ledd c) i verneforskriften. Det er en enkel adkomst fra Botneveien til fritidsbolig, men deler av traseen er smal og man bør ta hensyn til dette under transport.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at søknaden gis tillatelse til et tilbygg som omsøkt med vilkår. Det bør også gis tillatelse til motorisert ferdsel for frakt av materialer med vilkår.

**Raet
nasjonalpark**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2024/8638-0 432.3

Deres ref. «REF»

Dato 26.09.2024

Vedtak Søknad om toalettbygg i Raet nasjonalpark

Raet nasjonalparkstyre behandlet sitt eget omsøkte tiltak på styremøtet 13.9.24 og tiltaket er innvilget med vilkår om universell utforming. Forvalter skal i samarbeid med Administrativt kontaktutvalg søke midler til finansiering og byggesaksmelde tiltakene.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Vedlegg:

1 Saksframlegg med vedtak

Mottakere:

Arendal kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Grimstad kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Tvedestrand kommune	Postboks 38	4901	TVEDESTRAND
Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL

Kopi til:

Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDAL
--------------------------	--------------	------	---------

Spornes Raet nasjonalpark

Kostnadsverslag

Dato: 04.10.22

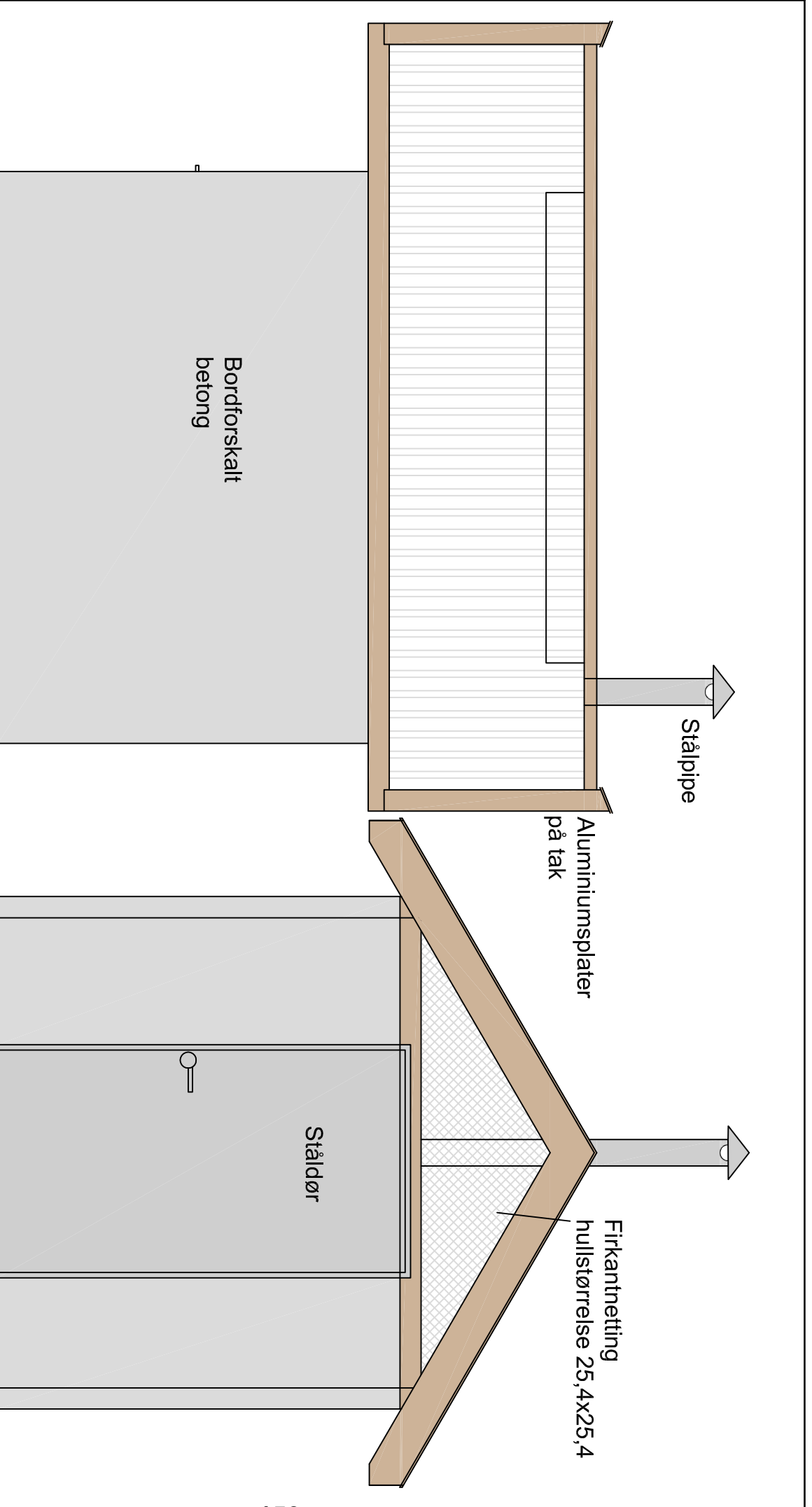
Priser vil avhenge av gjennomføringen til prosjektet. Flere poster må økes dersom delprosjekter gjennomføres til ulike tidspunkt.

WC bygg: Kun inkludert uttrauing til fundament og kabelgrøfter

Ikke inkludert: Vannuttak og belysning på fasade

Skilt: kun inkludert fundamentering og montering , ikke selve skillet

71	FJERNING/ RIVING OG BEARBEIDET TERRENG	Enhet	Enh.pris	Steinutstilling og utbedring eks oppholdsplass		Gangvei UU inkl boardwalk		utbedring gangvei til utsiktspunkt		Kommentarer
				Antall		Antall		Antall		
					204 250		260 000		65 000	
	Fjerne eks WC bygg	RS					-		-	skal dette med her?
	Vegetasjonsrydding/ lusing komplett inkl transport og tippavgift - bord og benker ved p-plass	RS	10 000	1	10 000		-	1	10 000	
	Vegetasjonsrydding komplett inkl transport og tippavgift - steinutstilling	RS	10 000	1	10 000					
	Vegetasjonsrydding komplett inkl transport og tippavgift - UU gangsti	RS	10 000		-	2	20 000			
	Flytte HC skilt på parkeringsplass	RS	3 000	1	3 000					
	Uttrauing for fundament - WC bygg	m2	250	65	16 250		-		-	Forslag - i dag plass
	Uttrauing - inkl avtaking av topplag jord - lagring på stedet. - steinutstilling	m2	250	300	75 000					
	Uttrauing til gangsti UU, inkl avtaking av topplag jord - lagring på stedet.	m2	250			250	62 500	220	55 000	Eks sti har slitasje og
	Uttrauing til eseltrapp	m2	250			150	37 500			
	Bærelag tilført , eks gangsti omgjort til eseltrapp	m2	250			150	37 500		-	
	Arrondering, terrengtilpasning	m2	200	200	40 000	250	50 000			
	Bærelag tilført , steinutstilling - justert høyde på terreng	m2	250	200	50 000				-	
	Eks grillplasser: fjerne masse og vegetasjon	m2	150			100	15 000			
	Grunnarbeid boardwalk	m2	250			150	37 500			
	UTENDØRS KONSTRUKSJONER				245 000		-		-	
	Ensidig lødd natursteinsmur , inkl fundament med drenering - ved steinutstilling.	m2	3 500	50	175 000		-		-	
	Steinelementer til utstilling,	stk	5 000	8	40 000		-		-	
	Skiltplater til steinutstilling	stk	1 000	30	30 000		-		-	Antall? Materiale?
					2 000		-		-	
73	UTENDØRS ELKRAFT				2 000		-		-	
	Kabelgrøft til nytt WC bygg	lm	200	10	2 000		-		-	Lenge ikke avklart.
	VEGER OG PLAGSER				64 400		675 000		84 000	
	Grusdekke gangsti steinutstilling inkl. bærelag, forsterkningslag og fiberduk	M2	280	200	56 000		-		-	
	Grusdekke gangsti UU inkl bærelag, forsterkningslag og fiberduk	m2	280			250	70 000	300	84 000	
	Grusdekke gangsti med eseltrapp inkl bærelag, forsterkningslag og fiberduk	m2	280			150	42 000			
	Grusdekke gangsti wc bygg inkl bærelag, forsterkningslag og fiberduk	m2	280	30	8 400					
	Eseltrapp trinn - materiale ?	stk	1 500			10	15 000			"Sviller" i tre?
	Grusdekke rundt eks grillplasser	m2	280			100	28 000			
	Boardwalk med opphøyde kant	m2	4 000			130	520 000			
					-		-		-	
76	PARKER OG HAGER				104 000		118 000		-	
	Plantearbeid og trær				-		-		-	
	Grasbakke/ eng inkl vekstjord og tilsåing, stedege masser tilbakeføres.	m2	60	200	12 000	200	12 000			
					-		-		-	
	Møbler og utstyr				-		-		-	
	Avfallsbeholdere	stk	12 000	1	12 000	1	12 000			Antall?
	Benk+stoler uu tilgjengelig	stk	12 000		-		-		-	
	Benker	stk	10 000	3	30 000	2	20 000			
	Ryggstø	stk	4 000		-	6	24 000			
	Sykkelparkering	stk	3 500		-		-		-	
	Skilt (eget program) - fundmantering og montering(IKKE SELVE SKILTET)	stk	10 000	5	50 000	1	10 000			Antall skilt / RS mont
	Grill	stk	20 000			2	40 000			Type grill?
					-		-		-	
					-		-		-	
	sum eks mva				619 650	-	1 053 000	-	149 000	
	Garantitid 3 år (1,5 % pr år)				27 884		47 385		6 705	
	Rigg og drift 10%				61 965		105 300		14 900	
	Prisstigning materialkostnader - 25%				154 913		263 250		44 700	
	Uforutsett 10%				61 965		105 300		14 900	
	sum eks mva				926 377		1 574 235		230 205	2 730 817
	mva 25%				231 594		393 559		57 551	
	SUM				1 157 971		1 967 794		287 756	

Fra siden

Bordforskalt
betong

Stålpip

Aluminiumsplater
på tak

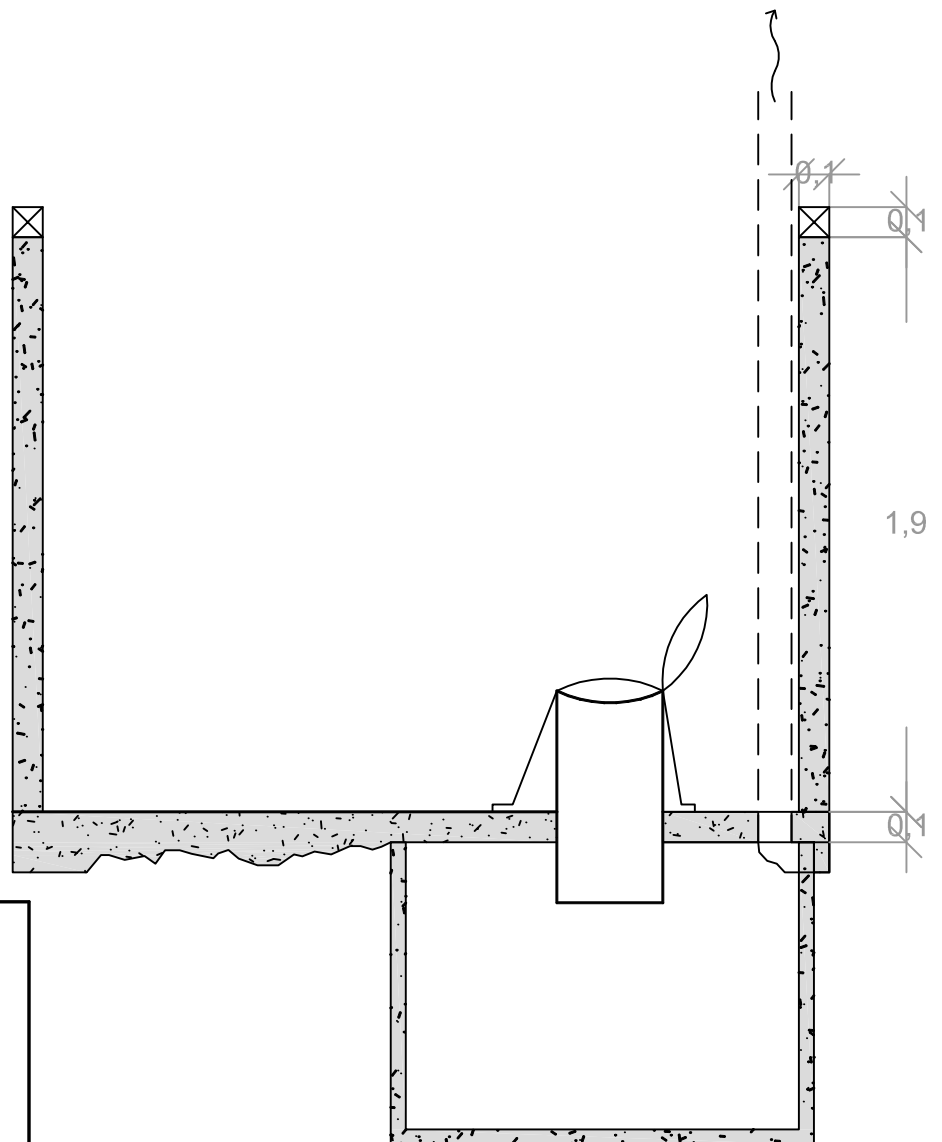
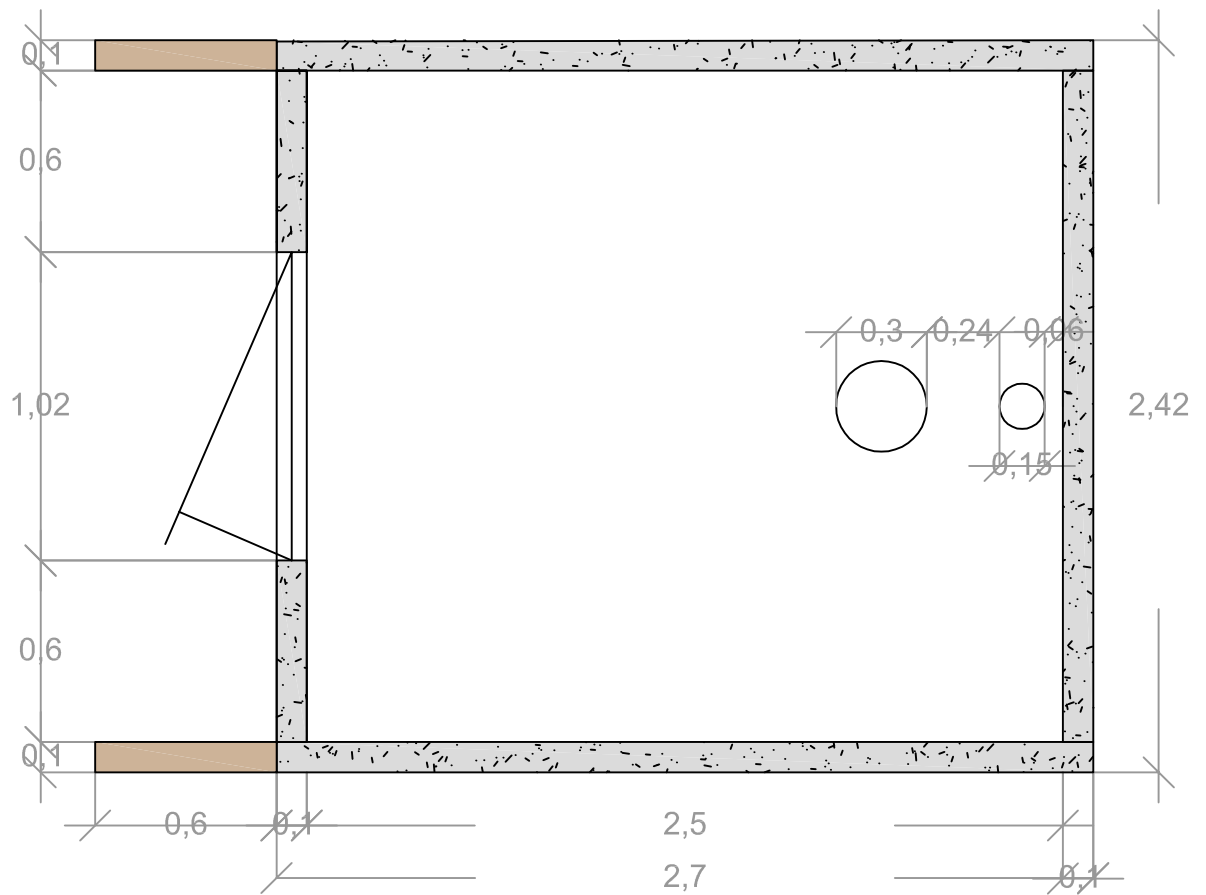
Forfra

Ståldør

Firkantnetting
hullstørrelse 25,4x25,4

**Friluftstolett
Parkvesenet**

Illustrasjon
1:25 (A4)
MH 02.07.18

Friluftstoalett Parkvesenet

Arbeidstegning
Alle mål i meter
1:25 (A4)
MH 02.07.18

Bakfra

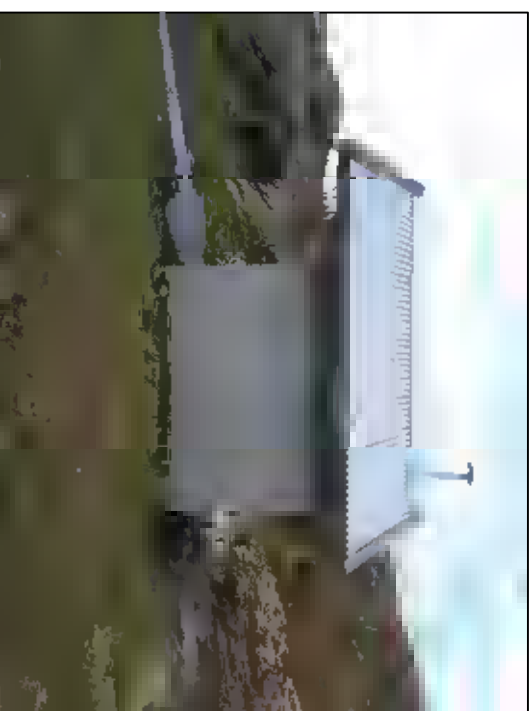
Forfra

Inni

Fra siden

Fra siden

Friluftstoalett Parkvesenet

Bilder
MH 02.07.18

BETONGTOALETT-FRIOMRÅDER

- toalettene støpes i en betongkvalitet B30 (gulv/vegger)
- det blir brukt armeringsmatter 10 x10cm 6mm (gulv/vegger)
- gulvet har en tykkelse på min 10cm og 20 cm ved ytterkantene
- septikkummen er en tett betong kum på 1000 l med mål –Ø 140 cm og en høyde på 100 cm. (dersom det er plass til å kunne grave dypere kan man legge på ytterligere ringer oppå denne med en gummiring i mellom (eks. 30 el. 50cm)
Toppen av septikkummen skal flukte med det omliggende terrenget.
- i toppen av veggene støpes det inn 20mm gjengestag som man fester øyebolter for å kunne løfte veggene med kranbil.
En 100x 100mm trykkimpregnert støpes også fast til toppen av veggen (for å kunne skru sammen veggene og montere taksperrer)
- taksperrere er av dimensjon 48 x 123mm - 6 stk.
På taksperrere som er over bakveggen og over framveggen monteres et galvanisert gitter med åpninger 25x25mm.
- oppå taksperrere legges 4stk 48 x 73 på hver side for montering av takplater,
- takplatene er galvaniserte stålplater med sinus profil (type Planja)
Festes med rustfrie stålskruer (4.8x35mm)
På det øverste delen av taket over toalett rommet brukes gjennomsiktige plater for å få bedre lys.
- Døren er galvanisert ståldør med overfallskarm (100 x190cm)
- veggene og gulvene primes og males med Jotun 2- komponent epoksy maling
Veggene har hvit farge (fargekode370001 EVA) og gulvet er lyse grått (kode 370GREEVA) Primeren har kode 1BACLREVA.
- utstikk sidevegg 35cm - utstikk foran 100cm (60+40cm) –utstikk bakvegg 35cm
- takvinkel er 30 grader
- vindskjeler er 23 x 173mm
- toalettsete er i glassfiber (høyde 45 cm)
-

SØKNAD OM TILSKUDD TIL VERDISKAPING BASERT PÅ NATURARVEN - 2025

Organisasjonsnummer: 926840495
Foretaksnavn RAET NASJONALPARKSTYRE
Kontonummer: 7694 05 19434

Adresse: Fløyveien 14, 4838 ARENDAL
E-postadresse: sfagpost@statsforvalteren.no

Kontaktperson

Navn: Jenny Marie Gulbrandsen
Telefonnummer: 45873826
E-postadresse: jenny.gulbrandsen@statsforvalteren.no

Økonomisk aktivitet og kryssfinansiering

Søker utøver økonomisk aktivitet? Nei

Utfyller

Navn: Jenny Marie Gulbrandsen

Mottaker: Miljødirektoratet

Kopimottaker: Statsforvalteren i Agder

SØKNAD

REFERANSENØ.: 25S45415

Enkle universelle toaletter ved innfallsporter

I hvilket fylke skal tiltaket gjennomføres? Agder

Kartelementer markert i kart (kart kan sees i søknaden på søknadssenteret)			
Type	Navn	Beskrivelse	Koordinater (nord/øst) UTM33
Punkt	Toalettbygg UU Spornes	Enkelt toalett med universell utforming, betong kledd med kjerneved. Ved innfallsport og portal til Raet NP.	6494682 / 141866
Punkt	Toalett UU	Enkelt universelt toalett ved start på tursti innfallsport Hove	6494181 / 140874
Punkt	Toalett UU Hove	Enkelt toalett med universell utforming på Hove, Innfallsport i Raet NP.	6493942 / 140080
Punkt	Toalett UU Hasseltangen	Enkelt toalett med universell utforming på Hasseltangen, innfallsport i Raet NP	6489566 / 133414
Punkt	Toalett UU Storesand	Enkelt toalett med universell utforming på Storesand langs turvei gjennom innfallsport i Raet NP.	6487941 / 131564

Anslå varighet for tiltaket: 01.01.2025 - 31.12.2025

Beskrivelse av tiltaket:

Raet nasjonalpark har laget og fått godkjent besøksstrategi (vedlagt) der 15 lokaliteter er definert som innfallsporter. Av disse er særlig Hove, Spornes og Hasseltangen besøkt året rundt. Storesand/Randviga har et svært høyt besøkstrykk i sommersesong, men også mange turgåere hele året. Alle områdene er tilgjengelige med bil, har opparbeidete p-plasser og benyttes i stor grad av småbarnsfamilier og eldre/uføre.

De toalettene som finnes fra før er i svært dårlig tilstand og flere av dem er kun åpne i fellesferien, feks er utedoen på Spornes kun åpen i 6 uker hver sommer. Administrativt kontaktutvalg for Raet nasjonalpark har fremmet sak til nasjonalparkstyre med behov om nye og bedre toalettfasiliteter. Dette ble vedtatt på styremøtet i september 2024 (vedlagt vedtak)

Beskriv samarbeidspartnere:

Tiltaket utføres i tett samarbeid mellom nasjonalparkstyret og vertskommunene Arendal og Grimstad. Kommunene vil bistå med administrative ressurser og prosjektledelse på sine forvaltningsarealer. Agder fylkeskommune er orientert og inkludert i prosessene, særlig knyttet til kulturminner og statlig sikret friluftslivareal.

Hvem er målgruppen og hvilken bruk ser man for seg?

Målgruppen er alle besøkende (lokale innbygger, regionalt tilreisende og internasjonalt tilreisende) som bruker områdene hele året. Raet nasjonalpark er nærfriluftslivområdet til 70 000 innbyggere i vertskommunene, og har anslagsvis 1,4 mill (2013) døgnbesøkende i året på hytter, hotell, campingplasser og boende med familie og venner.

Vi har ferdselstellere på noen lokaliteter og de ligger på ca 150-200 000 for Hasseltangen og nærmere 300 000 passeringer for Hoveodden.

Brukerundersøkelse fra 2019 viser at Raet nasjonalpark har en særdeles stor andel eldre besøkende og samtidig svært høy andel småbarnsfamilier. Stiene ved hovedinnfallsportene er universelle og egnet for rolator, rullestol, barnevogn og barnesykler, noe som utnyttes i stor grad. Dette er målgrupper som trenger enkel tilgang på toalett og behovet har vært adressert til nasjonalparkstyret gjentatte ganger på ulike møter.

Hvordan bidrar tiltaket til bred verdiskaping med langsiktig positiv effekt på natur, lokalsamfunn og næringsutvikling?

Dagens situasjon er at folk unngår å bruke toalettene fordi de oppleves som uhygieniske og dessuten er flere av dem stengt store deler av året. Dette medfører et betydelig forsøplings- og luktproblem med urin og avføring i buskene i verneområdet. Tiltaket er sterkt ønsket av både forvaltning, besøkende og innbyggere/naboer.

For næringslivet vil det både bli mer aktuelt å anbefale turer i nasjonalparken til en bredere målgruppe fordi man vet at det finnes gode fasiliteter, og dessuten mindre press fra turgåere på å bruke toaletter som egentlig tilhører hotell/resturant/campingplass,

Hvem eier grunnen der tiltaket skal gjøres (dersom det er et fysisk tiltak):

Kommunene er grunneier på alle arealer der tiltakene skal utføres.

Hvem skal eie og vedlikeholde tiltaket i etterkant/hvordan skal arbeidet videreføres:

Kommunene blir eiere og står ansvarlig for drift og vedlikehold.

Nærmere beskrivelse ihht. Naturmangfoldloven:

Alle tiltakene er plassert på arealer der det 1. Finnes utdaterte toaletter fra før (Spornes, Hasseltangen), 2. Er fjernet annen infrastruktur (Storesand- lekeapparat), 3. Er regulert til formålet (Hove)

Fremdriftsplan:

Kommunene vil med egne ressurser og anropsavtale starte opp realisering av de ulike toalettene. Noen steder har kommunene hjemmel etter eget lovverk og servituttavtaler, andre steder forventer vi er ordiner søknadsprosess etter plan og bygningsloven.

Får ikke lastet opp brukerundersøkelse, kan ettersendes.

Budsjett

Kostnader	Beløp
Søknadsgebyr PBL 5 stk	100 000
Grunnarbeider og konstruksjon 5 stk	2 500 000
Sum kostnader	2 600 000

Finansiering	Beløp
Samlet kostnad	2 600 000
- Egne midler	300 000
- Andre offentlige tilskudd	1 000 000
- Annen finansiering	0
Omsøkt tilskudd	1 300 000

Beskrivelse av annen finansiering må oppgis når det er oppgitt beløp under andre offentlige tilskudd eller annen finansiering:

Det er søkt støtte om tilskudd til tiltak i særlig sikret friluftslivområde for Spornes og vi håper den fullfinansieres der. De andre er ikke tilskuddsberettiget gjennom denne ordningen.

Det er også søkt om tilskudd over tilskuddsmidler i verneområder.

Beskriv hvordan krav om egenfinansiering løses?

Kommunene bidrar med egne ressurser til grunnarbeider og konstruksjon.

Kan deler av tiltaket gjennomføres med mindre tilskudd enn omsøkt? Ja

På hvilken måte, og hva er konsekvensene for måloppnåelsen?

Redusere antall toaletter.

Minste tilskuddssum for delvis gjennomføring: 700 000

Eventuelle merknader:

Opprinnelig har vi fått midler til å prosjektere innfallsport (Asplan Viak AS), men totalkostnadene ble så høye at det ble ansett som ikke realistisk innenfor rammene i vernområdeforvaltningen. Kun Spornes er statlig sikret av hovedinnfallsportene med betydelig besøk hele året.

Vedlegg

- Innvilget - Raet nasjonalpark - Hove - Spornes - Hasseltangen - Randviga - Storesand - toalettbygg med nedgravd tank VA - univ.PDF (Annet)
- Saksframlegg med vedtak.PDF (Annet)
- Besøksstrategi 25.9.19 Raet NP.pdf (Utvidet rapport)
- Prisoverslag Spornes.pdf (Andre budsjettvedlegg)
- Hasseltangen prisoverslag.pdf (Andre budsjettvedlegg)

 Jenny Marie Gulbrandsen for RAET NASJONALPARKSTYRE

Lvert 15.01.2025

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

ARENDAL KOMMUNE
Postboks 123
4891 GRIMSTAD

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2025/10588-2 432.3

Deres ref.

Dato 16.05.2026

Svar på søknad - Raet nasjonalpark - Arendal - Lille Torungen - Merdø - Gjessøya - Hove - dronekartlegging - Arendal kommune

Jeg viser til søknad om dispensasjon til å fly drone i Raet nasjonalpark mottatt 16.10.2025.
Jeg beklager lang svartid.

Vedtak

Forvalter, med delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret i Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde, innvilger med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 søknad om dispensasjon for flyving med drone i Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde, avgrenset til omsøkt område Lille Torungen- Merdø- Gjessøya – Hove i Arendal kommune.

Tillatelsen er gitt med følgende vilkår:

- Dispensasjonen er gyldig i 01.09.26- 30.01.2027
- Det skal tas hensyn til rastende fugl ved at filmingen utføres av/ledsaget av person som kan lese dyrenes adferd (ornitolog eller etolog) og tilpasse filmingen til å redusere stress.
- Dersom fugl/dyreliv blir forstyrret ved skinnangrep eller uro, skal filmingen umiddelbart opphøre.
- Det kan benyttes drone i inntil 10 timer. Det skal avsettes 1 times pause hver 4. time (3+1).
- Det kan samlet flys med drone inntil 3 ganger per lokalitet i tidsrommet.
- Interne retningslinjer skal følges for å ivareta personvern, støy og forstyrrelse av dyreliv /miljø.
- Søker må selv innhente eventuelle andre nødvendige tillatelser etter annet lovverk
- Alle må ha godkjent droneoperatørsertifikat og lisens.
- Dispensasjonen skal medbringes og droneoperatør skal være tydelig merket

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf.

Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyret.

Saksopplysninger

Arendal kommune v/ Frode Løkken søker om tillatelse til å bruke drone for 3D fotografering av øyer i kystområdet fra Torungene til Hoveodden.

Frode Løkken Overingeniør GIS og analyse +47 97 03 52 11

Fra søknaden:

Droneoperasjon:

- Drone: DJI Matrice 350 RTK
- Sensorer: Kamera og Lidar
- Flyhøyde: 60–120 meter
- Operatør: Frode Løkken og Bent Kalvehagen
- Sikkerhet: Drona er utstyrt med fallskjerm, og operasjonen utføres i tråd med gjeldende luftfartsregelverk

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart.

Forskrift om vern av Raet Nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner. Aust-Agder (FOR-2016-12-16-1632) og tilhørende utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde har ikke hjemmelsgrunnlag for å tillate bruk av drone.

Verneforskriften § 10. Forbud mot forurensing og støy, 3. ledd lyder: *Unødvendig støy er forbudt. Bruk av motordrevet modellfly o.l. er forbudt. Forbudet gjelder ikke bruk av motordrevne hageredskaper i tilknytning til fritidsboliger. Bruk av drone omfattes av denne bestemmelsen.*

Det kan gis en dispensasjon etter naturmangfoldloven §48.

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak) Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et

vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Etter § 7 i naturmangfoldsloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften. Dette gjelder prinsippet om kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12).

Vurdering

Verneverdiene som er mest relevante i forhold til droneflyging i omsøkte område er relatert til sjøfugl og det er viktige lokaliteter for sjøfugl i området, både i hekkesesongen og under trekk. Mange fugler overvintrer også i verneområdet. Drone opptrer som en rovfugl når de kretser i luften og er svært forstyrrende på sjøfugl. Også allment friluftsliv kan oppleve bruk av drone som forringende på naturopplevelsen (nml. § 8).

De senere årene har nasjonalparkstyret strammet inn vilkårene for bruk av drone, særlig har man ønsket å redusere dronebruk knyttet til opparbeidelse av fotoarkiv. Bakgrunnen for dette er økt antall droneoperatører og hyppigere tilfeller av tvilsom eller ulovlig bruk av drone. Det gis unntaksvis dispensasjoner knyttet til journalistiske oppdrag, arrangementer og dokumentasjon/forskning dersom dette ikke er i konflikt med dyrelivet – da særlig sjøfugl.

Styrets føringer har vært at dersom en kan oppnå tilsvarende resultat uten bruk av drone, så skal det ikke gis dispensasjon. I mange tilfeller vil bruk av drone gi en type oversiktsbilder som ikke kan erstattes av vanlig kamera, men vi anser at dette er mulig å ta utenfor vernegrensen i svært mange tilfeller (foto fra land ut mot havet). Forvaltningen har i tillegg vurdert at bruk av dronebilder i medier kan ha en smitteeffekt og skape et inntrykk i befolkningen generelt av at dette er tillatt. Styret/forvalter har innvilget flere dispensasjoner til forskning, men også sett her at bruken er økende og at det er behov for å begrense dette i de mest aktuelle områdene.

Søknaden omfatter områder som ligger i Raet nasjonalpark, men nær grensen. Der det er aktuelt bør filming gjennomføres utenfor verneområdet. Deler av området (Torungene) har det ikke har vært gitt dispensasjoner til drone på flere år. Det vurderes at belastningen på området er høy, men at behovet for kunnskap naturverdier, landskap etc kan forsvare en dispensasjon. Hensyn til forstyrrelser på fugl blir vektlagt og må ivaretas gjennom vilkår. Det er også et viktig rekreasjonsområde der hensyn til privatliv og stillhet skal hensyntas.

Forvalter vurderer av vilkårene etter naturmangfoldsloven § 48 er oppfylt ettersom en tillatelse med vilkår ikke vil ha varig påvirkning på verneverdiene og at behovet for kunnskap om tilstand på naturverdier og landskapet mm i området veier opp for den midlertidige forstyrrelsen.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilstrekkelig og føre-var-prinsippet tillegges lite vekt i vurderingen (nml. § 9). Samlet belastning (støy og forstyrrelser) som følge av droneflyging har man p.t. ikke oversikt over, men den er økende. Forvalter vet at det pågår en del flygning uten at det er omsøkt, men har ikke vurdert dette som et stort problem i nasjonalparken så

langt, selv om vi iblant får tips og sier ifra til personer som bruker drone (nml. § 10).

Konklusjon

Det gis dispensasjon etter nml § 48.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

BERGSTRØM MILJØRESPONS
Bjørnerødveien 420
1591 SPERREBOTN

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/2796-2 432.3

Deres ref.

Dato 16.05.2026

Svar på søknad - Raet nasjonalpark - motorferdsel - småfly - lavftflygning - sjøfuglovervåking - flytelling av ærfugl og storskarv / mellomskarv - Bergstrøm Miljørespons

Jeg viser til søknad om dispensasjon til å fly i Raet nasjonalpark mottatt 22.02.2026. Jeg beklager lang svartid.

Vedtak

Forvalter, med delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret i Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde, innvilger med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 søknad om dispensasjon for flyving med fly under 300 meter i Raet nasjonalpark.

Tillatelsen er gitt med følgende vilkår:

- Dispensasjonen er gyldig i 1.4.2026 -1.11.2026.
- Det kan samlet flys med drone inntil 3 ganger per lokalitet i tidsrommet.
- Interne retningslinjer skal følges for å ivareta personvern, støy og forstyrrelse av dyreliv /miljø.
- Søker må selv innhente eventuelle andre nødvendige tillatelser etter annet lovverk .
- Dispensasjonen skal medbringes og flyet skal være tydelig merket

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

Saksopplysninger

Rune Bergstrøm utfører oppdrag for NINA med flyfoto av hekkeområder for sjøfugl langs kysten av Norge. Han skal bruke et Cessna og fly 500-600 fot (ca 150-200 meter over

bakken) med hastigheten 140-160 km/h og ta flyfoto av utvalgte sjøfuglområder. Bildene brukes til telling av sjøfugl. Tidligere tellinger har vist at det er lite forstyrrelse av sjøfugl med denne metoden. Tidligere har Miljødirektoratet gitt en generell dispensasjon.

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:
Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk. I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart.

Forskrift om vern av Raet Nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner. Aust-Agder (FOR-2016-12-16-1632) og tilhørende utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde har ikke hjemmelsgrunnlag for å tillate bruk av drone.

Verneforskriften § 10. Forbud mot forurensing og støy, 3. ledd lyder: *Unødvendig støy er forbudt. Bruk av motordrevet modellfly o.l. er forbudt. Forbudet gjelder ikke bruk av motordrevne hageredskaper i tilknytning til fritidsboliger. Bruk av drone omfattes av denne bestemmelsen.*

§ 9. Forbud mot motorferdsel

Motorferdsel til lands, på is og i lufta under 300 meter fra bakken er forbudt. Det er forbud mot motorbåttrace og øvingskjøring med racingbåter.

Miljødirektoratet kan ved særskilt forskrift innføre bestemmelser om fartsregulering på sjøen i nærmere angitte deler av nasjonalparken.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

a. *motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulans-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.*

Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til:

a. *øvingskjøring for formål nevnt i tredje ledd a).*

Det kan gis en dispensasjon etter naturmangfoldsloven §48.

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak) Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Etter § 7 i naturmangfoldsloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften. Dette gjelder prinsippet om kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12).

Vurdering

Verneverdiene som er mest relevante i forhold til flygning i omsøkte område er relatert til sjøfugl - som jo nettopp et formålet med tellingen. Det er viktige lokaliteter for sjøfugl i området, både i hekkesesongen og under trekk. Mange fugler overvinterer også i verneområdet. Søker viser til at det er lite reaksjon på sjøfugl fra denne høyden, til skilnad fra for eksempel droner. Droner opptre som en rovfugl når de kretser i luften og er svært forstyrrende på sjøfugl. Et fly med stabil fart og høyde vil trolig ikke oppleves like truende. Allment friluftsliv kan oppleve bruk av fly som forringende på naturopplevelsen (nml. § 8).

Søknaden omfatter hele verneområdet fra vest til øst.

Forvalter vurderer av vilkårene etter naturmangfoldsloven § 48 er oppfylt ettersom en tillatelse med vilkår ikke vil ha varig påvirkning på verneverdiene og at behovet for kunnskap om tilstand hekkefugl mm i området veier opp for den midlertidige forstyrrelsen.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilstrekkelig og føre-var-prinsippet tillegges lite vekt i vurderingen (nml. § 9). Samlet belastning (støy og forstyrrelser) som følge av droneflygning har man p.t. ikke oversikt over, men den er økende. Forvalter vet at det pågår en del flygning uten at det er omsøkt, men har ikke vurdert dette som et stort problem i nasjonalparken så langt, selv om vi iblant får tips og sier ifra til personer som bruker drone (nml. § 10).

Konklusjon

Det gis dispensasjon etter nml § 48.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Dag Duus
Sømsveien 143
4870 FEVIK

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/5972-2 432.3

Deres ref.

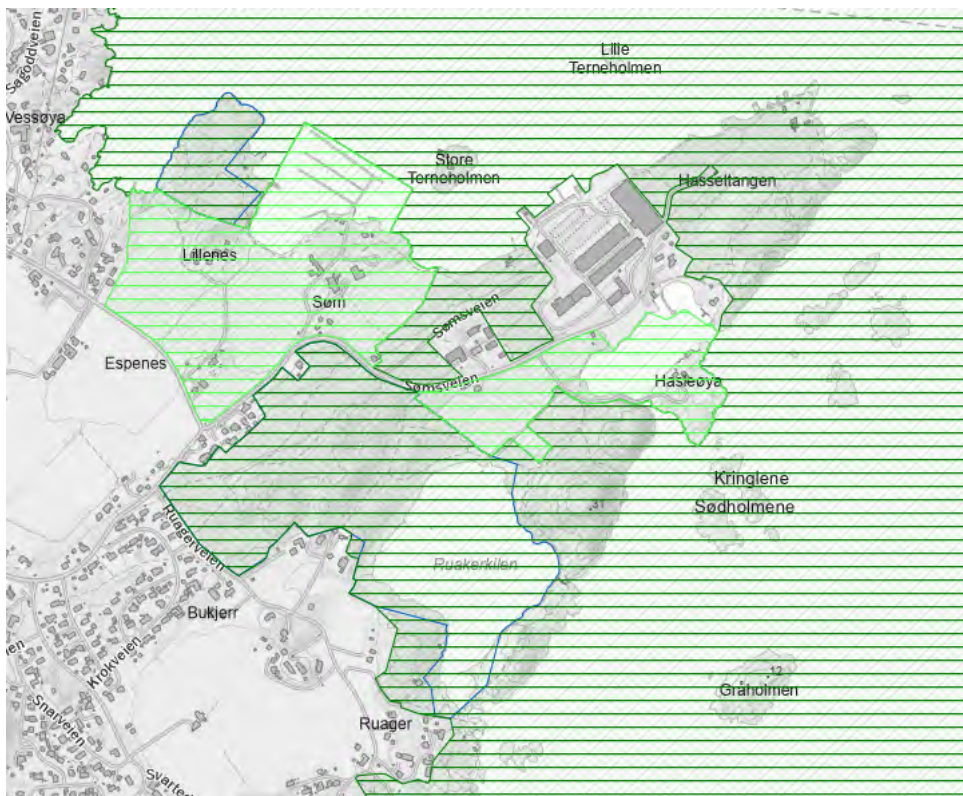
Dato 12.05.2026

Svar på forespørsel - Raet nasjonalpark - innsynskrav - vedtak om gjenintroduisering av sauer - beiting - området Hasseløy - Kråga - Ruager - Dag Duus

Jeg viser til brev/epost mottatt 7.5.26.

Det er tillatt å beite i både Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde, med unntak av Sone B i Raet Nasjonalpark der beite er søknadspliktig.

Her er et kart over Sone B (blå) og vernegrensene til Raet NP (grønn) og Søm LVO (lysegrønn):

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Etter hva jeg har kunnskap om, så har eier av Hasla gård leid inn beitedyr som skal gå på deres eiendom og muligens også kommunens eiendom i år.

Du finner verneforskriften her: <https://lovdata.no/forskrift/2016-12-16-1632/§4>

Den aktuelle hjemmelen er:

§ 4. Vern av plantelivet

Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang og tare er vernet mot all skade, uttak og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

- a. plukking av bær og matsopp.
- b. plukking av vanlige planter og tang/tare til eget bruk unntatt i sone B, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.
- c. rydding av ilanddrevet tang og tare på offentlige badestrender.
- d. bruk av nedfalt trevirke til bålbrekking, unntatt i sone B.
- e. skånsom vegetasjonsrydding og beplantning rundt fritidsbolig, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.
- f. hogst av ved til eget bruk i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.
- g. beite, unntatt i sone B.
- h. slått, lyng- og gressbrekking, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. rydding av vegetasjon i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.
- b. beite i sone B.
- c. uttak av ilanddrevet tang og tare i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.

Jeg håper dette var oppklarende. Beitet er altså ikke i regi av nasjonalparkstyret, men tillatt etter verneforskriften. Det foreligger derfor ikke noe vedtak du kan få innsyn i. Les gjerne mer om betydningen av skjøtsel her: [Hvorfor må kulturlandskapet skjøttes? - Nibio](#)

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Kopi til:

Statsforvalteren i Agder
Grimstad kommune

Postboks 504
Postboks 123

4804
4891

ARENDAL
GRIMSTAD

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

SIGRID HARMS
Lindeveien 12
1553 SON

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/5580-3 432.3

Deres ref.

Dato 16.05.2026

Svar på søknad - Raet nasjonalpark - Arendal - Store og Lille Torungen - bruk av drone - dokumentarfilm - Sigrid Harms

Jeg viser til søknad om dispensasjon til å fly drone i Raet nasjonalpark mottatt 11.03.26.

Vedtak

Forvalter, med delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret i Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde, avslår med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 søknad om dispensasjon for flyving med drone i Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde, avgrenset til omsøkt område ved Store og Lille Torungen, Arendal kommune

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

Saksopplysninger

Sigrid Hams fra ARTE film søker om dispensasjon til å bruke drone ifm en dokumentarfilm i samarbeid med dykkere i Arendal

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:
Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper,

Nasjonalpark Raet
Landskapsvernområde Søm

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart.

Forskrift om vern av Raet Nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner. Aust-Agder (FOR-2016-12-16-1632) og tilhørende utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde har ikke hjemmelsgrunnlag for å tillate bruk av drone.

Verneforskriften § 10. Forbud mot forurensing og støy, 3. ledd lyder: *Unødvendig støy er forbudt. Bruk av motordrevet modellfly o.l. er forbudt. Forbudet gjelder ikke bruk av motordrevne hageredskaper i tilknytning til fritidsboliger. Bruk av drone omfattes av denne bestemmelsen.*

Det kan gis en dispensasjon etter naturmangfoldsloven §48.

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak) Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Etter § 7 i naturmangfoldsloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften. Dette gjelder prinsippet om kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12).

Vurdering

Verneverdiene som er mest relevante i forhold til droneflyging i omsøkte område er relatert til sjøfugl og det er viktige lokaliteter for sjøfugl i området, både i hekkesesongen og under trekk. Drone opptrer som en rovfugl når de kretser i luften og er svært forstyrrende på sjøfugl. Også allment friluftsliv kan oppleve bruk av drone som forringende på naturopplevelsen (nml. § 8).

De senere årene har nasjonalparkstyret strammet inn vilkårene for bruk av drone, særlig har man ønsket å redusere dronebruk knyttet til opparbeidelse av fotoarkiv. Bakgrunnen for dette er økt antall droneoperatører og hyppigere tilfeller av tvilsom eller ulovlig bruk av drone. Det gis unntaksvis dispensasjoner knyttet til journalistiske oppdrag, arrangementer og dokumentasjon/forskning dersom dette ikke er i konflikt med dyrelivet – da særlig sjøfugl.

Styrets føringer har vært at dersom en kan oppnå tilsvarende resultat uten bruk av drone, så skal det ikke gis dispensasjon. I mange tilfeller vil bruk av drone gi en type oversiktsbilder som ikke kan erstattes av vanlig kamera, men vi anser at dette er mulig å ta utenfor vernegrensen i svært mange tilfeller (foto fra land ut mot havet). Forvaltningen har i tillegg

vurdert at bruk av dronebilder i medier kan ha en smitteeffekt og skape et inntrykk i befolkningen generelt av at dette er tillatt. Styret/forvalter har innvilget flere dispensasjoner til forskning, men også sett her at bruken er økende og at det er behov for å begrense dette i de mest aktuelle områdene.

Søknaden omfatter Store og Lille Torungen, som er en svært viktig hekkekoloni for sjøfugl i Sør-Norge, der det ikke har vært gitt dispensasjoner til drone på flere år. Her er det 3000 par med sjøfugl som hekker i perioden, og mange av dem er rødlistet.. Hensyn til forstyrrelser på fugl blir derfor vektlagt. Det er også et viktig rekreasjonsområde der hensyn til privatliv og stillhet skal hensyntas.

Forvalter vurderer av vilkårene etter naturmangfoldsloven § 48 ikke er oppfylt ettersom en tillatelse med vilkår vil gi en betydelig påvirkning på verneverdiene (sjøfugl).

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilstrekkelig og føre-var-prinsippet tillegges lite vekt i vurderingen (nml. § 9). Samlet belastning (støy og forstyrrelser) som følge av dronetrygning har man p.t. ikke oversikt over, men den er økende. Forvalter vet at det pågår en del flygning uten at det er omsøkt, men har ikke vurdert dette som et stort problem i nasjonalparken så langt, selv om vi iblant får tips og sier ifra til personer som bruker drone (nml. § 10).

Konklusjon

Det gis ikke dispensasjon etter nml § 48.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

STIFTELSEN NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING NINA
Postboks 5685 Torgarden
7485 TRONDHEIM

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/5532-2 432.3

Deres ref.

Dato 16.05.2026

Svar på søknad om bruk av drone til sjøfuglregistrering- NINA- Raet NP

Jeg viser til søknad om dispensasjon til å fly drone i Raet nasjonalpark mottatt 27.04.26.

Vedtak

Forvalter, med delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret i Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde, innvilger med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 søknad om dispensasjon for flyving med drone i Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde, avgrenset til omsøkt område ved Kaninholmen og Terneskjær i Hovekilen, Arendal kommune.

Tillatelsen er gitt med følgende vilkår:

- Dispensasjonen er gyldig i tre år fra 2026 til 2029. Perioden er avgrenset til 1.juni- 30.juli.
- Det skal tas hensyn til rastende fugl ved at filmingen utføres av/ledsaget av person som kan lese dyrenes adferd (ornitolog eller etolog) og tilpasse filmingen til å redusere stress.
- Dersom fugl/dyreliv blir forstyrret ved skinnangrep eller uro, skal filmingen umiddelbart opphøre.
- Det kan benyttes drone i inntil 2 timer per økt. Det kan benyttes inntil 2 turer per år.
- Det kan samlet flys med drone inntil 2 ganger per lokalitet i tidsrommet.
- Interne retningslinjer skal følges for å ivareta personvern, støy og forstyrrelse av dyreliv /miljø.
- Søker må selv innhente eventuelle andre nødvendige tillatelser etter annet lovverk
- Alle må ha godkjent droneoperatørsertifikat og lisens.
- Dispensasjonen skal medbringes og droneoperatør skal være tydelig merket

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

Saksopplysninger

NINA har på oppdrag fra Miljødirektoratet startet et prosjekt der de undersøker hekkesuksess og minkpredasjon. De søker om bruk av drone til å gjennomføre eggteiling og antall unger på hekkekoloniene.

Fra søknaden:

Tidsperiode: juni (hekkebestand) og juli (hekkesuksess) i 2026-2029 •

Antall dronflyginger per år: 2

Tidsbruk per hekkekoloni/holme per flyging: 5-15 min.

Flygehøgde: ca. 20m

Dronetype: DJI Mini 4

Det er opprettet dialog med NIVA for å koordinere droneaktivitet og unngå økt forstyrrelse. Det ble også fremmet et ønske om å ha forskning der man fjerner minkjakt for å se på effektene, men dette ble fjernet fra søknaden etter tilrådning fra forvalter.

Kontaktperson for prosjektet er:

Christoffer Høyvik Hilde

Forsker NINA Trondheim

Epost: christoffer.hilde@nina.no

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart.

Forskrift om vern av Raet Nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner. Aust-Agder (FOR-2016-12-16-1632) og tilhørende utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde har ikke hjemmelsgrunnlag for å tillate bruk av drone.

Verneforskriften § 10. Forbud mot forurensing og støy, 3. ledd lyder: *Unødvendig støy er forbudt. Bruk av motordrevet modellfly o.l. er forbudt. Forbudet gjelder ikke bruk av motordrevne hageredskaper i tilknytning til fritidsboliger. Bruk av drone omfattes av denne bestemmelsen.*

Det kan gis en dispensasjon etter naturmangfoldsloven §48.

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak) Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Etter § 7 i naturmangfoldsloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften. Dette gjelder prinsippet om kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12).

Vurdering

Verneverdiene som er mest relevante i forhold til droneflyging i omsøkte område er relatert til sjøfugl og det er viktige lokaliteter for sjøfugl i området, både i hekkesesongen og under trekk. Mange fugler overvintrer også i verneområdet. Drone opptrer som en rovfugl når de kretser i luften og er svært forstyrrende på sjøfugl. Også allment friluftsliv kan oppleve bruk av drone som forringende på naturopplevelsen (nml. § 8).

De senere årene har nasjonalparkstyret strammet inn vilkårene for bruk av drone, særlig har man ønsket å redusere dronebruk knyttet til opparbeidelse av fotoarkiv. Bakgrunnen for dette er økt antall droneoperatører og hyppigere tilfeller av tvilsom eller ulovlig bruk av drone. Det gis unntaksvis dispensasjoner knyttet til journalistiske oppdrag, arrangementer og dokumentasjon/forskning dersom dette ikke er i konflikt med dyrelivet – da særlig sjøfugl.

Styrets føringer har vært at dersom en kan oppnå tilsvarende resultat uten bruk av drone, så skal det ikke gis dispensasjon. I mange tilfeller vil bruk av drone gi en type oversiktsbilder som ikke kan erstattes av vanlig kamera, men vi anser at dette er mulig å ta utenfor vernegrensen i svært mange tilfeller (foto fra land ut mot havet). Forvaltningen har i tillegg vurdert at bruk av dronebilder i medier kan ha en smitteeffekt og skape et inntrykk i befolkningen generelt av at dette er tillatt. Styret/forvalter har innvilget flere dispensasjoner til forskning, men også sett her at bruken er økende og at det er behov for å begrense dette i de mest aktuelle områdene.

Søknaden Hovekilen, der det har vært gitt dispensasjoner til drone over flere år. Det vurderes dermed at belastningen på Hovekilen er høy, men at behovet for kunnskap om predasjonstrykket av mink på sjøfugl kan forsvare en dispensasjon. Flere andre arter bruker området til matsøk, rast og som refugier under uvær. Hensyn til forstyrrelser på fugl blir derfor vektlagt og må ivaretas gjennom vilkår. Det er også et viktig rekreasjonsområde der hensyn til privatliv og stillhet skal hensyntas.

Forvalter vurderer av vilkårene etter naturmangfoldsloven § 48 er oppfylt ettersom en tillatelse med vilkår ikke vil ha varig påvirkning på verneverdiene og at behovet for kunnskap om predasjon fra mink i området veier opp for den midlertidige forstyrrelsen.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilstrekkelig og føre-var-prinsippet tillegges lite vekt i vurderingen (nml. § 9). Samlet belastning (støy og forstyrrelser) som følge av droneflyging

har man p.t. ikke oversikt over, men den er økende. Forvalter vet at det pågår en del flygning uten at det er omsøkt, men har ikke vurdert dette som et stort problem i nasjonalparken så langt, selv om vi iblant får tips og sier ifra til personer som bruker drone (nml. § 10).

Konklusjon

Det gis dispensasjon etter nml § 48.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

NORGES BEDRIFTSIDRETTSFORBUND
Ullevål Stadion Postboks 5000
0840 OSLO

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/4532-2 432.3

Deres ref.

Dato 09.04.2026

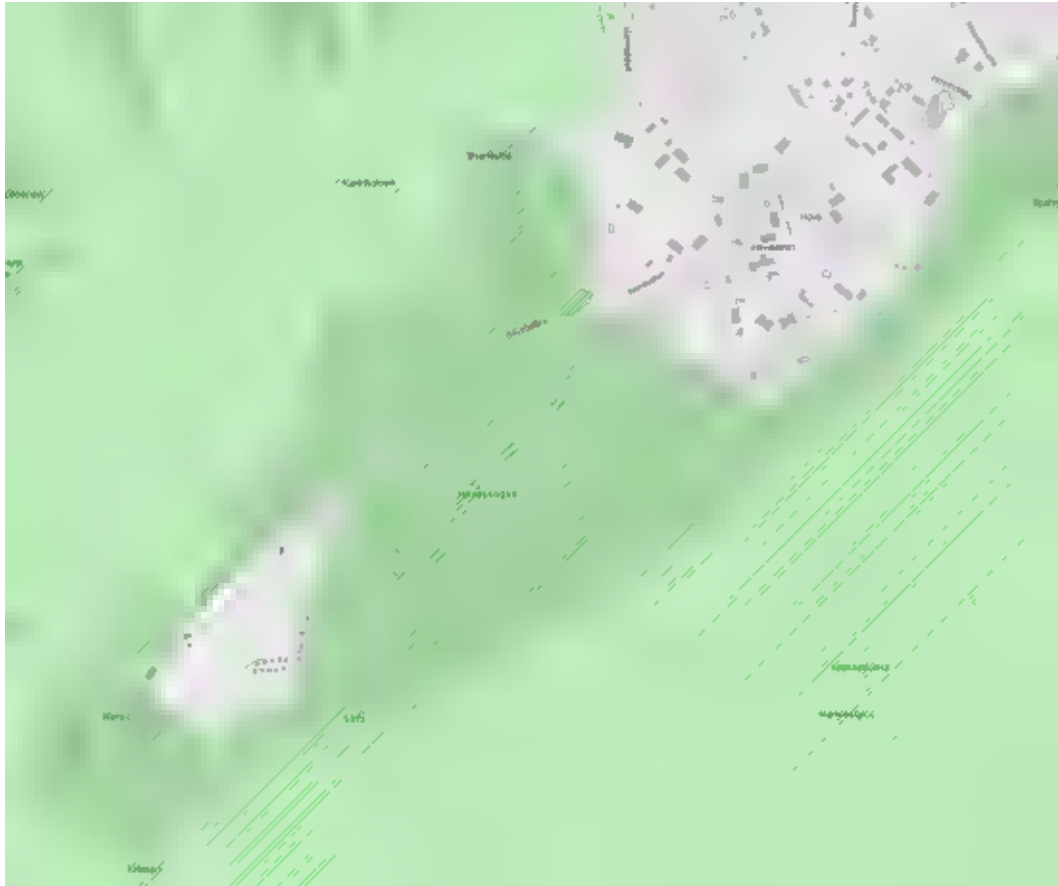
Søknad - Raet nasjonalpark - Arendal - Hove - gjennomføring av åpningsarrangement - Ti på topp Arendal og Grimstad - Bedriftsidretten i Agder

Viser til epost med søknad mottatt 30.3.26

For å behandle søknaden trenger jeg en oversikt over tidspunkt og områder dere vil benytte.

I eposten fremstår det som om dere skal være i Hove leir? Dette arealet er utenfor verneområdet.

Her er et kartutsnitt:

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/4010-2 432.3

Deres ref. «REF»

Dato 09.04.2026

Svar på søknad - Raet nasjonalpark - Arendal - Spornes - konsert med Hølenkoret 020526

Vedtak

Forvalter, etter delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde, gir tillatelse til arrangementet etter søknad med hjemmel i verneforskriften § 7. Det gis tillatelse til midlertidige installasjoner, oppsett av stativ og midlertidige fester og motorisert ferdsel jf verneforskriften § 4.

Tillatelsen er gitt med følgende vilkår:

- Arrangementet skal gjennomføres som omsøkt den 2.5.26.
- Øvrig ferdsel i området skal ikke hindres
- Hele området benyttet av publikum skal ryddes i etterkant.
- Det kan legges ut en midlertidig klopp/overgang over bekken ved behov.

En enkel rapport som oppsummerer arrangementet skal sendes til nasjonalparkstyret v/forvalter i etterkant.

Dersom arrangementet skal gjentas ber forvaltningen om en søknad om flerårig tillatelse.

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf.

Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre

Saksopplysninger

Hølenkoret besøker Arendal Herregaard og ønsker i den anledning å gjennomføre en konsert i «Amfiet» på Spornes den 2.5.26.

Det er 50 personer i koret, og det er vanskelig å anslå antall tilskuere, men ca 200.

Konserten foregår i tidsrommet kl 12-13. Kontaktperson for Hølen Koret: Hølenkoret c/o Anne Juell, Sole Allé 30, 1540 VESTBY.

Hjemmelsgrunnlag

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder *Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.*

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:
Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart.

I sone B er formålet å ta vare på sårbare naturtyper og arter, jf. kart.

I sone C er formålet å ta vare på områder med særskilt vitenskapelig betydning som referanseområder i sjø, jf. kart.

Allmennheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneforskriften har følgende nedfelt;

§ 7. Ferdsl og friluftsliv

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner på land og i sjø.

Organisert ferdsel som kan skade naturmiljøet må ha tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer gis i forvaltningsplanen.

Større arrangementer krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til større arrangementer når det ikke er i strid med verneformålet.

I utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde av 16.12.17 gis det retningslinjer for arrangementer.

Arrangementer:

Hva er et arrangement? Et arrangement kan være en forestilling, en konsert, en festival, et stort møte, et idrettsstevne/leir eller lignende. Det er med andre ord mange typer arrangementer. Et arrangement, uansett hvilken type arrangement det er, har gjerne noen fellestrekk og det mest sentrale fellestrekket er: Arrangøren ønsker å samle flere mennesker, på et eller flere steder, og disse menneskene skal delta eller oppleve noe sammen. Ofte vil arrangementer avhenge av en form for tilrettelegging; informasjon/skilting, søppelhåndtering, midlertidige installasjoner osv.

Krav til arrangementer

Arrangementer skal være kortvarige og ikke legge unødige beslag på, eller vesentlig hindre andre besøkende i nasjonalparken. Fare for forurensning, slitasje, støy og forstyrrelse vil også være avgjørende for om et arrangement kan gjennomføres.

Arrangøren skal alltid ha en ansvarlig søker som står ansvarlig for at vilkår til dispensasjonen følges opp før, under og etter arrangementet.

Flerårige tillatelser

Unødvendig regulering og kontroll av aktiviteter skal unngås. Faste arrangementer bør derfor kunne få flerårige tillatelser hvis det ikke oppstår konflikter i forhold til naturmiljøet.

Arrangementer som alltid krever tillatelse

Ofte vil det være en sammenheng mellom omfanget av den organiserte aktiviteten og faren for skade på naturmiljøet. Følgende typer arrangementer krever alltid tillatelse:

Grupper med minst 100 deltagere. Skoleklasser på tur omfattes normalt ikke av denne regelen.

Arrangementer med færre enn 50 deltagere, når aktiviteten planlegges gjennomført minst tre ganger pr. år på samme sted. Alminnelig turaktivitet i mindre grupper i regi av familie og venner krever likevel ikke tillatelse etter denne regelen.

Arrangementer som har behov for midlertidige installasjoner som f.eks.: telt, skilt, gjerder, søppelhåndtering osv.

Teltleirer med minst 10 telt.

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften.

Vurdering

Verneverdiene i dette området er i godt dokumentert gjennom verneprosessen og naturdatabaser, og det er forekomster av truede arter av planter, fugl og insekter. Disse er vurdert å ikke bli negativt påvirket av tiltaket, ettersom det allerede er betydelig ferdsel i området. Det er ikke andre hensyn som gjør seg spesielt gjeldende i det aktuelle området, og konsert er søkt til et areal med tilførte fyllmasser.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold og effekter av omsøkte tiltak, jf. nml. § 8, anses på bakgrunn av dette som godt, og føre-varprinsippet i nml. § 9 tillegges derfor ikke vekt i vurderingen.

Økosystemtilnærming og samlet belastning (nml. § 10) er vurdert til å være av begrenset omfang da tiltaket er midlertidig og ikke anses å forhindre ferdsel i området.

§ 12 i nml. vurderes ivarettatt med vilkår i tillatelsen om forsvarlig drift og opprydding.

Eventuelle kostnader ved miljøforringelse, skal bæres av tiltakshaver, jf. nml. § 11.

Forvalters vurdering er at omsøkt tiltak ikke påvirker verneverdier eller strider mot vernevedtakets formål.

Tiltaket vurderes å være planlagt på en hensynsfull måte som både ivaretar sjøfugl og ferdsel i området.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at søknaden gis tillatelse som omsøkt

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Mottakere:

Ove Martin Trøen
ARENDAL HERREGAARD
SPA & RESORT

Høgliveien 28
c/o Sudrheimgruppen
Sørumsandveien 68C

1920 SØRUMSAND
1920 SØRUMSAND

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

KYSTVERKET
Postboks 1502
6025 ÅLESUND

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2025/5747-3 432.3

Deres ref. 2021/2209 Dato 13.11.2025

Svar på søknad - Raet nasjonalpark - Arendal - Møkkalasset fyr - Bonden - Gitmertangen fyrlykter - Merdø losstasjon - Merdø fyrlykt - droneflyging - dokumentasjon av fyrstasjoner og lykter - maritime kulturminner - Kystverket

Jeg viser til søknad om dispensasjon til å fly drone i Raet nasjonalpark mottatt 20.05.2025.
Jeg beklager lang svartid.

Vedtak

Forvalter, med delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret i Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde, innvilger med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 søknad om dispensasjon for flyving med drone i Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde, avgrenset til omsøkt e områder Møkkalasset fyr, Bonden, Gitmertangen, Merdø losstasjon og Merdø fyrlykt. Det skal opplyses om at det er gitt dispensasjon ved publisering av bilder/data.

Tillatelsen er gitt med følgende vilkår:

- Dispensasjonen er gyldig i 01.06.25- 30.08.2026
- Det skal tas hensyn til rastende fugl ved at filmingen utføres av/ledsaget av person som kan lese dyrenes adferd (ornitolog eller etolog) og tilpasse filmingen til å redusere stress.
- Dersom fugl/dyreliv blir forstyrret ved skinnangrep eller uro, skal filmingen umiddelbart opphøre.
- Det kan benyttes drone i inntil 10 timer. Det skal avsettes 1 times pause hver 4. time (3+1).
- Det kan samlet flys med drone inntil 3 ganger per lokalitet i tidsrommet.
- Interne retningslinjer skal følges for å ivareta personvern, støy og forstyrrelse av dyreliv /miljø.
- Søker må selv innhente eventuelle andre nødvendige tillatelser etter annet lovverk
- Alle må ha godkjent droneoperatørsertifikat og lisens.

- Dispensasjonen skal medbringes og droneoperatør skal være tydelig merket

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

Saksopplysninger

Kystverket søker om dispensasjon til å bruke drone i sin kartlegging av fyrlykter og kulturminner langs kysten.

Fra Toktplan / Søknad:

Det er flere viktige anlegg som ligg i Raet nasjonalpark og følgjande stader ligg i toktplanen: 27.06 2025 Møkkalasset fyr 27.06 2025 Bonden 27.06 2025 Gitmertangen fyrlykter (ligg like utanfor verneområdet, men drona kan svippe innom vernesona) 28.06 2025 Merdø losstasjon 28.06 2025 Merdø fyrlykt

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart.

Forskrift om vern av Raet Nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner. Aust-Agder (FOR-2016-12-16-1632) og tilhørende utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm Landskapsvernområde har ikke hjemmelsgrunnlag for å tillate bruk av drone.

Verneforskriften § 10. Forbud mot forurensing og støy, 3. ledd lyder: *Unødvendig støy er forbudt. Bruk av motordrevet modellfly o.l. er forbudt. Forbudet gjelder ikke bruk av motordrevne hageredskaper i tilknytning til fritidsboliger. Bruk av drone omfattes av denne*

bestemmelsen.

Det kan gis en dispensasjon etter naturmangfoldsloven §48.

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak) Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Etter § 7 i naturmangfoldsloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften. Dette gjelder prinsippet om kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12).

Vurdering

Verneverdiene som er mest relevante i forhold til droneflyging i omsøkte område er relatert til sjøfugl og det er viktige lokaliteter for sjøfugl i området, både i hekkesesongen og under trekk. Mange fugler overvintrer også i verneområdet. Drone opptrer som en rovfugl når de kretser i luften og er svært forstyrrende på sjøfugl. Også allment friluftsliv kan oppleve bruk av drone som forringende på naturopplevelsen (nml. § 8).

De senere årene har nasjonalparkstyret strammet inn vilkårene for bruk av drone, særlig har man ønsket å redusere dronebruk knyttet til opparbeidelse av fotoarkiv. Bakgrunnen for dette er økt antall droneoperatører og hyppigere tilfeller av tvilsom eller ulovlig bruk av drone. Det gis unntaksvis dispensasjoner knyttet til journalistiske oppdrag, arrangementer og dokumentasjon/forskning dersom dette ikke er i konflikt med dyrelivet – da særlig sjøfugl.

Styrets føringer har vært at dersom en kan oppnå tilsvarende resultat uten bruk av drone, så skal det ikke gis dispensasjon. I mange tilfeller vil bruk av drone gi en type oversiktsbilder som ikke kan erstattes av vanlig kamera, men vi anser at dette er mulig å ta utenfor vernegrensen i svært mange tilfeller (foto fra land ut mot havet). Forvaltningen har i tillegg vurdert at bruk av dronebilder i medier kan ha en smitteeffekt og skape et inntrykk i befolkningen generelt av at dette er tillatt. Styret/forvalter har innvilget flere dispensasjoner til forskning, men også sett her at bruken er økende og at det er behov for å begrense dette i de mest aktuelle områdene.

Søknaden omfatter primært fyrlykter og kulturminner, og noen av dem er utenfor verneområdet. Det er ikke store sjøfuglkolonier på noen av de omsøkte lokalitetene, men det er allikevel en kritisk periode for sjøfugl midt i yngelsesong. Flere andre arter bruker området til matsøk, rast og som refugier under uvær. Hensyn til forstyrrelser på fugl blir derfor vektlagt og må ivaretas gjennom vilkår. Det er også et viktig rekreasjonsområde der hensyn til privatliv og stillhet skal hensyntas.

Forvalter vurderer av vilkårene etter naturmangfoldsloven § 48 er oppfylt ettersom en tillatelse med vilkår ikke vil ha varig påvirkning på verneverdiene og at behovet for kunnskap om tilstand på ålegress mm i området veier opp for den midlertidige forstyrrelsen.

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilstrekkelig og føre-var-prinsippet tillegges lite vekt i vurderingen (nml. § 9). Samlet belastning (støy og forstyrrelser) som følge av droneflyging har man p.t. ikke oversikt over, men den er økende. Forvalter vet at det pågår en del flygning uten at det er omsøkt, men har ikke vurdert dette som et stort problem i nasjonalparken så langt, selv om vi iblant får tips og sier ifra til personer som bruker drone (nml. § 10).

Konklusjon

Det gis dispensasjon etter nml § 48.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Arendal kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDAL
Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/4757-2 432.3

Deres ref. «REF»

Dato 09.04.2026

Svar på søknad om HV øvelse på Hove - Raet NP- Tillatelse

Vedtak

Forvalter, etter delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde, gir tillatelse til trening for HV 08 etter søknad med hjemmel i verneforskriften § 7. Det gis tillatelse til midlertidige installasjoner, oppsett av stativ og midlertidige fester og motorisert ferdsel jf verneforskriften § 9 fjerde ledd a) øvelseskjøring ifm militære aktiviteter.

Tillatelsen er gitt med følgende vilkår:

- Treningen skal gjennomføres som skissert i tidsrommet 09.04.26- 15.04.26
- Øvrig ferdsel i området skal ikke hindres unødig
- Det skal settes opp personell og/eller skilt med info om at militær trening pågår.
- Hele området benyttet av treningen skal ryddes i etterkant.
- Motorferdsel skal kun forekomme på stier og veier med full kjørebredde og stabilt dekke/underlag. Dette omfatter «folkestien» og i nordvest «militærveien» som går rundt Hoveodden. Det skal ikke kjøres i utmark.
- Aktiviteter skal ikke være i strandsonen på de langrunne områdene nordvest på Hoveodden og heller ikke nærmere enn 50 meter fra sjøfuglkolonier på øyene i Hovekilen.

En enkel rapport som oppsummerer tiltaket skal sendes til nasjonalparkstyret v/forvalter i etterkant.

Dersom treningen skal gjentas ber forvaltningen om en søknad om flerårig tillatelse. Vi ber også om at søknad kommer i god tid og at alternative arealer utenfor verneområdet vurderes først.

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf.

Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre

Saksopplysninger

HV 08 Rogaland og Agder søker om å benytte Hoveodden til militær trening i perioden 9.april til 15.april. Ledelsen hadde oppfattet at de gikk under unntaksbestemmelsen i verneforskriften § 8, og ble først nylig klar over at dette ikke omfatter mindre øvelser (trening).

Forvalter ble kontaktet 8.april og det ble gitt en kort orientering formiddagen 9.april.

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Søknad er mottatt 9.april.

Redegjørelse for skillet mellom Militær operativ virksomhet og trening/øvelser fra KMD og Miljødirektoratet er lagt ved.

Arealer i nasjonalparken på Hoveodden skal benyttes til trening og patruljering. Pyro og løsmunisjon vil ikke bli benyttet.

Hjemmelsgrunnlag Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder *Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.*

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:
Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart.

I sone B er formålet å ta vare på sårbare naturtyper og arter, jf. kart.

I sone C er formålet å ta vare på områder med særskilt vitenskapelig betydning som referanseområder i sjø, jf. kart.

Allmennheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneforskriften har følgende nedfelt;

§ 7. Ferdsl og friluftsliv

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner på land og i sjø.

Organisert ferdsel som kan skade naturmiljøet må ha tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer gis i forvaltningsplanen.

§ 8. Generelle unntak for ferdsel

Reglene § 7 gjelder ikke ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

Ettersom treningen ikke omfattes av Militær operativ virksomhet, blir den behandlet som et arrangement på lik linje med for eksempel sportsarrangementer.

Større arrangementer krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til større arrangementer når det ikke er i strid med verneformålet.

I utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde av 16.12.17 gis det retningslinjer for arrangementer.

Arrangementer:

Hva er et arrangement? Et arrangement kan være en forestilling, en konsert, en festival, et stort møte, et idrettsstevne/leir eller lignende. Det er med andre ord mange typer arrangementer. Et arrangement, uansett hvilken type arrangement det er, har gjerne noen fellestrekk og det mest sentrale fellestrekket er: Arrangøren ønsker å samle flere mennesker, på et eller flere steder, og disse menneskene skal delta eller oppleve noe sammen. Ofte vil arrangementer avhenge av en form for tilrettelegging; informasjon/skilting, søppelhåndtering, midlertidige installasjoner osv.

Krav til arrangementer

Arrangementer skal være kortvarige og ikke legge unødig beslag på, eller vesentlig hindre andre besøkende i nasjonalparken. Fare for forsøpling, slitasje støy og forstyrrelse vil også være avgjørende for om et arrangement kan gjennomføres.

Arrangøren skal alltid ha en ansvarlig søker som står ansvarlig for at vilkår til dispensasjonen følges opp før, under og etter arrangementet.

Flerårige tillatelser

Unødvendig regulering og kontroll av aktiviteter skal unngås. Faste arrangementer bør derfor kunne få flerårige tillatelser hvis det ikke oppstår konflikter i forhold til naturmiljøet.

Arrangementer som alltid krever tillatelse

Ofte vil det være en sammenheng mellom omfanget av den organiserte aktiviteten og faren for skade på naturmiljøet. Følgende typer arrangementer krever alltid tillatelse:

Grupper med minst 100 deltagere. Skoleklasser på tur omfattes normalt ikke av denne regelen.

Arrangementer med færre enn 50 deltagere, når aktiviteten planlegges gjennomført minst tre ganger pr. år på samme sted. Alminnelig turaktivitet i mindre grupper i regi av familie og venner krever likevel ikke tillatelse etter denne regelen.

Arrangementer som har behov for midlertidige installasjoner som f.eks.: telt, skilt, gjerd, søppelhåndtering osv.

Teltleirer med minst 10 telt.

§ 9. Forbud mot motorferdsel

Motorferdsel til lands, på is og i lufta under 300 meter fra bakken er forbudt. Det er forbud mot motorbåttrace og øvingskjøring med racingbåter.

Miljødirektoratet kan ved særskilt forskrift innføre bestemmelser om fartsregulering på sjøen i nærmere angitte deler av nasjonalparken.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

- a. motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.*
- f. transittflyging med Forsvarets helikoptre ved vanskelige værforhold.*
- g. Forsvarets nødvendige lavtflyging med jagerfly i perioden fra 1. oktober til 1. april.*

Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til:

- a. øvingskjøring for formål nevnt i tredje ledd a).*

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften.

Vurdering

Verneverdiene i dette området er i godt dokumentert gjennom verneprosessen og naturdatabaser, og det er forekomster av truede arter av planter, fugl og insekter. Disse er vurdert å ikke bli negativt påvirket av tiltaket, ettersom det allerede er betydelig ferdsel i området. Det er ikke andre hensyn som gjør seg spesielt gjeldende i det aktuelle området.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold og effekter av omsøkte tiltak, jf. nml. § 8, anses på bakgrunn av dette som godt, og føre-varprinsippet i nml. § 9 tillegges derfor ikke vekt i vurderingen.

Økosystemtilnærming og samlet belastning (nml. § 10) er vurdert til å være av begrenset omfang da tiltaket er midlertidig og ikke anses å forhindre ferdsel i området.

§ 12 i nml. vurderes ivaretatt med vilkår i tillatelsen om forsvarlig drift og opprydding. Eventuelle kostnader ved miljøforringelse, skal bæres av tiltakshaver, jf. nml. § 11.

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Forvalters vurdering er at omsøkt tiltak ikke påvirker verneverdier eller strider mot vernevedtakets formål.

Tiltaket vurderes å være planlagt på en hensynsfull måte som både ivaretar sjøfugl og ferdsel i området.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at søknaden gis tillatelse som omsøkt

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Mottakere:

Jon Vehus
AGDER OG ROGALAND
HEIMEVERNS- DISTRIKT 08 HV-08

Postboks 800
Postmottak

2617 LILLEHAMMER

Kopi til:

Statsforvalteren i Agder

Postboks 504

4804

ARENDAL

Tommy Olsen

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2025/6430-2 432.3

Deres ref.

Dato 13.04.2026

Svar på søknad - Raet nasjonalpark - Arendal - Hove - Spornes - arrangement – EM/ Nordisk mesterskap i RC crawling 2026 - Tommy Olsen

Jeg viser til søknad om arrangement på Spornes 19.-23.aug mottatt 11.6.25

Vedtak

Forvalter innvilger etter delegert myndighet fra Raet nasjonalparkstyre med hjemmel i forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner, AustAgder (FOR-2016-12-16-1632), § 7 femte og sjette ledd tillatelse til arrangementet Europeisk ev Nordisk mesterskap i RC crawling på Spornes i 2026.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Opprigg og nedrigg i tidsrommet 18, august kl 0800 til 24. august kl 2000.
 - Ingen skade svaberg tillates. Løypa skal markeres med kritt eller midlertidige markører. Noe slitasje på vegetasjon må påregnes.
 - Begge omsøkte områder kan benyttes, men vær obs på kulturminner (se kartutsnitt). Aktivitet som forstyrrer løsmasser tillates ikke på lokasjoner med gravrøys.
 - Nødvendige installasjoner og systemer for søppelhåndtering og toaletter forutsettes etablert utenfor verneområdet, for eksempel på skytebanen eller p-plass Spornes i dialog med grunneier.
 - Det skal gis informasjon om at arrangementet er i Raet nasjonalpark og at man ber om hensynsfull adferd i verneområdet.
 - Bålbrenning på svaberg er ikke tillatt.
 - Engangsgriller er ikke tillatt.
 - Brannmyndighetene avgjør om det kan fyres bål ved skogbrannfare.
 - Øvrig ferdsel i området skal ikke hindres
 - Hele området benyttet av arrangementet skal ryddes i etterkant.
- Andre tillatelser kan være nødvendig, for eksempel fra grunneier. Denne tillatelsen gjelder kun etter verneforskriften.

Klage

Vedtaket kan påklages av parter i saken og andre som har rettslig klageinteresse jf

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

forvaltningsloven § 28. Klagefristen er tre uker jf fvl § 29. Klagen skal sendes til Raet nasjonalparkstyre som vil behandle den før eventuell endelig avgjørelse hos Miljødirektoratet.

Saksgrunnlag

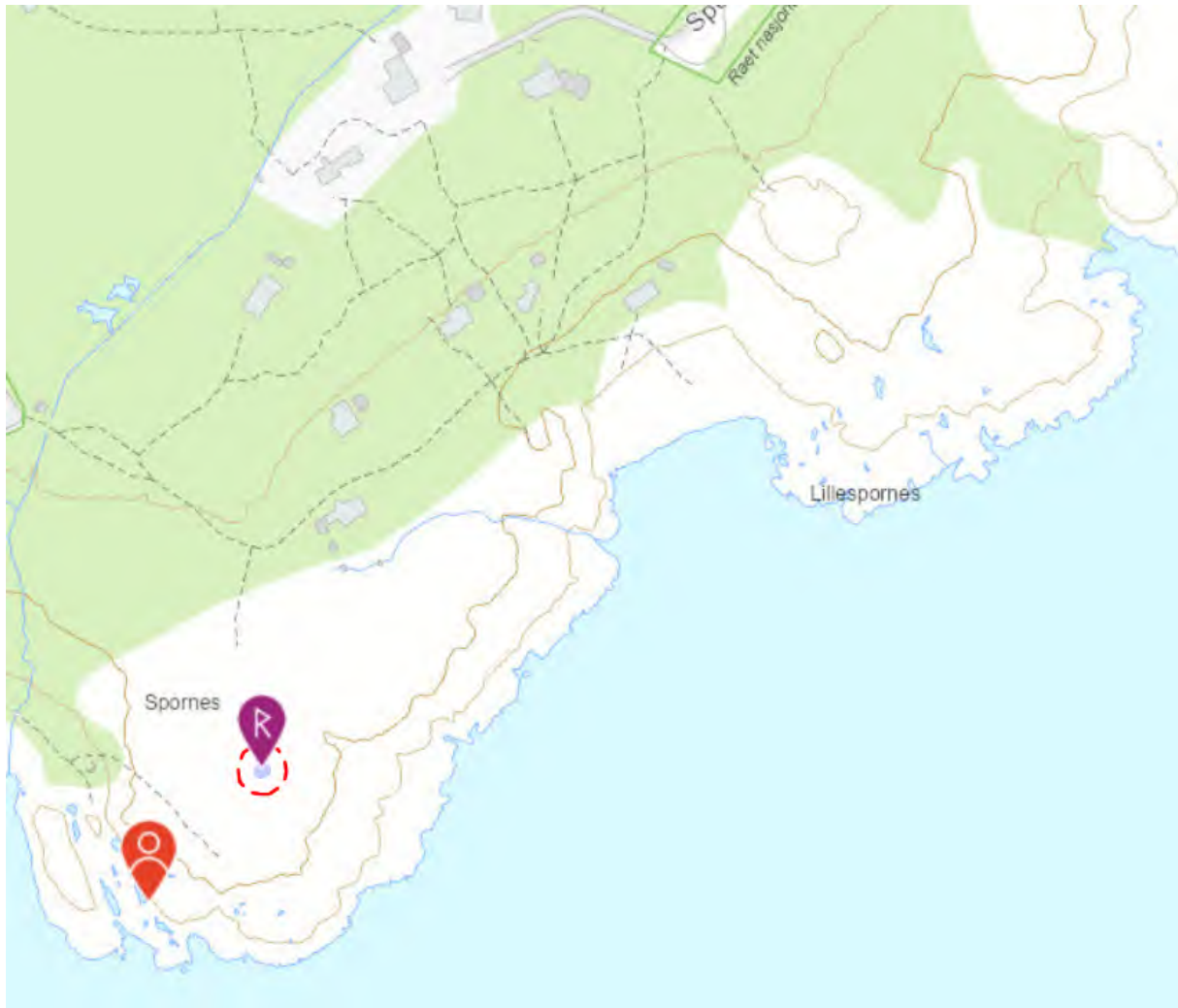
RC klubb (Agder) ved kontaktperson Tommy Olsen søker om tillatelse til å holde Nordisk mesterskap i RC crawling på Spornes 19.-23. august 2026

Løypa går i sin helhet i naturterreng, og det kjøres primært på svaberg. Bilene er elektriske og veier ca 2-3 kg. De kjører ca 1-4 km /h. Det er ingen støy fra arrangementet. Det kommer anslagsvis mellom 80-120 deltagere fra Norden/Europa.

Kulturminnesøk

[Kart - Kulturminnesøk](#)

Naturmangfoldloven og verneforskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder *Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.*

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:
Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

(...)

Allmennheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Friluftsliv og arrangementer er omtalt i § 7:

§ 7. Ferdsl og friluftsliv

All ferdsl skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner på land og i sjø.

(...) Organisert ferdsl som kan skade naturmiljøet må ha tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer gis i forvaltningsplanen.

Større arrangementer krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til større arrangementer når det ikke er i strid med verneformålet.

(...)

Det skal vises særlig varsomhet ved bålbrenning og bruk av grill, slik at det ikke oppstår brannfare eller skade på vegetasjon, svaberg og rullestein. I områder med anlegg tilrettelagt for bål og grill skal disse benyttes.

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften. Dette gjelder prinsippet om kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12).

Forvaltningsplan

Arrangementer kan søkes om i tråd med retningslinjer i gjeldende forvaltningsplan for Raet Nasjonalpark:

Vurdering

Dette er et mindre arrangement med et moderat antall deltakere og ukjent antall tilskuere, og forvalter vurderer at det krever en tillatelse fra forvaltningsmyndigheten jf verneforskriften §7. Spornes er et mye brukt turområde på sommeren, og det er godt opparbeidet med fasiliteter adkomst via opparbeidet vei og tilgang på parkering- særlig på skytebanen. Tidsrommet for den omsøkte aktiviteten er midt i hekkesesong og en svært sårbar periode for fuglelivet i nasjonalparken, men Spornesfjellene er ikke vurdert å være et viktig område for hekkende sjøfugl.

Både Spornes og Liknausen har gravrøyser der det ikke er tillat med forstyrende aktiviteter. Arrangementet vurderes ikke å være i strid med verneformålet.

Kunnskapsgrunnlaget (jf nml § 8) vurderes som tilstrekkelig da området er godt kartlagt og undersøkt, og føre-var-prinsippet tillegges ikke vekt i vurderingen (nml. § 9).

Samlet belastning av arrangement i nasjonalparken er økende, men gjennom dialog med arrangører søkes disse lagt til mindre sårbare deler av nasjonalparken og dermed i mindre grad belastende på dyre- og plantelivet. Økosystembelastningen ved en gjennomføring av det omsøkte aktiviteten anses som liten (nml. § 10).

§ 12 i nml. vurderes ivaretatt med vilkår i tillatelsen om forsvarlig drift og opprydding.

Eventuelle kostnader ved miljøforringelse, skal bæres av tiltakshaver, jf. nml. § 11.

Dette innebærer at tiltakshaver må stille med gode sikringstiltak mot brann og forsøpling/forurensning.

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Konklusjon

Forvalter anbefaler at det gis dispensasjon som omsøkt med vilkår.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Arendal kommune

HOVE DRIFTS- OG UTVIKLINGSSKAP
HOVE LEIRSENTER
Statsforvalteren i Agder

Postboks
123

Hoveveien
100

Postboks
504

4891 GRIMSTAD

4818 FÆRVIK

4804 ARENDAL

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

ØSTRE AGDER IDRETTSGLEDE
Peders vei 1
4823 NEDENES

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2026/3240-2 432.3

Deres ref.

Dato 09.04.2026

Søknad - 130426 - 080626 - 150626 - 051026 - Raet nasjonalpark - Arendal - Grimstad - Hove camping - Hasseltangen - Tromlingene - Hove leir - orienteringsløp 2026

Vedtak

Forvalter, etter delegert myndighet fra Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde, gir tillatelse til arrangementet etter søknad med hjemmel i verneforskriften § 7. Det gis tillatelse til midlertidige installasjoner, oppsett av stativ og midlertidige fester og markeringer.

Tillatelsen er gitt med følgende vilkår:

- Arrangementet skal gjennomføres som omsøkt på datoene:
- - Hove Camping 13.04.2026
- - Hasseltangen 08.06.2026
- - Tromlingene 15.06.2026
- - Hove Leir 05.10.2026
- På tromlingene skal det ikke settes ut poster på innsiden av sør/vestre del av øya (ned mot Tromlingesund) da dette er et viktig område for vadefugl.
- Øvrig ferdsel i området skal ikke hindres
- Hele området benyttet av publikum og deltagere skal ryddes i etterkant.
- Det kan legges ut en midlertidig klopp/overgang over bekker/våte områder ved behov.

En enkel rapport som oppsummerer arrangementet skal sendes til nasjonalparkstyret v/forvalter i etterkant.

Dersom arrangementet skal gjentas ber forvaltningen om en søknad om flerårig tillatelse.

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf.

Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre

Saksopplysninger

Østre Agder Idrettsglede ved Kenneth Ånonsen søker om tillatelse til å arrangere orienteringsløp i Raet NP på følgende steder og datoer

- Hove Camping 13.04.2026
- Hasseltangen 08.06.2026
- Tromlingene 15.06.2026
- Hove Leir 05.10.2026

Hvert løp vil ha mellom 70-100 deltakere og vil bli satt ut og ryddet samme dag.

Hjemmelsgrunnlag

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder *Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke.*

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

I sone A er formålet å ta vare på fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser, jf. kart.

I sone B er formålet å ta vare på sårbare naturtyper og arter, jf. kart.

I sone C er formålet å ta vare på områder med særskilt vitenskapelig betydning som referanseområder i sjø, jf. kart.

Allmennheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneforskriften har følgende nedfelt;

§ 7. Ferdsl og friluftsliv

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner på land og i sjø.

Organisert ferdsel som kan skade naturmiljøet må ha tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer gis i forvaltningsplanen.

Større arrangementer krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til større arrangementer når det ikke er i strid med verneformålet.

I utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde av 16.12.17 gis det retningslinjer for arrangementer.

Arrangementer:

Hva er et arrangement? Et arrangement kan være en forestilling, en konsert, en festival, et stort møte, et idrettsstevne/leir eller lignende. Det er med andre ord mange typer arrangementer. Et arrangement, uansett hvilken type arrangement det er, har gjerne noen fellestrekk og det mest sentrale fellestrekket er: Arrangøren ønsker å samle flere mennesker, på et eller flere steder, og disse menneskene skal delta eller oppleve noe sammen. Ofte vil arrangementer avhenge av en form for tilrettelegging; informasjon/skilting, søppelhåndtering, midlertidige installasjoner osv.

Krav til arrangementer

Arrangementer skal være kortvarige og ikke legge unødige beslag på, eller vesentlig hindre andre besøkende i nasjonalparken. Fare for forsøpling, slitasje støy og forstyrrelse vil også være avgjørende for om et arrangement kan gjennomføres.

Arrangøren skal alltid ha en ansvarlig søker som står ansvarlig for at vilkår til dispensasjonen følges opp før, under og etter arrangementet.

Flerårige tillatelser

Unødvendig regulering og kontroll av aktiviteter skal unngås. Faste arrangementer bør derfor kunne få flerårige tillatelser hvis det ikke oppstår konflikter i forhold til naturmiljøet.

Arrangementer som alltid krever tillatelse

Ofte vil det være en sammenheng mellom omfanget av den organiserte aktiviteten og faren for skade på naturmiljøet. Følgende typer arrangementer krever alltid tillatelse:

Grupper med minst 100 deltagere. Skoleklasser på tur omfattes normalt ikke av denne regelen.

Arrangementer med færre enn 50 deltagere, når aktiviteten planlegges gjennomført minst tre ganger pr. år på samme sted. Alminnelig turaktivitet i mindre grupper i regi av familie og venner krever likevel ikke tillatelse etter denne regelen.

Arrangementer som har behov for midlertidige installasjoner som f.eks.: telt, skilt, gjerder, søppelhåndtering osv.

Teltleirer med minst 10 telt.

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften.

Vurdering

Verneverdiene i disse områdene er i godt dokumentert gjennom verneprosessen og naturdatabaser, og det er forekomster av truede arter av planter, fugl og insekter. Disse er vurdert å ikke bli negativt påvirket av tiltaket, ettersom det allerede er betydelig ferdsel i områdene. Det er ikke andre hensyn som gjør seg spesielt gjeldende i det aktuelle området, med unntak av tromlingene der man med vilkår kan styre aktiviteten bort fra sårbare områder.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold og effekter av omsøkte tiltak, jf. nml. § 8, anses på bakgrunn av dette som godt, og føre-varprinsippet i nml. § 9 tillegges derfor ikke vekt i vurderingen.

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark

Økosystemtilnærming og samlet belastning (nml. § 10) er vurdert til å være av begrenset omfang da tiltaket er midlertidig og ikke anses å forhindre ferdsel i området.

§ 12 i nml. vurderes ivaretatt med vilkår i tillatelsen om forsvarlig drift og opprydding.

Eventuelle kostnader ved miljøforringelse, skal bæres av tiltakshaver, jf. nml. § 11.

Forvalters vurdering er at omsøkt tiltak ikke påvirker verneverdier eller strider mot vernevedtakets formål.

Tiltaket vurderes å være planlagt på en hensynsfull måte som både ivaretar sjøfugl og ferdsel i området.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at søknaden gis tillatelse som omsøkt

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Arendal kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Grimstad kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDAL

Arkivsaksnummer: 2026/9-9

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 18.05.2026

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	11/26	27.05.2026

Klagebehandling - sikring av friluftslivområder 2025-2030- Raet NP

Innstilling fra forvalter

Nasjonalparkstyret opprettholder dispensasjonen gitt Raet nasjonalparkstyre om sikringshogst på turveier og oppholdsområder ifm innfallsporter på styremøtet 21.11.25 og avviser dermed klagen fra Statsforvalteren i Agder. Det er bedt om oppsettende virkning i saken, og det er derfor ikke gjort tiltak med rydding i tråd med dispensasjonen. Miljødirektoratet velger selv om de vil gi oppsettende virkning under sin klagebehandling.

Trær som kan ryddes uten dispensasjon (direkte i konflikt med ferdsel på stier i tråd med brev fra Miljødirektoratet) vil ryddes fortløpende.

Saken sendes til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Saksframlegg med vedtak
- 2 Innvilget - Raet nasjonalpark - sikring av friluftslivsområder 2025 - 2030 - innfallsporter - risikotrær - Raet nasjonalparkstyre
- 3 Klage - Raet nasjonalpark - sikring av friluftslivsområder 2025 - 2030 - innfallsporter - risikotrær - Raet nasjonalparkstyre
- 4 Nærmere begrunnelse - klage - Raet nasjonalpark - sikring av friluftslivsområder 2025 - 2030 - innfallsporter - risikotrær - Raet nasjonalparkstyre
- 5 Korrespondanse - veiledning - hjemmel for dispensasjon - Raet nasjonalpark - sikring av friluftslivsområder 2025 - 2030 - innfallsporter - risikotrær - Raet nasjonalparkstyre
- 6 Registrering av skader etter stormhendelser - Raet nasjonalpark - ekstremvær og skader i verneområder

Saksopplysninger

Raet nasjonalparkstyre har i henhold til brev fra Miljødirektoratet datert 5.11.25 fattet vedtak om dispensasjon etter verneforskriften for å fjerne trær som vurderes som høy risiko i direkte forbindelse med turstier og oppholdsområder på innfallsporter i Raet nasjonalpark.

Fra brevet «Registrering av skader etter ekstremvær» (vedlagt):

Dersom forvaltningsmyndigheten på eget initiativ eller på bakgrunn av konkrete henvendelser ser behov for oppryddingstiltak, må forvaltningsmyndigheten ha dialog med grunneier om gjennomføring av tiltak. Forvaltningsmyndigheten må da vurdere om aktuelle tiltak faller inn under verneforskriftens unntak for vedlikehold, eller om tiltaket krever dispensasjon fra verneforskriften eller er et skjøtselstiltak som kan gjennomføres etter naturmangfoldloven § 47.

Vedtaket ble påklaget av Statsforvalteren i Agder, først med et brev 31.12.25 og så med nærmere begrunnelse den 8.1.26. Det er bedt om oppsettende virkning.

SFAG viser til at naturmangfoldloven § 48 (dispensjonsadgangen) ikke kan benyttes til dette tilfellet:

Rydding av vegetasjon er tiltak som er regulert i verneforskriften, jf. § 4 andre ledd bokstav e og § 4 tredje ledd bokstav a, og ved at rydding av vegetasjon til dels omfattes av bestemmelsen om vedlikehold, jf. verneforskriften § 3 tredje ledd bokstav b. Dette kan således ikke anses som et uforutsett tilfelle eller tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Ut fra dette mener vi at nml. § 48 ikke kan anvendes i aktuelle sak.

Og videre at dispensasjonen er for vid i sin utforming.

Vår klage av 30.12.2025 er i all hovedsak begrunnet i at det aktuelle vedtaket er svært åpent, og slik at det er vanskelig å se rekkevidden av vedtaket. Videre kunne vil heller ikke se at det i tilstrekkelig grad er godtgjort for at en så vidt åpen tillatelse, over en periode på fem år, er adekvat og nødvendig for å sikre området, og uten at det går på bekostning av verneverdiene og formålet med vernet.

Nedenfor følger vedtaket og vilkårene som er stilt:

Vedtak :

Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark og naturmangfoldloven tillatelse til verneområdestyret til tiltak for å ivareta trygg ferdsel på innfallsporter (Hoveodden, Hasseltangen etc) definert i besøksstrategien. Tillatelsen gjelder innfallsporter med tilrettelagte stier og oppholdsarealer som for eksempel bålpanner og gapahuk i tråd med forvaltningsplan og besøksstrategi med hjemmel i verneforskriften §4 tredje ledd a) og naturmangfoldloven § 48. Tillatelsen omfatter nedleggelse og sikring av trær som vurderes som stor risiko på/ved tilrettelagte stier og oppholdsområder i Raet nasjonalpark. Tillatelsen vil tre i kraft både som en følge av for eksempel vindfall og ekstremvær, men også ved døde trær som vurderes å utgjøre en risiko for friluftslivet. Tillatelsen er gyldig fra 2025 til 2030.

- Tillatelsen er gyldig på stinettet og oppholdsarealer tilrettelagt for besøkende på innfallsporter definert i besøksstrategien (totalt 17), som for eksempel gapahuker, rasteplasser og tilrettelagte bålplasser. Tillatelsen er gyldig på stinettet som er lagt inn i databaser som kyststi eller andre kategorier tursti for friluftslivet.
- Tillatelsen er gyldig på stier gjennom/ved innfallsporter der det vurderes å være en viss grad av universell tilrettelegging, for eksempel jevn bredde, jevn overflate eller påført grus/dekke.
- Tillatelsen gjelder ikke stier i ren utmark/kupert skogsterrang uten tilrettelegging.
- Det skal ryddes manuelt og uten å påføre skade på gjenstående trær og markdekket • Dersom det er skogsbunn på området og sikringen medfører nedleggelse, så skal treet/deler av treet legges igjen på stedet i så store deler som praktisk mulig.
- Dersom det er engareal, så skal treet fraktes til nærmeste skogsareal og legges der.
- Grunneier kan velge å benytte treet til ved jf verneforskriften § 4 annet ledd f) og retningslinjer for dette.
- Ved behov for motorferdsel så skal dette gjennomføres på fortrinnsvis tørr eller frossen mark, og uten å skade gjenstående vegetasjon.
- Nasjonalparkstyret vil i samråd med grunneier vurdere hvem som skal utføre sikring og kontakte aktuelle aktører.
- Sperrer og informasjon til friluftslivet skal benyttes under opprydding.
- Fagkyndig kompetanse (for eksempel trefeller/arborist) skal benyttes til vurderingene, og benyttes til oppdrag med rydding der hvor det kreves fagkompetanse. Bistand fra SNO skal benyttes dersom de har anledning.
- Kostnader dekkes av verneområdeforvaltning, grunneier eller annen ansvarlig part etter avtale på hvert område.

Hjemmelsgrunnlag

Forvaltningsloven kap 5 §§28-32

Vurdering

Forvaltningen må først ta stilling til hvorvidt klagen er gyldig, og det er satt tre krav jf forvaltningsloven kap 5 §§28-32. For det første er det kun enkeltvedtak som kan påklages. Videre må klagen være fremsatt innen klagefristen som er tre uker fra vedtaket ble utsendt.

Videre må klager være en part i saken og klagen må være relevant i forhold til vedtaket. Klagen er datert 31.12.2025 og med ytterligere punkter 08.01.26. Klagen anses som mottatt innen fristen ettersom vedtaket ble sendt ut 9.12.25.

Klager SFAG har klagerett på styrets vedtak ihht vedtekter. Klager er derfor part i saken og klagens innhold er relevant i forhold til vedtaket som forvaltningen har fattet. Klagen skal derfor behandles.

Klagen er adressert til Nasjonalparkstyret i Raet Nasjonalpark, og dersom den ikke tas til følge vil klagen oversendes til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse. Forvalter vil først gjøre en vurdering av om tilleggsopplysningene tilsier en endring av styrets vedtak, før en eventuell omgjøring av vedtaket drøftes.

Klagen har to hovedpunkter. Det ene er at dispensasjonen er for vid, og det andre punktet adresserer bruken av nml § 48 til å gi dispensasjon til fjerning av risikotrær.

Forvalter oppfattet brevet fra Miljødirektoratet fra 5.11. 25 til at det lå en mulighet til å gi dispensasjon (implisitt etter nml § 48), da øvrige typer vedtak med direkte hjemmel i verneforskriften skal ha ordlyden «tillatelse». Jf Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til.....

Forvalter har etterspurt en avklaring på dette fra Miljødirektoratet, som viser til at de vil ta stilling til hjemmelsbruken ved en eventuell klagebehandling, fra epost:

Hva som er riktig hjemmel for tiltak det søkes om må vurderes konkret. Styret må i den forberedende klagebehandlingen vurdere hva som omfattes av dispensasjonsbestemmelsen om rydding av vegetasjon, dvs. om risikorydding skal vurderes etter denne bestemmelsen eller etter § 48. Dersom styret mener § 48 er riktig hjemmel må styret vurdere om vilkårene er oppfylt. Når vi får saken til klagebehandling hos oss tar vi stilling til om vi er enige i styrets vurderinger.

Forvalter mener vilkårene er fulgt, ettersom dispensasjonen har tydelige rammer og trær /død ved skal legges tilbake til verneområdet, med mindre grunneier vil ta det til ved innenfor forvaltningsplanens retningslinjer. Vi kan ikke se at nedlegging av risikotrær vil få negative effekter for verneverdiene eller påvirke vernet negativt.

Angående rekkevidden av vedtaket, så er vedtaket inkludert vilkår identisk med dispensasjon gitt for perioden 2020-2024, og krever avklaring med grunneier, statens naturoppsyn og Er tydelig avgrenset til å omfatte stier og oppholdsarealer av en viss standard og bruk på innfallsporter i nasjonalparken. Forvalter kan ikke se at en klarere avgrensing er mulig, med mindre man skal gi en dispensasjon for hvert enkelt tilfelle. Det vil være svært tidkrevnede og føre til lange prosesser før sikring av innfallsporter kan gjennomføres.

Per dags dato er det snakk om 3-4 tilfeller på Hoveodden og Botne. Her er et eksempel som er lagt inn i naturoppdrag i tråd med vilkår og som er vurdert som høy risiko. Hoveodden er en innfallsport med ca 300 000 passeringer på turteller hvert år, og hovedstien rundt Hoveodden ses på bildet til venstre for turbenken.

[Observasjon - Furu over sti - Naturoppdrag](#)

Konklusjon av klagevurdering

Forvalter kan ikke se at klagen bør tas til følge, da brevet fra Miljødirektoratet beskriver å gi en dispensasjon i de tilfeller der det ikke kan gjennomføres rydding i tråd med nml § 47 eller andre hjemler i verneforskriftene. Videre mener forvalter at det ikke er mulig å avgrense vilkår ytterligere, uten å fatte separate vedtak for hvert enkelt tilfelle, noe som vil bli svært ressurskrevende. Vedtaket for perioden 2020-2024 ble ikke påklaget, til tross for at vilkårene og hjemmelsbruk var identisk.

Forvalter ber styret opprettholde eget vedtak av 21.11.25 i sin helhet og sende saken til Miljødirektoratet.

Arkivsaksnummer: 2025/2929-25

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 11.11.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	48/25	21.11.2025

Søknad om sikring av friluftslivområder på innfallsporter - risikotrær 2025-2030 - Raet NP

Innstilling fra forvalter

Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark og naturmangfoldloven tillatelse til verneområdestyret til tiltak for å ivareta trygg ferdsel på innfallsporter (Hoveodden, Hasseltangen etc) definert i besøksstrategien. Tillatelsen gjelder innfallsporter med tilrettelagte stier og oppholdsarealer som for eksempel bålpanner og gapahuk i tråd med forvaltningsplan og besøksstrategi med hjemmel i verneforskriften §4 tredje ledd a) og naturmangfoldloven § 48.

Tillatelsen omfatter nedleggelse og sikring av trær som vurderes som stor risiko på/ved tilrettelagte stier og oppholdsområder i Raet nasjonalpark. Tillatelsen vil tre i kraft både som en følge av for eksempel vindfall og ekstremvær, men også ved døde trær som vurderes å utgjøre en risiko for friluftslivet. Tillatelsen er gyldig fra 2025 til 2030.

- Tillatelsen er gyldig på stinettet og oppholdsarealer tilrettelagt for besøkende på innfallsporter definert i besøksstrategien (totalt 17), som for eksempel gapahuker, rasteplasser og tilrettelagte bålplasser. Tillatelsen er gyldig på stinettet som er lagt inn i databaser som kyststi eller andre kategorier tursti for friluftslivet.
- Tillatelsen er gyldig på stier gjennom/ved innfallsporter der det vurderes å være en viss grad av universell tilrettelegging, for eksempel jevn bredde, jevn overflate eller påført grus/dekke.
- Tillatelsen gjelder ikke stier i ren utmark/kupert skogsterrang uten tilrettelegging.
- Det skal ryddes manuelt og uten å påføre skade på gjenstående trær og markdekket
- Dersom det er skogsbunn på området og sikringen medfører nedleggelse, så skal treet/deler av treet legges igjen på stedet i så store deler som praktisk mulig.
- Dersom det er engareal, så skal treet fraktes til nærmeste skogsareal og legges der.
- Grunneier kan velge å benytte treet til ved jf verneforskriften § 4 annet ledd f) og retningslinjer for dette.
- Ved behov for motorferdsel så skal dette gjennomføres på fortrinnsvis tørr eller frossen mark, og uten å skade gjenstående vegetasjon.
- Nasjonalparkstyret vil i samråd med grunneier vurdere hvem som skal utføre sikring og kontakte aktuelle aktører.
- Sperrer og informasjon til friluftslivet skal benyttes under opprydding.
- Fagkyndig kompetanse (for eksempel trefeller/arborist) skal benyttes til vurderingene, og benyttes til oppdrag med rydding der hvor det kreves fagkompetanse. Bistand fra SNO skal benyttes dersom de har anledning.

- Kostnader dekkes av verneområdeforvaltning, grunneier eller annen ansvarlig part etter avtale på hvert område.

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Raet nasjonalparkstyre - 21.11.2025

Behandling

Vedtak

Dokumenter i saken

Saksopplysninger

Raet nasjonalparkstyre har definert flere området som innfallsporter og invitert inn for besøkende i verneområdet. Grunneier er i stor grad Staten/Miljødirektoratet (Spornes), Staten/Kystverket/Fyrvesenet (Torungen, Kjeholmen) og kommunene (Hasseltangen, Hoveodden) men også flere private eiendommer har innfallsport, for eksempel Bjellandstrand, Speken, Kvennebekken - de fleste med en tinglyste avtale om Statlig sikring.

Ansvar for rydding og sikring av turområder på grunn av ekstremvær og andre faktorer tilfaller delvis grunneier og delvis den som står som ansvarlig for tilretteleggingen. For nyere tiltak (for eksempel å legge ny sti) så skal det derfor legges frem en avtale som redegjør for hvem som har ansvaret for rydding og vedlikehold. For eldre «etablerte» tiltak som har vært brukt «all tid» så er det ofte vanskelig å definere hvem som skal ansvarliggjøres.

Miljødirektoratet redegjør videre for dette i sitt skriv «Ekstremvær og skader i verneområder».

På private eiendommer er det ofte begrenset interesse fra grunneier å rydde og opprettholde ferdsel gjennom eiendommen, ettersom ferdsel i noen tilfeller oppleves forstyrrende. På offentlige eiendommer, da særlig kommunale, er det ofte økonomiske begrensninger som hindrer en effektiv rydding av området. Frivillige melder seg ofte til å rydde, men innehar ikke den nødvendige fagkompetansen for å ta ned og sikre trær – da særlig knyttet til vindfall med spenn i treet.

Raet nasjonalparkstyre har gjennom sitt arbeid med besøksstrategi og tiltak på innfallsporter påtatt seg ansvaret for at besøkende kan ferdes trygt – særlig i de mest tilrettelagte

områdene. På tvers av grunneierforhold mener styret at det har et selvstendig ansvar.

Det har vært flere tilfeller av rydding etter ekstremvær i perioden 2017-2014, og mesteparten kan ryddes med hjemmel i verneforskriftens bestemmelse § 3 annet ledd g). Ytterligere sikring har styret fått veiledning på fra Miljødirektoratet jf vedlagt skriv at må vedtas som unntak jf naturmangfoldloven §48.

Hjemmelsgrunnlag

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl.res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke, heretter kalt verneforskriften.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

Verneforskriften § 3 pkt. 1.1 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, tilbygg, brygger, gjerder, anlegg og innretninger (...)

Bestemmelsene i første og annet ledd er ikke til hinder for:

b.vedlikehold av eksisterende stier og gamle ferdselsårer, skilt, bruer og lignende, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.

§ 4.Vern av plantelivet

Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang og tare er vernet mot all skade, uttak og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

- a. plukking av bær og matsopp.*
- b. plukking av vanlige planter og tang/tare til eget bruk unntatt i sone B, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- c. rydding av ilanddrevet tang og tare på offentlige badestrender.*

- d. bruk av nedfalt trevirke til bålbrenning, unntatt i sone B.
- e. skånsom vegetasjonsrydding og beplantning rundt fritidsbolig, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.
- f. hogst av ved til eget bruk i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.
- g. beite, unntatt i sone B.
- h. slått, lyng- og gressbrenning, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. rydding av vegetasjon i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.
- b. beite i sone B.
- c. uttak av ilanddrevet tang og tare i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.

§ 9. Forbud mot motorferdsel

(...)

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

- a. motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

Forvaltningsplan

Rydding av vegetasjon utenfor Sone B er omtalt og gitt retningslinjer i «Utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark, Søm Lvo etc.» som fulgte med vernevedtaket. Både trivselshogst og «annen hogst» er gjengitt nedenfor, da «annen hogst» viser til retningslinjer for trivselshogst. Her er det presisert at det er unntak liggende og stående død ved det det omfatter nyere vindfall og trær som er til fare for brukere av området. Utover dette er ikke sikring av områder for friluftslivet omtalt.

Trivselshogst rundt fritidsbolig:

Begrepet "rundt fritidsboliger" omfatter selve bygningene og tomten som hører til. Med "tomten" menes her den nærmeste, private sonen rundt huset, jf. tomtebegrepet i friluftsløven. Området hvor skånsom vegetasjonsrydding kan foregå vil dermed normalt være i størrelsesorden 0,5 – 1,5 dekar inkl. arealet som opptas av selve bygningene.

Rydding av vegetasjon etter denne bestemmelsen omfatter mindre inngrep som rydding av busker, kratt, mindre trær etc. Det stilles ikke generelt krav om skjøtelsesplan for denne type rydding. Ryddingen skal likevel skje på en skånsom måte som ikke ødelegger verneverdier eller på annen måte er i strid med verneformålet. Dette innebærer blant annet:

- Spesielt verdifulle trær (store, karakteristiske, uvanlige, hule mm.) skal ikke felles.
- Stående eller liggende større døde trær skal normalt ikke fjernes, med unntak for nyere vindfall eller der trærne er til fare for brukere av området.
- Hogstavfall skal ikke ligge igjen på stier eller steder med spesielt verdifull markvegetasjon.
- Felling av trær skal ikke foregå i hekketiden.
- Trua og sårbare plantearter skal ikke ryddes.

Vedhogst og rydding av vegetasjon utenfor sone B:

Unntaksbestemmelsen for vedhogst omfatter vanlig privat forbruk av ved til oppvarming lokalt i fritidsbolig eller bolig. Med lokalt menes fritidsboliger i NP, og boliger i umiddelbar nærhet til NP med skogteiger innenfor NP. Uttak av ved til kommersielt salg eller bruk i fritidsboliger/boliger utenfor nasjonalparken omfattes ikke.

- Vedhogst til eget bruk er tillatt dersom det ikke hogges korridorer eller flater. En del trær og buskvegetasjon skal stå igjen for å sikre at busk- og feltsjiktet har økologisk funksjon (leveområde for fugler, smådyr og insekter), og for å bevare et sammenhengende landskap., Hogstkorridorer er forbudt fordi de fører til vesentlige brudd i landskapsbildet. Grunneiers tillatelse må alltid foreligge før hogst.
- Retningslinjene for «trivselshogst» gjelder.
- Oppkvisting av trær skal unngås
- Grove eller hule løvtrær og andre spesielle trær skal ikke hogges.

Man skal være spesielt aktsom med eiketrær. Store eiketrær («hule eiker») er en utvalgt naturtype som har egen forskrift etter naturmangfoldloven. I nasjonalparken er det ønskelig at eiketrærne får utvikle seg til å bli store, flotte og viktige trær for naturmangfoldet.

Med hule eiker menes, etter forskrift om utvalgte naturtyper, eiketrær som har en diameter på minst 63 cm, tilsvarende omkrets på 200 cm, samt eiketrær som er synlig hule og med en diameter på minst 30 cm, tilsvarende omkrets på minst 95 cm. Diameter og omkrets måles i brysthøyde (1,3 m) over bakken. Synlig hule defineres til å være eiketrær med et indre hulrom som er større enn åpningen og der åpningen er større enn 5 cm. Også andre spesielt store, vakre eller hule trær som preger landskapet skal bevares i nasjonalparken.

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften.

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

(...)

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Presedens

Det er lite rom for presedens. Tiltaket er på offentlige eiendommer og på statlig sikrede eiendommer med stor relevans for friluftslivet.

Vurdering

Rydding, sikring og nedleggelse av trær som utgjør en risiko for friluftslivet er ikke direkte omtalt i verneforskrift, men er gitt et unntak for i retningslinjer for trivselshogst «Stående eller liggende større døde trær skal normalt ikke fjernes, med unntak for nyere vindfall eller der trærne er til fare for brukere av området.» Disse retningslinjene fungerer også som retningslinjer for vedhogst jf vfs § 4 annet ledd f), og som ikke er søknadspliktig.

Det innebærer, etter forvalters vurdering, at grunneier kan ta ned vindfall av nyere dato, også der disse består av liggende, delvis liggende og stående døde trær. Ettersom døde trær vanligvis har liten verdi som ved, så vil forvalter anbefale at død ved blir lagt tilbake på bakken for å bidra til økt biologisk mangfold, med mindre det er naturtyper og verneverdier som ikke vil begunstiges av død ved, for eksempel rullesteinsbeltet, engvegetasjon, eller kulturminner. Da bør det døde treet flyttes til nærmeste skogsbunnhabitat.

Verneforskriften §4 tredje ledd a) som åpner for søknader om å rydde vegetasjon i tråd med retningslinjer i forvaltningsplanen. Det er ikke spesifisert eller gitt krav om et formål med ryddingen, og forvalter vurderer at en betydelig del av nødvendig opprydding og sikring kan utføres innenfor denne bestemmelsen, så lenge det er i tråd med retningslinjene. Det vil for eksempel omfatte rydding av yngre, ikke hul eller spesielt verdifulle trær utenfor hekketid. Spesielt verdifulle trær omfatter for eksempel store edellauvtrær, rødlista arter, hule trær, gamle/døde trær, karakteristiske landskapstrær og lignende.

Erfaringen hittil er at vindfall består av bøk på Hasseltangen, og stort sett furu og gran ellers i verneområdet. Enkelte tilfeller av eik, selje, svartor etc har forekommet. Mesteparten av ryddingen av dette kan dermed hjemles i verneforskriften § 4 tredje ledd a).

Unntaksvis er det behov for å rydde og sikre trær som retningslinjene anfører skal bevares. Eksempler på dette er behov for rydding i hekketid, karakteristiske landskapstrær, hule trær, eldre edellauvtrær, rødlista arter som ask og alm.

Naturmangfoldloven § 48 viser til at «*Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke*

verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.»

Forvalter vurderer at det av sikkerhetshensyn er nødvendig å ta bort eller sikre trær som utgjør en fare for friluftslivet, og da særlig i etablerte innfallsporter jf Besøksstrategi, med stor grad av tilrettelegging. Behovet vil ikke være aktuelt i områder med liten/ingen grad av tilrettelegging.

Det er satt krav (nml § 48 fjerde ledd) til at tiltakets virkning på verneverdier skal dokumenteres og hvilken vekt det er lagt på dette.

Sikring og nedlegging av trær som er av stor verdi for verneområdet, jf eksempler nevnt ovenfor, vil bety en lokal forringelse av landskapsbildet, kan påvirke artsmangfoldet og i noen tilfeller ha en negativ effekt på verneverdiene. Forvalter mener at dette kan avbøtes med å gi vilkår som stiller krav om at død ved skal legges igjen på egnet sted, og dermed sikre habitatet for arter knyttet til det aktuelle treet. I mange tilfeller er liggende døde trær mer artsrike og viktigere habitater enn levende trær. I noen tilfeller kan også treet sikres uten å legge det ned (barduner etc), og da vil det ikke være noen negativ påvirkning på verneverdiene.

Nml § 7:

Verneverdiene i dette området er godt dokumentert gjennom verneprosess. Videre beslutninger bygger på informasjon hentet fra utredningsrapporter fra verneprosessene, utkastet til forvaltningsplan som fulgte vernevedtaket, naturbase samt kunnskap gjennom forvaltning av Raet LVO siden år 2000. Det foreligger også en gammel bestemmelse om vernskog, uten at dette er angitt i verneforskriften eller omtalt i proposisjonen. Vernskogen er heller ikke avgrenset i kart. Hensynet til vernskogen forutsettes ivaretatt gjennom vilkårene gitt vedtaket og retningslinjene gitt i utkastet til forvaltningsplan som fulgte vernevedtaket.

Forvalter har vært befarings i området flere ganger per år, og det er gjort omfattende naturkartlegginger i området- både av naturtyper og artsregistreringer. Nye kartlegginger ble utført i 2025. Kunnskapsgrunnlaget anses dermed som godt jf nml § 8.

Det er tørr blåbærlyng furuskog og strender med enten rullestein eller sanddyner som dominerer på innfallsportene, og flere av dem har over flere tiår vært forvaltet som bynære parker av kommunene, da særlig Hoveodden og Hasseltangen.. Enkelte områder har godt innslag av eik og bøk, da særlig på Hasseltangen. Innfallsporter er av prinsipp unngått lagt til svært sårbare og artsrike områder, og det er tørr engvegetasjon med innslag av plen som er gjengående. På grunn av ferdsel er det lite vegetasjon på stiler, rundt gapahuker og bålplasser der rydding er aktuelt. Vegetasjonen som finnes er relativt tråkksterk.

Friluftsliv

Styret har vedlagt å bevare stor grad av tilrettelegging, særlig på hovedinnfallssportene Hove, Merdø og Hasseltangen. Tilretteleggingen er i stor grad etablert før vernetidspunktet, men videreført av styret. Gapahuken på Hove er og søkand om nye toaletter er eksempler på tiltak styret har behandlet. Styret vektlegger verneformålet § 1 som viser til friluftsliv i femte ledd. Sårbarhetskartleggingen viser til at områdene er robuste for ferdsel, og da særlig Hasseltangen og Hoveodden. Kanalisering til hovedstier og tilrettelegging med bålplasser og rasteplasser anbefales.

Det skal samtidig tas hensyn til verneverdier og landskap. Det skal ikke etableres en forventning om at skogen skal sikres- alle ferdes i utmark på eget ansvar. Rydding av særlig verdifulle trær kan få negative effekter på landskapsnivå og for verneverdier. For noen vil

også opplevelsen av verneområdet forringes av menneskelige inngrep. Derfor bør dette kun gjøres unntaksvis. Forvaltningens erfaring hittil er at det er sjelden behov for å gjøre tiltak på trær med stor verdi jf retningslinjer.

Det er startet opp forsøk med å bruke vindfall til å kanalisere ferdsel og redusere mengden mindre tråkk i den åpne skogen. Dette kan videreføres som en del av ryddingen.

Føre-var-prinsippet (nml. § 9) tillegges derfor noe vekt i vurderingen, og det forutsettes at det settes vilkår om at ryddingen utføres skånsomt og uten skade på gjenstående trær eller markdekket, og at sikring uten felling skal vurderes for særlig verdifulle trær.

§ 10.(økosystemtilnærming og samlet belastning) anses som godt ivaretatt ved at retningslinjer for rydding jf vfs § 4 tredje ledd a) følges, og at det kun unntaksvis vil være behov for å legge ned trær med hjemmel i nml §48. Gjennom vilkår kan man sikre at disse tilfaller området som død ved, og på den måten bidrar til å ivareta det biologiske mangfoldet og sikre en feltsjiktet skog med betydelig innslag av død ved.

Omsøkt tiltak anses i dette tilfellet, som i tråd med prinsippet om å benytte miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (nml. § 12).

Nml. § 11 synes mindre vesentlig for vurderingene av dispensasjonsspørsmålet i denne saken. Nasjonalparkstyret tar ansvar for gjennomføring og eventuelle kostnader ved tiltaket i dialog med grunneiere og andre ansvarlige parter. Tiltaket er i tråd med retningslinjer gitt utkast til forvaltningsplan som følger vernevedtaket eller er gitt vilkår.

Konklusjon

Forvalter anbefaler Nasjonalparkstyret i Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde å gi tillatelse til omsøkte tiltak med sikring av riskotrær på /ved innfallsporter i verneområdet med hjemmel i verneforskriften §4 tredje ledd a) og naturmangfoldloven § 48.

Motorferdsel i forbindelse med skjøtsels-og forvaltningsoppgaver er ikke søknadspliktig.

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2025/2929-36 432.3

Deres ref. «REF»

Dato 09.12.2025

Svar på søknad om sikring av friluftslivområder på innfallsporter -risikotrær 2025-2030 - Raet NP

Søknaden ble behandlet på styremøtet 21.11.2025 og er innvilget.
Risikotrær skal dokumenteres og legges inn til vurdering i naturoppdrag – en plattform fra Miljødirektoratet.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

1 Saksframlegg med vedtak

Mottakere:

Arendal kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Grimstad kommune	Postboks 123	4891	GRIMSTAD
Tvedestrand kommune	Postboks 38	4901	TVEDESTRAND

Kopi til:

Agder fylkeskommune	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Statsforvalteren i Agder	Postboks 504	4804	ARENDAL

RAET NASJONALPARKSTYRE

Postboks 504
4804 ARENDAL

Saksbehandler, innvalgstelefon

Pia Karine Hem Molaug, 37 01 75 35

Klage på vedtak av 21.11.2025 - Sikring av friluftslivsområder på innfallsporter - Risikotrær - 2025-2030

Vi viser til oversendelse av vedtak av 21.11.2025, utvalgssak 48/25, mottatt her den 09.12.2025.

Statsforvalteren påklager herved, med hjemmel i *lov om forvaltning av naturens mangfold* (nml.) § 62 tredje ledd, Raet nasjonalparkstyre sitt vedtak av 21.11.2025, utvalgssak 48/25.

Nærmere begrunnelse for klagen vil bli ettersendt i løpet av begynnelsen av januar 2026.

Vi ber om at det besluttes utsatt iverksetting av vedtaket, til klagen er avgjort, jf. *lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker* (fvl.) § 42.

Raet nasjonalparkstyre fattet den 21.11.2025 følgende vedtak, utvalgssak 48/25:

«Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark og naturmangfoldloven tillatelse til verneområdestyret til tiltak for å ivareta trygg ferdsel på innfallsporter (Hoveodden, Hasseltangen etc) definert i besøksstrategien. Tillatelsen gjelder innfallsporter med tilrettelagte stier og oppholdsarealer som for eksempel bålpanner og gapahuk i tråd med forvaltningsplan og besøksstrategi med hjemmel i verneforskriften §4 tredje ledd a) og naturmangfoldloven § 48.

Tillatelsen omfatter nedleggelse og sikring av trær som vurderes som stor risiko på/ved tilrettelagte stier og oppholdsområder i Raet nasjonalpark. Tillatelsen vil tre i kraft både som en følge av for eksempel vindfall og ekstremvær, men også ved døde trær som vurderes å utgjøre en risiko for friluftslivet. Tillatelsen er gyldig fra 2025 til 2030.»

Juridisk grunnlag

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl.res. 16. desember 2016, jf. *forskrift om vern av Raet nasjonalpark, Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner, Aust-Agder* (heretter verneforskriften). Formålet med nasjonalparken generelt fremgår av verneforskriften § 1 første ledd:

«Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. (...)».

Videre fremgår det av verneforskriften § 1 siste ledd at: «*Allmennheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging*».

Det fremgår av verneforskriften § 3 første ledd at: «*I nasjonalparken skal ingen varig påvirkning av naturmiljøet eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet*». Videre fremgår det av verneforskriften § 4 første ledd at: «*Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang og tare er vernet mot all skade, uttak og ødelegging*». Det gjelder i utgangspunktet et generelt forbud mot all motorferdsel til lands, på is og i lufta under 300 meter fra bakken, jf. verneforskriften § 9 første ledd.

Etter verneforskriften § 4 tredje ledd bokstav a, kan forvaltningsmyndigheten etter søknad gi tillatelse til «*rydding av vegetasjon i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen*». Videre kan forvaltningsmyndigheten gi dispensasjon til bl.a. «*motorferdsel i forbindelse med hogst og rydding etter § 4 andre ledd e), f) og § 4 tredje ledd a)*», jf. verneforskriften § 9 fjerde ledd bokstav e.

Nasjonalparken har tre soner, sone A, B og C, med hver sine formål, jf. verneforskriften § 1 andre til fjerde ledd samt hver sine særskilte bestemmelser.

Under punkt 3.3.3 i utkast til «*Forvaltningsplan for Raet nasjonalpark, Hove landskapsvernområde og Søm landskapsvernområde*» av 2015-2016, er det angitt retningslinjer for «*Skjøtsel – rydding og vedhogst mv.*» samt «*Motorferdsel under skjøtsel*».

Statsforvalterens vurdering av vilkårene for klage

Aktuelle vedtak av 21.11.2025, utvalgssak 48/25 er et enkeltvedtak som er gjenstand for klage, jf. fvl. § 28 første ledd. Statsforvalteren har klagerett, jf. nml. § 62 tredje ledd. Melding om vedtak og saksfremlegg er mottatt her den 09.12.2025. Klage er fremsatt innen fristen på 3 uker, og er således fremsatt rettidig, jf. fvl. § 29.

Statsforvalterens vurdering knyttet til vedtak av 21.11.2025, utvalgssak 48/25

Hovedregelen, og det klare utgangspunktet etter verneforskriften er at det meste av inngrep og tiltak i verneområdet er forbudt, men slik at det bl.a. kan gis tillatelse til rydding av vegetasjon, i samsvar med forvaltningsplan og innenfor rammen av vernet.

Det aktuelle vedtaket er svært åpent; ved at de tiltak det gis tillatelse til, i liten grad er konkretisert/spesifisert, og ved at tillatelse gis for en periode på fem år (2025-2030). Ut fra dette er det vanskelig å se rekkevidden av vedtaket; herunder er det vanskelig å se omfanget og rekkevidden av konsekvensene vedtaket vil kunne få for verneverdiene i nasjonalparken.

Vi kan heller ikke se at det i tilstrekkelig grad er godtgjort for at en så vidt åpen tillatelse, over en periode på fem år, er adekvat og nødvendig for å sikre området, og uten at det går på bekostning av verneverdiene og formålet med vernet.

Når det gjelder motorferdsel, bemerkes at dette krever egen, særskilt tillatelse/dispensasjon, jf. verneforskriften § 9 fjerde ledd bokstav e. Vi har også enkelte merknader knyttet til hogst av ved til eget bruk, jf. verneforskriften § 4 andre ledd bokstav f; «*hogst av ved til eget bruk i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B*».

Konklusjon

Statsforvalteren i Agder påklager herved, med hjemmel i nml. § 62 tredje ledd, Raet nasjonalparkstyre sitt vedtak av 21.11.2025, utvalgssak 48/25.

Nærmere begrunnelse for klagen vil bli ettersendt i løpet begynnelsen av januar 2026.

Vi ber om at det besluttes utsatt iverksetting av vedtaket, til klagen er avgjort, jf. *lov om behandlingssåten i forvaltningssaker* (fvl.) § 42.

Med hilsen

Gunnar Ogwyn Lindaas (e.f.)
miljøverndirektør
Miljøvernåvdelingen

Pia Karine Hem Molaug
ass. miljøverndirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

RAET NASJONALPARKSTYRE

Postboks 504
4804 ARENDAL

Saksbehandler, innvalgstelefon

Pia Karine Hem Molaug, 37 01 75 35

Klage på vedtak av 21.11.2025 - Nærmere begrunnelse

Vi viser til oversendelse av Raet nasjonalparkstyre sitt vedtak av 21.11.2025, utvalgssak 48/25, samt klage fra Statsforvalteren av 30.12.2025 på forannevnte vedtak. Under følger nærmere begrunnelse for klagen samt merknader knyttet til enkelte punkter i vedtaket.

Nærmere begrunnelse for klagen av 30.12.2025

Jf. vedtak av 21.11.2025, er det gitt tillatelse til «*tiltak for å ivareta trygg ferdsel på innfallsporter (Hoveodden, Hasseltangen etc) definert i besøksstrategien*», med hjemmel i verneforskriften § 4 tredje ledd bokstav a og naturmangfoldloven (nml.) § 48.

Vår klage av 30.12.2025 er i all hovedsak begrunnet i at det aktuelle vedtaket er svært åpent, og slik at det er vanskelig å se rekkevidden av vedtaket. Videre kunne vil heller ikke se at det i tilstrekkelig grad er godtgjort for at en så vidt åpen tillatelse, over en periode på fem år, er adekvat og nødvendig for å sikre området, og uten at det går på bekostning av verneverdiene og formålet med vernet.

Som nevnt i vår klage av 30.12.2025, er hovedregelen, og det klare utgangspunktet etter verneforskriften at det meste av inngrep og tiltak i verneområdet er forbudt. Som nevnt videre, kan det gis tillatelse til «*rydding av vegetasjon i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen*», jf. verneforskriften § 4 tredje ledd bokstav a, og innenfor rammen av vernet.

Ad. bruk av naturmangfoldloven (nml.) § 48

Deler av tiltaket er hjemlet i nml. § 48; jf. «*Tillatelsen gjelder (...) med hjemmel i verneforskriften § 4 tredje ledd a) og naturmangfoldloven § 48*». Det er videre under vurderingen uttalt at: «*Mesteparten av ryddingen av dette kan dermed hjemles i verneforskriften § 4 tredje ledd a)*»; og videre vist til nml. § 48, og uttalt at: «*Forvalter vurderer at det av sikkerhetshensyn er nødvendig å ta bort eller sikre trær som utgjør en fare for friluftslivet, (...)*».

Når det gjelder nml. § 48, er det bl.a. uttalt følgende i forarbeidene til loven, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 239-240 og s. 424:

«Denne dispensasjonsbestemmelsen kan ikke anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert (som man ikke kunne forutse) på vernetidspunktet». (...). Bestemmelsen gjelder i første rekke bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser (...).

Rydding av vegetasjon er tiltak som er regulert i verneforskriften, jf. § 4 andre ledd bokstav e og § 4 tredje ledd bokstav a, og ved at rydding av vegetasjon til dels omfattes av bestemmelsen om vedlikehold, jf. verneforskriften § 3 tredje ledd bokstav b. Dette kan således ikke anses som et uforutsett tilfelle eller tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Ut fra dette mener vi at nml. § 48 ikke kan anvendes i aktuelle sak.

Retningslinjer i utkast til forvaltningsplan og brev fra Miljødirektoratet av 24.10.2025

I utkast til forvaltningsplan er det gitt noen retningslinjer knyttet til *Skjøtsel – rydding og vedhogst mv.*, jf. punkt 3.3.3. Under kapittelet «*Trivselshogst rundt fritidsbolig*», som knytter seg til vegetasjonsrydding rundt fritidsbolig, jf. verneforskriften § 4 andre ledd bokstav e, og hogst av ved til eget bruk, jf. verneforskriften § 4 andre ledd bokstav f, står det bl.a. at: «*Stående eller liggende større døde trær skal normalt ikke fjernes, med unntak for nyere vindfall eller der trærne er til fare for brukere av området*». Under kapittelet «*Vedhogst og rydding av vegetasjon utenfor sone B*» (sistnevnte knyttet til verneforskriften § 4 tredje ledd bokstav a), fremgår at: «*Retningslinjene for «trivselshogst» gjelder*».

Miljødirektoratet har i brev av 24.10.2025; «*Ekstremvær og skader i verneområder*», gitt noen føringer knyttet til opprydding/tiltak etter ekstremvær og andre hendelser. Miljødirektoratet skriver her bl.a.: «*At trær blåser over ende, er helt naturlig og utløser ikke automatisk oppryddingstiltak. (...). Registrering av vindfall i Naturoppdrag vil dermed som hovedregel ikke utløse behov for tiltak*». Videre skriver Miljødirektoratet at: «*Det kan likevel være et behov for å fjerne trær som har falt over veier og stier, eller som står i fare for å falle*».

I de tilfeller hvor det i verneforskriften er gjort unntak for «*vedlikehold av eksisterende stier*», noe som er tilfellet for Raet nasjonalpark, jf. verneforskriften § 3 tredje ledd bokstav b), «*vil adgangen til vedlikehold innebære at man kan rydde nedfall over sti og holde stier og veier åpne for ferdsel*», jf. ovennevnte brev fra Miljødirektoratet. Trær som står i fare for å falle, men som ikke har falt helt ned over, eller som ikke direkte sperrer for vei/sti, omfattes ikke av unntaket om vedlikehold. I slike tilfeller skriver Miljødirektoratet at: «*Forvaltningsmyndigheten bør også vurdere om det i verneområder med mye ferdsel er trær som står i fare for å falle over stier og vurdere aktuelle tiltak*».

Statsforvalterens vurdering

Kort oppsummert, er det iht. vedtak av 21.11.2025 gitt tillatelse til følgende: Tiltak/nedleggelse og sikring av trær, for å ivareta trygg ferdsel/som vurderes som en risiko (pga. vindfall, ekstremvær o.a.), på/ved innfallsporner, tilrettelagte stier og oppholdsområder definert i besøksstrategien og i tråd med forvaltningsplan, i en periode på fem år (2025-2030).

Det er ingen tvil om at Raet nasjonalpark er et verneområde med mye ferdsel. I tråd med Miljødirektoratets brev av 24.10.2025, er dette et område som bør vurderes. Aktuelle vedtak er imidlertid, som nevnt over, svært åpent, og uten at det i tilstrekkelig grad er godtgjort for at en så vidt åpen tillatelse er adekvat og nødvendig for å sikre området; og slik sett ikke i tråd med de retningslinjer og føringer, jf. over, som er gitt.

Det er i aktuelle vedtak delvis foretatt en avgrensning av hvor det kan tas ned trær (innfallsporter, tilrettelagte stier og oppholdsområder), men uten at områdene er klart avgrenset, og uten at det er foretatt en nærmere konkretisering/spesifisering eller avgrensning av hvilke trær som kan tas ned. Det åpnes også, etter vår vurdering, for å ta ned trær på flere områder enn de områdene hvor dette bør vurderes, jf. føringer fra Miljødirektoratet («*over veier og stier*»). Vi mener at tiltak i all hovedsak bør avgrenses til tilrettelagte stier, og ikke gjelde alle tilrettelagte oppholdsområder.

Det er videre i vedtaket vist til ovennevnte retningslinjer i utkast til forvaltningsplan, men uten at det er foretatt noen nærmere vurdering av når trær «*er til fare for brukere av området*» eller når trær «*står i fare for å falle*». Det er slik sett ikke foretatt noen konkret vurdering av når det vil være «*et behov for å fjerne trær*». Det er heller ikke sagt noe om hvem som skal vurdere risiko, eller når risiko skal vurderes; det er kun gitt tillatelse til å ta ned/sikre trær «*(...) som vurderes som stor risiko (...)*».

Det er videre gitt tillatelse til «*nedleggelse og sikring*» av risiko-trær, uten at det er foretatt noen vurdering eller konkretisering av når et tre kan tas ned og når det skal sikres på annen måte. Det er heller ikke vurdert andre aktuelle tiltak, som forutsatt i brev fra Miljødirektoratet av 24.10.2025; «*(...) og vurdere aktuelle tiltak*». Vi mener at det ikke er gitt at alle trær som står/henger over stier nødvendigvis skal tas ned, selv om de utgjør en (viss) risiko.

Tiltaket må avgrenses og konkretiseres i langt større grad, bl.a. med tanke på geografisk område, hvilke trær som tillates tatt ned, herunder når et tre tillates tatt ned og når det skal sikres på annen måte, hvem som skal foreta vurdering av risiko, og når. Det bør også vurderes andre tiltak en nedleggelse/sikring, som f.eks. omlegging av sti.

Fem år er en relativt lang periode, hvor det potensielt kan bli tatt ned mange trær; særlig sett hen til at tillatelsen ellers er svært åpen. Hvor lenge tillatelsen skal gjelde, må vurderes i lys av verneformålet og hvilke konsekvenser tiltak kan få for verneverdiene; og må ses i sammenheng med hvor konkret og tydelig vedtaket ellers er.

Merknad knyttet til motorferdsel

Iht. aktuelle vedtak av 21.11.2025, er det gitt tillatelse til rydding av vegetasjon i medhold av verneforskriften § 4 tredje ledd bokstav a) og naturmangfoldloven § 48.

Etter det vi kan se, er det i aktuelle vedtak ikke gitt særskilt tillatelse til motorferdsel i forbindelse med ryddingen, men kun stilt et vilkår ved ev. behov for motorferdsel; «*Ved behov for motorferdsel så skal dette gjennomføres på fortrinnsvis tørr eller frossen mark, og uten å skade gjestående vegetasjon*». Vi kan heller ikke se at motorferdsel er nærmere omtalt eller vurdert i vedtaket.

Det fremgår forutsetningsvis av verneforskriften § 9 fjerde ledd bokstav e, at motorferdsel i forbindelse med rydding av vegetasjon (som ikke omfattes av unntaket om vedlikehold), krever egen, særskilt tillatelse; jf. at forvaltningsmyndigheten kan (vår understreking) gi tillatelse til motorferdsel i forbindelse med hogst og rydding etter § 4 andre ledd bokstavene e og f, og i forbindelse med rydding av vegetasjon etter § 4 tredje ledd bokstav a.

Eventuelt behov for motorferdsel må omtales og vurderes særskilt, og det må ev. gis en særskilt tillatelse med hjemmel i verneforskriften § 9 fjerde ledd bokstav e.

Merknad knyttet til bruk av trær som er tatt ned, til ved

I vedtaket fremgår følgende: «*Grunneier kan velge å benytte treet til ved jf verneforskriften § 4 annet ledd f) og retningslinjer for dette*».

Verneforskriften § 4 andre ledd bokstav f lyder:

«Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

hogst av ved til eget bruk i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B»

I retningslinjene i utkast til forvaltningsplan fremgår at: «*Unntaksbestemmelsen for vedhogst omfatter vanlig privat forbruk av ved til oppvarming lokalt i fritidsbolig eller bolig. Med lokalt menes fritidsboliger i NP, og boliger i umiddelbar nærhet til NP med skogteiger innenfor NP*».

Ved til eget bruk, gjelder privat forbruk til oppvarming i fritidsbolig eller bolig i, eller i umiddelbar nærhet til nasjonalparken. Av vedtaket fremgår at: «*Grunneier er i stor grad Staten/Miljødirektoratet (Spornes), Staten/Kystverket/Fyrvesenet (Torungen, Kjeholmen) og kommunene (Hasseltangen, Hoveodden)*». Det er ikke mulig med «vanlig privat forbruk» til oppvarming i fritidsbolig/bolig, når det offentlige (stat, kommune, e.a.) er grunneier.

Ut fra ovennevnte foreligger det her ikke grunnlag for at trær som tillates tatt ned, benyttes som ved; og det kan følgelig ikke fattes vedtak som innebærer en slik adgang. Det må settes vilkår om at alle trær som tillates tatt ned, som hovedregel skal bli liggende innenfor verneområdet, iht. klare føringer i bl.a. brev fra Miljødirektoratet av 24.10.2025; «*Dette innebærer at vegetasjon som ryddes primært skal forbli i verneområdet*» og «*(...), ønsker vi at forvaltningsmyndigheten ved behov rydder vindfall, men at trærne blir liggende i området som død ved*».

Med hilsen

Gunnar Ogwyn Lindaas (e.f.)
miljøverndirektør

Pia Karine Hem Molaug
ass. miljøverndirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Fra: Marte Eliasson[marte.eliasson@miljodir.no]
Sendt: 13.01.2026 10:07:48
Til: Gulbrandsen, Jenny Marie;Ingrid Moe
Dahl[jenny.gulbrandsen@statsforvalteren.no;ingrid.moe.dahl@miljodir.no]
Tittel: SV: Nærmere begrunnelse - klage - Raet nasjonalpark - sikring av
friluftslivsområder 2025 - 2030 - innfallsporter - risikotrær - Raet
nasjonalparkstyre

Hei,

Vi oppfatter at det SFAG mener er at det i verneprosessen er tatt stilling til behovet for å kunne gi tillatelse til rydding av vegetasjon ved at det er tatt inn en egen dispensasjons hjemmel for dette i verneforskriften. Dispensasjonsbestemmelsen i § 48 er ment for utforutsett tilfeller dvs. tiltak som ikke ble vurdert i verneprosessen. Dette følger av forarbeidene til naturmangfoldloven og generell veiledning om forholdet mellom spesifiserte dispensasjonsbestemmelser og § 48 er gitt i rundskrivet om forvaltning av verneforskrifter kap. 7.2

<https://eur03.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Fwww.miljodirektoratet.no%2Fglobalassets%2Fpublikasjoner%2Fm106%2Fm106.pdf&data=05%7C02%7Cjenny.gulbrandsen%40statsforvalteren.no%7C06c9bd3f42564519586008de52832e40%7C8a6fa58e51534bfa9a8b573d985a4186%7C0%7C0%7C639038920683571269%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJFbXB0eU1hcGkiOnRydWUsIlYiOiIwLjAuMDAwMCIiIlAiOiJXaW4zMmIsIkFOIjoiTWFpbCIiIldUIjoyfQ%3D%3D%7C0%7C%7C%7C&sdata=kH7FDiYG%2By%2Bk9BM%2BuWJ60Hc4zquAKxVdTSUqom22K%2Fc%3D&reserved=0>

Hva som er riktig hjemmel for tiltak det søkes om må vurderes konkret. Styret må i den forberedende klagebehandlingen vurdere hva som omfattes av dispensasjonsbestemmelsen om rydding av vegetasjon, dvs. om risikorydding skal vurderes etter denne bestemmelsen eller etter § 48. Dersom styret mener § 48 er riktig hjemmel må styret vurdere om vilkårene er oppfylt. Når vi får saken til klagebehandling hos oss tar vi stilling til om vi er enige i styrets vurderinger.

Hilsen
Marte Eliasson
seniorrådgiver, juridisk seksjon naturmangfold

mobil: 90 91 96 46
marte.eliasson@miljodir.no

<https://eur03.safelinks.protection.outlook.com/?url=http%3A%2F%2Fwww.xn--miljodirektoratet-oxb.no%2F&data=05%7C02%7Cjenny.gulbrandsen%40statsforvalteren.no%7C06c9bd3f42564519586008de52832e40%7C8a6fa58e51534bfa9a8b573d985a4186%7C0%7C0%7C639038920683603277%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJFbXB0eU1hcGkiOnRydWUsIlYiOiIwLjAuMDAwMCIiIlAiOiJXaW4zMmIsIkFOIjoiTWFpbCIiIldUIjoyfQ%3D%3D%7C0%7C%7C%7C&sdata=90Hxoyl51yTrjl4P4mcAaK2tJM5E0RdbApQO%2BPlNyck%3D&reserved=0>
<https://eur03.safelinks.protection.outlook.com/?url=http%3A%2F%2Fwww.xn--miljostatus-3cb.no%2F&data=05%7C02%7Cjenny.gulbrandsen%40statsforvalteren.no%7C06c9bd3>

f42564519586008de52832e40%7C8a6fa58e51534bfa9a8b573d985a4186%7C0%7C0%7C639
038920683628651%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJFbXB0eU1hcGkiOnRydWUsIlYiOiIwLj
AuMDAwMCIsIlAiOiJXaW4zMtIsIkFOIjoitWFpbCIsIldUIjoyfQ%3D%3D%7C0%7C%7C%7C&sd
ata=KxHyZ3SrpFNbDaOeHcEsHyKO%2BayoFuwHXqIaPS3bvVg%3D&reserved=0
sentralbord: 73 58 05 00

-----Opprinnelig melding-----

Fra: Gulbrandsen, Jenny Marie <jenny.gulbrandsen@statsforvalteren.no>
Sendt: fredag 9. januar 2026 12:26
Til: Marte Eliasson <marte.eliasson@miljodir.no>; Ingrid Moe Dahl
<ingrid.moe.dahl@miljodir.no>
Emne: Nærmere begrunnelse - klage - Raet nasjonalpark - sikring av
friluftslivsområder 2025 - 2030 - innfallsporter - risikotrær - Raet
nasjonalparkstyre

Slik jeg oppfatter klagen fra SFAG, så mener de at vi ikke kan gi
tillatelse til risiko-rydding etter nml § 48?

Noen vurderinger rundt dette?

(og at tillatelsen er for vid/lite konkret, men det er ikke en del av
spørsmålet.

Statsforvalteren i Agder
Postboks 504
4804 ARENDAL

Trondheim, 24.10.2025

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/15346

Saksbehandler:
Gunnar Kjærstad

Ekstremvær og skader i verneområder

Klimaendringene gjør seg gjeldende og fører til hyppigere episoder med ekstremvær. Miljødirektoratet som overordnet forvaltningsmyndighet, får i etterkant av slike værhendelser en rekke spørsmål og henvendelser fra forvaltningsmyndighetene for verneområder. Hensikten med dette brevet er å informere om hva forvaltningsmyndighetene på generell basis bør vurdere etter ekstremvær.

Registreringer etter stormhendelser i Naturoppdrag

I 2023 kom ekstremværet Hans som førte til jordskred, flom, oversvømmelser og store skader på infrastruktur. Et betydelig oppryddingsarbeid ble nødvendig. Store deler av landet opplevde nylig stormen Amy, noe som medførte rotvelt, knekte trær, skader på bygninger, installasjoner og infrastruktur, i tillegg til gjenstander på avveie.

Vi ønsker nå å få en oversikt over resultatet av Amy i verneområder. Vi har opprettet en ny kategori i Naturoppdrag for registrering av skader etter stormhendelser. Kategorien heter "Storm" og ligger under "Geologiske hendelser naturkatastrofer". Alle som registrerer skader etter storm, skal legge inn registreringene i denne kategorien. Slike registreringer kan gi oss oversikt over resultatet av stormhendelser i verneområder, i tillegg til verdifull informasjon som kan bidra til tiltak for bedre klimatilpasning.

Behov for tiltak etter ekstremvær

I de fleste verneområder er det en målsetting at de naturlige økologiske prosessene skal kunne skje uten at det gjennomføres tiltak som påvirker disse prosessene, og normalt er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, fredet mot skade og ødeleggelse i verneområdene. At trær blåser over ende, er helt naturlig og utløser ikke automatisk oppryddingstiltak. Det er en generell mangel på død ved i naturen, også i verneområder. Død ved gir levested og næring til en lang rekke arter, frigjør næringsstoffer til jorda og spiller en rolle i å regulere vann og karbon i økosystemet. Registrering av vindfall i Naturoppdrag vil dermed som hovedregel *ikke* utløse behov for tiltak.

I verneområdene kan det likevel være behov for opprydding dersom ekstremvær eller andre hendelser har ført til skader på bygninger eller andre installasjoner. Videre kan vindfall være til hinder for fremkommelighet på stier eller veier i området. Som utgangspunkt ligger ansvaret for

sikkerhet ved ferdsel i naturen hovedsakelig hos den enkelte som ferdes der. Det kan likevel være et behov for å fjerne trær som har falt over veier og stier, eller som står i fare for å falle.

Vern innebærer en rådighetsbegrensning ved at verneforskriften setter begrensninger på tiltak og aktiviteter i verneområdet. Men grunneier beholder eiendomsretten, og verneforskriften endrer ikke grunneiers rettigheter og plikter etter annet regelverk, eller at forvaltningsmyndigheten overtar grunneiers ansvar for farlige innretninger mv. på egen eiendom. Se nærmere om rettsvirkninger av vernevedtak i Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter (M106-2014) kap. 2.

Verneforskriftene har som regel unntak for vedlikehold. Dette innebærer at grunneier eller eier av innretninger i verneområdet kan utføre vedlikehold uten søknad. I områder med eksisterende stier vil adgangen til vedlikehold innebære at man kan rydde nedfall over sti og holde stier og veier åpne for ferdsel. Imidlertid er også død vegetasjon vernet i verneområdene. Dette innebærer at vegetasjon som ryddes primært skal forbli i verneområdet.

Forvaltningsmyndighetens ansvar er å forvalte verneområdet i tråd med verneformålet og å treffe nødvendige tiltak hvis verneverdier trues. Dersom ekstremvær eller andre hendelser fører til skader som er en direkte trussel for verneverdier, vil det være forvaltningsmyndighetens ansvar å iverksette nødvendige tiltak. Dette kan også innebære å rydde nedfalte trær, hvis disse for eksempel forringer habitatet til truede arter.

Ønske eller behov for oppryddingstiltak vil imidlertid ofte være knyttet til andre hensyn enn hensynet til verneverdier. Dette kan både være tiltak av hensyn til besøksforvaltning, og av hensyn til sikkerhet ved ferdsel i området eller for å forhindre skader på bygninger og andre anlegg.

Dersom forvaltningsmyndigheten på eget initiativ eller på bakgrunn av konkrete henvendelser ser behov for oppryddingstiltak, må forvaltningsmyndigheten ha dialog med grunneier om gjennomføring av tiltak. Forvaltningsmyndigheten må da vurdere om aktuelle tiltak faller inn under verneforskriftens unntak for vedlikehold, eller om tiltaket krever dispensasjon fra verneforskriften eller er et skjøtselstiltak som kan gjennomføres etter naturmangfoldloven § 47.

I verneområder der staten v/Miljødirektoratet er grunneier, ønsker vi at forvaltningsmyndigheten ved behov rydder vindfall, men at trærne blir liggende i området som død ved. Forvaltningsmyndigheten bør også vurdere om det i verneområder med mye ferdsel er trær som står i fare for å falle over stier og vurdere aktuelle tiltak. I verneområder der andre enn staten v/Miljødirektoratet er grunneier, kan forvaltningsmyndigheten gjøre tilsvarende tiltak, men da etter avklaring med grunneier.

Finansiering av tiltak

Det er ikke gitt at tiltak i verneområder etter ekstremvær finansieres over Miljødirektoratets budsjettposter. Samfinansiering med andre aktører kan i særlige tilfeller være et alternativ. I slike tilfeller og når staten v/Miljødirektoratet er grunneier, ønsker vi at det tas kontakt med verneområdeseksjonen i direktoratet for dialog.

Informasjon

Ekstremvær resulterer ofte i massivt vindfall, gjenstander på avveie og skader på anlegg og infrastruktur. Det oppstår et stort informasjonsbehov i befolkningen, og det er viktig at forvaltningsmyndigheten prioriterer informasjon til brukerne av de berørte verneområdene. Det er naturlig at forvaltningsmyndigheten informerer om ulike tema, som for eksempel om verdien av død ved i økosystemet, slik at forståelsen for at døde trær ligger igjen i verneområdet øker.

Det er ulike måter å informere på, men enkle skilt ved innfallsporter eller andre strategiske steder, kan være et godt strakstiltak. Til slik akutt informasjon kan forvaltningsmyndighetene sette opp "varsomhetsplakat", se designmanualen for Norges nasjonalparker. Utover dette er det viktig med god informasjon på hjemmesidene til forvaltningsmyndighetene.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Gunnar Kjærstad
fagdirektør

Arkivsaksnummer: 2026/1823-4

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 18.05.2026

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	12/26	27.05.2026

Klage på vedtak om rydding av vegetasjon ved gapahuk Hovedden - Foreningen Bevar Hoveodden - Raet nasjonalpark

Innstilling fra forvalter

Nasjonalparkstyret opprettholder dispensasjonen og tillatelsen gitt Hoves Venner om rydding rundt gapahuk op Hoveodden gitt 21.11.15.

. Det er bedt om oppsettende virkning i saken, og det er derfor ikke gjort tiltak med rydding i tråd med dispensasjonen. Miljødirektoratet velger selv om de vil gi oppsettende virkning under sin klagebehandling.

Trær som kan ryddes uten dispensasjon (direkte i konflikt med ferdsel på stier i tråd med brev fra Miljødirektoratet) vil ryddes fortløpende.

Saken sendes til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Klage på vedtak om etter godkjenning av hugst ved Gapahuk i 2024
- 2 Søknad om rydding av vegetasjon ved gapahuk innfallsport Hoveodden - Raet NP
- 3 Svar på søknad om rydding av vegetasjon ved gapahuk innfallsport Hoveodden - Raet NP
- 4 Saksframlegg med vedtak
- 5 SV: Behov for avklaring på ulike typer planer og kartlegginger i verneområder

Saksopplysninger

Raet nasjonalparkstyre fattet følgende vedtak 21.11.25:

Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark tillatelse til verneområdestyret til tiltak for å ivareta innfallsporten Hoveodden i tråd med forvaltningsplan og besøksstrategi med hjemmel i verneforskriften § 13 og §4 tredje ledd a).

Tillatelsen omfatter å rydde vegetasjon som består av til dels fremmede arter i et område utenfor gapahuken på Hoveodden. Tiltaket ble utført våren 2024, er derfor en ettergodkjenning.

- Det kan tynnes i tresjiktet i det gule omrissete området jf kart i tråd med retningslinjer for å kunne se havet fra gapahuk. Det skal ikke hugges en åpen korridor.
- Det kan ryddes i lauvkratt, einer og fremmede arter i det grønne markerte området.
- Det skal ryddes manuelt og uten å påføre skade på gjenstående trær og markdekket

Foreningen Bevar Hoveodden klaget på vedtaket den 23.12.25.

Klager viser til at vedtaket må erklæres ugyldig fordi den viser til en ikke-eksisterende forvaltningsplan, manglende skjøtselsplan og er basert på et utkast til forvaltningsplan.

Klager mener også at det er ulovlig ettergodkjenning av gjennomførte tiltak og ulovlige inngrep i fredet vernskog fra 1914.

Videre mener klager at nml § § 8-12 er feil anvendt.

Klager ber om at vedtaket oppheves i sin helhet, at alle utførte tiltak vurderes rettslig, at videre inngrep stanses inntil lovlig forvaltningsplan og skjøtselsplan foreligger og at vernskogens rettslige status legges til grunn i videre forvaltning.

Hjemmelsgrunnlag

Forvaltningsloven kap 5 §§28-32

Vurdering

Forvaltningen må først ta stilling til hvorvidt klagen er gyldig, og det er satt tre krav jf forvaltningsloven kap 5 §§28-32. For det første er det kun enkeltvedtak som kan påklages. Videre må klagen være fremsatt innen klagefristen som er tre uker fra vedtaket ble utsendt.

Videre må klager være en part i saken og klagen må være relevant i forhold til vedtaket. Klagen er datert 23.12.2025. Klagen anses som mottatt innen fristen ettersom vedtaket ble sendt ut 9.12.25.

Klager Foreningen bevar Hoveodden har opparbeidet seg rettslig klageinteresse gjennom sitt mandat og medlemsregister over tid. Klager er derfor part i saken og klagens innhold er relevant i forhold til vedtaket som forvaltningen har fattet. Klagen skal derfor behandles.

Klagen er adressert til Nasjonalparkstyret i Raet Nasjonalpark, og dersom den ikke tas til følge vil klagen oversendes til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse. Forvalter vil først gjøre en vurdering av om tilleggsopplysningene tilsier en endring av styrets vedtak, før en eventuell omgjøring av vedtaket drøftes.

Klagen har flere punkter hovedpunkter. Nedenfor vil de gjennomgå systematisk.

Mangler rettslig hjemmel

Klager mener vedtaket mangler rettslig hjemmel. Forvlater mener hjemmelsgrunnlaget er korrekt anvent ettersom vernefoskriften § 4 fjerde ledd a) og § 13 nettop beskriver denne typen tiltak:

§ 4. Vern av plantelivet

Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang og tare er vernet mot all skade, uttak og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. *rydding av vegetasjon i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- b. *beite i sone B.*
- c. *uttak av ilanddrevet tang og tare i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.*

§ 13. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

NML § 47. (skjøtsel av verneområder)

I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtseltiltak.

Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtseltiltak.

Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep. Skjøtseltiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til, jf. § 42 eller § 45 første ledd, kan ikke skje etter denne paragraf. Berører skjøtseltiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd.

Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

*Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak
Utkast til plan for skjøtsel av verneområdet skal om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.*

Bygger på ikke-eksisterende forvaltningsplan

Forvalter viser til at det er lagt frem et «Utkast til forvaltningsplan for Hove LVO, Raet NP og Søm LVO» ifm Stortingets behandling i 2016. Denne inneholder retningslinjer til tiltak som er påkrevd dette i verneforskriftene. Revidering av nye forvaltningsplaner er i prosess, men Miljødirektoratet har uttalt at «Utkast til forvaltningsplan» fungerer og er godt nok som grunnlag for søknadsbehandling frem til den nye er godkjent. Det fattes 40-60 vedtak per år med utgangspunkt i «Utkast til forvaltningsplan».

Forvalter kan ikke se noen grunn til at «utkast til forvaltningsplan» ikke kan benyttes i denne saken på lik linje med andre søknader i verneområdene.

Ettergodkjenner ulovlig utført tiltak.

Det er styret som vurderer om et tiltak skal godkjennes som første instans. Videre vil en klageprosess eventuelt medføre at Miljødirektoratet vurderer tiltakene. Dersom tiltaket er anmeldt vil også rettsvesenet ta stilling til saken etter politiets vurderinger og undersøkelser. I dette tilfellet har ikke politi/rettsvesen konkludert, men styret står fritt til å vurdere en ettergodkjenning av allerede utførte tiltak i tråd med forvaltningspraksis: Dersom forvaltningen oppdager tiltak som skulle vært omsøkt kan man enten kreve retting eller be om en søknad for ettergodkjenning. Kravet er at det skal finnes hjemmel for tiltaket.

Forvalter viser til at også Statsforvalteren jevnlig ettergodkjenner tiltak i verneområder, og at dette er en etablert forvaltningspraksis. Godkjenningen hindrer ikke eventuelle rettslige sanksjoner eller prosesser.

Åpner for inngrep i fredet vernskog

Raet nasjonalpark er ikke gitt forvaltningsansvar eller oppgaver knyttet spesifikt til «vernskogen av 1914». Dette ble av uviss grunn tatt ut av verneforskriften ved overgang fra Raet LVO til Raet NP. Forvalter kan dermed ikke se hvordan styret kan stilles til ansvar for eventuell feil forvaltning av vernskogen. Inngrepene er vurdert etter verneforskriften slik den er vedtatt av Stortinget i 2016.

Bryter med naturmangfoldlovens grunnprinsipper

Her viser klager til vernskogens økologiske funksjon ikke er helhetlig vurdert. Etter hva forvalter har funnet ut så var formålet med vernskogen et mikroklimatiltak, ikke et økologisk tiltak. Det er uansett ikke presisert i verneforskriften at styret skal ivareta vernskogen, uansett funksjon.

Forvalter har vurdert trussel fra fremmede arter, rødlistede arter som grov nattfiol (truet av gjengroing) og kystlandskapets varierte struktur med blanding av kystfuruskog og åpne arealer med naturbeitemark. Forvalter vurderte at tiltakene totalt sett ville være positivt for artsmangfoldet i området, med fjerning av fremmede arter og tiltak som begunstiger grov nattfiol. Ikke alle tiltak skal hindres, særlig dersom de kan bedre naturtilstand og verneformålet.

Samlet belastning skal vurderes i de tilfellene der tiltaket kan medføre negative

konsekvenser for verneverdiene. Det er ikke utført inngrep på området tidligere og de er ikke grunnlag for å tro at rydding av fremmede arter og tynning i tresjiktet vil medføre økt ferdse.

Skjøtselshjemmelen i verneforskriften og naturmangfoldloven stiller ikke krav om skjøtelsesplan (selv om det er ønskelig, og styret har i flere år søkt penger til dette). Kravet er at skjøtsel skal benyttes til å *oppretholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdse, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep*. Jf nml § 13 annet ledd. Dette kravet mener forvalter er innfridd da tiltaket opprettholder og restaurerer en tilstand med eng med grov natffiol og fjerner fremmede arter.

Konklusjon av klagevurdering

Forvalter kan ikke se at klagen bør tas til følge da det ikke finnes grunnlag for omgjøring ved de 6 punktene klager adresserer.

Rettslig vurdering er det ikke nasjonalparkstyret oppgave å gjennomføre. Det er heller ikke grunnlag ut ifra verneforskrift å legge til grunn vernskogens rettslige status.

Vedtaket og klagen omfatter allerede utførte tiltak, så det er ikke aktuelt å vurdere stans av videre inngrep.

Forvalter ber styret opprettholde eget vedtak av 21.11.25 i sin helhet og sende saken til Miljødirektoratet.

Fra: leder@foreningenbevarhoveodden.com[leder@foreningenbevarhoveodden.com]
Sendt: 23.12.2025 16:19:17
Til: Gulbrandsen, Jenny Marie;Post[jenny.gulbrandsen@statsforvalteren.no;post@miljodir.no]
Tittel: Klage på vedtak om etter godkjenning av hugst ved Gapahuk i 2024

1. Innledning – klageadgang og klageinteresse

Det klages med dette på Raet nasjonalparkstyres vedtak av 21.11.2025 i sak 45/25 – *Søknad om rydding av vegetasjon ved gapahuk, innfallsport Hoveodden – Raet nasjonalpark*.

Klagen fremmes i medhold av forvaltningsloven § 28. Klager har rettslig klageinteresse som følge av vedtakets direkte og irreversible inngrep i et område med **dobbel rettslig vern**, og fordi vedtaket reiser prinsipielle spørsmål om forvaltning av verneområder, rettsikkerhet og lovbundet forvaltning.

2. Kort om vedtaket

Vedtaket gir tillatelse til:

- tynning i tresjikt
- rydding av lauvkratt, einer og fremmede arter
- videreføring av tiltak for å opprettholde sikotlinje mot havet

Vedtaket bygger eksplisitt på:

- verneforskriften §§ 4 og 13
 - **utkast til forvaltningsplan**
 - besøksstrategi
 - ettergodkjenning av allerede utført rydding våren 2024
-

3. Klagegrunnlag – vedtaket er ugyldig

3.1. Vedtaket mangler rettslig grunnlag – forutsetter ikke-eksisterende forvaltningsplan

Verneforskriften § 4 tredje ledd bokstav a gir adgang til å tillate rydding av vegetasjon i **samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen**.

Det er **ubestridt** at:

- Raet nasjonalpark **ikke har vedtatt forvaltningsplan**
- det heller **ikke foreligger skjøtelsesplan**
- tiltaket baseres på et *utkast* som aldri er rettslig vedtatt

Et utkast til forvaltningsplan **har ingen rettsvirkning** og kan ikke brukes som hjemmelsgrunnlag for inngrep i verneområde. Vedtaket lider derfor av **hjemmelsmangel**, jf. legalitetsprinsippet.

Dette alene medfører ugyldighet.

3.2. Ulovlig ettergodkjenning av gjennomført tiltak

Vedtaket stadfester at ryddingen allerede er utført våren 2024 og at vedtaket derfor er en **ettergodkjenning**.

Ettergodkjenning av inngrep i verneområde:

- mangler hjemmel i verneforskriften
- undergraver klageadgangen
- bryter med grunnleggende forvaltningsrettslige prinsipper

Dette er særlig alvorlig i et område med **fredet vernskog** og dokumenterte natur- og kulturverdier.

3.3. Ulovlig inngrep i fredet vernskog fra 1914 – feil rettsanvendelse

Området det gis tillatelse til tiltak i, inngår i **verneskog fredet ved kongelig resolusjon i 1914**, med:

- rettslig avgrensning fastsatt i rettsbok (1982)
- selvstendig vern etter skoglovgivningen
- nå også vern etter verneforskriften for Raet nasjonalpark

Dette innebærer **dobbel rettslig vern**.

Forvalter anfører at:

«det foreligger også en gammel bestemmelse om vernskog, uten at dette er angitt i verneforskriften»

Dette er rettslig feil. Manglende omtale i verneforskriften:

- opphever ikke tidligere vern
- fritar ikke forvaltningsmyndigheten fra å respektere gjeldende rett
- kan ikke brukes til å redusere verneomfanget

Hogst og tynning i fredet vernskog er **ikke tillatt** uten særskilt, uttrykkelig hjemmel. En slik hjemmel foreligger ikke.

3.4. Manglende skjøtselsplan – brudd på verneforskriften § 13

Skjøtsel etter verneforskriften § 13 forutsetter:

- klare mål
- planlagt gjennomføring
- dokumentert behov
- avgrensede tiltak

Her brukes § 13 til å legitimere et tiltak som:

- primært begrunnes i utsikt og friluftsliv
- innebærer varig landskapsendring
- forutsetter løpende videreføring uten plan

Dette er ikke skjøtsel i lovens forstand, men **tilrettelegging som medfører hogst**, og krever langt strengere rettslig vurdering.

3.5. Brudd på naturmangfoldloven §§ 8–12

Kunnskapsgrunnlaget (§ 8) er mangelfullt:

- ingen helhetlig vurdering av vernskogens økologiske funksjon
- ingen samlet vurdering av inngrepets irreversible karakter

Føre-var-prinsippet (§ 9) er feil anvendt:

- brukes til å begrunne inngrep, ikke til å hindre det

Samlet belastning (§ 10) er ikke vurdert:

- tidligere inngrep
 - økt ferdsel
 - videreført skjøtsel uten plan
-

4. Oppsummering

Vedtaket er ugyldig fordi det:

1. Mangler rettslig hjemmel
 2. Bygger på ikke-eksisterende forvaltningsplan
 3. Ettergodkjenner ulovlig utført tiltak
 4. Åpner for inngrep i fredet vernskog
 5. Bryter naturmangfoldlovens grunnprinsipper
-

5. Påstand

Det bes om at vedtaket i sak 45/25:

- **oppheves i sin helhet**
- at allerede utførte tiltak vurderes rettslig
- at videre inngrep stanses inntil lovlig forvaltningsplan og skjøtelsesplan foreligger
- at vernskogens rettslige status legges til grunn i videre forvaltning.

Med vennlig hilsen

Kristina Stenlund Larsen
Styreleder Foreningen Bevar Hoveodden

Arkivsaksnummer: 2025/2929-24

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 11.11.2025

Utvalg

Utvalgssak Møtedato

Raet nasjonalparkstyre

Søknad om rydding av vegetasjon ved gapahuk innfallsport Hoveodden - Raet NP

Innstilling fra forvalter

Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark tillatelse til verneområdestyret til tiltak for å ivareta innfallsporten Hoveodden i tråd med forvaltningsplan og besøksstrategi med hjemmel i verneforskriften § 13 og §4 tredje ledd a).

Tillatelsen omfatter å rydde vegetasjon som består av til dels fremmede arter i et område utenfor gapahuken på Hoveodden. Tiltaket ble utført våren 2024, er derfor en ettergodkjenning.

- Det kan tynnes i tresjiktet i det gule omrissete området jf kart i tråd med retningslinjer for å kunne se havet fra gapahuk. Det skal ikke hugges en åpen korridor.
- Det kan ryddes i lauvkratt, einer og fremmede arter i det grønne markerte området.
- Det skal ryddes manuelt og uten å påføre skade på gjenstående trær og markdekket

Klage på vedtak

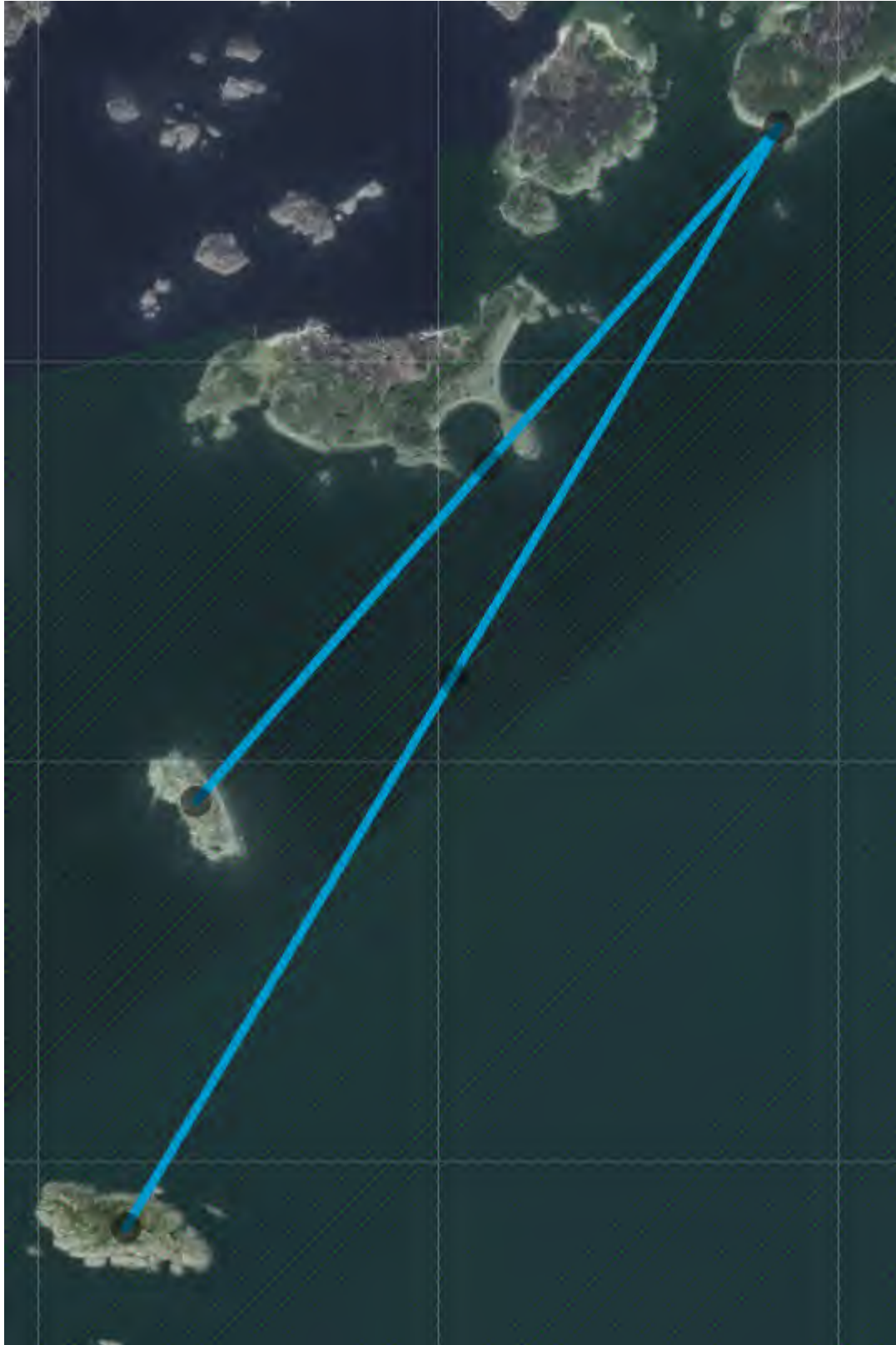
Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

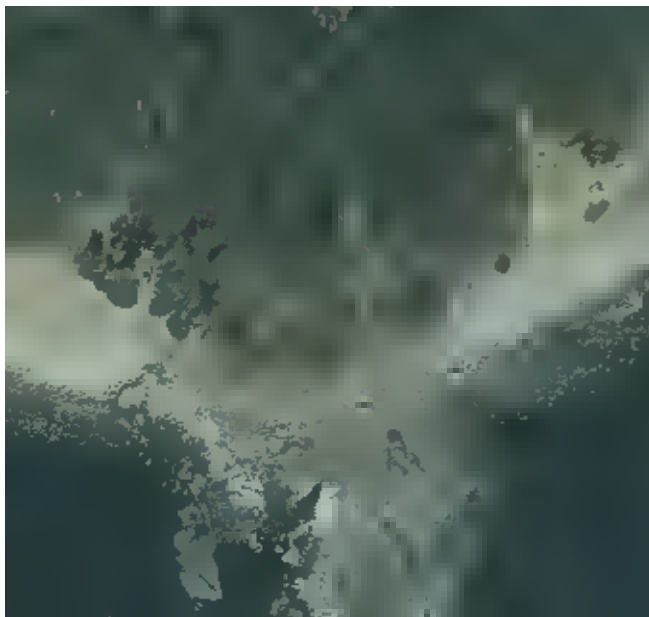
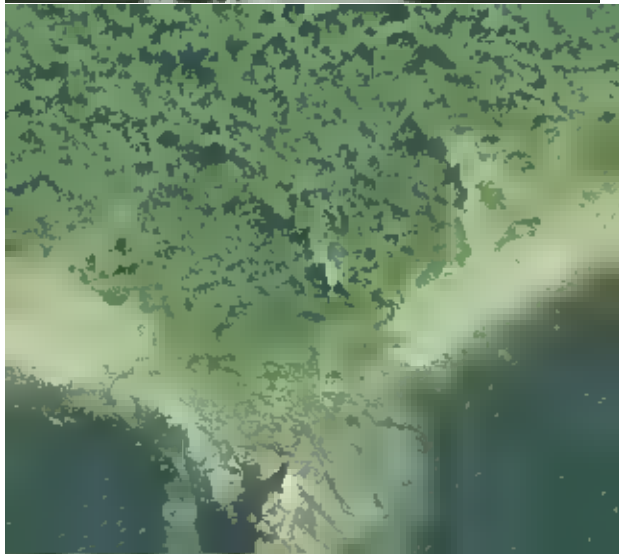
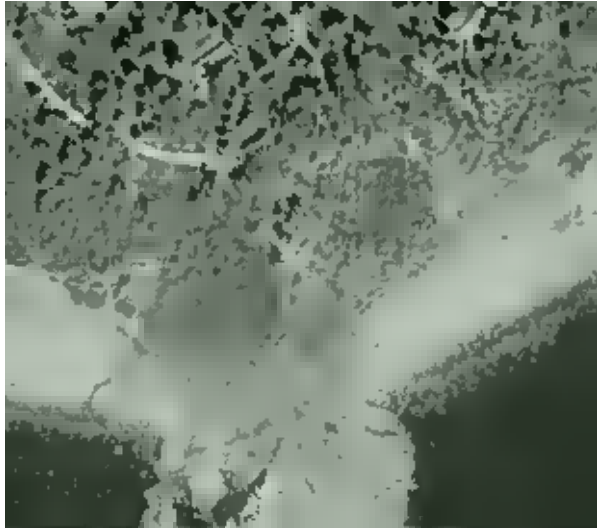
Dokumenter i saken

Saksopplysninger

Raet nasjonalparkstyre ønsker å legge til rette for bedre utsikt mot havet fra gapahuken på Hoveodden mot fyrene Store og Lille Torungen. På grunn av gjenngroing de siste 50-60 årene er det få områder der man kan se det ytre havet fra den oppgrusete veien rundt Hoveodden. Mange turgåere bruker gapahuken og bål plassene rundt gapahuken til rasteplass, og flyfoto viser er tydelig fortetting av vegetasjonen. Det har kommet flere henvendelser som etterlyser muligheten til å se «ut mot havet», og særlig fyrene.

Ønsket sikotlinje fra gapahuk.

Flyfoto 1965 -2003 – 2023

Omsøkt ryddet areal:

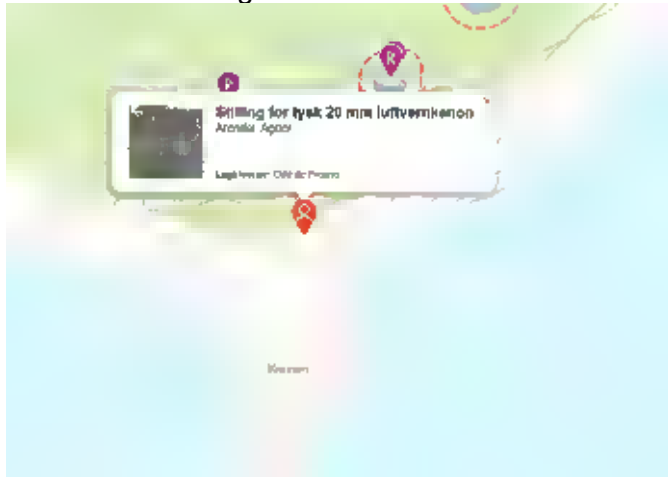
Innenfor det gule området er det søkt om å rydde/tynde i busk og tresjikt med fokus på å bevare krokfuruer og fjerne uønsket trevegetasjon som gran og fremmede arter som bergfuru/rynkerose. Det skal ikke tas ut gamle, hule trær, og det skal ikke ryddes en ren korridor jf retningslinjer i utkast til forvaltningsplan.

Innefor det grønne området søkes det om å rydde bort einer, lauvkratt og rynkerose for å få frem engareal /markvegetasjon. Her finnes ikke trevegetasjon, og tiltaket bærer mer preg av å være et skjøtselstiltak. Den økologiske funksjonen til busksjiktet er godt ivaretatt med tilgrensende områder på begge sider.

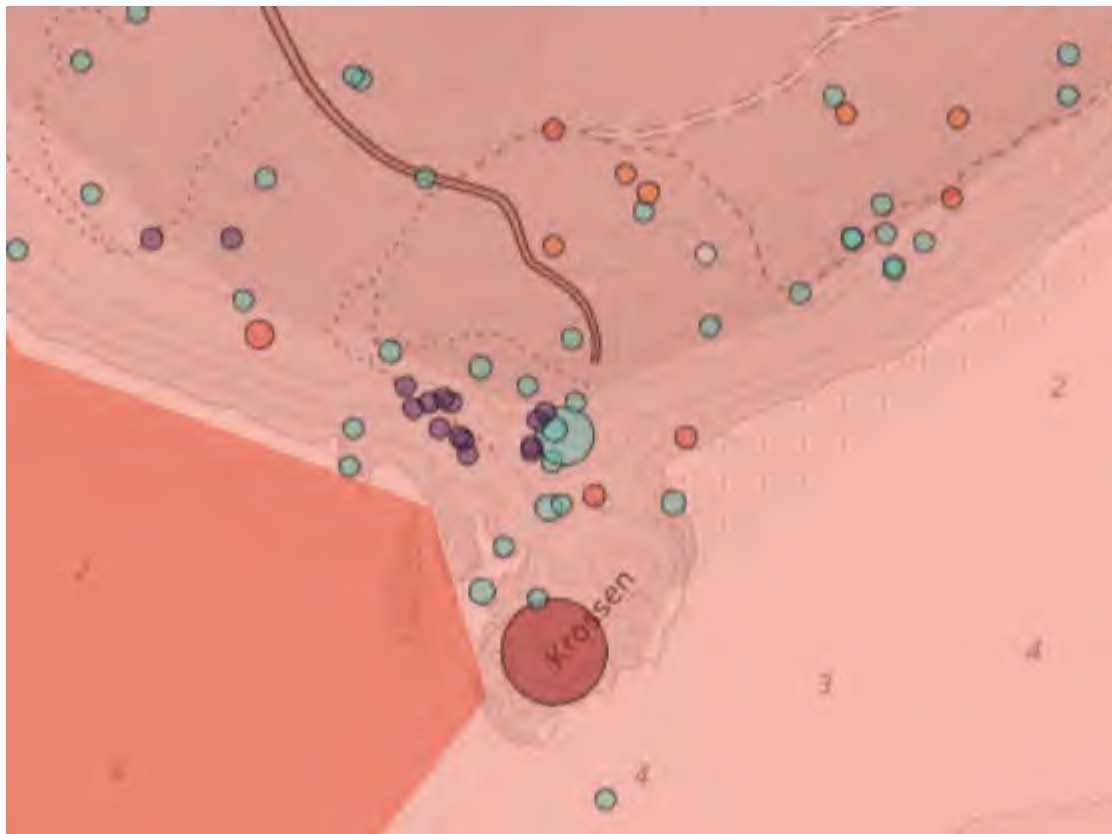
Begge tiltakene er avklart jf avtale med grunneiers representant – HDU.

Området har et registrert kulturminne fra ww2.

Artskart viser oversikt over fremmede arter (sort/grå) LC arter (grønne) og rødlistede arter (rødtone) på området

Ryddingen ble gjennomført våren 2024. Resultater vises på flyfoto under.

På det oppryddete arealet ble det i 2024 en stor blomstring av grov nattfiol. På grunn av opphold av rydding er området siden grodd igjen med lauvkratt og rynkerose, men potensialet for en tilbakeføring er fortsatt til stede.

Sikt til Store og Lille Torungene er bevart inntil videre, men tiltaket må videreføres for å opprettholde siktlinjen.

Hjemmelsgrunnlag

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl.res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke, heretter kalt verneforskriften.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

§ 4. Vern av plantelivet

Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang og tare er vernet mot all skade, uttak og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

- a. plukking av bær og matsopp.*
- b. plukking av vanlige planter og tang/tare til eget bruk unntatt i sone B, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- c. rydding av ilanddrevet tang og tare på offentlige badestrender.*
- d. bruk av nedfalt trevirke til bålbrenning, unntatt i sone B.*
- e. skånsom vegetasjonsrydding og beplantning rundt fritidsbolig, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- f. hogst av ved til eget bruk i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.*
- g. beite, unntatt i sone B.*
- h. slått, lyng- og gressbrenning, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. rydding av vegetasjon i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- b. beite i sone B.*
- c. uttak av ilanddrevet tang og tare i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.*

§ 9. Forbud mot motorferdsel

(...)

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

a. motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

§ 13. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

Forvaltningsplan

Rydding av vegetasjon utenfor Sone B er omtalt og gitt retningslinjer i «Utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark, Søm Lvo etc..» som fulgte med vernevedtaket. Både trivselshogst og «annen hogst» er gjengitt nedenfor, da «annen hogst» viser til retningslinjer for trivselshogst.

Trivselshogst rundt fritidsbolig:

Begrepet "rundt fritidsboliger" omfatter selve bygningene og tomten som hører til. Med "tomten" menes her den nærmeste, private sonen rundt huset, jf. tomtebegrepet i friluftsløven. Området hvor skånsom vegetasjonsrydding kan foregå vil dermed normalt være i størrelsesorden 0,5 – 1,5 dekar inkl. arealet som opptas av selve bygningene.

Rydding av vegetasjon etter denne bestemmelsen omfatter mindre inngrep som rydding av busker, kratt, mindre trær etc. Det stilles ikke generelt krav om skjøtselsplan for denne type rydding. Ryddingen skal likevel skje på en skånsom måte som ikke ødelegger verneverdier eller på annen måte er i strid med verneformålet. Dette innebærer blant annet:

- Spesielt verdifulle trær (store, karakteristiske, uvanlige, hule mm.) skal ikke felles.
- Stående eller liggende større døde trær skal normalt ikke fjernes, med unntak for nyere vindfall eller der trærne er til fare for brukere av området.
- Hogstavfall skal ikke ligge igjen på stier eller steder med spesielt verdifull markvegetasjon.
- Felling av trær skal ikke foregå i hekketiden.
- Trua og sårbare plantearter skal ikke ryddes.

Vedhogst og rydding av vegetasjon utenfor sone B:

Unntaksbestemmelsen for vedhogst omfatter vanlig privat forbruk av ved til oppvarming lokalt i fritidsbolig eller bolig. Med lokalt menes fritidsboliger i NP, og boliger i umiddelbar nærhet til NP med skogteiger innenfor NP. Uttak av ved til kommersielt salg eller bruk i fritidsboliger/boliger utenfor nasjonalparken omfattes ikke.

- Vedhogst til eget bruk er tillatt dersom det ikke hogges korridorer eller flater. En del trær og buskvegetasjon skal stå igjen for å sikre at busk- og feltsjiktet har økologisk funksjon (leveområde for fugler, smådyr og insekter), og for å bevare et sammenhengende landskap., Hogstkorridorer er forbudt fordi de fører til vesentlige brudd i landskapsbildet. Grunneiers tillatelse må alltid foreligge før hogst.
- Retningslinjene for «trivselshogst» gjelder.
- Oppkvisting av trær skal unngås
- Grove eller hule løvtrær og andre spesielle trær skal ikke hogges.

Man skal være spesielt aktsom med eiketrær. Store eiketrær («hule eiker») er en utvalgt naturtype som har egen forskrift etter naturmangfoldloven. I nasjonalparken er det ønskelig at eiketrærne får utvikle seg til å bli store, flotte og viktige trær for naturmangfoldet.

Med hule eiker menes, etter forskrift om utvalgte naturtyper, eiketrær som har en diameter på minst 63 cm, tilsvarende omkrets på 200 cm, samt eiketrær som er synlig hule og med en diameter på minst 30 cm, tilsvarende omkrets på minst 95 cm. Diameter og omkrets måles i brysthøyde (1,3 m) over bakken. Synlig hule defineres til å være eiketrær med et indre hulrom som er større enn åpningen og der åpningen er større enn 5 cm. Også andre spesielt store, vakre eller hule trær som preger landskapet skal bevares i nasjonalparken.

Hoveodden er en utvalgt innfallsport der styret har vedtatt å ha god tilrettelegging.

Fra Besøksstrategi:

Mål for tilrettelegging: Stimulere til økt bevissthet om nasjonalparken gjennom informasjon om verneformål og atferdsregler. Stimulere til økt bruk av nasjonalparken i balanse mot verneformålene (hekke- og rasteplasser for fugl, viktige marine naturtyper, sårbarhet knyttet til rullestein) og bevaring av stedets karakter som rekreasjonssted for allmenheten. Atferdsregler knyttet til bålbrekking og hogst i vernskog må tydeliggjøres.

Målgruppe: dagsbesøkende fra land, turgåere, de som ønsker å oppholde seg ved eller gå langs havet, båter, havkajak, windsurfing, besøkende som ønsker å benytte aktivitetstilbud i området.

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften.

Presedens

Det er lite rom for presedens. Tiltaket er på en offentlig eiendom og gjøres til dels for å ivareta naturverdier, og til dels for å øke verdien for friluftslivet. Dette er også et svært avgrenset tiltak, og forvalter anser at behovet for «å se ut mot havet» med dette vil være dekket, alternativt fremgå i en fremtidig skjøtselsplan.

Vurdering

Tiltakene faller inn under verneforskriften § 3 fjerde ledd g) som gir anledning til å søke om tiltak for å legge til rette for friluftsliv og verneforskriften §4 tredje ledd a) som åpner for søknader om å rydde vegetasjon i tråd med retningslinjer i forvaltningsplanen.

Tiltakene er i tråd med retningslinjer i forvaltningsplanen og besøksstrategien.

Verneverdiene i dette området er godt dokumentert gjennom verneprosess. Videre beslutninger bygger på informasjon hentet fra utredningsrapporter fra verneprosessene, utkastet til forvaltningsplan som fulgte vernevedtaket, naturbase samt kunnskap gjennom forvaltning av Raet LVO siden år 2000. Det foreligger også en gammel bestemmelse om vernskog, uten at dette er angitt i verneforskriften eller omtalt i proposisjonen. Vernskogen er heller ikke avgrenset i kart. Hensynet til vernskogen forutsettes ivaretatt gjennom vilkårene gitt vedtaket og retningslinjene gitt i utkastet til forvaltningsplan som fulgte vernevedtaket.

Forvalter har vært befarings i området flere ganger per år, og det er gjort omfattende naturkartlegginger i området- både av naturtyper og artsregistreringer. Det er tre punkter med rødlistede arter, alle tre er av fiskemåke. Arten vurderes å ikke bli negativt berørt av tiltaket. Nye kartlegginger skal utføres i 2025. Kunnskapsgrunnlaget anses dermed som godt jf nml § 8.

Det er tørr blåbærlyng furuskog og strender med enten rullestein eller sanddyner som dominerer på Hoveodden. Enkelte områder har godt innslag av eik og lik rikere og fuktigere områder med plantet granskog. Det er en del forekomster av fremmede arter, særlig rynkerose. Mange av artene som er funnet i området er knyttet til åpne seminaturlige naturtyper som er i ferd med å gro igjen, for eksempel nattfiol, skognattfiol og strandsmelle.

Fremmede arter

Fjerning av fremmede arter bør vektlegges, da dette er en trussel mot verneverdiene. For å komme til og rydde helt ned mot stubbe, er det ofte nødvendig å fjerne tilgrensende vegetasjon.

Friluftsliv

Det er betydelig besøk i området, og behovet for tilrettelegging er stort. Hoveodden er en hovedinnfallsport til Raet NP og styret har vedlagt stor grad av tilrettelegging, og vektlegger har verneformålet § 1 som viser til friluftsliv i femte ledd. Sårbarhetskartleggingen viser til at området er robust for ferdsel, med kun noen få områder med slitasje. Kanalisering til hovedstier og tilrettelegging med bålplasser og rasteplasser anbefales. En åpning av utsyn mot havet vil kunne redusere ferdselen utenfor sti/ sone ved gapahuk. Ferdselsteller (nå ute av drift), har ligget stabilt på 250 00-300 000 per år over flere år.

Det skal samtidig tas hensyn til verneverdier og landskap. Rasteplasser, tiltak på stier og åpning av områder virker både kanaliserende, men er også inngrep i landskapet. Forvalter mener at de omsøkte tiltakene er innenfor den graden av tilrettelegging som beskrives i sårbarhetskartleggingen og besøksstrategien. Det er startet opp forsøk med å bruke vindfall til å kanalisere ferdsel og redusere mengden mindre tråkk i den åpne skogen.

Føre-var-prinsippet (nml. § 9) tillegges derfor vekt i vurderingen, og det forutsettes at det settes vilkår om at ryddingen utføres skånsomt og uten skade på gjenstående trær eller markdekket.

§ 10.(økosystemtilnærming og samlet belastning) anses som godt ivaretatt ved at man bidrar til å gjenåpne et mindre areal som potensielt kan gi bedre vilkår for skognattfiol og grov nattfiol, arter som ikke er truet, men som er mindre vanlige. Ryddingen vil også fjerne en større forekomst av rynkerose, en svært stor trussel mot verneverdiene. Trærne som foreslås fjernet er alle yngre trær uten stor biologisk eller landskapsmessig verdi. Den

samlete belastningen av besøkende knyttet til slitasje kan potensielt reduseres ved at færre søker seg bort fra gapahuk og hovedstien når de kan se havet fra den grusede hovedstien.

Omsøkt tiltak anses i dette tilfellet, som i tråd med prinsippet om å benytte miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (nml. § 12).

Nml. § 11 synes mindre vesentlig for vurderingene av dispensasjonsspørsmålet i denne saken. Nasjonalparkstyret tar ansvar for gjennomføring og kostnader ved tiltaket. Tiltaket er i tråd med retningslinjer gitt utkast til forvaltningsplan som følger vernevedtaket.

Konklusjon

Forvalter anbefaler Nasjonalparkstyret i Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde å gi tillatelse til omsøkte tiltak med tynning i tre/busksjikt og rydding av einerkratt, lauvkratt og fremmede arter med hjemmel i verneforskriften § 3 fjerde ledd g) og verneforskriften §4 tredje ledd a.

Motorferdsel i forbindelse med skjøtsels-og forvaltningsoppgaver er ikke søknadspliktig.

**Nasjonalparkstyret
for Raet nasjonalpark**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 78 45
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/raet>

Arendal kommune
Postboks 123
4891 GRIMSTAD

Saksbehandler Jenny Marie Gulbrandsen

Vår ref. 2025/2929-33 432.3

Deres ref.

Dato 09.12.2025

Svar på søknad om rydding av vegetasjon ved gapahuk innfallsport Hoveodden - Raet NP

Søknaden ble behandlet på styremøtet 21.11.25 og er innvilget med vilkår.

Med hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

1 Saksframlegg med vedtak

Kopi til:

Statsforvalteren i Agder

Postboks 504

4804

ARENDAL

Arkivsaksnummer: 2025/2929-24

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 11.11.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	45/25	21.11.2025

Søknad om rydding av vegetasjon ved gapahuk innfallsport Hoveodden - Raet NP

Innstilling fra forvalter

Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark tillatelse til verneområdestyret til tiltak for å ivareta innfallsporten Hoveodden i tråd med forvaltningsplan og besøksstrategi med hjemmel i verneforskriften § 13 og §4 tredje ledd a).

Tillatelsen omfatter å rydde vegetasjon som består av til dels fremmede arter i et område utenfor gapahuken på Hoveodden. Tiltaket ble utført våren 2024, er derfor en ettergodkjenning.

- Det kan tynnes i tresjiktet i det gule omrissete området jf kart i tråd med retningslinjer for å kunne se havet fra gapahuk. Det skal ikke hugges en åpen korridor.
- Det kan ryddes i lauvkratt, einer og fremmede arter i det grønmarkerte området.
- Det skal ryddes manuelt og uten å påføre skade på gjenstående trær og markdekket

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Raet nasjonalparkstyre - 21.11.2025

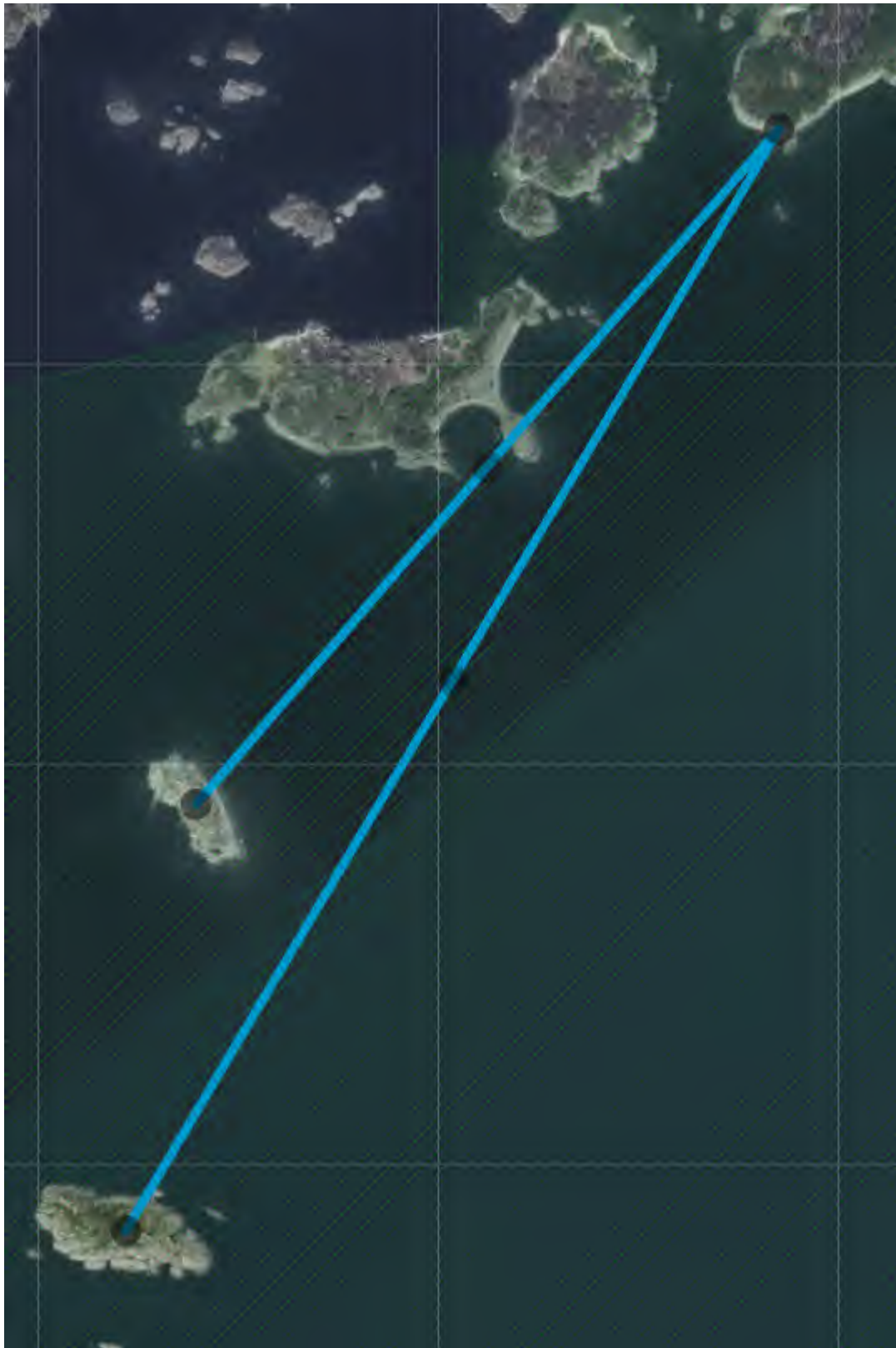
Behandling

Vedtak

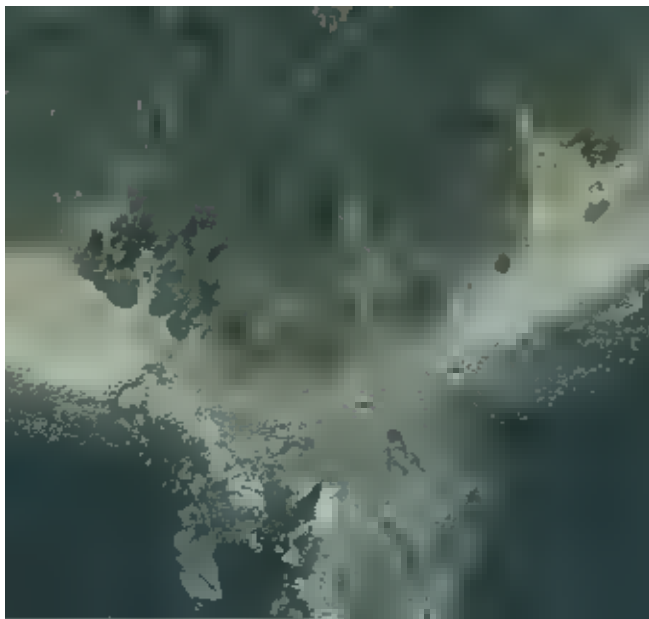
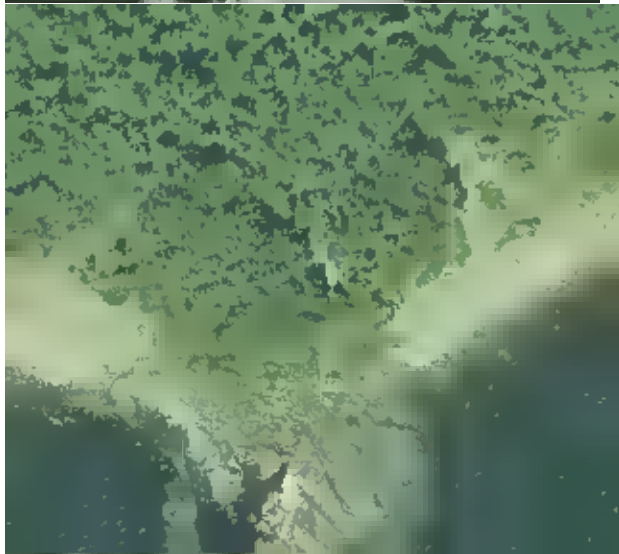
Dokumenter i saken

Saksopplysninger

Raet nasjonalparkstyre ønsker å legge til rette for bedre utsikt mot havet fra gapahuken på Hoveodden mot fyrene Store og Lille Torungen. På grunn av gjenngroing de siste 50-60 årene er det få områder der man kan se det ytre havet fra den oppgrusete veien rundt Hoveodden. Mange turgåere bruker gapahuken og bålplassene rundt gapahuken til rasteplass, og flyfoto viser er tydelig fortetting av vegetasjonen. Det har kommet flere henvendelser som etterlyser muligheten til å se «ut mot havet», og særlig fyrene.

Ønsket sikotlinje fra gapahuk.

Flyfoto 1965 -2003 – 2023

Omsøkt ryddet areal:

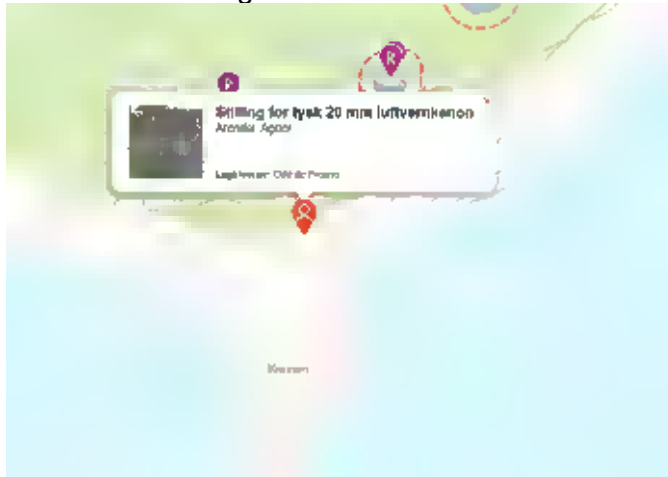
Innenfor det gule området er det søkt om å rydde/tynde i busk og tresjikt med fokus på å bevare krokfuruer og fjerne uønsket trevegetasjon som gran og fremmede arter som bergfuru/rynkerose. Det skal ikke tas ut gamle, hule trær, og det skal ikke ryddes en ren korridor jf retningslinjer i utkast til forvaltningsplan.

Innefor det grønne området søkes det om å rydde bort einer, lauvkratt og rynkerose for å få frem engareal /markvegetasjon. Her finnes ikke trevegetasjon, og tiltaket bærer mer preg av å være et skjøtselstiltak. Den økologiske funksjonen til busksjiktet er godt ivaretatt med tilgrensende områder på begge sider.

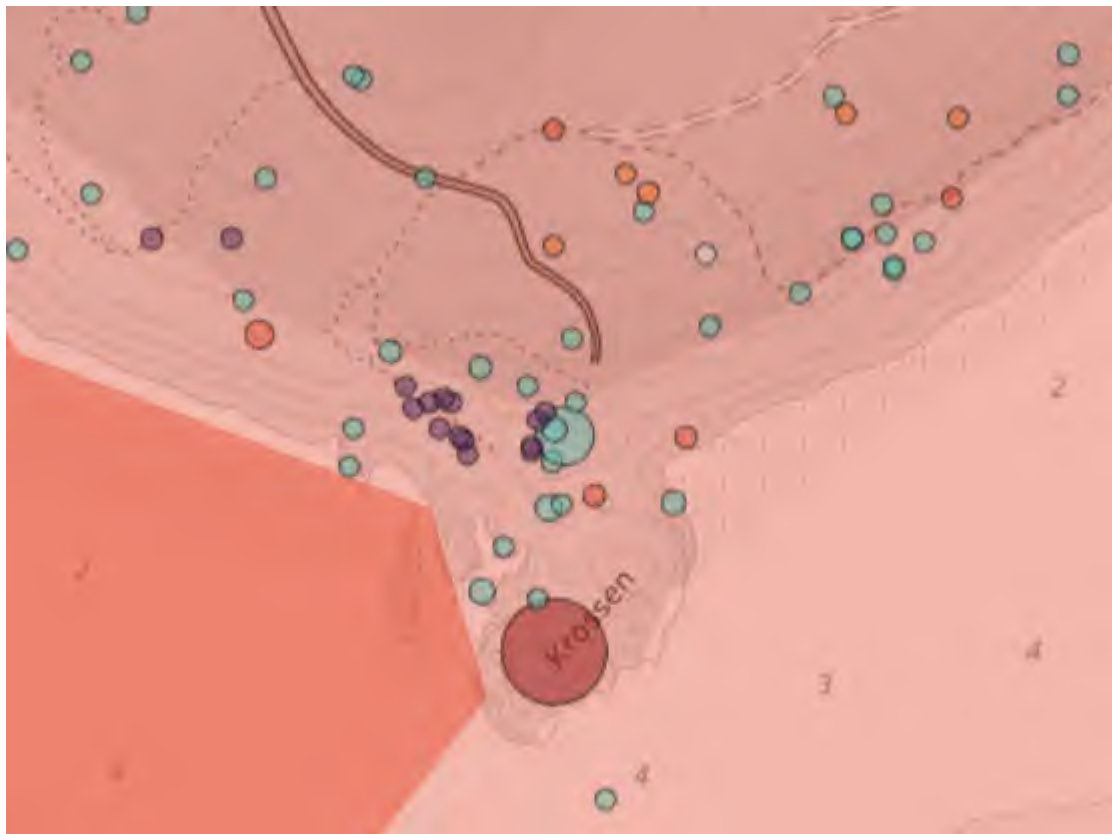
Begge tiltakene er avklart jf avtale med grunneiers representant – HDU.

Området har et registrert kulturminne fra ww2.

Artskart viser oversikt over fremmede arter (sort/grå) LC arter (grønne) og rødlistede arter (rødtone) på området

Ryddingen ble gjennomført våren 2024. Resultater vises på flyfoto under.

På det oppryddete arealet ble det i 2024 en stor blomstring av grov nattfiol. På grunn av opphold av rydding er området siden grodd igjen med lauvkratt og rynkerose, men potensialet for en tilbakeføring er fortsatt til stede.

Sikt til Store og Lille Torungene er bevart inntil videre, men tiltaket må videreføres for å opprettholde siktlinjen.

Hjemmelsgrunnlag

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl.res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke, heretter kalt verneforskriften.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

§ 4. Vern av plantelivet

Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang og tare er vernet mot all skade, uttak og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

- a. plukking av bær og matsopp.*
- b. plukking av vanlige planter og tang/tare til eget bruk unntatt i sone B, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- c. rydding av ilanddrevet tang og tare på offentlige badestrender.*
- d. bruk av nedfalt trevirke til bålbrenning, unntatt i sone B.*
- e. skånsom vegetasjonsrydding og beplantning rundt fritidsbolig, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- f. hogst av ved til eget bruk i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.*
- g. beite, unntatt i sone B.*
- h. slått, lyng- og gressbrenning, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. rydding av vegetasjon i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- b. beite i sone B.*
- c. uttak av ilanddrevet tang og tare i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.*

§ 9. Forbud mot motorferdsel

(...)

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

a. motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

§ 13. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

Forvaltningsplan

Rydding av vegetasjon utenfor Sone B er omtalt og gitt retningslinjer i «Utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark, Søm Lvo etc..» som fulgte med vernevedtaket. Både trivselshogst og «annen hogst» er gjengitt nedenfor, da «annen hogst» viser til retningslinjer for trivselshogst.

Trivselshogst rundt fritidsbolig:

Begrepet "rundt fritidsboliger" omfatter selve bygningene og tomten som hører til. Med "tomten" menes her den nærmeste, private sonen rundt huset, jf. tomtebegrepet i friluftsløven. Området hvor skånsom vegetasjonsrydding kan foregå vil dermed normalt være i størrelsesorden 0,5 – 1,5 dekar inkl. arealet som opptas av selve bygningene.

Rydding av vegetasjon etter denne bestemmelsen omfatter mindre inngrep som rydding av busker, kratt, mindre trær etc. Det stilles ikke generelt krav om skjøtselsplan for denne type rydding. Ryddingen skal likevel skje på en skånsom måte som ikke ødelegger verneverdier eller på annen måte er i strid med verneformålet. Dette innebærer blant annet:

- Spesielt verdifulle trær (store, karakteristiske, uvanlige, hule mm.) skal ikke felles.
- Stående eller liggende større døde trær skal normalt ikke fjernes, med unntak for nyere vindfall eller der trærne er til fare for brukere av området.
- Hogstavfall skal ikke ligge igjen på stier eller steder med spesielt verdifull markvegetasjon.
- Felling av trær skal ikke foregå i hekketiden.
- Trua og sårbare plantearter skal ikke ryddes.

Vedhogst og rydding av vegetasjon utenfor sone B:

Unntaksbestemmelsen for vedhogst omfatter vanlig privat forbruk av ved til oppvarming lokalt i fritidsbolig eller bolig. Med lokalt menes fritidsboliger i NP, og boliger i umiddelbar nærhet til NP med skogteiger innenfor NP. Uttak av ved til kommersielt salg eller bruk i fritidsboliger/boliger utenfor nasjonalparken omfattes ikke.

- Vedhogst til eget bruk er tillatt dersom det ikke hogges korridorer eller flater. En del trær og buskvegetasjon skal stå igjen for å sikre at busk- og feltsjiktet har økologisk funksjon (leveområde for fugler, smådyr og insekter), og for å bevare et sammenhengende landskap., Hogstkorridorer er forbudt fordi de fører til vesentlige brudd i landskapsbildet. Grunneiers tillatelse må alltid foreligge før hogst.
- Retningslinjene for «trivselshogst» gjelder.
- Oppkvisting av trær skal unngås
- Grove eller hule løvtrær og andre spesielle trær skal ikke hogges.

Man skal være spesielt aktsom med eiketrær. Store eiketrær («hule eiker») er en utvalgt naturtype som har egen forskrift etter naturmangfoldloven. I nasjonalparken er det ønskelig at eiketrærne får utvikle seg til å bli store, flotte og viktige trær for naturmangfoldet.

Med hule eiker menes, etter forskrift om utvalgte naturtyper, eiketrær som har en diameter på minst 63 cm, tilsvarende omkrets på 200 cm, samt eiketrær som er synlig hule og med en diameter på minst 30 cm, tilsvarende omkrets på minst 95 cm. Diameter og omkrets måles i brysthøyde (1,3 m) over bakken. Synlig hule defineres til å være eiketrær med et indre hulrom som er større enn åpningen og der åpningen er større enn 5 cm. Også andre spesielt store, vakre eller hule trær som preger landskapet skal bevares i nasjonalparken.

Hoveodden er en utvalgt innfallsport der styret har vedtatt å ha god tilrettelegging.

Fra Besøksstrategi:

Mål for tilrettelegging: Stimulere til økt bevissthet om nasjonalparken gjennom informasjon om verneformål og atferdsregler. Stimulere til økt bruk av nasjonalparken i balanse mot verneformålene (hekke- og rasteplasser for fugl, viktige marine naturtyper, sårbarhet knyttet til rullestein) og bevaring av stedets karakter som rekreasjonssted for allmenheten. Atferdsregler knyttet til bålbrenning og hogst i vernskog må tydeliggjøres.

Målgruppe: dagsbesøkende fra land, turgåere, de som ønsker å oppholde seg ved eller gå langs havet, båter, havkajakk, windsurfing, besøkende som ønsker å benytte aktivitetstilbud i området.

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften.

Presedens

Det er lite rom for presedens. Tiltaket er på en offentlig eiendom og gjøres til dels for å ivareta naturverdier, og til dels for å øke verdien for friluftslivet. Dette er også et svært avgrenset tiltak, og forvalter anser at behovet for «å se ut mot havet» med dette vil være dekket, alternativt fremgå i en fremtidig skjøtselsplan.

Vurdering

Tiltakene faller inn under verneforskriften § 3 fjerde ledd g) som gir anledning til å søke om tiltak for å legge til rette for friluftsliv og verneforskriften §4 tredje ledd a) som åpner for søknader om å rydde vegetasjon i tråd med retningslinjer i forvaltningsplanen.

Tiltakene er i tråd med retningslinjer i forvaltningsplanen og besøksstrategien.

Verneverdiene i dette området er godt dokumentert gjennom verneprosess. Videre beslutninger bygger på informasjon hentet fra utredningsrapporter fra verneprosessene, utkastet til forvaltningsplan som fulgte vernevedtaket, naturbase samt kunnskap gjennom forvaltning av Raet LVO siden år 2000. Det foreligger også en gammel bestemmelse om vernskog, uten at dette er angitt i verneforskriften eller omtalt i proposisjonen. Vernskogen er heller ikke avgrenset i kart. Hensynet til vernskogen forutsettes ivaretatt gjennom vilkårene gitt vedtaket og retningslinjene gitt i utkastet til forvaltningsplan som fulgte vernevedtaket.

Forvalter har vært befarings i området flere ganger per år, og det er gjort omfattende naturkartlegginger i området- både av naturtyper og artsregistreringer. Det er tre punkter med rødlistede arter, alle tre er av fiskemåke. Arten vurderes å ikke bli negativt berørt av tiltaket. Nye kartlegginger skal utføres i 2025. Kunnskapsgrunnlaget anses dermed som godt jf nml § 8.

Det er tørr blåbærlyng furuskog og strender med enten rullestein eller sanddyner som dominerer på Hoveodden. Enkelte områder har godt innslag av eik og lik rikere og fuktigere områder med plantet granskog. Det er en del forekomster av fremmede arter, særlig rynkerose. Mange av artene som er funnet i området er knyttet til åpne seminaturlige naturtyper som er i ferd med å gro igjen, for eksempel nattfiol, skognattfiol og strandsmelle.

Fremmede arter

Fjerning av fremmede arter bør vektlegges, da dette er en trussel mot verneverdiene. For å komme til og rydde helt ned mot stubbe, er det ofte nødvendig å fjerne tilgrensende vegetasjon.

Friluftsliv

Det er betydelig besøk i området, og behovet for tilrettelegging er stort. Hoveodden er en hovedinnfallsport til Raet NP og styret har vedlagt stor grad av tilrettelegging, og vektlegger har verneformålet § 1 som viser til friluftsliv i femte ledd. Sårbarhetskartleggingen viser til at området er robust for ferdsel, med kun noen få områder med slitasje. Kanalisering til hovedstier og tilrettelegging med bålplasser og rasteplasser anbefales. En åpning av utsyn mot havet vil kunne redusere ferdselen utenfor sti/ sone ved gapahuk. Ferdselsteller (nå ute av drift), har ligget stabilt på 250 00-300 000 per år over flere år.

Det skal samtidig tas hensyn til verneverdier og landskap. Rasteplasser, tiltak på stier og åpning av områder virker både kanaliserende, men er også inngrep i landskapet. Forvalter mener at de omsøkte tiltakene er innenfor den graden av tilrettelegging som beskrives i sårbarhetskartleggingen og besøksstrategien. Det er startet opp forsøk med å bruke vindfall til å kanalisere ferdsel og redusere mengden mindre tråkk i den åpne skogen.

Føre-var-prinsippet (nml. § 9) tillegges derfor vekt i vurderingen, og det forutsettes at det settes vilkår om at ryddingen utføres skånsomt og uten skade på gjenstående trær eller markdekket.

§ 10.(økosystemtilnærming og samlet belastning) anses som godt ivaretatt ved at man bidrar til å gjenåpne et mindre areal som potensielt kan gi bedre vilkår for skognattfiol og grov nattfiol, arter som ikke er truet, men som er mindre vanlige. Ryddingen vil også fjerne en større forekomst av rynkerose, en svært stor trussel mot verneverdiene. Trærne som foreslås fjernet er alle yngre trær uten stor biologisk eller landskapsmessig verdi. Den

samlete belastningen av besøkende knyttet til slitasje kan potensielt reduseres ved at færre søker seg bort fra gapahuk og hovedstien når de kan se havet fra den grusede hovedstien.

Omsøkt tiltak anses i dette tilfellet, som i tråd med prinsippet om å benytte miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (nml. § 12).

Nml. § 11 synes mindre vesentlig for vurderingene av dispensasjonsspørsmålet i denne saken. Nasjonalparkstyret tar ansvar for gjennomføring og kostnader ved tiltaket. Tiltaket er i tråd med retningslinjer gitt utkast til forvaltningsplan som følger vernevedtaket.

Konklusjon

Forvalter anbefaler Nasjonalparkstyret i Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde å gi tillatelse til omsøkte tiltak med tynning i tre/busksjikt og rydding av einerkratt, lauvkratt og fremmede arter med hjemmel i verneforskriften § 3 fjerde ledd g) og verneforskriften §4 tredje ledd a.

Motorferdsel i forbindelse med skjøtsels-og forvaltningsoppgaver er ikke søknadspliktig.

Fra: Line-Kristin Larsen[Line-Kristin.Larsen@miljodir.no]
Sendt: 17.01.2025 09:42:34
Til: Gulbrandsen, Jenny Marie[jenny.gulbrandsen@statsforvalteren.no]
Kopi: Ingrid Moe Dahl[ingrid.moe.dahl@miljodir.no];
Tittel: SV: Behov for avklaring på ulike typer planer og kartlegginger i verneområder

Hei Jenny!

Jeg har svart ut spørsmålene dine under, det må du bare videresende dit du vil. Angående oppmøte på RU møte, så kan vi stille på det om du vil. Bare send innkalling. Når det gjelder midler, så har vi akkurat begynt med vurdering av søknader og er ikke ferdig. Men som sagt, det kunne kanskje vært lurt å avvente den planen til neste år, når dere har fått NiN kartleggingen. Vi kan jo snakkes nærmere om det.

Vi høres Jenny og lykke til med videre arbeid!

Mvh Line

1. Hva er en forvaltningsplan og hva inneholder den? (og hva inneholder den ikke – for eksempel skjøtselstiltak)

Forvaltningsplanen er styret (forvaltningsmyndigheten) sin plan for hvordan verneområdet skal forvaltes. I denne gis en kort oppsummering av verneverdier, det kan være både naturmiljø og kulturminner. Det skal også gis en beskrivelse av hvilken aktivitet som foregår i verneområdet – rammer for denne aktiviteten angis under "forvaltningens retningslinjer". Kapitlet om retningslinjer er et sentralt kapittel i planen fordi der forklares den praktiske betydningen av forskriften for de som utøver aktivitet.

F.eks. I forskriften har man en hjemmel (bestemmelse) som åpner for at man kan vedlikeholde stier og gamle ferdselsårer.

§3b. vedlikehold av eksisterende stier og gamle ferdselsårer, skilt, bruer og lignende, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen

Retningslinjene skal beskrive hva som er grensene (rammene) for tillatt vedlikehold – hva slags vedlikehold åpner denne hjemmelen for?

Dere kan se forvaltningsplaner fra andre verneområder her:

<https://fpmv.naturbase.no/Plan/View?naturvernId=VV00002272#verneforskrift>

Herunder eksempel på hvordan de har utformet retningslinjer.

Og her kan dere lese mer om forvaltningsplaner på våre nettsider.

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/lage-forvaltningsplan-for-et-verneomrade/>

Alle nasjonalparker er pålagt å ha en forvaltningsplan. For Raet er dette hjemlet i verneforskriftens § 12. <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2016-12-16-1632?q=raet>

En tommelfingerregel er at den skal revideres hvert 7 år.

Naturreservater kan ha en forvaltningsplan dersom det er behov for det. Det er altså forskjell på de ulike vernekategoriene i naturmangfoldloven hvorvidt det er krav om forvaltningsplan. Naturreservat er ofte små områder uten nevneverdig aktivitet, derfor denne ulikheten.

I motsetning til en skjøtelsesplan (se under) utarbeides forvaltningsplanen av forvaltningsmyndigheten selv.

2. Hva er en skjøtelsesplan og hva inneholder den?

En skjøtelsesplan er en faglig plan for skjøtsel av et areal som har behov for skjøtsel. Dette gjelder natur som er skjøtelsesavhengig slik som slått- og beitemark eller det kan være en plan for et areal som er invadert av fremmede arter, der skjøtelsesplanen skal beskrive hvordan man restaurerer arealet tilbake til stedegen natur.

Skjøtelsesplaner utarbeides ofte av fagkonsulenter, som foreslår et opplegg for skjøtsel av det aktuelle arealet. For areal som er under fri utvikling, som er normen i nasjonalparker, trenger man ikke en skjøtelsesplan.

I Raet er dette ikke alltid så lett å avgjøre ettersom alt landareal på et eller annet tidspunkt har vært påvirket av landbruksaktivitet i en eller annen form. Her må styret rett og slett ta stilling til hvilke arealer man aktivt skal skjøtte og hvilke man skal overlate til fri utvikling. En hovedregel er at man ikke skal endre naturen nevneverdig fra den tilstand den hadde ved vernetidspunktet – dersom det er lenge siden skjøtsel (flere tiår siden) er det ikke nødvendigvis hjemmel for å ta opp denne i en nasjonalpark.

3. Hva er en besøksstrategi? Hvorfor har styret laget dette (Kastet bort penger på dette vil noen hevde)? Fint om det fremgår at dette er ett oppdrag fra MILDIR.

En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for sitt verneområde. Alle nasjonalparker og store landskapsvernområder er pålagt å utarbeide besøksstrategier, som et tiltak for å begrense negativ påvirkning fra ferdsel.

Dere kan lese mer om besøksforvaltning i verneområder her:

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/myndigheter/besoksforvaltning-i-norske-verneomrader/>

4. Hva slags kartlegging kan vi forvente å få i nasjonalparken?

Nasjonalparkarealet ble kartlagt i forbindelse med verneprosessen, her ble det utført en kartlegging av geologi, plante- og dyreliv. Til sommeren planlegges en ny kartlegging av landarealet i nasjonalparken, det blir en kartlegging etter metoden Natur i Norge (NiN). Denne kartleggingen er en kartlegging over naturtyper (terreng og vegetasjon), som også kartlegger negativ påvirkning slik som fremmede arter, inngrep, manglende skjøtsel og lignende.

Kartlegging av dyreliv inngår ikke i denne. Generelt sett kartlegger vi ikke dyreliv i verneområdene utover kartleggingen som gjøres ved etablering av verneområdet.

5. Hvorfor kan ikke styret bruke penger fra tiltaksmidler til for eksempel skjøtelsesplan eller naturkartlegging?

Miljødirektoratet får tildelt midler over statsbudsjettet til verneområdearbeidet.

Midlene er fordelt på ulike poster, som har egne formål. De to postene som vi har tilgjengelig for tiltak i verneområder og drift av verneområder er:

1420.31 Tiltak i verneområder (tiltak som bedrer eller ivaretar tilstanden i verneområdet)

1420.21 Drift av verneområder (drift av styret, midler til konsulenttjenester)

Midlene kan ikke flyttes mellom disse postene, fordi pengene er satt av (øremerket) til postens formål.

Line-Kristin Larsen
Seniorrådgiver verneområdeseksjonen
Miljødirektoratet
Tlf. 97643455

Fra: Gulbrandsen, Jenny Marie <jenny.gulbrandsen@statsforvalteren.no>
Sendt: torsdag 16. januar 2025 14:51
Til: Line-Kristin Larsen <Line-Kristin.Larsen@miljodir.no>
Kopi: Ingrid Moe Dahl <ingrid.moe.dahl@miljodir.no>
Emne: Behov for avklaring på ulike typer planer og kartlegginger i verneområder

Hei!

Jeg snakket med Ingrid som ba meg spørre deg Line-Kristin.

Innbyggere og da særlig enkelte medlemmer i Rådgivende utvalg har liten oversikt over forvaltningsplan, skjøtselsplan og kartlegginger.

Dette kommer det ofte spm om (se epost), og var et tema som jeg forsøkte å oppklare på RU møtet i går. Men jeg tror enkelte av medlemmene vil være mer lydhøre for direktoratet enn fra meg...

Det jeg kunne trenge å få – for å videresende til de som spør + hele RU er:

1. Hva er en forvaltningsplan og hva inneholder den? (og hva inneholder den ikke – for eksempel skjøtselstiltak)
2. Hva er en skjøtselsplan og hva inneholder den?
3. Hva er en besøksstrategi? Hvorfor har styret laget dette (Kastet bort penger på dette vil noen hevde)? Fint om det fremgår at dette er ett oppdrag fra MILDIR.
4. Hva slags kartlegging kan vi forvente å få i nasjonalparken?
(Jeg har forsøkt å vise litt fra NIN, men forventningene er at det skal komme et team med ornitologer, entomologer, botanikere osv og nøye kartlegge alt artsmangfoldet i hele parken - Over hele sesongen flere ganger på hvert sted...) Og at dette følges opp med nye jevnlige registreringer.
5. Hvorfor kan ikke styret bruke penger fra tiltaksmidler til for eksempel skjøtselsplan eller naturkartlegging?

Vis gjerne til deres sider hvor man kan finne mer info... Eventuelt må dere gjerne være til stede på neste RU møte?? Jeg har sagt vi skal ha et nytt nå vi skal i gang med kartleggign og ev skjøtselsplaner.

PS: Kan revidering av skjøtselsplan på Spornes prioriteres? Det vil være uheldig om det utsettes mtp halvveisevaluering som er satt opp i 2024-2025 jf planen.

Med vennlig hilsen

Jenny Marie Gulbrandsen
Nasjonalparkforvalter

Raet
nasjonalpark

Tlf: 45 87 38 26/ 370 17 845

Epost: jenny.gulbrandsen@statsforvalteren.no

Hjemmeside: www.nasjonalparkstyre.no/raet
www.raetnasjonalpark.no

Ikke send konfidensiell informasjon med epost.

Arkivsaksnummer: 2025/4826-6

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 18.05.2026

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	13/26	27.05.2026

Saksframlegg- Søknad om tilrettelegging for og utsetting av klippeblåvinge i Raet NP

Innstilling fra forvalter

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde gir med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 dispensasjon for habitatforbedrende tiltak for regionalt innsamlede og oppavlete individer av arten klippeblåvinge i restaureringsøyemed på Spornes, en statlig sikret og eid eiendom. Tillatelsen gis for fem år med mulighet for utvidelse.

Tiltaket kan gjennomføres på følgende vilkår:

- To høybed (Blomsterkasser) kan etableres på Spornes.
- De skal være merket med kontaktinfo og en forklaring for besøkende.
- Alle planter som plantes ut skal være lokalt innhentet og finnes naturlig (har vært) i området. Inntil 500 smørbukk per år.
- Høybed og ev annet materiale skal fjernes ved opphør.

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf.

Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

- --- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Saksopplysninger

Magnus Jakobsen har gjennom støtte fra Miljødirektoratet startet opp et avlsprogram for Klippeblåvinge. Dett er en art med egen handlingsplan (faglig grunnlag fra NINA rapport\2010\649.pdf) og en forskrift «Forskrift om klippeblåvinge (Scolitantides orion)» som

prioritert art - Lovdata. Klippeblåvinge av våre mest truede dagsommerfugler.

Avlsprogrammet har høstet befruktete hunner fra Hvaler (eneste gjenværende bestand i Norge), og har over flere år tilbakeført individer. Populasjonen på Hvaler har gått fra 40 individer til ca 1000 i perioden.

Det er en overproduksjon av klippeblåvinge i avlsprogrammet, og etter å ha vurdert flere tidligere lokaliteter, så har prosjektet landet på Spornes som den mest aktuelle.

Miljødirektoratet som grunneier har gitt samtykke (se vedlegg). Nasjonalparkstyret gav dispensasjon til utsetting i 2025, og den var vellykket med reproduksjon frem til vinterdvale. Status per nå er foreløpig ukjent.

Klippeblåvinge har svært begrenset spredning, og dersom lokaliteten faktisk etablerer seg på Spornes så skal man ihht forskrift og handlingsplan etablere et økologisk funksjonsområde. Dette kan, etter modell fra Hvaler, lages ved å innlemme områder som er aktuelle habitater, men uten konflikt med andre interesser. Raet Nasjonalpark har flere slike aktuelle områder, og det vil ikke være aktuelt med økt utvikling av for eksempel hyttefelt osv inne i verneområdet.

Det foretrukne habitatet til klippeblåvinge er sørvendte varme berg med god tilgang på smørbukk i larvestadiet. Imago (voksen stadiet) lever av nektar på åpne blomsterenger. Truslene mot klippeblåvinge er arealendringer som inngrep og gjengroing. Men små populasjoner er også sårbare for lokale forhold, som beitedyr, tørke, skogbrann osv. Den skandinaviske varianten av klippeblåvinge har vært i tilbakegang også i Sverige, og arten er svært sårbar.

Magnus Jakobsen har derfor søkt og fått innvilget midler til habitatfremmede tiltak, og søker derfor om dispensasjon til høybed for utplanting av stedegen smørbukk

Beskrivelse av høybed:

- Størrelse 3,5 m × 1 m, høyde 50 cm (inklusive buet toppnetting)
- Det benyttes ubehandlet, tykt trevirke av norsk opprinnelse
- Det benyttes bunnduk for å eventuelt kunne fjerne høybedene med innhold dersom dette er ønskelig på et senere tidspunkt
- Det benyttes sterilisert jord for å hindre spredning av fremmede arter

Hjemmelsgrunnlag

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl. res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke, heretter kalt verneforskriften.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

§ 3. Vern mot inngrep i landskapet

I nasjonalparken skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet.

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, tilbygg, kaianlegg, brygger, gjerder, anlegg og innretninger herunder anlegg for energiproduksjon og oppdrett/akvakultur, sleping av redskap på sjøbunnen, hensetting av campingvogner, bobiler og maskiner, opplag av båter, bøyelegging av båter, vegbygging, bergverksdrift, graving, kunstige sandstrender, utfylling og henleggelse av masse, mudring og dumping, uttak av skjellsand, boring og sprenging, bryting av stein, mineraler og fossiler, fjerning av rullestein, større stein og blokker, drenering og annen form for tørrlegging, gjødsling, tilplanting, nydyrking, flatehogst, bakkeplanering, fremføring av luft-, vann-, sjø- og jordledninger, gass- eller oljeledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

g. bygging av nye konstruksjoner og installasjoner, oppsetting av nye skilt og merking av stier, for å legge til rette for friluftsliv i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.

§ 4. Vern av plantelivet

Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang og tare er vernet mot all skade, uttak og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for:

- a. plukking av bær og matsopp.
- b. plukking av vanlige planter og tang/tare til eget bruk unntatt i sone B, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.
- c. rydding av ilanddrevet tang og tare på offentlige badestrender.
- d. bruk av nedfalt trevirke til bålbrekking, unntatt i sone B.

- e. *skånsom vegetasjonsrydding og beplantning rundt fritidsbolig, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- f. *hogst av ved til eget bruk i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.*
- g. *beite, unntatt i sone B.*
- h. *slått, lyng- og gressbrenning, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. *rydding av vegetasjon i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.*
- b. *beite i sone B.*
- c. *uttak av ilanddrevet tang og tare i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen, unntatt i sone B.*

§ 5. Vern av dyrelivet, her er første og sjuende ledd gjengitt:

Dyrelivet med hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser er vernet mot skade og unødvendige forstyrrelser. Utsetting av dyr på land, i vann og i sjø er forbudt.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til levendefangst av dyr i forbindelse med bestandsovervåking eller forskning og til utsetting av dyr i forbindelse med tillatelse etter verneforskriften.

Tiltakene må vurderes etter den generelle dispensasjonshjemmelen i verneforskriften, da det ikke finnes spesifiserte dispensasjonshjemler som omfatter de omsøkte tiltakene.

Verneforskriften § 11. Generell dispensasjonsbestemmelse lyder:

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

Forvaltningsplan

I utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde av 16.12.17, punkt 3.3.6 er det ikke gitt retningslinjer for denne typen tiltak.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 48. (dispensasjon fra vernevedtak) første, tredje og fjerde ledd:

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. (..)

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften. Dette gjelder prinsippet om kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), prinsippet om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12).

Presedens

Det er lite sannsynlig med presedens for denne typen saker, som søkes inn av etablerte institusjoner og dedikerte forskere. I den grad det oppstår presedens, så er det ønskelig i et restaureringsøyemed.

Vurdering

Utsetting av levende dyr er gitt en åpning etter verneforskriften § 3 fjerde ledd n), men omfatter akvakultur. Reetablering av arter må derfor behandles som en dispensasjonssøknad jf nml § 48. De

Søknaden om bestandsovervåkning og forskning innebærer blant annet innhenting av data for en rekke arter og naturtyper i verneområdet. Dette kan ha en negativ påvirkning på de enkelte forekomstene, men liten betydning samlet sett.

Verneforskriften § 5 syvende ledd åpner for levende fangst av dyr i forbindelse med bestandsovervåkning og/eller forskning, noe som vil være viktig for å vurdere effekten av tiltaket med utsetting.

Tiltakene vil bidra til økt kunnskap om trusler mot klippeblåvinge, utviklingen lokalt og gi grunnlag for faglige tilrådninger til nasjonalparkstyret og Miljødirektoratet. En slik lokal kunnskap er svært viktig for å fange opp endringer og dermed bidra til bedre forvaltning av verneområdet og aktuelle klippeblåvinge-habitater.

Søknaden om forskning knyttet til restaurering av klippeblåvinge vurderes som positivt ettersom det benyttes innhøstede stedegne arter som reetableres i verneområdet. Forvalter

kan ikke se at dette har noen negative effekter for verneområdet. Klippeblåvinge har tidligere blitt registrert i nærområdet, blant annet Flosta og Tvedestrand.

2021-2030 er FN's tiår for restaurering og dette prosjektet setter søkelyset på et habitat som er utsatt for ulike typer trusler, for eksempel gjengroing, ferdsel, overbeite mm jf rapport om Insektene i Raet fra 2015.

Økosystembelastning (jf nml § 10) anses som totalt positiv. Restaureringsprosjektet har allerede fått en del publisitet og kan bidra til mer fokus på artsforvaltning og lett gjenkjennelige rødlista sommerfugler. Informasjon og kunnskap fra tiltakene kan benyttes til formidling, for eksempel på besøkssenteret, hvor Jakobsen allerede er en aktiv bidragsyter. Kunnskapsgrunnlaget (§ 8) i området er godt- og det er dokumentert at klippeblåvinge er utgått fra områder i nærheten av verneområdet.

Føre-var-prinsippet (§ 9) er vurdert å være mindre aktuelt ettersom kunnskapsgrunnlaget er godt. § 11 forutsettes ivaretatt gjennom vilkår for gjennomføring og § 12 vurderes som lite aktuell i saken. Tiltaket kan enkelt tilbakeføres.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at søknaden om utsetting av habitatforbedrende tiltak (høybed og pluggplanter) gis en dispensasjon etter nml § 48 med vilkår.

Arkivsaksnummer: 2025/12736-2

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 18.05.2026

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	14/26	27.05.2026

Søknad om tilbygg på fritidsbolig Bjellandveien 100 Arendal - Raet NP

Innstilling fra forvalter

Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark gir avslag på søknad om tilbygg på fritidsbolig med hjemmel i verneforskriften § 3 fjerde ledd e), ettersom tiltaket ikke er innenfor retningslinjene i forvaltningsplanen.

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

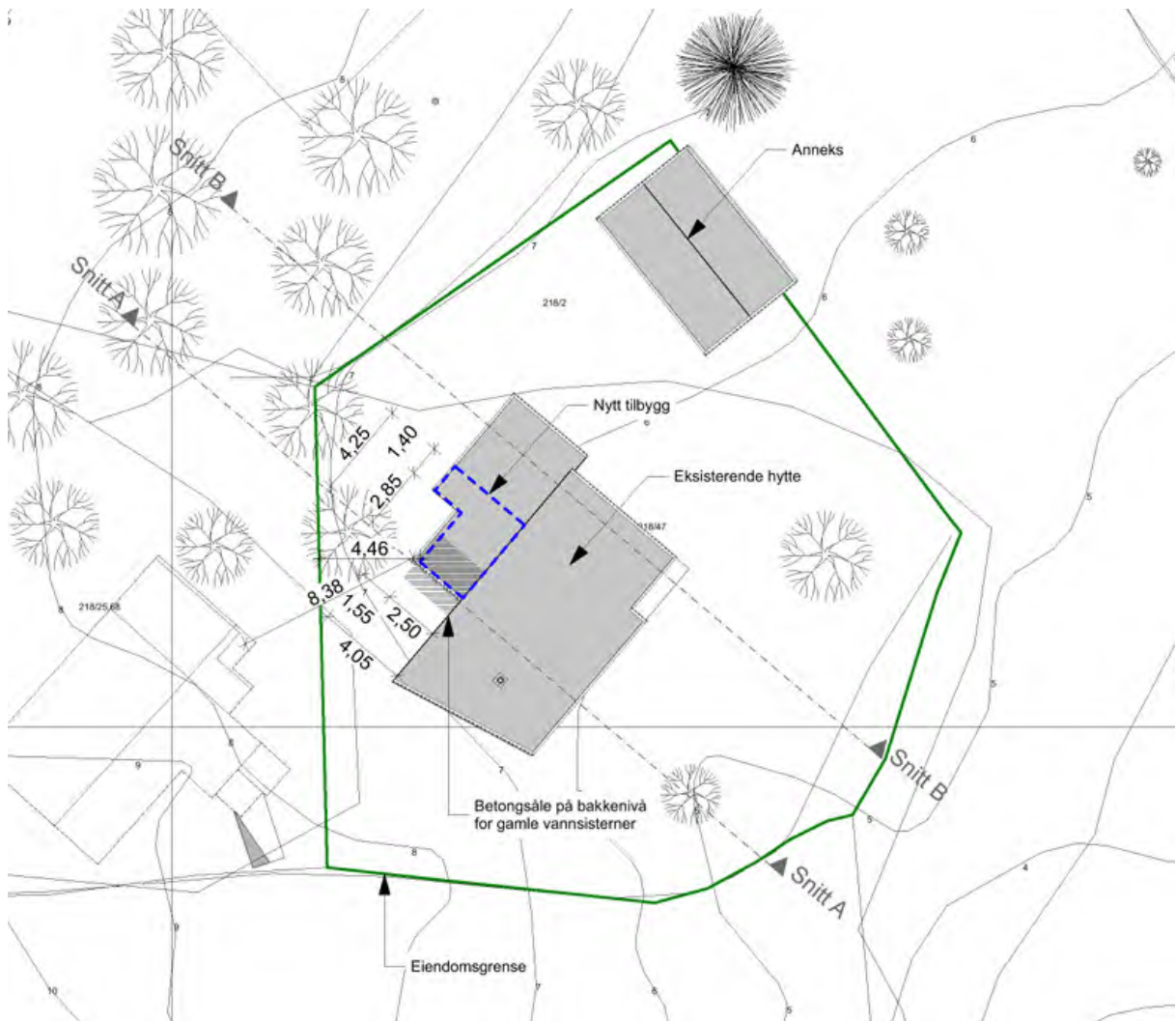
Dokumenter i saken

Saksopplysninger

Smia arkitektur søker på vegne av eier Kristian Gythfeldt om tillatelse til tilbygg på Bjellandveien 100.

Søknaden opplyser at det er 691 m² stor tomt og at ekisterende bebyggelse utgjør 109,9 m². Oppgitt areal som skal fjernes er 0 m², og det søkes om tilbygg på 12 m².

Fasade fra sørvest:

I henhold til søknaden skal tilbygges benyttes til bodd, samtidig som boden i annekset søkes omgjort til baderom. Hytta har i nyere tid blitt tilkoblet vann- og avløpsystemet. Det går en tursti/turvei nord for annekset til Bjellandstrand.

Det er også anført at man vil sette inn nye vinduer for å slippe inn mer lys. Forvalter oppfatter dette som større vinduer.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl.res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke, heretter kalt verneforskriften.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

Verneforskriften § 3 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, tilbygg, brygger, gjerder, anlegg og innretninger (..) o. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

§ 3 fjerde ledd

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: a) ombygging av, og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen.

a) ombygging av, og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.

e). riving av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med inntil samme størrelse og for samme bruk.

Forvaltningsplan

I utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde av 16.12.17, punkt 3.3.6 er det gitt retningslinjer for byggetiltak for fritidsbolig:

Eksisterende FBA på eiendommen	FBA-grense for nytt tiltak
Ca.20-30 m ²	Ca.30 m ²
Ca.30-50 m ²	Ca.25 m ²
Ca.50-70 m ²	Ca.20 m ²
Ca.70-90 m ²	Ca.10 m ²
>90 m ²	<2 m ²

Fritidseiendommer – utforming

Dispensasjonssøknader vil fortsatt gjennomgå skjønnsmessige vurderinger, hvor de faktiske forhold i hver enkelt sak som: eksponering, beliggenhet, terrengvurderinger og landskapsvurderinger mv. vil være avgjørende for utfallet. Retningslinjene er ment å gi signaler som kan styre søknader inn mot hva som er realistisk å oppnå dispensasjon for på den enkelte eiendom.

- Tiltak der man utnytter allerede bebygd areal er å foretrekke. Fotavtrykket av den totale bygningsmassen bør bli minst mulig. Det vil si at man kan søke om å ombygge en type bebygd areal til et annet formål. Eksempel nr.1: Rive anneks for å oppføre tilbygg. Eksempel nr. 2: Fjerne deler av veranda for å oppføre mindre tilbygg. Arealregnskapet vurderes i den enkelte sak.
- På de større hyttene (hytter over gjennomsnittet FBA 90-350 m²) er FBA-grensen på <2 m² ment som en "sikkerhetsventil" som kan vurderes i spesielle tilfeller.
- Ved påbygg skal bygget fremstå lavest mulig i terrenget. Mønehøyden på eksisterende hytte skal være retningsgivende.
- Takvinkel og takdekke, gavl og raft skal være i tråd med bygningen ellers.
- Dispensasjon til bygging av terrasse, levegg eller skillevegg utendørs, kan normalt ikke påregnes.
- Det skal alltid tilstrebes å bygge minst mulig eksponert. Dette vil i mange tilfeller være på baksiden av bygget, bort fra sjøsiden, stier, åpne områder osv.
- Bruk av store blanke flater (som vinduer) bør begrenses for å unngå stor landskapspåvirkning.
- Det anbefales bruk av jordfarger og/eller grånende tre for å begrense kontrasten mellom bygninger og terrenget.
- Terrenginngrep som sprengning og graving mv. skal unngås

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften.

Presedens

Alle utvidelser og byggetiltak vil bidra til en økt nedbygging av verneområdet. Det er lagt inn et 10% handlingsrom som er ivaretatt med retningslinjene i forvaltningsplanen. Det er lite grunnlag for presedens såfremt disse følges.

Vurdering

Verneforskriften § 3 slår fast at alle inngrep inkludert tilbygg og varige/midlertidige bygninger i utgangspunktet er forbudt. Det er i ledd 4 a) gitt en åpning for nye tilbygg i tråd med retningslinjer og i e) gitt en åpning for å søke om å rive og gjenoppføre blant annet bygg med inntil samme størrelse og bruk.

Det omsøkte tiltaket faller inn ikke inn under §3 4.ledd a) og e) ettersom det ikke er søkt om å fjerne bygingsmasse, bare tilføre et nytt bygg, og den eksisterende bygningsmassen utgjør 109,9 m², som langt overstiger mulighetene i forvaltningsplanens retningslinjer.

Tilbygg bidrar til en bit-for-bit nedbygging av nasjonalparken og kan påvirke landskap, friluftsliv, geologi, naturmiljø m.fl. Retningslinjene er vedtatt for å avgrense denne nedbyggingen, men hvert enkelt tiltak skal vurderes separat. I hht retningslinjer er også fasadeendringer søknadspliktig. Det er imidlertid ikke redegjort for fasadeendringer i søknaden, så det er ikke mulig å vurdere effektene av dette.

Det er en tursti som passerer eiendommen i nord, men denne vil ikke bli berørt av tiltakene og de vil ikke være synlige fra sjøsiden. Samlet belastning får betydningen gjennom en gradvis nedbygging, men er tatt høyde for gjennom retningslinjene. Økosystembelastning (jf nml § 10) anses som begrenset ettersom tiltaket utnytter hagetomt. Kunnskapsgrunnlaget (§ 8) i området er godt og basert på feltbefaringer samt innhenting av kunnskap fra verneprosess, kartlegginger og offentlige funn. Det er ingen registrerte naturtyper i området. Det er registrert flere rødlistede arter i området og en del arter av stor forvaltningsinteresse. Dette er hovedsakelig småfugl, men området er også kjent for flaggermus. Føre-var-prinsippet (§ 9) er vurdert å være mindre aktuelt ettersom kunnskapsgrunnlaget er godt. § 11 forutsettes ivaretatt gjennom vilkår for gjennomføring og § 12 vurderes som lite aktuell i saken.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at det gis et avslag med begrunnelse i at tiltaket overstiger handlingsrommet i retningslinjene.

Arkivsaksnummer: 2026/1642-2

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 18.05.2026

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	15/26	27.05.2026

Søknad om uthus på Botneveien 73 Arendal - Raet NP

Innstilling fra forvalter

Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark gir tillatelse riving av eksisterende bod og oppføring av ny bod etter verneforskriften § 3 fjerde ledd e).

Det gis tillatelse til kjøring med materialer under arbeidet jf verneforskriften § 9 4.ledd c).

Tillatelsen er gitt på følgende vilkår:

- Boden skal være på inntil 10,8 m2 som omsøkt og plasseres enten på arealet av revet bod eller nærmere øvrig bygningmasse.
- Grunnarbeider skal utformes med enten ringmur eller plate støpt på morenemasser. Det tillates graving inntil 50 cm ned for planering og støping av ringmur eller nedsetting av lecablokker
- Det skal benyttes panel/kledning og tak som med nøytrale toner som går i ett med naturen i området eller er samme farge som fritidsbolig.
- Mønehøyde skal ikke overstige 3 meter
- Alt avfall skal fjernes fra nasjonalparken og leveres på egnet avfallsmottak.
- Frakt og tilkjøring av materialer skal foregå så skånsomt som mulig uten å skade vegetasjon og geologi.

Tiltaket skal være igangsatt senest tre år fra denne dispensasjonen ble gitt. Tiltaket kan kreve tillatelser etter annet lovverk.

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf.

Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Saksopplysninger

Kirsten Willoch Robertsen søker om tillatelse til å sette opp et uthus på Botneveien 73. Eiendommen har per i dag fire bygg, et anneks med boenhet og bod, og en utedo i nord. Hytta i senter og en liten bod/uthus i sør.

Det er et ønske om å oppgradere sanitærforholdene fra utedo rett i bakken som tømmes med noen års mellomrom, samt at uthuset i sør er i dårlig forfatning og ikke lengre kan fungere som lager.

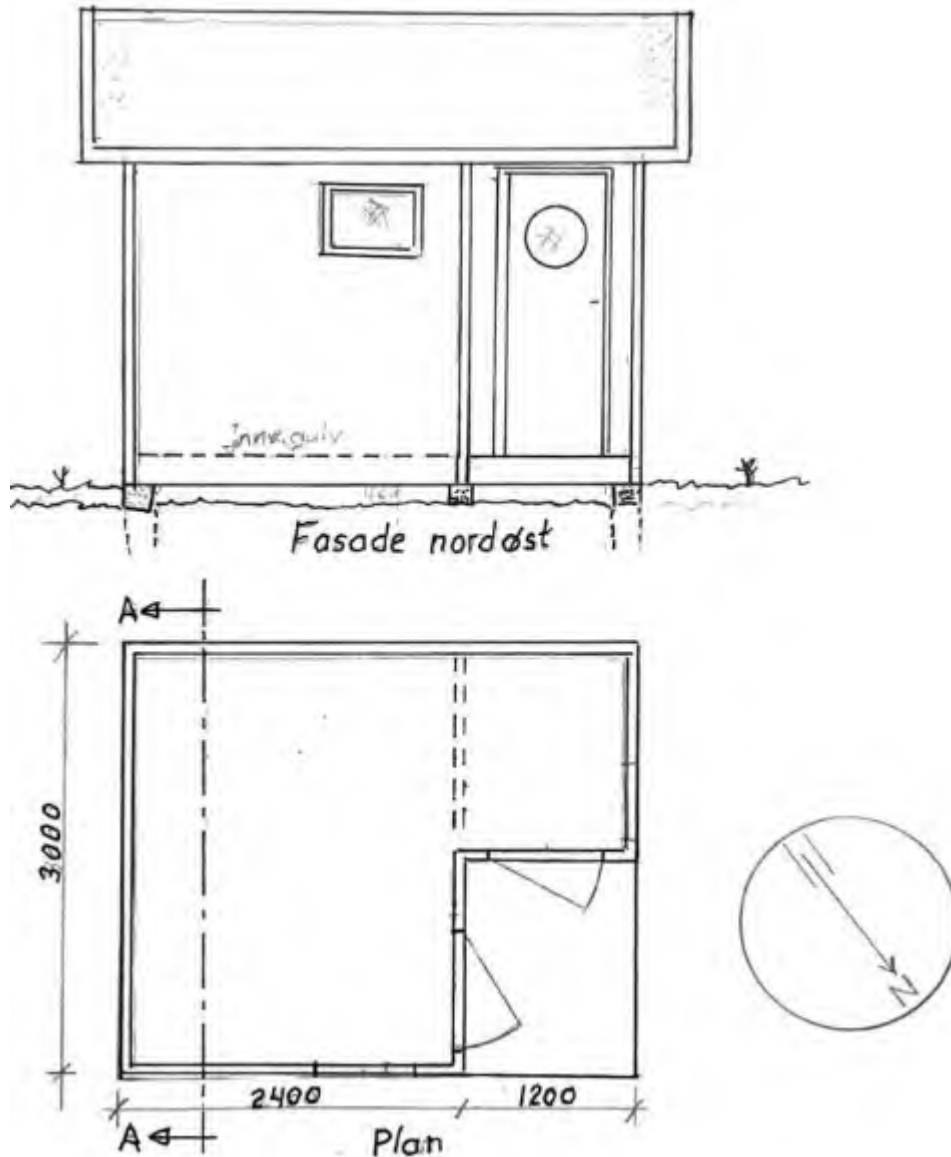
Søker ønsker å rive utedoen og den lille boden sør for å sette opp en bod/lager på 10 m².

Bilde av nåværende bod/uthus, Botneveien 73, G.nr. 218, Bnr. 54.

Eksisterende bod i sør er på 3,4 m². Den omsøkte boden har et areal på 10,8 m². Bodene skal settes på lecablokker.

Den eksisterende boden i nord er søkt innredet til våtrom (det rommet som nå fungerer som bod).

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl.res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke, heretter kalt verneforskriften.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

Verneforskriften § 3 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, tilbygg, brygger, gjerder, anlegg og innretninger (..) o. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

§ 3 fjerde ledd

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: a) ombygging av, og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen.

a) ombygging av, og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.

e).riving av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med inntil samme størrelse og for samme bruk.

Forvaltningsplan

I utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde av 16.12.17, punkt 3.3.6 er det gitt retningslinjer for byggetiltak for fritidsbolig:

Ekstisterende FBA på eiendommen	FBA-grense for nytt tiltak
Ca.20-30 m ²	Ca.30 m ²
Ca.30-50 m ²	Ca.25 m ²
Ca.50-70 m ²	Ca.20 m ²
Ca.70-90 m ²	Ca.10 m ²
>90 m ²	<2 m ²

Fritidseiendommer – utforming

Dispensasjonssøknader vil fortsatt gjennomgå skjønnsmessige vurderinger, hvor de faktiske forhold i hver enkelt sak som: eksponering, beliggenhet, terrengvurderinger og landskapsvurderinger mv. vil være avgjørende for utfallet. Retningslinjene er ment å gi signaler som kan styre søknader inn mot hva som er realistisk å oppnå dispensasjon for på den enkelte eiendom.

- Tiltak der man utnytter allerede bebygd areal er å foretrekke. Fotavtrykket av den totale bygningsmassen bør bli minst mulig. Det vil si at man kan søke om å ombygge en type bebygd areal til et annet formål. Eksempel nr.1: Rive annekset for å oppføre tilbygg. Eksempel nr. 2: Fjerne deler av veranda for å oppføre mindre tilbygg. Arealregnskapet vurderes i den enkelte sak.
- På de større hyttene (hytter over gjennomsnittet FBA 90-350 m²) er FBA-grensen på <2 m² ment som en "sikkerhetsventil" som kan vurderes i spesielle tilfeller.
- Ved påbygg skal bygget fremstå lavest mulig i terrenget. Mønehøyden på eksisterende hytte skal være retningsgivende.
- Takvinkel og takdekke, gavl og raft skal være i tråd med bygningen ellers.
- Dispensasjon til bygging av terrasse, levegg eller skillevegg utendørs, kan normalt ikke påregnes.
- Det skal alltid tilstrebes å bygge minst mulig eksponert. Dette vil i mange tilfeller være på baksiden av bygget, bort fra sjøsiden, stier, åpne områder osv.
- Bruk av store blanke flater (som vinduer) bør begrenses for å unngå stor landskapspåvirkning.
- Det anbefales bruk av jordfarger og/eller grånende tre for å begrense kontrasten mellom bygninger og terrenget.
- Terrenginngrep som sprengning og graving mv. skal unngås

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften.

Presedens

Alle utvidelser og byggetiltak vil bidra til en økt nedbygging av verneområdet. Det er lagt inn et 10% handlingsrom som er ivaretatt med retningslinjene i forvaltningsplanen. Det er lite grunnlag for presedens såfremt disse følges.

Vurdering

Verneforskriften § 3 slår fast at alle inngrep inkludert tilbygg og varige/midlertidige bygninger i utgangspunktet er forbudt. Det er i ledd 4 a) gitt en åpning for nye tilbygg i tråd med

retningslinjer og i e) gitt en åpning for å søke om å rive og gjenoppføre blant annet bygg med inntil samme størrelse og bruk.

Det omsøkte tiltaket faller inn under §3 4.ledd a) og e) ettersom det både er søkt om å fjerne bygningsmasse, og utvide et nytt bygg. Det er ikke redegjort for eksisterende bygningsmasse i søknaden, men flyfoto antyder en hovedbygning på ca 55 m² og et anneks på ca 15 m². I tillegg kommer utedo på ca 1,5 m². Dette er upresise tall basert på taket.

Med et areal på ca 71 m², kan det søkes om tilbygg på ca 10 m² i hht retningslinjene.

Tilbygg bidrar til en bit-for-bit nedbygging av nasjonalparken og kan påvirke landskap, friluftsliv, geologi, naturmiljø m.fl. Retningslinjene er vedtatt for å avgrense denne nedbyggingen, men hvert enkelt tiltak skal vurderes separat.

Det er en tursti som passerer eiendommen i nord, men denne vil ikke bli berørt av tiltakene. Ettersom ny bod er søkt plassert der den gamle stod, er det ingen økning av forstyrrelser på friluftslivet. Det er en oppfordring i forvaltningsplanen til at bygningsmasse skal samles, men dette er ikke påkrevd.

Samlet belastning får betydningen gjennom en gradvis nedbygging, men er tatt høyde for gjennom retningslinjene. Økosystembelastning (jf nml § 10) anses som begrenset ettersom tiltaket utnytter hagetomt. Kunnskapsgrunnlaget (§ 8) i området er godt og basert på feltbefaringer samt innhenting av kunnskap fra verneprosess, kartlegginger og offentlige funn. Det er ingen registrerte naturtyper i området. Det er registrert flere rødlistede arter i området og en del arter av stor forvaltningsinteresse. Dette er hovedsakelig småfugl, men området er også kjent for flaggermus. Førre-var-prinsippet (§ 9) er vurdert å være mindre aktuelt ettersom kunnskapsgrunnlaget er godt. § 11 forutsettes ivaretatt gjennom vilkår for gjennomføring og § 12 vurderes som lite aktuell i saken.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at det gis en tillatelse til tiltaket som omsøkt.

Arkivsaksnummer: 2025/11582-2

Saksbehandler: Jenny Marie Gulbrandsen

Dato: 18.05.2026

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Raet nasjonalparkstyre	16/26	27.05.2026

Søknad om tilbygg på fritidsbolig Bjellandveien 106 Arendal- Raet NP

Innstilling fra forvalter

Raet nasjonalparkstyre gir med hjemmel i verneforskriften for Raet nasjonalpark gir avslag på søknad om tilbygg på fritidsbolig med hjemmel i verneforskriften § 3 fjerde ledd e). ettersom tiltaket ikke er innenfor retningslinjene i forvaltningsplanen. Økt oppholdsareal er ikke vurdert å være et relevant formål for å benytte muligheten for tilbygg unntaksvis for hytter større enn 90 m².

Klage på vedtak

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse jf. Forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes Raet Nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

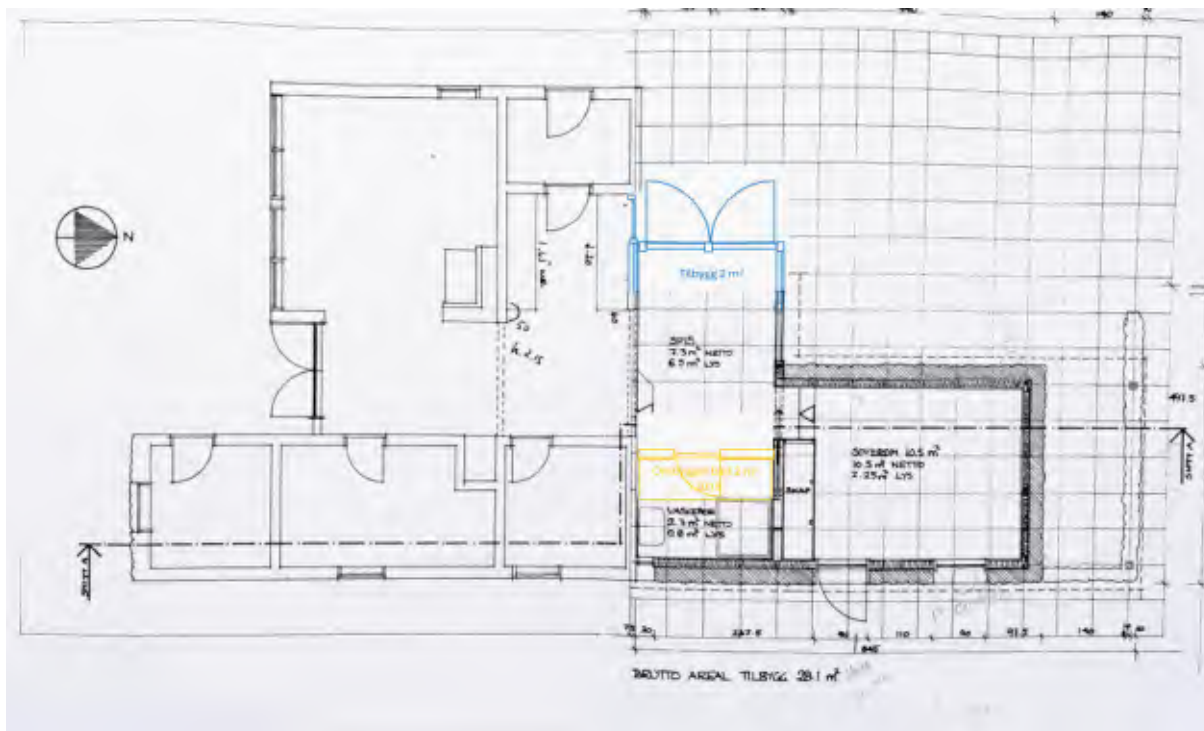
Dokumenter i saken

Saksopplysninger

Svein Foss og Elin Bakke søker om et tilbygg på 2 m² på fritidsbolig. Det er tidligere gitt tillatelse til innleggelse av vann og avløp, og noe areal bel omdiponert i den forbindelse. Nå ønsker de å utvide oppholdsarealene med 2 m² for å få tilbake noe av denne plassen..

Oppgitt areal av bebygd areal er 111,2 m².

Tegningen viser areal omdisponert til badrom i gult og omsøkt tilbygg i blått: Fasade etc vil være uendret.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Verneformål – forskrift

Raet nasjonalpark ble vernet ved kgl.res. av 16.12.2016. For verneområdet gjelder Forskrift om vern av Raet nasjonalpark, i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke, heretter kalt verneforskriften.

Formålet med Raet nasjonalpark fremgår av verneforskriften § 1, som lyder:

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

Verneforskriften § 3 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, tilbygg, brygger, gjerder, anlegg og innretninger (..) o.Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

§ 3 fjerde ledd

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til: a) ombygging av, og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen.

a) ombygging av, og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger, i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen.

e). riving av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med inntil samme størrelse og for samme bruk.

Forvaltningsplan

I utkast til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde av 16.12.17, punkt 3.3.6 er det gitt retningslinjer for byggetiltak for fritidsbolig:

Eksisterende FBA på eiendommen	FBA-grense for nytt tiltak
Ca.20-30 m ²	Ca.30 m ²
Ca.30-50 m ²	Ca.25 m ²
Ca.50-70 m ²	Ca.20 m ²
Ca.70-90 m ²	Ca.10 m ²
>90 m ²	<2 m ²

Fritidseiendommer – utforming

Dispensasjonssøknader vil fortsatt gjennomgå skjønnsmessige vurderinger, hvor de faktiske forhold i hver enkelt sak som: eksponering, beliggenhet, terrengvurderinger og landskapsvurderinger mv. vil være avgjørende for utfallet. Retningslinjene er ment å gi signaler som kan styre søknader inn mot hva som er realistisk å oppnå dispensasjon for på den enkelte eiendom.

- Tiltak der man utnytter allerede bebygd areal er å foretrekke. Fotavtrykket av den totale bygningsmassen bør bli minst mulig. Det vil si at man kan søke om å ombygge en type bebygd areal til et annet formål. Eksempel nr.1: Rive annekset for å oppføre tilbygg. Eksempel nr. 2: Fjerne deler av veranda for å oppføre mindre tilbygg. Arealregnskapet vurderes i den enkelte sak.
- På de større hyttene (hytter over gjennomsnittet FBA 90-350 m²) er FBA-grensen på <2 m² ment som en "sikkerhetsventil" som kan vurderes i spesielle tilfeller.
- Ved påbygg skal bygget fremstå lavest mulig i terrenget. Mønehøyden på eksisterende hytte skal være retningsgivende.
- Takvinkel og takdekke, gavl og raft skal være i tråd med bygningen ellers.
- Dispensasjon til bygging av terrasse, levegg eller skillevegg utendørs, kan normalt ikke påregnes.
- Det skal alltid tilstrebes å bygge minst mulig eksponert. Dette vil i mange tilfeller være på baksiden av bygget, bort fra sjøsiden, stier, åpne områder osv.
- Bruk av store blanke flater (som vinduer) bør begrenses for å unngå stor landskapspåvirkning.
- Det anbefales bruk av jordfarger og/eller grånende tre for å begrense kontrasten mellom bygninger og terrenget.
- Terrenginngrep som sprengning og graving mv. skal unngås

Naturmangfoldloven

Etter § 7 i naturmangfoldloven (nml) skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, bl.a. når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak om dispensasjon etter verneforskriften

Presedens

Alle utvidelser og byggetiltak vil bidra til en økt nedbygging av verneområdet. Det er lagt inn et 10% handlingsrom som er ivaretatt med retningslinjene i forvaltningsplanen. Det er lite grunnlag for presedens såfremt disse følges.

Vurdering

Verneforskriften § 3 slår fast at alle inngrep inkludert tilbygg og varige/midlertidige bygninger i utgangspunktet er forbudt. Det er i ledd 4 a) gitt en åpning for nye tilbygg i tråd med retningslinjer og i e) gitt en åpning for å søke om å rive og gjenoppføre blant annet bygg med inntil samme størrelse og bruk.

Det omsøkte tiltaket faller inn ikke inn under §3 4.ledd a) og e) ettersom det ikke er søkt om å fjerne bygningssmasse, bare tilføre et nytt bygg, og den eksisterende bygningssmassen utgjør 111,2 m², som langt overstiger mulighetene i forvaltningsplanens retningslinjer.

Tilbygg bidrar til en bit-for-bit nedbygging av nasjonalparken og kan påvirke landskap, friluftsliv, geologi, naturmiljø m.fl. Retningslinjene er vedtatt for å avgrense denne nedbyggingen, men hvert enkelt tiltak skal vurderes separat. I hht retningslinjer er det en sikkerhetsventil på inntil 2 m² for hytter med større bebyggelse enn 90 m², men forvalter vurderer at økt oppholdsareal ikke innfrir dette kravet..

Det er en tursti som passerer eiendommen i nord, men denne vil ikke bli berørt av tiltakene og de vil ikke være synlige fra sjøsiden. Samlet belastning får betydningen gjennom en gradvis nedbygging, men er tatt høyde for gjennom retningslinjene. Økosystembelastning (jf nml § 10) anses som begrenset ettersom tiltaket utnytter hagetomt. Kunnskapsgrunnlaget (§ 8) i området er godt og basert på feltbefaringer samt innhenting av kunnskap fra verneprosess, kartlegginger og offentlige funn. Det er ingen registrerte naturtyper i området. Det er registrert flere rødlistede arter i området og en del arter av stor forvaltningsinteresse. Dette er hovedsakelig småfugl, men området er også kjent for flaggermus. Føre-var-prinsippet (§ 9) er vurdert å være mindre aktuelt ettersom kunnskapsgrunnlaget er godt. § 11 forutsettes ivaretatt gjennom vilkår for gjennomføring og § 12 vurderes som lite aktuell i saken.

Konklusjon

Forvalter anbefaler at det gis et avslag med begrunnelse i at tiltaket overstiger handlingsrommet i retningslinjene.

ST 17/26 Eventuelt
ST 18/26 Tidsbruk - Møtehonorar